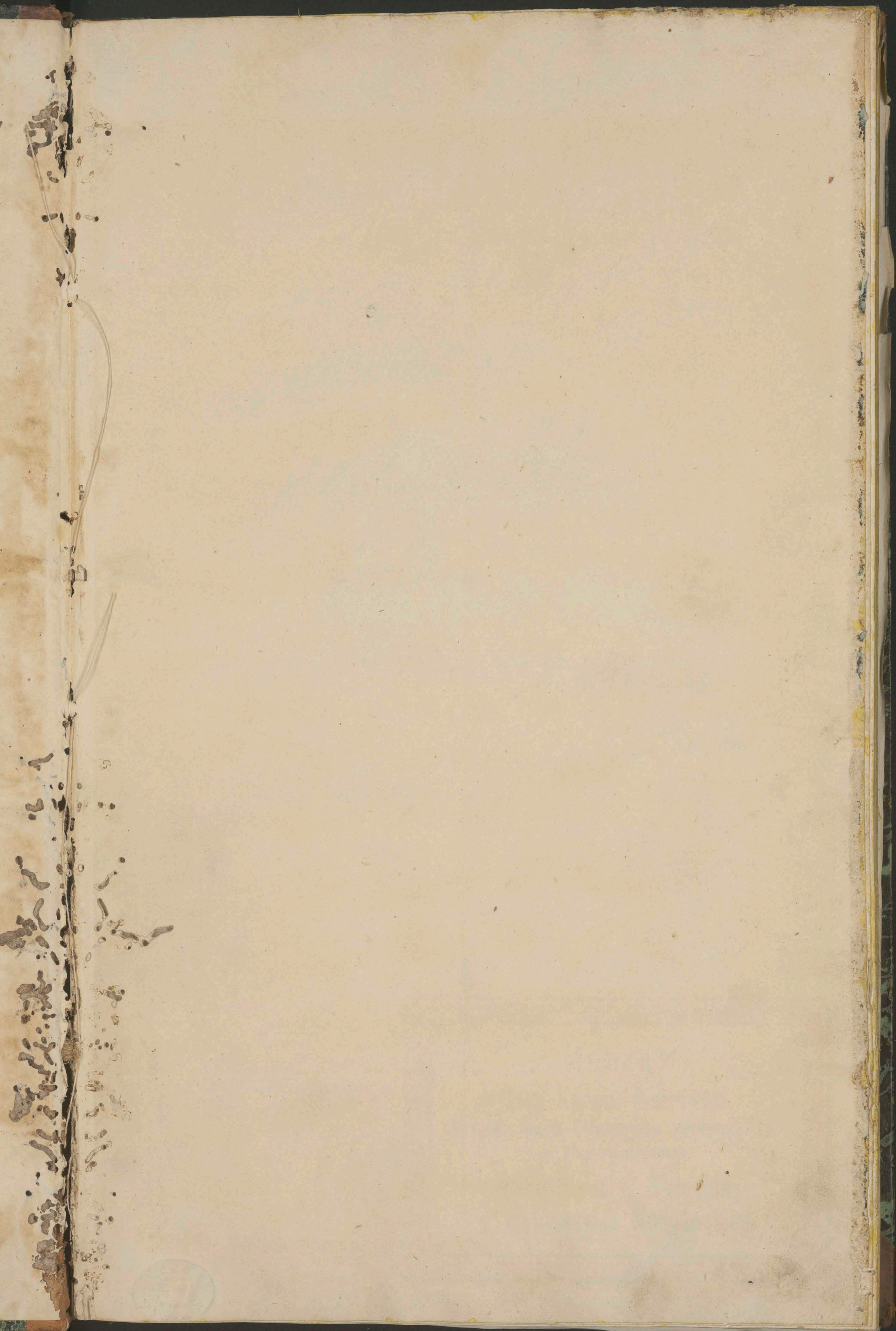
PROTOKUŁ SESSYI

ROKU 1788

Y 1789

1433.

PROTOKUŁ
SESSYI
ROKU 1788 Y 1789

Z manuskryptu co sesia spisywanego dla kanclerza Hiacynta Małachowskiego.

Sessya Pierwsza

1788. r: Dnia 6. 8bris o godzinie 11 zrana, udał się J.K.M. do Kollegiaty S. Jana, zkąd po=
wysłuchaniu M. S. y Kazaniu przez Jmc. Xiędza Jezierskiego Kanonika y Deputata
Krakowskiego mianym o Wolnośći Religii, poszedł do Senatu tam ucałowawszy Rękę Pań=
ską, JW. Kwilecki Sta: Wschowski, y Poseł Poznański pierwszy Wtw Wielkopolskich, a po=
podniesieniu JW. Gadomskiego bywszego Marszałka Seymowego na Wtwo: Łęczyckie; pod=
nosząc Laskę udał się do Izby Poselskiey y tam Wtwami z porządku Posłow umieszczał co
dopełniwszy wten sens miał Mowę „Pochlebnym dla mnie losem zastępuiąc dziś w Senacie
„Krzesło Wtwa Łęczyckiego osiadaiącego, nadżarła się ta miła Okoliczność że Laskę tę dwoletnim za=
„spioną Snem odżywiac przepisy Prawa nakazuią, niżeli ią oddana Mężowi, wolą do tego Prze=
„świetnego Rycerskiego Stanu powołanemu Steru, nizli to iednak nastąpi, wposłuszeństwie
„Prawa Rugi expedyiące, proszę o pozwolenie izby były czytane Obiekcye, oddane do Starey
„Laski przeciw niektorym Kollegom Naszym.„ Wprzod iednak prosił o ustąpienie JJPa=
now Arbitrow tak niżey iak wyżey umieszczonych. Nayprzod czytał JP. Deszert
Sekretarz Marszałka Starey Laski, Zarzuty pko Panu Zielinskiemu Posłowi Nurskie=
mu, przez JPo Kownackiego Regenta Nur: czynione, a wtym odezwał się „ Xże Sapie=
ha Poseł Brzeski Litt:„ iż Obiekcye powinny bydz czytane porządkiem Wtw, a zatym pier=
„wey o prawności Kijowskich decydowac należy.„ Odpowiedział Marszałek że gdy żadney
Obiekcyi u Laski złożoney nie miał, więc y czytac nie mogł kazac, odezwało się kilku
Posłow, że same prawo czyni zarzuty pko Seymikowi Kijowsk:, gdyż osmiu widziemy
Posłow, a 6 Liczbę oznaczoną w Xiędze Praw czytam. Zządał więc Potocki Generał Artyle=
ryi Koron: Poseł Bracławski aby wszyscy szli 8 pod Laskę. Trypolski wyszedł, inni zostali,
5. nie Kwestyonowany wyiśc nie chciało, zabrał głos Marszałek Starey Laski. „Iż skoro
„są pod zarzutem usprawiedliwiac się powinni, usprawiedliwienie zas Posła nie może
bydz tylko pod Laską.„ Przykład nieszczęsny ~~[illegible]~~ na zeszłym Seymie zdarzony na
„Posłach Wołynskich, y Podolskich, bydz może prawidłem do postąpienia sobie wtey ~~te~~
„mierze. Zapraszam więc JPanow Kijowskich pod Laskę.„ Na żądanie JW Posłow czy=
tano Laudum wraz z podpisami, wtym Rzewuski, y Mierzeiewski Podolscy Posłowie, aby
podpisy na nich będące rachowane były. – Dalcy 2. Laudum czytano, wktorym Trypolski
6m był posłem obrany; poźniey Manifest JPana ~~Jel~~inskiego ~~Posła~~ starościca Zytomirskiego. Na mocy
ktorego wnosił iż ani Pruszynski ani Trypolski prawnie obranemi byli tylko on sam po

Zakonczonym czytaniu tych Pism, szum się wszczął, po uspokojeniu którego; JPan Berzynski Podkomorzy i Poseł Kijowski wte zaczął mowic słowa. „Iz złość Marszałka Seymiku „Poselskiego stała się przyczyną zamieszania terazniejszego. On bowiem wyszedłszy z Ko„sciola po iednomyslnym obraniu nas wszystkich y JPana Pruszynskiego. O mnie zaś y „o innych czterech Kollegach Questyi zadney niebyło, ani iest, ani bydz powinno. Bo „na obydwoch Laudach y Manifescie znayduiemy się". JPan Trypolski dobroc wyboru swego na Poselstwo podpisem Osób Obywatelskich 300u zaswiadczał y tym sposobem usprawiedliwiał. Że podpisy Osob 50 na Laudum JPana Pruszynskiego okazuią, że on od sześć razy mnieyszey liczby Obywatelow obrany iest, ia zas gdy od większey, więc prawniey podług Konstytucyi 1768. Ktora mowi „ y gdy iednomyślność na obraniu bydzby nie mogła do większości wotowania udać się maią, y tam większość liczby wotow decydować ma". y zakończywszy usprawiedliwienie swoie okazywaniem dobroci Laudu swego, a przeciwnie nie legalność Laudu przeciwnika swego wytłuszczaiąc. Stanął przy JPana Marszałku czekaiąc pomyslney dla siebie decyzyi Izby Poselskiey. W tym oderwał się JMPan Czacki Podczaszy Kor. poseł Czerniechowski „ iz wielką wadę w Laudum JP. Trypolskiego, dla tego nay bardziey znayduie że toz Laudum w 3. tygodnie za oblatowane zostało„ Po głosie JP. Czackiego JPP. Posłowie przystąpili do godzenia. JP. Kwilecki trzymaiący Laskę, prosił JP. Pruszynskiego aby ten przez wzgląd dobra Narodu, ktore przez zgodę Seymuiących Stanow wzrost swoy bierze. JP. Pruszynski oswiadczył się iż odstąpi iesli toz samo JP. Trypolski uczyni. Lecz gdy ten to uczynic niechciał JPP. Podolscy upraszali JP. Marszałka aby ten ieszcze raz swą insynuacyą uczynił, y gdy zgodnym sposobem rzecz ta uspokoioną bydz by nie mogła izby do Turnum przystąpili. Zaczym odstąpił JP. Pruszynski, JP. Trypolski za szostego więc dezklarowanym został. Czytano Process na JP. Zielinskim Pośle Nurskim. Przerwał czytanie Zakrzewski Poseł Kaliski, mowiąc „ Iz należy wszystkich przeczytać ktorzy są pod Zarzutami, aby przed udecydowaniem prawnosci swoiey zdan nie dawali." Drudzy zządali aby wszystkie będące obiekcye porządkiem czytano y one ułatwiano. „Zielinski Poseł Nurski zabrał Głos w ktorym powiedział „że nie masz mieysca w ktorymby przeciwnik Jego poiski na niego nie miotał. Do dał że ma Dekret kassuiący Kondemnatę y Grzywnami karzący. Za konczył Głos upraszaiąc JP. Marszałka aby ten zlecił czytać ten Dekret JP. Sekretarzowi." Z przeczytanego Dekretu Izba uwiadomioną została w kognicyą Dekretu tego weszła y Grzywien na znaczonych repozycyą uczynił. Wniosł Czacki Podczaszy Kor. aby Marszałek zapytał się Izby czy nie uznaie Processu y aby z Adebitatem wrocony został. Marszałek powinszował P. Zielinskiemu że Izba repozycyą Grzywien za zniesienie Processu uznała, idzie tylko kwestya czy Ma-

nifest od 400 Szlachty uczyniony ma bydz wazny lub nie. Jedno myślnie prawie Izba go na
mieysce zapraszała. JP. Suchodolski Poseł Chełminski żądał aby obrachowac wprzod podpisy na
Manifescie y Rem̄anifescie, lecz Izba cała za niebyty Process okrzyknęła. Potym czytano
Process na JP. Stroynowskim Podkomorzycu Bürskim Posle Wołynskim przez P. Iwanow-
skiego zarzucony: „Ktory explikuiąc się zniego nie przepomniał przypomnieć mu wszystkie Jego
zbrodnie. Dodał y to że nie dawno smiał sfałszowawszy Rękę Generała Artyleryi Kor. Posła
Bracławskiego do pominać sądownie oło. Zakonczył Głos tym że okazał to że ten że
Process poznieyszym Dekretem uchylonym został." Po skonczoney explikacyi JP. Stroyno-
wskiego okrzyknięto że zły Process. Tu czytano Kondemnatę otrzymaną przez JP. Silwe-
strowicza na JP. Moszynskim Sekretarzu WW X Lit: a Posle Bracławskim w Trybunale Kor:
Lubelskim, Gdy zarzucaiącego na tych miast nie było Potocki Generał Artyleryi Kor: Poseł
Bracławski, Hulewicz y Stroynowski Postowie Wołynscy, iż zarzucaiącego nie masz a
zatym Process uważany bydz nie powinien, przyszedł JP. Sylwestrowicz y odstąpił od swe-
go żądania. Czytano. Daley Process na JP. Potockim Posle Bracławskim Generale Artyleryi Kor:
a gdy się pokazało że ten Process uchylony przystąpili więc do Processu otrzymanego w Są=
dach Mieyskich Warszawskich na JP Potockim Posle Inflantskim„ Złożony Process aby nie
był decydowany JP. Rzewuski Pisarz Polny Kor: do pominał się„ Zarzucaiący Processu odstąpił.
Czytano Kondemnatę na Dłuskim Stcic Łukowskim Posle Lubelskim otrzymaną. Po tako-
wym Rugo wustanowieniu JP. Marszałek Stacey Laski w ten sposob mowić zaczął. „ JWWMMWPa-
nowie y Dobrodz:. Juz zbliża się moment w ktorym Styr Laski odda temu komu wybor Prze=
świetney Izby przeznaczy. Tey Izby ktora sobie prawie za zaszczyt mieć powinna że ma w
swoym Gronie Męża ktory z Senatorskiey do Poselskiey Izby przeniosł się. Słodką by było dla
mnie chwilą znaydować się na tym tu mieyscu gdyby nie przepis prawa ktory rozkazuie
aby Marszałek obranym został. A ponieważ znayduie się kwestya między dwoma
Mężami ktorzy ani zdawnosci y usług swey Familyi poczynionych Oyczyznie, ani też z
własnych Kraiowi zdziałanych przysług, rożnicy tak prętko znaleść nie można: przeto chcąc
wtey mierze porozumieć zdanie Izby, daię tym Koncem Głos JP. Michałowskiemu Podko-
morzemu y Posłowi Krakowskiemu". W tym Xże Czartoryski Stolnik Lit: Poseł Wołynski
y inni poszli do JP. Potockiego Sty: Szczyrzeckiego Posła Ziemi Bielskiey prosząc aby od-
stąpił. „ Co też uczynił Kollegow swoych prosząc na mieysce. Skoro JW Postowie na miey-
scach swe rzekł słowa. JWWP. Dobrodz: Myśl moią odstąpienia od pretensyi do Laski Marszał-
kowskiey dla tegom ukrywał abym ocalał Prerogatywę dla Izby obierania Marszałka. Pa-
tałem ia rownie iak JP. Małachowski Referendarz Kor: a Poseł Sandomirski do Laski Marszał-
kowskiey, lecz skorom znalazł większe talenta wnim. Rozumiałem że y w tym przysługę
Oyczyznie uczynię gdy odstąpię mey chęci dla Męża przewyższaiącego mnie talentami usłu-
żenia Kraiowi. Tak będąc przekonany odstępuię mey pretensyi dla JP. Małachowskiego

Referendarza Kor: Posła Sendomirskiego." Odpowiedział mu JP. Małachowski Referendarz Kor:
w ten sens „ Iz wdzięczność niesc" wzawdzięczeniu iest iedyną Jego powinnoscią wczym
dalszych Jego oczekuie rozkazow." Wtym JP. Marszałek dał Głos Włou Krakowskiemu
in Ordine Turni. JP. Suchodolski Poseł Chełmski dopraszał się o Głos lecz ten mu danym
nie był, Marszałek kazał czytac Prawo R.u 1768. wktorym zadne Głosy zabierac ani da=
wac nie należy poki Marszałek obrany nie był. Podługim Prawie ustąpił. Pan Su=
chodolski a gdy Turnum zaczoł się cała Izba okrzyknęła y zaledwie nie zaniosła JW Pana
Małachowskiego Referendarza Kor Posła Sendomirskiego, a tak iednomyslnie okrzyknio
no, odebrał od wszystkich powinszowanie. Zaprzysiągł Marszałek Starey Laski Nowego
do przysięgi ktorą aperta Sluba wykonał, po czym JP Marszałek zaczoł mowic w te sło
wa „ JWWP Dobro: Urzędownie Funkcyi tey słodszym mi iest gdy Je oddaie w ręce męża
iuz z Familiji iuz z zasług swych znamienitego Izba ta y Mury te zaswiadczyc tę pra=
wdę zdołaią. Koncze głos moy oddaiąc w ręce tak zacnego Męża tę Laskę ktora mi o
słodziła moie Urzędowanie że ią oddam w ręce tak zacnego męża." – Po skonczonym
Głosie P. Kwileckiego Posła Poznanskiego piastuiącego Laskę w Niebytnosci Marszałka Sta=
rey Laski JP. Gadomskiego Wdy Łęczyckiego zaczoł JP. Małachowski Referendarz Kor:
Poseł Sandomirski mowic w ten sens „ JWWPy Dobro: Obdarzony tą funkcyą od nich
do ktorey procz chęci nic więcey nie niosę. Ta y miłość Oyczyzny będą przewodnikami
mych czynnosci. Dziękuiąc im za łaskawe obdarzenie tą funkcyą, mam zaraz za nie
od bitą powinność upraszac ich aby błędy przeze mnie popełnione łaskawie wyba=
czyc raczyli. Upewnionym prawie zostaie że ma prozba skutek swoy weźmie bo
widzę tu wzdatnosci do sprawowania tey Funkcyi wielu wspoł Urzędujących prze=
wyższaiących mnie ci pobłażyc y zastąpic mą nieudolnosc potrafią. Dopełniac
Urzędu mego tak starac się będę abym zawsze smiele mowic mogł z Juravi et non
penitet me. Jesli sprawowanie Urzędu czyni sławę tym większą ona iest gdy się Fun=
kcyą iaką odbiera z Rąk Męża Chwałą otoczonego. Odebrałem bowiem tę Laskę od Męża
ktory roznemi iuz w Polszcze, iuz Zagranicą Funkcyami ozdobiony iest. A o chwalebnym
ich dopełnianiu Stany Rzptey wprzeszło Seymowy zawiadczyli Ustawie. Bydz wybranym
do Prawodawstwa iest to rzeczą ozdobę czyniącą. Lecz chwałę ale tylko to sprawuie kiedy
będąc prawodawcą iest też także y dopełniaczem poprzedniczych Ustaw. Oddana mi
iest ta Laska koncem abym był pierwszym dopełniaczym i strozem słodkich Ustaw prze
Poprzednikow naszych poczynionych. Ku temu więc dążąc zapraszam do przysięgi na Sekre=
tarza Seymowego JP. Łuszczewskiego Sedca Sochaczewskiego." Po przysiędze Sekretarza Seymo=
wego JP. Marszałek mowic zaczął w ten sens „ Postępuiąc ~~w ten~~ podług przepisu Prawa znam
obowiązkiem moim abym podług przepisu Prawa zaprosił JW.W. P. Dobro: do doniesienia JKMc
y Senatowi o nastąpioney Marszałka Elekcyi." – Z Małey Polski – 1. Krasinski Sta: Opino
gurski Poseł Podolski – 2 Xże: Sanguszko Wdzic: Wołynski Poseł Lubelski – 3 Krasnodębski Łowczy y Po=

sel Drohicki — 4 Xże Czetwertynski Chorąży y Poseł Bracławski — Z Wielkiego Xięstwa Litt. — 5. Sielicki Ktnie y Poseł Połocki — 6 Jozefowicz Sta: Merecki Poseł Powiatu Orszanskiego — 7 Małuszewicz Ktnie y Poseł Brzeski Litt: — 8 Julian Niemcewicz Szambelan JKMci Poseł Inflantski — Z Wielko Polskiey — 9. Jan Potocki Krayczyc Kor: y Poseł Poznanski — 10 Mączynski Szambelan JKMci Poseł Wielunski — 11. Zakrzewski Poseł Brzeski Kuiawski Sta Radziciowski — 12. Leduchowski Starosta Bronowski Poseł Wizki — . — . JP. Marszałek przeczytawszy Regestr Delegowanych do Senatu tak daley kontynuował Głos swoy „ Iuz spozniona pora wnoc nad przepis Prawa Aº 1768. ktore nam nakazuie abysmy przed dziewiątą nasze Sessye konczyli wyimuiąc tylko z pod tego Prawa ten czas w ktorym by Iusiurum było. Lecz gdy tego nie ma, salwowac Sessyą z przykroscią moią ze im dzisiay dłuzey słuzyc nie mogę, na dzien Jutrzeyszy na godzinę pierwszą po południu." —

Sessya Druga. w Izbie Senatorskiey

Dnia 7. 8bris Gdy JKMc przybył do Senatu, y gdy iuz Senatorowie mieysca pozabierali. Delegowani do Senatu z oznaymieniem o obraniu Marszałka nadeszli, na ktorych czele będącemu JWP. Krasinskiemu Sce Opinogurskiemu Posłowi Wtwa Podolskiego dany był Głos przez Marszałka W. kor: ktory w słowach następuiących mowił. — NP. y Przeswietny Senacie — „ Głos powszechny wolnego Narodu z chęcią nim władaiącego zgodny, iest oznaką tego zaufania, ktore Rządu słodka powolnosć a pod tym zostaiących zywa wdzięcznosć tworzyc się zdoia. W takim to Narodzie, zamiast uniesienia się dwom nayświększym sprężynom interessu y ambicyi, iednomyslnie y zgodnie do iednego zamiaru Miłosci Oyczyzny dążą. Tym koncem dwoch męzow zasłuzonych w Oyczyznie JW. Małachowski Referendarz Koronny y JW. Potocki Sta Szczyrzecki ktorzy przez zasługi y cnotę zarowno zasłuzyli sobie na te zaufanie Narodu aby im oddana była Laska Seymowa Marszałkowska, y z trudnoscią byłoby przeznaczone zdarzenia ich przeczyc. Mąz tak zacnych iak JW. Podlaski nie mogł więcey do chwały swey przydac iak to ze ustępuiąc tę Funkcyą dla tego, aby kray przez rozruznione umysły podzielonym nie nawiścią nie został. Dopełniony włozony na mnie obowiązek przez kollegow w doniesieniu JKMci, o szczęsliwym y iednomyslnym obraniu JW. Marszałka Seymowego Izby naszey smiem upraszac W. K. Mci o dozwolenie mi ucałowania dobrotliwy Jego Ręki." Odpowiedział tymze Delegowanym od Tronu JMX. Garnysz Podkanclerzy Kor: Biskop Chełmski ało zastępuiąc zapadłego na zdrowiu starszego swoiego Kollegę JWo Małachowskiego Kanclerza W. kor: wygłosie swoim oswiadczywszy, iz naymilsza iest rzecz Krolowi JMci widzie Narod przed Tronem swoim Zgromadzony, upewniaiąc oraz o Radosci JKM: z obrania Marszałka Człowieka z tak wielu usług Oyczyznie poczynionych. A na dowod czego JKMc dobrotliwą Rękę do ucałowania podaie. Ktorzy po ucałowaniu Ręki Krolewskiey do Izby swey powrocili. — JMX Pod Kanclerzy Kor: do Izby Poselskiey Delegował następuiących, aby ci tez Izbę do Senatu zaprosili. — Z Małey Polski — JWo Ozarowskiego Kasztelana Woynickiego — Z Wielko Polski — JWo Ostrowskiego Kasztelana Czirskiego —

A Xże Kanclerz W. Litewski nominował JW. Felkerzamba Kasztelana Witebskiego. – Wczasie zostawania Delegowanych Senatorow w Izbie Poselskiey Marszałek W. Kor: zabrał głos y doniosł o processach na Osobach tu będących, to samo y Marszałek W. W. X Litt: uczynił – Po odbytym doniesieniu Izba Poselska iuż się łączyć gotowa iest przez JMP. Ożarowskiego Kasztelana Woynickiego. A po umieszczeniu Posłow w Izbie Senatorskiey dany był głos przez Marszałka W. Kor: Marszałkowi ~~Koronnemu~~ Seymowemu. „ Ten obszyrnie wyłożył ile Narod winien troskliwości Kochanemu Krolowi. Jile sobie nadziey zrożyć powinien pod przewodnictwem tego Ktory nayprzod Kochanym był Synem, a teraz Szanownym iest Oycem; Daby kontynuiąc głos swoy wzywał pomocy Senatu a nayszczegolniey Xcia Prymasa pierwszenstwo wnim otrzymuiącego. Zakonczył głos swoy prosząc o ucałowanie Ręki Krolewskiey". Po ktorym skonczonym JMX Garnysz Podkanclerzy Kor: „ Iż nayceleniejszy iest dla wolnego Narodu Stanowic sobie te Prawa ktore sam dochowywac ma. Dodał y to że Krol na dowod ukontentowania swego z początkowych tych dzieł Izby Poselskiey dobrotliwą swą Rękę do ucałowania daie." Zatym Marszałek Seymowy a potym y wszyscy Posłowie Rzwami do ucałowania Ręki Krolewskiey przystąpili. A gdy wszyscy na mieysca poszli Ministeryum przywołane do Tronu zostało, a Marszałek W. Kor: oznaymił że Krol mowić będzie „ W poddoniesieniu Stanom o dniu y Epoce ktorą teraz los wszczesliwą porę odmienić może; przydał y to że chwytać sie szybkim pędem należy, aby ta nie była ostatnią. Daley wspomniał że gdy nikt niezatowac będzie dla Kraiu swiatłości dawna Polski przywroconą bydz może." Wniosł potrzebę Konfederacyi, y proiekt do Jey ułożenia JMX: Gorzenskiemu Referendarzowi Kor: czytać kazał. „ A gdy przyszło do Punktu Sekretnych Kryszek JKMc oswiadczył poniewaz iest wszystkich żądaniem aby sekretne Kryski na żądanie czyiekolwiek dane były przydano do Aktu, a niemi się oddzielać od woli Narodu y nato nowet pozwala". Wtym okrzyk powszechny dziękczynienia słyszec się dał. – Przysięgę wykonali Marszałkowie na Laskę Litewską Xiążę Sapieha Generał Artyleryi Lit: na Laskę Kor: JP. Małachowski Referendarz Kor: a Marszałek Seymowy. Wtym Xiążę Adam Czartoryski Generał ziem Podolskich a Poseł Lubelski zabrał głos „ W ktorym przekładał, że Narod Krolowi ufa, a powolność Jego ku Obywatelom pomnaza ich zaufania. Zakonczył głos przypominaiąc Krolowi Mowę Litawora Chreptowicza W X. Lit: Marszałka mianą do iednego z poprzednieyszych Krolow. w ktorey on mowił NP. Trzymay miecz oburącz iedną głaskay Dobrych drugą złych odpychay". Po Xięciu zabrał głos JP. Suchorzewski Poseł Kaliski „ w ktorym doniosł że nie koncem sprzeciwienstwa ale myslą dobra Narodu życzy y radzi Stanom Rzpltey aby iesliby w materyi podatkowania przegrali aby można było prosic o sekretne Kryski." Poczym JKMc zabrał głos przywoławszy do siebie Senat mowiąc wten sens „ Chociaz umi szacowac głos tak sobie ulubionego Xcia Posła Lubelskiego iakotez y zdanie JP. Suchorzewskiego, iednakże prosił JPP. Marszałkow aby Ci Posłow zapraszali do podpisu Aktu Konfederacyi". To gdy Marszałek Koronny czynic zaczął JP. Suchodolski Poseł Chełmski prosił o głos ktory mowił wten sens „ Że osm razy prosząc o głos zaledwie go teraz dostępuie. Doniosł że chociaz nie ma wyraźney Instrukcyi iednakże przystępuie do Aktu warunie sobie aby się w Woynę Turecką nie wdawac, nadto gdy będzie kwestya o milicyi Woiewodzkie żądac będę Limity, y spodziewa się że nato osobny przywiezie podatek. Przydał ieszcze y to że trwożliwym

Poczyni ta Klauzula uczyniona ze Magistratury wszelkie w swych obrębach zachowuie Akt Kon=
federacyi. y przystąpił do podpisu z salwą aby się do Woyny nie mieszać." Z tąz samą salwą pod=
pisał się Wybranowski Stolnik y Poseł Lubelski. Potocki Sta Szczyrzecki Poseł Ziemi Bielski
z taką się salwą podpisał aby Konfederacya ta Seymuiącym Stanom nie była uwłaczaiącą
Aktey pełno władnosci. Rownie tez y JP. Suchorzewski Poseł Kaliski stosownie do Głosu swe=
go napisał salwę. Po skonczonych podpisach o godzinie 11 w nocy, JKMć zalimitował
Sessyą przez Usta JMX Podkanclerzego Kor: na godzinę 11 z rana na iutro. —

Sessya Trzecia Dnia 8. 8bris

Za daniem Głosu przez JWo Mniszcha Marszałka W. Kor: JW. Marszałkowi Konfederacyi Kor:,
zabrał Głos tenże Marszałek zaczoł od tego „ Iz nigdy gorętszy Duch w Narodzie okazać się nie
mogł iak na dniu wczorayszym, kiedy cały Kray wziął za hasło Miłość Kraiu, a wierność Krolowi
ktory nawet zuzyma zdrowia swego siedział tak długo w nocy na Tronie. Domioł o tym że Depu=
towani do Dykasteryow iuz przysięgli iakotez y do konstytucyi. — Prosząc aby także z Senatu
wyznaczeni byli. Zapytywał się nadto czyli maią inną Rotą Deputowani do Konstytucyi Przysięgać."
Potym skonczonym Xiąże Sapicha Generał Artyleryi Litewskiey y Poseł Brzeski Litew: w te rzekł sło=
wa:„ Litwa Unii Ogniwem z Koroną złączona, wspolniczka niegdyś zwycięstwa y Sławy będąc, row=
nie wspolnie Klęski doznała, teraz nowym lecz szczęsliwszym od podobnych węzłem spojona. Bo
ziednoczenie się Iey na Seymach, albo nadto czynnych albo czczych. Wspolniczką ią uczyniły nie=
szczęsnych Konfederacyi ktore Krola z powagi y prerogatyw, Oyczyznę z Kraiow, Skarb z pienię=
dzy, Obywatelow z sprawiedliwosci, dla żądanego przez iednego Wyroku ogołociły. Zastanawiały
one Narod bo Obywatele chociaz Maiątki otwartym sercem, hoyną Ręką dawali, iednakże boiazni w
nich takowych Konfederacyi widzieć się dała. Lecz skoroś WKr. do niego wyrzekł boiazń ustała y
ufność wstąpiła. Y tak NP. Prerogatyw wolnosci w materyach Statut chętnie ustąpiliśmy, dla
poprzedzaiącemi niektorych warunkow o ktoresmy dopraszali się. Tych to prerogatyw ktorych
byłeś iednym znaymocnieyszych obroncow. Tych mowię prerogatyw ktoreś Toskanie uzywać
raczył. Tych nakoniec prerogatyw ktore tak drogo cenić umiał ieden Krzesło Senatorskie po=
rzucaiąc dla obiądzenia Prerogatyw Stanowi Ryceskiemu służących. WKr. w gronie P. S. Z:
ktorzy Chętnie z Zacisza y wygody domowe dla dobra Oyczyzny poswięcaią: Chcące tą sławą
bydź okryci że służyli Narodowi a wiernemi byli Monarsze. Krolowi y Następcy tey Familii Ja=
giellonskiey ktorey bez przestannie Litwini wiernemi byli. Powołany do tey Funkcyi w ktorey chęć
moia niech zastąpi mieysce dopełnionych obowiązkow ktore niezdolność wykonać nie potrafi. Nie
umiem inaczey wypłacać się tylko przyrzeczeniem że tey Funkcyi dopełnienie będzie powtornym
dziękczynieniem ktore iuz na Sessyi Prowincyonalney oswiadczyłem, y teraz czynię. Jesli funkcya ta
z innych miar ozdobę mi czyni to tym bardziey terazże mam w koleżenstwie JWo Małachowskiego
Referendarza Kor: ktorego sławą okryte y kochane Imie, a znane tak osobiste przymioty iako y
zasługi, gdy zapewniaią publiczność iż godnie Styr naszych Obrad piastować będzie, y mnie mocniey=
szą zasilaią ufnoscią że z nim nie rozpisnym złączony zdaniem, y w Iego wstępuiąc ślady nieoddalę

się od Cnoty y dobrego Obywatelstwa Torus Takzacnego nie Kolleguię ale nasladuiac Go nie będę mogł bydz ani komu podległym ani przeciwnym będę. Moiąc we wszystkim to na celu ut sit bene Patriae". Wezwał daley Pan Marszałek Konfederacyi Kor: Pana Suszczewskiego Marszałek zaś Konfederacyi Litew: JP. Ancutę do przysięgi. Po czym gdy Ministerium przybyło do Tronu JMX Garnysz Podkanclerzy Kor: zaraz ci ktorzy skoro tylko nominowanemi do Konstytucyi podpisania zostali zaraz przysięgę wykonali. Ci zaś są — Massalski Biskup Wileński — Jabłonowski Kasztelan Krakowski — Walicki Woiewoda Rawski — Dietgerd Starosta Zmudzki — A gdy iuż ogłoszonemi byli y przysięgę wykonali JMc Deputowany do Examinowania Dykasteriow. PP. Marszałkowie Konfederacyi wezwali Deputowanych do Konstytucyi aby ci Przysięgę wykonali Stosownie do Konfederacyi. Ministerium poszło do Tronu y Sessya ~~tei~~ o godzinie piątey skonczona Solwowaną była po zabawieniu się godzinę w Senacie aż za pięć dni to iest do Poniedziałku na godzinę iedynastę zrana. —

Sessya Czwarta Dnia 13. 8bris

Zagaiła ią w Izbie Senatorskiey JP. Marszałek Konfederacyi Kor: zadaniem sobie głosem przez JW. Marszałka W. Kor: „Jeśli w każdey rzeczy od tego zaczynać należy aby iak Gospodarstwo domowe rządzi wydatkami, tak też y podatki rządzić powinny wydatkami na żołnierza. Bo żołnierz dobrze płatny swym Obywatelom y obcym cięzkim nie staie się, a gdy się przeciwnie dzieie losu nieszczęsnego Obywatele doznaią. Nadto Rząd wewnętrzny y dwie pierwsze potrzeby oczekuią wyroku P. S. Z: Warniąc sobie aby iedna Drugiey materyi nie przeszkadzała. Teraz z obowiązku przysięgi przymuszonym się widzę donieść" WPc y P. S. Z. że odebrałem Notę JP. Bucholtza Posła Pruskiego y czy tego żądaią aby była czytana". Lecz gdy liczne tak odezwały się Głosy żądaiące ią słuchać, że ledwie słychać było JP. Marszałka W. Kor: oświadczaiącego że takąż odebrał Notę. Zaraz czytaną była. Po ktorey przeczytaniu gdy liczne głosy odezwały się żądaiące mieć też Notę Drukowaną ta po Instancyach Drukowana na tymże Postom porozdawana była. Dalej JMX Pod Kanclerzy czytał Propozycie od Tronu przy końcu ktorych limitował Sessyą na Czwartek na godzinę iedynastą z rana. O co Szum wszczoł się twierdząc że Krol Solwować nie zaś limitować ma moc. Ca ponieważ w krotkim czasie uspokoionym zostało.

Sessya Piąta Dnia 16o. 8bris

Zaczęta się od Mowy Pana Marszałka Seymowego y Konfederacyi zadanym Jemu Głosem przez Marszałka W. Kor: ktory w te słowa mowił. „WP. Gdy iuż taki iest obrot rzeczy aby w żelazie szukać bezpieczeństwa, a to nie innym bydz może sposobem, tylko wpomnożeniu liczby Woyska, to gdy dalszemu ciągowi obrad naszych zostawić musiemy, dla tego abyśmy wprzod sposoby wynaleźli, abyśmy poznali naszą sposobność, iak wielkie woysko utrzymywać możemy, wtedy dopiero o ilości Woyska mowić będzie można. Teraz nie zostaie mi nie więcey tylko uwiadomić W. K: Mc y P. S. Z. że na żądanie Kollegow moich upraszam W. K: Mci y P. S. Z. abyście dalej czasu nie wycieńczaiąc ułożyć raczyli w Zgłosem przysięgi Woyska Konfederacyi!" Po skonczonym Głosie Pana Marszałka zabrał głos

Pan Suchodolski Chorąży i Poseł Ziemi Chełmskiey „Upływa czas wbezczynności a My nie wiemy iak
do Braci naszych powrocimy, ktorzy dowiadywać się od nas będą o czynach zdziałanych na tym Sey-
mie na ktorym z uymą władzy naszey zezwoliliśmy na konfederacyą; aby ten Seym czynniey-
szym będąc do dawnego splendoru przywrocił Oyczyznę naszą ukochaną. Alezci losem nieszczę-
snym dla Kraiu iuz drugi tydzien wbezczynności tracimy. Niewysłuchawszy nawet przy=
sięgi od Woyska. Czynności ktora poprzednie konfederacye poczęła. Nie idę ia do inszych
poprzednich lecz skoro tylko spoyrzę na zdziałane od lat blisko 24. Wtych wszystkich za
naypierwszą widzę czynność wysłuchaną od Woyska przysięgę. Jak widzę kiedy więzić wol=
nych Obywatelow, kiedy przez Oręża (: ktore tylko posłusznym bydz maią y bronić składaiących
y reprezentuiących Rptę Osoby :) przepuszczać maią wtedy naypierwszą było powinnością wy-
słuchać Woyska przysięgi a poto nieszczęsnym sposobem przodkuiącym Osobom posłusznym
było wtedy w akcie nawet nakazano Woysku przysięgę; lecz gdy teraz Narod o wyzwobodze=
niu się kaydan myśli, więc przysięgę Woyska za niepotrzebną widzą. Nareszcie gdy iuz
przekonanemi o potrzebie przysięgi zostali. Żądaią tylko tego aby przysiągł ten Departa=
ment ktory tyle zbrodni narobiwszy nareszcie przypieczętował prawie czynności swoie
występkiem Crimen Status w sobie zawiera nie iest że to nim wyiktać wrozynę Rptę
bez wiedzy Stanow Rpty. Daymy na czas nie iaki że Departament Woyskowy nie iest
Roku 1775 foll: 99 ktore mowi że Rada póty trwa poki nowa
tym wykraczaiącym. Lecz prawo ~~Rº 1775 za zeszłą całą Radę uznaie, y cząstka tey~~
obrana nie będzie. Na kartach 85, 90 y 97 toz samo prawo Rº 1775 za zeszłą całą Radę uznaie, y cząstka tey zeszła iest. —
~~zeszła iest.~~ Prawo Rº 1776. mowi że Rada dwa lata trwać tylko ma a gdyby wprzeciągu
dwoch lat co wykroczyła odpowiadać ma więc gdy w ciągu Seymu co zrobiła zapewne
by nie mogła się z tego explikować. Jeśli Seym Rº 1776 do innych rzeczy ma bydz prawi=
dłem y wiążącym Prawo Rº 1775. czemuz nie wtym punkcie: wszak w akcie y Rozwiązaniu
Konfederacyi Prawa Przeciwne są uchylone; więc gdy uchylone prawo Rº 1775 skasowa=
nym iest. MP. gdy to Prawo skassowane będzie y inne tegoz Roku ustawy uchylonemi
zostaną. Ustawy ukołemi zostały zatym Orężem ktory obroncą nie zaś gnębicielem wol=
ności bydz ma. Koncze Głos moy prosząc in Ordine Przysięgi Woyska przed konfederacyą."
Po nim zabrał Głos Pan Suchorzewski Poseł Kaliski wten sens „Nieszczęścia na Oyczyznę
spadłe przez pomnożone siły Woyskowe, umnieyszone bydz mogą. Ale cóz to potym
kiedy tę naszą obronę nie daią nam wbezpieczne oddać Ręce. Bo oddać Departamento=
wi Woyskowemu co poruczyć Jego władzę mocy ktora nieszczęście dla Kraiu przynie=
sie. Dla przyczyn wyłozonych przez poprzednika mego Głosu proszę z nim wraz o Turz=
num. Zakonczył Głos wte wyrazy Parturient montes, nascitur ridiculus mus." Po=
tym skonczonym Głosie zaczął mowić Xiążę Czetwertynski Poseł Bracławski twierdząc że
iest Departament y Rada. Gdy Xiążę skonczył swoy Głos JP. Walewski Wda Sieradzki
zaczął mowić „NP. y P.S.Z. z pozytkiem Rptey, Czas prawie zwiatrem upływa momenta
ku dobremu dla Rptey uchodzą, a My tylko na proznych a idealnych Dyssertacyach czas
trawiemy na Sessyach Prowincyonalnych. Do skutku nieprzychodzi zamiar teraznieyszey
Konfederacyi. Wola całego Narodu wpomnozeniu Woyska skutku nie wzięła; Bo wszy
stkich zgadzaią się na Pomnozenie Woyska, questya tylko czy sto czy 60 tysięcy Woyska bydz ma.

In ordine czego proszę Turnum". Tu po uspokoieniu licznych Głosow względem powieższenia
zaczoł mowić Stanisław Potocki Poseł Lubelski w ten sens. „ JP. y P. S. Z. Kiedy w tey Swią=
tyni Praw mowić można o pomnożeniu Prawdziwey obrony Kraiu to iest Woyska. Rozu=
miem że każdy tobie o Boże potężny przyzna żeś Kres Tey prawie upadku przepisał; Teraz
gingeą od Sąsiadow z nieszczęścia wydobywasz. Pamiętne nieszczęścia naszego Konfederacye,
na iednych zgwałcona ta Praw Swiątyni przez zabranie o dobro Oyczyzny Patriotow.
Na innych wspoł Braci Naszych Krewią zbroczona Ziemi; Na innych Kraie, te to siedli=
ska dawnych Polakow, za ktore pamiętne owe poznaki odebrali waleczności, zabrane
nam są. Na innych na Koniec odpychano od tey Praw Swiątyni Obywatelow dobrze my=
ślących y Kray w pomyślności widzie żądaiących. Nadmieniam o nich w krotkości bo bym
życzył sobie widzie wygluzowane z Ksiąg y Pamięci ludzkiey. Zaiaśniała nam teraz chwi=
ła ale strzeżmy się abysmy powtornie w toż nieszczęscie nie wpadli. Na to wspo=
mnię wspoł Obywatele nasi po domach zostali, z chęcią Maiątki ofiaruią byleby
mieli zabespieczoną całość Swoię. NP. więcey powiem przed nami oswiadczyli się że
wolą w chleba kawałku pokarmu swego szukać niżeli licznemi y wykwintnemi kar=
mić potrawami w ciągu niewoli. NP. porzuć tę myśl ażbysmy nie żądali swietności
Panowania twego. Żądamy sobie nową Oyczyznę, bo ta nią będzie po pomnożeniu
liczby Woyska, y po rozrządzeniu dobrym Iego, ta nią na Koniec będzie po zapewnie=
niu sobie bespieczeństwa wewnętrznego przez postanowienie dobrych uchylenie, lub
poprawienie Magistratur złych. Lecz nadaremne nasze będą usiłowania Swiatłość
dawną Oyczyźnie przywrocić gdy naczele robot Kraiowych będzie Rada. Ta w ktorey
ręku Woysko tak uciąźliwe nam choć w małey liczbie; Skarb ktory na żądanie Rady
zbyt Hoynym na nie potrzebne Expensa był. Sprawiedliwość ktora po tylokrotnie u
chybioną była, przez sprawom nie zgodne Rezolucye. Iednym słowem wszystka moc
iey uciąźliwa Narodowi. Lecz przywrocona Kommissya Woyskowa podług Praw R.
1775 y 1764 bezpieczeństwo nam zagruntuie, y ta boiaźń ktorą mielismy gdy pomno=
żone siły Woyskowe będą ustaic, y Narodzie Panie wielbić będzie. Narodzie potężny do=
[yczas na samych zwycięstwach krawi będziesz]
pokiż tak mieczowym będziesz, dotąd chwilę tak miłą nam porzucać będziesz dla tego abys nie
o pomyślności Kraiu niemyślał. Lecz widzę Ciebie na czele zacny Marszałku Seymowy ina=
czey o Iego pomyślnościach Rokuie sobie. Niech ci Boże dobrotliwy! dzięki będą zato
że mnie Polakiem y wolnym zrodziłeś nie day ginąć Kochaney Oyczyźnie. Przyydź na
pomoc Narodowi uwolniey go od tyranii Zagraniczney y własnego Departamentu od=
dal Go od przysięgi y niechay Woysko przysięże. Kończę głos moy proszę o Turnum".
na proiekt Pana Chełmskiego. Po skończonym Głosie tym JW. Walewski Wda Sieradz=
ki zaczoł swoy Głos „ Niżeli kto iest dobrym Prawodawcą wprzod pilnym a wiernym
bydź powinien dochowawczem Prawa. Gdyby nawet Prawo R. 1766 uważane nie było

ktore mowi że na żądanie kogokolwiek Turnum bydź powinno, gdyby także Prawa R[o] 1768 nie było
toż samo potwierdzaiącego, gdyby nakoniec doświadczenie na tylu Seymach będące, nie przeko=
nało mnie że na prozbę iednego Turnum bydź powinno dane. To Akt Konfederacyi teraznie
szy przekonać by powinien, że na prozbę moią dany bydź powinien. Więc na funda=
mencie wyżey wspomnianych przyczyn proszę o niego." Zabrał głos Pan Zakrzewski
Sta: Radziciowski Poseł Kuiawski w ktorym dopraszał się o pomnożenie Woyska. Oraz
żądał o Turnum względem Propozycyi podaney przez JW. Wdę: Sieradzkiego. Tu się
wszczął szum iednych żądaiących o Turnum na Proiekt P. Suchodolskiego drugich na
Proiekt Pana Wdy: Sieradzkiego. Tu zabrał głos P. Marszałek Seymowy y Konfederacyi
Kor: w ten sens „ Jako zawsze słodkim iest moim obowiązkiem bydź dopełniaczem wo=
li Zgromadzonych Stanow tak teraz Proszę o oznaymienie mi ktory pierwey a ktory
poźniey odeydzie proiekt." Lecz gdy zaczął się spor ktory pierwey a ktory poźniey odey
dzie proiekt. JW. Wda Sieradzki w te zaczął mowić słowa „ NP. y P. S: Z. Widząc o tym
dobrze że chcąc mieć należytą obronę y podporę Oyczyzny, potrzeba bydź wprzod u
pewnionym o Woysku, czyli to nazte użytym nie będzie, przeto dla tey przyczyny od=
stępuię od zdania mego aby udeterminować 100 czyli 60 tysięcy Woyska, a proszę o Tur
num na Propozycyą przez Pana Suchodolskiego podaną, a potym prosić będę aby moia
Propozycyia wzięta była." Po Głosie Pana Wdy: Sieradzkiego wniosł Prozbę P. Zakrzewski do P.
Suchodolskiego aby tey propozycyi swey odstąpił. Potym Nayprzod Łasocki Podkomorzy
Sochaczewski y Poseł Sochaczewski, a daley Jerzmanowski Poseł Łęczycki mowił że De=
partament y Rada nieustaiąca żyią, a zatym niedosyć że nie potrzeba aby przed
Delegowanemi przysięgło Woysko, lecz nawet nie potrzeba aby Departament nową przysięgą
obowiązany był. Tu znowu zabrał Głos P. Marszałek Konfederacyi Kor: w te mowiąc sło=
wa „ NP. y P. S: Z: Pozwolcież abym się ieszcze raz zapytał was P. S: Z: coż czynić mam
gdy nową ieszcze słyszę propozycyą wzięcia proiektu P. Suchodolskiego ad Deliberandum."
W tym odezwały się liczne Głosy popieraiące Proiekt P. Suchodolskiego a między niemi P. Sucho
rzewski Poseł Kaliski: Po uspokoieniu tego tumultu zaczął mowić Rzewuski Pisarz Polny
Kor: Poseł Podolski że można oddać rząd Woyska ale za poprzedzaiącą wysłuchaną przez
Departament Woyskowy przysięgą. Oraz gdy tam Marszałkowie Konfederacyi znaydować
się tam będą. Moszczynski Chorąży Winnicki Poseł Poznanski że ponieważ proiektu nie masz
a w prawie będzie: Gdy skonczył, Głos swoy zaczął Xiąże Sapieha Generał Artyleryi Lit: Marsza
łek Konfederacyi Lit: w te słowa „ NP. y P. S: Z: Wybrany od trzech prowincyi za Marszałka tey
w ktorey zasługi mey kochaney Oyczyznie czyniłem. Miło mi iest będąc na Tey czele kollego=
wać zacnemu z zasług i Imienia Kolledze. Słyszeć mi się dały Głosy twierdzące że nie dopełniam

obowiązku Urzędowania mego, gdy porządku nie strzegę. Znam to aż nadto że iedna część ich do Marszałkow Kraiowych druga do Marszałka Konfederacyi Kor: należy, a inna do mnie. Więc tey rożnicy nie uczyniwszy kto, niech mi nie zdaie to iakobym nie wiedział co do mnie należy, y iak urzędowanie moie sprawowac mam. Tu wytłumaczywszy się iako Marszałek; tu zdanie moie iako Poseł obrany od wspoł Obywateli żądaiących Woyska opowiem, wiem iż aż nadto przekonany iestem że ci pragną Woyska dla bezpieczenstwa swego. Oddany Rząd Jego Departamentowi Woyskowemu uciązliwym iest wczasie kiedy iest tak mała liczba Woyska, coż to będzie, kiedy go oddadzą w znacznieyszey liczbie Departamentowi Woyskowemu. Lecz opusciwszy tę trwożliwość to nadeszcie biorąc przykład z innych Konfederacyi na Wzor owego Rolnika ktory z Pola okrytego samym kąkolem wynaydnie plenne kłossy. Gdyby mnie przekonanie nie przymuszało do wywięzywania się oswiadczeniem zdania swego, tobym przestał na zdaniu przed sobą mowiących. Prawa tak Ao 1776 iak Ao 1784. mowią że Rada a zatym y Departament między Seymem a Seymem trwaią. JeJli Generałowie Komenderuiącey połuczoną władzę nad złe względem Lokacyi Woyska znoszenia kup swawolnych nie mogą dopełnic. Pozwolmy nało że nie mogą przed kim że ta Rada lub Departament odpowi gdy wciągu Seymu co złego zrobi. Koncząc Głos moy Proszę o Delegacyą, aby przed tą Woysko przysięgło." Gdy zaczęto wołac o Turnum Pan Marszałek Konfederacyi Kor: Znam że z powinności obowiązku mego propozycye JMP. Marszałkowi W. Kor: a ten JE Krolowi, po czym Urzędnik Kor: czytac Je powinien. Marszałek W. Kor: do Tronu gdzie Krol przywoławszy Ministeryum y Deputowanych do Konstytucyi a po krotkiey z niemi namowie poszli na mieysca. Wtym prosił o Głos Xże Biskup Wilenski y w te zarot mowie słowa „NP. y P. S: Z: Chcąc bydz doskonałym nasladowcą poprzednikow potrzeba bydz Ich nasladowcą. Ci zaś żadnego proiektu nie przyięli; przeto y ia Proszę aby żaden tak że przyiętym nie był, y ten nawet." Wtym zaczął się wielki Szwar Krol przywoławszy Ministeryum solwował Sessyą na dzien Piątkowy na godzinę 11. zrana. —

Sessya. 6ta Dnia 17. 8bris

Zaczęto się od Głosu danego Panu Marszałkowi Konfederacyi Kor: „NP. y P. S: Z: Nigdy Opatrzność Łaskawszym Okiem patrzyc nie mogła na Oyczyznę naszą, iak dnia dzisieyszego. Gdy nam wolno podług upodobania czyli raczey podług potrzeby Kraiu pomnażac Woysko. To chociaż liczniym byłoby, iednak gdyby urządzonym naydokładniey żadnychby pożytkow dla Kraiu nie przynosiło. O tym iuż własnie myslemy tym koncem Dnia wczoraySzego proiekt przez JP. Suchodolskiego Posła Chełmskiego podany był, aby nie Departament ale Woysko przed Deputowanemi od Apty Osobami przysięgło. A gdy przeciwność względem tego Proiektu nastąpiła Turnum żądali w propozycyi czyli Woysko przez komenderuiących ma przysiądz przed Deputowanemi od Stanow Apty, czyli Departament

przed Stanami Skonfederowanemi. I od tego z dziemi się Sessyę tę zaczniemy iak z porzą=
dku rzeczy wypada, gdy Dnia wczorayszego taż Materya na Deliberacyą wzięta przez
Xcia Biskupa Wilenskiego zwzięta została." Doniosł potym JW. Marszałek W. Kor: o
Senatorach na ktorych Processa po zagadzane są. Po tym przypomniał izby JW. Wa-
licki Wda: Rawski przysiągł na Deputacyą, do Konstytucyi, a Kwilecki Kasztelan
Międzyrzycki do Examinowania Departamentu Woyskowego przysięgę wykonali, co też
y nastąpiło. — Potym Krol JMC. wten sens mowic zaczął „ Ufność Narodu ku Maie=
statowi iest zawsze zasadą bezpieczenstwa Kraiowego. Ta mowię ufność Narodu iest ce
chą Seymu tego. Tak iak zaufanie dzieci ku Rodzicom ich całosc czyni. To prawdzi=
we zaufanie otwiera me usta y prawie mnie przymusza, abym na wzor owego Oy=
ca powolnym ku dzieciom był. Słyszałem od Urodzonego Marszałka Seymowego
wspomnienie o materyi ktora Zakonczyła Sessyą wczorayszą. Ja zas chcęc iednosc
przyprowadzic podaie proiekt ktory rozumiem że iednomyslnie przyięty będzie."
Marszałek Konfederacyi ^Kor. odebrał proiekt, ktory swemu Sekretarzowi czytac kazał.
Ktory zawierał wsobie aby departament Woyskowy schodzący wykonał przysięgę wier=
ności przed Krolem y Rpltą; oraz aby Krolowi y Marszałkom Konfederackim raporta
oddawał. Co iednak ubliżac nie ma Prawom ustanowic mianym. Zaraz P. Suchodol-
ski Poseł Chełmski zabrał Głos, y do wczorayszey odwołał się propozycyi, ktorą ułatwic na
wczorayszey Sessyi nie można było, dla prętkiego Iey za Solwowania, y o Turnum prosi.
JP. Rzewuski Poseł Podolski wniosł że lubo wczora miał inny Proiekt odstępuie go, a
nie uznaiąc Departamentu na Iego władzy przedłużenie zezwolic nie może. Po nim
zabrał Głos JP. Potocki Sta Szczyrzecki a Poseł Ziemi Bielskiey mowiąc wten sens „NP.
y P. S. Z: Skłonienie się Twoie do woli tego Narodu, ktory okropnych skutkow Seymow
Konfederackich sprawiło to wnim zaufanie że tak iednomyslnie yskwapliwie przy=
stąpił do Iey podpisania Aktu Konfederackiego. To zaufanie zabezpieczyło NP. Narod że
zdrożnosc zaszła wniektorych Magistraturach przez Ich poprawę ulepszonemi zostaną.
Chcieć wyłączyc z tey Konfederacyi poprawy niektorych Magistratur iest żądac przywrocic
dawne Konfederacye, nieszczęsne dla kraiu iuż przez intrygi zaszłe od Sąsiadow postron=
nych, iuż przez złe skutki sprawione wkraiu. Sprzeciwiac się temu aby Woysko przed De=
putacyą nie przysięgło iest to iedno co żądac aby Woysko źle urządzone a pomnożone w
liczbę, nieszczęscie dla kraiu sprawiło. Bo kto tego żąda niech pomni na to że ta przy=
sięga iest iak ow filar dobrze zrobiony przez ostrożnego Budownika. Żąda ^na przysięgi od
Woyska, nie iest proiektem bo Naywyższa władza iest przy Stanach Skonfederowanych a
komenda przy Marszałkach. Obstaiąc przytym stawam przy powadze nam udzieloney
przez wspoł Braci Naszych, iestem oraz obrońcą władzy Marszałkow Naszych." Po skonczonym

tym głosie, zaczoł mowic JW. Radziszewski Chorąży y Poseł Starodubowski w ten sposob „N.P. y P. S. Z. Konf. Rzptey. Gdy spoyrzy Obywatel na Siebie Familią y Wspoł Ziomkow, zaraz się widzi przymuszonym choćby resztę maiątku swego dla Kraiu dobra ofiarowac. Nie umiem wyrazic tey Chęci, ktorą pałaią wspoł Bracia nasi w ofiarowaniu Kraiowi chętnie cząstki dochodow swoich. Nie umiem mowić gdy mi przychodzi, usta otwierac po tak zacnych Mężach J.O.X. JMci Sapiechi Jenerała Artylleryi Lit: y Marszałku Prowincyi Lit: oraz po zacnym w Cnocie JW. Potockim y innych, ci co tobie N.P. o swoich rozpowiadali Wtwoch, ta ia powiedzic o tych a pozostałych Wspołbraciach mogę. Że ci Szczęśliwość swoią nie w maiątku maią, ukontentowanie w pomyślności Kraiu a szczęśliwość w wolności liczą. Od takich wybrany y umocowany nie mogę tylko z pełnym radości serca ukontentowaniem dopraszać się W. K. Mci, o pomnożenie 100 tysięcy Woyska podług proiektu Prowincyi Wielko Polskiey. Co się zaś tycze poruczenia władzy nad Woyskiem w ciągu Seymu ta Materya iako teraz agituiąca się wymaga zatym abym sposob moy myslenia wnicy odkrył. N.P. gdy Departament Woyskowy nieuważaiąc na napominania uczynione przez Seymy tak też na kassowanie Jego Rezolucyi przez Seymy, czegoż się nie dopuści w tym czasie kiedy odpowiadac nie będą z przewinienia swego." Po nim zabrał głos P. Szymanowski Regent Kor: Poseł Rawski że się stosuie do zdania JW. Rzewuskiego Posła Podolskiego Pisarza Polnego Kor: iako wyszło z ust tak zacnego Obywatela y Patryoty. Przytym rownie y P. Szymanowski Szambelan J. K. Mci y Poseł Ziemi Czerskiey obstawał. Daley JP. Suminski Klan Kuiawski wrozwlekłym swym głosie dowodzić chciał że istestwo Departamentu Woyskowego y że Kommissya Woyskowa iest iedno co y Departament Woyskowy: lecz gdy mu przeszkodzono wypraszał o Dyskrecyą dla siebie Urzędy a powagę dla Izby. Skończył że Departament Woyskowy ma przysięgę a Woysko nie ma tego Obowiązku. JP. Załeski Woyski Litt. y Poseł Trocki w ten mowił sens „N.P. y P. S. Rzptey Wisz dobrze o przykładnych a Cnotliwych Mężach Którzy zasługami zasłużyli sobie na pamiętną w potomności zalety y pochwałę. Tych choć w krotkości wyliczyć iest moim obowiązkiem. Lecz ceniąc drogi czasu przeciąg, dosyć iest dla nas mieć zaszczytu bydź w kollezeństwie z Mężem ktory rownaiąc się z przodkami swemi, nie mało czynił zaletę Senatowi y Stanowi Rycerskiemu. Prawie z oczu tego Męża wyczytuię że żąda aby Woysko y Regiment rządzonym nie przez Departament Woyskowy był y aby Woysko przed Delegowanemi nie przysięgło: nie zaś aby Departament Woyskowy przysiągł. A zatym y ia maiąc sobie bydź zaszczytem Jego bydź Kollegą, mam też i ukontentowanie bydź naśladownikiem Męża tego." Lecz gdy JP. Ryszczewski Kasztelan Lubaczewski zaczoł mowić a widział żądaiącego głosu J.O.X. JMci Czartoryskiego Posła Lubelskiego ustąpił mu go ktory w ten sposob mowił „N.P. y P. S. Gdybym ciebie N.P. chciał chwalić powiedziałbym rownie z Narodem że nie masz dość słow abym uwielbił Czynności Pamiętne dla Oyczyzny poczynione. Maiąc takiego Krola Narod nie ma boiazni, lecz nie chce tego aby tą czynnością upoważniał Radę tak uciążliwą dla Kraiu.

WP. Seym zawsze iest ieden, y zawsze władnący Radą z tą rożnicą że piszę się na Konfede=
racyą wyznawami się z tego samowładnego. wyrazu nie pozwalam ktore dalszy robotom
ciąg zniszczyc może. Weźmy ktoregokolwiek Konfe: prawie we wszystkich znaydziemy
to że od przysięgi Woyska zaczynaią. Proszę nakoniec o przeczytanie obydwoch proiektow.
Co się zas tycze Materyi pomnożenia Woyska wtey zdaniem moim lepieyby było wprzod li-
czbę Stotysięcznego Woyska postawic. Bo wielka roznica Expens Gospodarskich od Kra=
iowych, bo tu [cięższy] się Obywatel gdy na Łonie wolney Oyczyzny ubogim będąc po-
tomnosci w udziale wolnosc zostawia." Po ktorym zabrał Głos JP. Ryszczewski Klan Lu-
baczewski mowiąc w długiey swoy mowie w ten sens. „ WP. y P. S: Rz: Przepominać
przodkow swoych iest to iedno co nas samych kalic. Wzywać ich aby oni swym przykła=
dem do Cnoty zagrzali iest to iedna z wspominania przynoszącą pozytek. Konczę Głos mey
proszęc o dołożenie tych wyrazow zwolną odmianą y poprawą." Tu zaczął mowic JW.
Walewski Wda Sieradzki w ten sposob „ WP. y P: S: R: Upływa czas, momenta słabosci li-
czyc musiemy gdy w bezsilnosci zostaiemy. Odzyskać tu może Polak dawną swą świetnosc
przez pomnożenie Woyska. Uchylać tego momenta zapału miłosci ku Oyczyzny iest to
chcieć widziec na zawsze Narod bezsilnym. Słyszany a w poprzedniczy Głos JOX: Czar-
toryskiego Posła Lubelskiego Generała Ziem Podol: nieodrodnego potomka czynych
Jego poprzednikow, wszystkiemi słosowne a mocne odebrał wtey mierze mysli, nie=
umiem się tylko łączyc z tak zacnym Mężem y stosowac się do niego." Po nim mowił JP.
Krasinski Sta Opinogurski Poseł Podolski w ten sens „ MK. y P. S: R: z Konff: Ufnosc Narodu ku
Krolowi pomnaża się przy licznych oswiadczonych przychylnosci y ulegania dowodach świeży
dni dzisieyszego okazany nowe daie dowody Miłosci twey Pańskiey a do wdzięcznosci y przywiąza-
nia nowy pochop. Słyszany na dniu wczoraiszym Głos JOX Jmc Biskupa Wilenskiego bio-
rące propozycyą od deliberandum daie mi pochop do oswiadczenia mu że to zkrzywdziło Oso-
bę y Familyą y Urząd ktory posiada niżeli uwłoczyło dzielnosc Stanow Rptey" Tu gdy liczne
Głosy o Turnum odezwały się JP. Grabowski Sta y Poseł Wołkowski w te mowił słowa „ WP. y P. S:
R: z Konff: Te głosie Wolny; Ty Cecho wolnosci, Ty ktorymi pozwalasz smiało wyrzec, swoy sposob
myslenia idący za przekonaniem, widzisz że to nic inaczey tylko Departament za nic były
uznaie, możeszli odemnie wymagać sprawiedliwie, abym prosił o Delegacyą do przysięgi
od Woyska." Daley JW. Małachowski Marszałek Konfederacyi Kor: czyniąc zadosyc zgo=
dzącym Turnum daie Głos JP. Sekretarzowi Seymowemu aby ten czytał propozycye do Tur-
nu w ten sposob ułożone; Czyli proiekt od Krola podany ma przyiąc, czyli proiekt P. Sucho=
dolskiego Posła Chełmskiego. Na to niebyło zgody. Tu P. Suchorzewski Poseł Kaliski zrefuto=
wawszy zdanie JP. Suminskiego Klana Kuiawskiego prosił o Turnum. Znowu kazał Pan
Marszałek Konfederacyi Kor: czytać Propozycye od Turnum czyli Departament z chodzący
ma przysiądz affirmative czyli Woysko przed Delegacyą, przez Kommenderuiących przysię=
że negative. W tym JP. Sewerin Potocki Poseł Bracławski oswiadczył się że zezwoli na Depar:

Woyskowy z Kollegami gdy dołożone będzie ze szty. Insi zaś okrzyknęli aby P. Suchodolskiego Proiekt czytany był. Marszałek Konfederacyi Kor: czytać kazał. Wtym Xże Prymas odezwał się że Ordo est anima rerum y że ieden tylko czytany był proiekt, a zatym prosi o taką propozycyą czyli proiekt do Tronu podany ma się utrzymać lub nie. Tu różne odezwały się głosy ieden słyszeliśmy, ale drugi będzie czytany. Na propozycyą nie masz zgody. Znowu Marszałek Konff: Kor: czytać kazał Propozycye JP. General Artylleryi Kor: odezwał się że niemasz zgody Kasztelan Sandecki Ankwicz chciał mówić ale mu nie dano. Tu przymówił się Xże Prymas że słyszał iakoby Ordynanse wszystkie od Stanów Rzptey wychodziły. a zatym to wycieńczeniem czasu byłoby. Przeto daie affirmative. Daley dany był Głos JMci Biskupowi Wileńskiemu który wytłomaczywszy się z czynności y zdania wczorayszego dał Affirmative. Kontynuował się Turnus z Senatu i Stanu Rycerskiego po którym skończonym z Senatu affirmative było krzesek 56. Negative 12. z Stanu Rycerskiego po 87. na każdą stronę. Tu zabrał Głos JW. Marszałek W. Kor: ponieważ na żądanie iednego Senatora lub Posła sekretne kryski dane być powinny iako Akt Konfederacyi na uniwia y Konff: 1768 mówi przeto gdy Posłowie Podolscy żądali upraszam JW. Arbitrów na ustęp, iako Prawo Ao 1768 tego wymaga. Po ustąpieniu się Arbitrów Marszałek W. Kor: zabrał Głos donosząc że dwa będą wożone ieden affirmative drugi negative, przeto każdy podług woli albo wożon ~~będzie~~ wożoy albo spali albo do kieszeni schowa wtym Xże Sapieha odezwał się ia iako początki do rządu uptywam iednakże na to nie pozwalam gdyby nawet potrzeba tego wymagała y protestować się nie zapomnę. Udecydowano aby Wazon na Stole będący był Decyduiącym a na Taborecie Nullitatis. Po skończonym w ten sposób Turnie ogłoszono że 131. affirmative a 128. Negative y że ta liczba 259. Biletami zgadza się. Zaprosili więc Marszałkowie Deputowanych do Konstytucyi aby ci podpisali Konstytucyą. Sessya przez JMX. Pod Kanclerzego zastępuiącego słabego K. W. K. Małachowskiego solwowaną była na dzień iutrzeyszy na godzinę Czwartą. —

Sessya 7ma Dnia 18. 8bris

Dla nagłey słabości J. K. Mci Sessya nie mogła być y Sessya wprzytomności Senatu Stanu Rycerskiego y Marszałków oboyga Narodów y Konffederackich od JMX. Pod Kanclerzego Kor: Solwowaną była na Poniedziałek na godzinę iedynastą z rana. —

Sessya 8a Dnia 20o 8bris

Zagaił się Marszałek Konfederacyi Kor: w ten sposób „ NP. y PS. Konff: Na dniu onegdayszym. Naród zasmuconym że słabości Króla y Pana swego, nie Króla ale Oyca, y Dobrodzieia. Wnicy usyzał na chyloną, podporę, y obronę kraiu. Lecz ta z przyrodzonym kiym z drowiem odzyskaną została. Naród do ciebie MP. zanosi prozbę abyś szanował z drowie; bo pomni że Salus Principis, salus est Populi. Prosił daley J. K. M: aby dozwolił Departamentowi Woyskowemu przysięgę na wierność Stanom Rzptey: z Konff: wykonać"

ktorzy przywołani od Marszałkow przysięgli Rotą przepisaną prawem na przedostatniey Sessyi.
Po wykonaney przysiędze daley tak kontynuował swoy Głos Marszałek Konff: Kor: „Słyszały
P.S. z Konff: Deklaracyą od Krola JMci Pruskiego teraz proiekt przez Deputowanych do Konsty=
tucyi Ministrow y Marszałkow Konff: ułożony pozwolicie przeczytać P. Sekretarzowi." Tu
JP. Walewski Wda Sieradzki zabrał Głos mowiąc „MP. Juz zgoda trzech Prowincyi na powię=
kszenie Woyska stanęła woli tylko tu brakuie P.S. Rptey a po przeczytaney Nocie od powiedzney
na Deklaracyą Krola JMci Pruskiego zamawiam sobie Turnum w materyi powiększenia Woyska
liczby." Tu gdy skonczył czytać Notę P. Sekretarz P. Trypolski Poseł Kijowski zawołał, „że niemasz zgo=
dy, a ta będzie ieżeli dozono będzie że Narod Myśli o powiększeniu Woyska pierwey niżeli o podatkach."
To gdy dołożonym było odstąpił swego sprzeciwiania się y potrzeb krotney zgodzie Marszałkowie
podpisali Notę. Poczym Marszałek Konff: Kor: przeczytać kazał Proiekt JW. Walewskiego Wdy Sie=
radzkiego. Po przeczytaniu ktorego iedni Turnu drudzy zgoda krzyczeli. W tym Woiewoda Sieradzki za=
brał Głos tym sposob „NP. y P.S. Rptey Juz mi się słyszeć daie ta iednomyślność ktora Państwa Pol=
skiemi czyni, ktora ginące kraie do dawney świetności przywraca, ktora na koniec iuż upadaiącą wol=
ność nam przywroci. Powszechną zgodę do pomnożenia Woyska Naszego liczbą 100,000. Po coż
nam Turnu gdy zgoda iednostayna iest. Prawa zaś wtedy tylko Turnu używać dozwalaią
gdy z przeciwiaią się na Propozycyą znayduią tych nie ma, wszyscy żądamy pomnożenia Woyska;
upraszam więc JP. Marszałka aby się zapytać raczył czy zgoda na pomnożenie Woyska do
100,000." Tu zabrał Głos Marszałek Konff: Kor: w te słowa „NP. y P.S. Rptey z Konff: Jeżeli ta of=
fiara maiątku, iest godna Polaka y zaręcza o chęci Narodu. Jednakże z obowiązku z nam=
za powinność was P.S. z Rptey z Konff: czy iest zgoda." Gurski Poseł Żmudzki „nie masz zgo=
dy, bo na naszey Sessyi Prowincyonalney Litt: ułożyliśmy 60,000 Woyska teraz gdy słyszę 100,000
Woyska więc nie masz zgody." Lecz wrzawa powszechna słyszeć dalszego Jego Głosu nie
dała. Po skonczonym tym Głosie zabrał Głos Xże Czartoryski Generał Ziem Podolskich a
Poseł Lubelski tym sposob „NP. y P.S. Rptey z Konff: Powszechna zgoda cieszyć powinna
Krola Pannuiącego. Lecz ciebie MP. iak mi się dozierać zdaie napełnia umysłem pełnym
ukontentowania. Liczba ta lubo przycięszka zdawać się mi będzie. Bo będzie pamiętał że oddać
swoym potomkom znaczny maiątek zakutemi kaydanami dla miłości bogactw, iest to iedno co
chcieć się stać otwartym dla swoych następcow tyranem, bo ci przypominać sobie będą za
każdym weyrzeniem na liczne bogactwa swe, podłość poprzednikow, nie nawiść
swoych następcow ktorych chcąc widzieć obfituiących w bogactwa chcieli ich także widzieć
ięczących pod kaydanami. A co ieszcze przykrzeyszego że wystawiać sobie nas będą iak
owych nieprzyiacioł miłości y wolności Oyczyzny. Czyniąc zaś przystosowanie do
tych ktorzy u siebie dałby żeby mu kto część bogactw zabrać chciał, lecz poźniey
biorą go y z Jego własnych bogactw, kuią mu kaydany y ten Jeszcze wołać będzie cze=
muż em lepiey więcey obroncow nad siebie nie przybrał, czemuż em część tych bogactw
im nie ofiarował dla wolności, czemuż em nakoniec zbierał pieniądze dla tego abym ich

dobrze nie używaiąc stał się dla nich ofiarą mey wolności, która mi urodzoną została. Czemużem
wszystkie nie ofiarował lepiey dla stania się wolnieyszym iak iestem. Wszak ptaszek lubo cza=
sem w swoiey klatce większą wygodę, ypo znayduie, niżeli wolnym będąc, iednakże wolność prze=
kłada y tych wygod wolałby nieużywaiąc cieszyć się wolnością. Tak w zadatek chęci naszey poświę=
cenia im maiątku, z gubą kraiu y wolności, odbierzem wzgardę y ohydę, godną nadgrodę czynnościom
naszym. NP. ten odgłos który się tu słyszeć daie, iest głosem wszędzie powszechnym tak na Biesiadach,
iako y Naradach domowym. Ta nawet Płeć nayprzyiemnieysza maiąca posłuch do serc naszych zachęca
nas do tey ofiary y rzeczy wygodzie y zbytkowi poświęcone odrzucić y z tego ofiarę Kraiowi y Oyczyznie u
czynić chcę. U dla nieczułych na stan Kraiu Obywateli, u dział od nich wzgardy iest prawdziwym pogromem."
Te pochłaski wstrzyć się dały. Ale Marszałek Konff. Kor. zabrał Głos mówiąc „ Pochłaski te przyzwoitemi wi=
dowiskom publicznym są nie zaś Praw Świątyni. Teraz zaś wracaiąc się do zaczętey Materyi pytam się
czy iest zgoda." a gdy po trzykrotnym zapytaniu się powszechney zgody Konsensyszyć się dał. Marszałkowie
wraz z Deputowanemi do Konstytucyi podpisali ustawę tę. Tu Król przywołał i Ministeryum do Tronu
y tak mówić zaczął „ Jeżeli kiedykolwiek czułem tę Prawdę że zbytek Smutku lub radości czyni
wzruszenie, to zapewne dzisiay czuię tę prawdę kiedy Kochany Narodzie z uniżenia swego
do Powagi Większey Narodowi iednomyślnie przenosisz się. Dzień ten szanowną będzie w przy=
szłe czasy Epoką że Narodzie iednostaynie z Maiątku swego czynisz ofiarę, bylebyś sobie za=
bezpieczyć wolność y niepodległość mógł. Wielki Boże! twoim to iest dziełem że Naród chce
być czynnym potężnym y walecznym, spraw to aby to co zaczął równie pomyślnie zakoń=
czył. Narodzie Świadkiem iestes rozrzewnienia mego radości y wdzięczności Łzy z oczu mo=
ich wycieka, słowa mi się wyrywaią a sama twoia czynność mieysce mowcy Pochwały zastę=
puie. Wy Marszałkowie Konff. których Cnota na tym pomieściła mieyscu uwiadomcie mnie
czyli są iakie do Podatkowania Proiekta abym zakończył tę pożądaną Materyą". — Posłowie
do pominać się zaczęli gdy Senat całować Rękę JKMci zaczął którzy gdy skończyli Marszałek
Konff. Kor. te słowa mówić: „ NP. y P: S: Rp: z Konff: Jeżeli Głos od Tronu ożywia Ducha Oby=
watelskiego, to zapewne w dniu dzisieyszym stanie Naród przewodnictwo Króla umi cenić
tę szanowną dzisieyszą Epokę z którey Polak cieszyć się a poźniey Potomek wielbić nie przesta=
nie. NP. Pozwol ucałować swą Rękę temu Narodowi który wielbił twe czyny, a który tym bar=
dziey wielbić cię będzie że pod przewodnictwem twoim Naród wzmocniwszy się z pod tey swoiey
podległości wybić y Narodem wolnym y potężnym stać się może." Zabrał potym Głos Marszałek
Konff. Litew: „ NP. y P. S: Rpltey z Konff: Jeśli kiedy Naród ma ukontentowanie to dziś kiedy wi=
dzi Króla y Pana swego, dzielącego z nim smutki y ukontentowanie wspolne. Zapytałeś się Nas
NP. czyliż mamy iakie lub wygotowane proiekta lub też podane. Pozwol sobie NP. donieść
że na ostatniey prowincyonalney Sessyi Delegowaliśmy z pomiędzy siebie osoby, Cnoty, umieię=
tności, y doświadczenia pełne do ułożenia proiektu, ale zatrudnienia Seymowe niedozwoliły im
uskutecznienia tego. Zna Naród że ustanowienie Woyska znaczne na niego pociąga podatki, lecz
także śmiało mówić może z Mowcą Rzymskim Omnia a Patria accepimus, nulla pro illa sunt
incommoda.

Korona z Litwą, wraz Unią złączona na wzaiem iedynych, że doznawali niesmaków iakoteż y ukontentowań; teraz tyż także chce bydź uczestnikiem wowwiadczeniu radosnego ukontentowania z czynnosci dzisieyszey. A dzięki oddać wucałowaniu dobrotliwey Ręki Krola y Pana swego." Szły Stwa koleią ucałować Rękę JKMci. Potym Krol Przywołał Ministerium y wte mowił słowa „ Gdy czasliwye Czynnosciami będziemy przyznamy że to zapewne że dzisieyszym więcey uczynilismy nizeli poprzednie Seymy udziałały, nizeli Poprzednicy Nasi porobili. Mogłaby wniesiona materya nie smak z prawie y to ukontentowanie oddalić, tego się obawiał Solwenie Sessya na godzinę 11 z rana na Wtorek.

SESSYA. 9ta Dnia 21o 8bris.

Zagaił Marszałek Konff: Kor: „ WW. y P.S. Rzpltey z Konff: Związek Krola z Narodem to znaczniaią naybardziey prawdziwą usnowę." Dzień wczorayszy szanowną będzie przez to Epoką że Narod iednostaynie zawołał chce mieć Woysko 100,000 żądam bydź mocnym. A Krol dobry dzięki zato oświadczył, że Narod chce bydź Potężnym y Walecznym. Widział zatey tu świątynie Praw pomnożone z ukontentowaniem swoim Woyska w ktorey August II. z smutnym obliczem patrzał Ao. 1717 na zwinięcie Woyska. Iuż mamy 100,000 Woyska, iuż chęć w Offiarowaniu Maiątku na utrzymanie Woyska słyszeć się dała, y przekonała nas że Egoizm oz nazbyt oddalonym od nas iest, ten o ktorym twierdzili że iest żywiołem wolnych Narodow. Teraz nam tylko o Karności Woyska myslec należy, aby ten Rządowi Stanu Cywilnego podległy niestał się nim Rządzącym tym końcem Influencya Zołnierza oddaloną bydź powinna. Pozwolicież teraz S. Rzpltey z Konff: JW. Sekretarzowi Proiekt do ustanowienia władzy nad Woyskiem przeczytać? A gdy go czytał zapytano się czy iest? Sekretarz Seymowy przeczytał podpis Pietgud Sta Zmudzki – Potym czytano proiekt JW. Potockiego Posła Lubelskiego Kommissyą Woyska Stanowiący – Poczym zabrał Głos JW. Kasztelan Czerniechowski Czetwertynski w ten sens „ WW. y P. S. Rzplity z Konff: Dzień wczorayszy, Dzień Sławy pełny że Polak pod przemocą Cudzoziemską ięczący dziś Wolny y niepodległy iest. Proiekt do Etatu ułożony przez JW. Potockiego Generała Artyleryi Kor: iak iest dobry tak pochwały godzien, iednej mu tylko brakuie rzeczy że tam na 60,000 ułożony tu zas powszechna zgoda na 100,000 Woyska stanęła. Ia zas wykalkulowałem że 101.415 będzie tylko kosztować 35,452,432. Iuż zgoda powszechna stanęła na liczne Woyska, iuż Chęć iest na rozliczne Podatki. Starać się nam teraz tylko należy aby mnogi Zołnierz nie stał się Ciężarem wzaciszu będącego Obywatela. A mnogość Woyskowych maiące wpływ na Seymikach nie stała się przyczyną przemocy na obradach Publicznych. Życzeniem y Żądaniem moim byłoby aby na Seymikach sam szlab z naydowolniey mogł. Kończę tym Głos moy abysmy od uciążliwości żołnierzney ubezpieczywszy się

nieszczęściem wewnętrznym nabawieni niebyli tym końcem radziłbym karność Woyskową iak naylepiey opisać." Po skończonym tym Głosie Krol przywołał Ministeryum w te mowiąc słowa „Proiekta do tey Materyi liczne ponieważ nie są ieszcze gotowe więc zdaie mi się nay lepiey zrobię gdy za Solwuię Sessyą na godzinę 11. zrana w Piątek." —

Sessya 10ta Dnia 24o. 8bris

Zaczęła się od Głosu Marszałka Konff: Kor: ktory mowił w ten sens „NP. y P: S: Rptey z Konff: Jeżeli Żeglarz w przybliżeniu się szczęśliwym do Portu rokuie sobie pomyślność podroży, to zapewne Obywatel uyrzawszy 100,000 Woysko pomyślną obiecuie sobie Epokę; gdyby urządzenie Jego w trwozliwość nie wprawiało. Teraz właśnie iuż nadchodzi pora w ktorey materyą tak nas bawiącą roztrzygnąć nam przyidzie." Po nim zabrał Głos Xże Sapieha Marszałek Konff: Litt: w ten sposob „NP. y P: S: Rptey z Konff Juz Radość z przedoniegdayszy Sessyi ustała, a trwozliwości mieysce Jey zastąpiła. Boiazni przyczyną iest, oddanie tey władzy aby ta niestała się przyczyną zguby wolności, bo myślą naszą iest aby ta raczey hosti non terra gravis była. Ale trwoga ustanie gdy Narod wiedzie będzie kto? y iak tym Woyskiem rządzić będzie? Y proiekt JW. Walewskiego Wdy Sieradzkiego Męża Znamienitych Cnot gorliwie podany dzielnie od nas wspierany żywy owoc wtedy wyda. Miło będzie Obywatelowi uyrzyć gdy przez pomnożone Woysko zabezpieczoną wolność: ządać choćby wszystko y rozumieć będziemy, że nie niedaliśmy gdyśmy dla Oyczyzny dali; powtarzać ta słowa słodko mi iest w tey świątyni w ktorey Minister owa Oyczyzny pod pora nie mała a grontowna Rada Poprzednika W. K. Mci, Antecessorowi Jego powiedziała. Żądać aby Kommissya Woyskowa Choćiaż oddzielna władała Woyskiem z dependencyą Radzie iest to iedno co wnięcy chcieć widzieć ukryty Departament Woyskowy. Ten tak uciążliwy dla Kraiu. Jesli mi się godzi prośic P: Izby oraz y Prowincyi W. X: Litt: ktora mi przewodniczyć sobie kazała, aby wszystkie Proiekta wziąć na Deliberacyą końcem abyśmy iuż kiedyż kolwiek przyszli do zakonczenia tey Materyi. Kończe Głos moy prosząc was P: S: Rptey aby wolno było dać czytać P. Sekretarzowi Proiekt W X Litt: a podany przez JP. Starodubowskiego ułożony zas pod Prezydencyą zacnego Męża Woyczyznie JWo Oginskiego Hetmana W. W. X Litt:" Po przeczytaniu tego Proiektu zaczoł mowić JW. Jutowski Marszałek W. W. X. Litt: Winszował Kraiowi że czego Krol żądał toż samo y Narod Pragnie Zakończył prosząc Krola aby się od Narodu nieoddzielał. Dodał ponawiać sobie Insynuacye do Xcia Marszałka Litt:. Kasztelan Dzierski Łukowski zabrał głos mowiąc „NP. y P: S: Rptey z Konff: Juz sobie winszować należy tak licznych obrońcow, lecz pomnieć na to potrzeba aby będąc Sługami Panem swym wczasie nie władali. Ta Materya tak rozległa zdaie mi się że naylepiey zdziałaną będzie gdy wyznaczeni znaiomi w sztuce Żołnierskiey ułożywszy Proiekt podadzą go do decyzyi Stanow. Gdy ci MP. spuścisz nanich nie znaydziesz tyle dezerterow ile w tey pierwszey a nie nie znaczącey materyi miałeś. MP. Władza Krolow postrachem Narodow wolnych była, a Woysko nie Karne

Okropnym dla Obywateli ciężarem. Jego mała garstka ucisku hasłem była, Cożby dopiero było
100,000 liczba Woyska. Ja sam skutków tego doznałem zanosząc na Kommenderuiących w Warszawie
skargę de Oppressione liberi Civis. Która płaczem ukoioną została. Proiekt Prowincyi W. X. Litt:
naysposobnieyszym do ubespieczenia od tego Obywatela znayduiąc, dla tego przymuszonym pra-
wie iestem wielbiącego prosić o Deliberacyą; Jego końcem poprawy y ulepszenia Jego."
Quitecki Kalan Międzyrzycki zaczął od uwielbienia dnia 22bris kontenuował dalej że
tak znaczna liczba Woyska uciążliwą wolności mogłaby bydź. Zakończył aby Szlachta będą-
ca w Woysku do Seymików nienależała. Potocki Ex Podstoli Poseł Lubelski tak mowił.
„NP. y P. S. Aproley z Konf: w Dniu w którym 100,000 ustanowiono zostało Woysko: Polak
z przysięgłością swą zabezpieczyć niepodległość y zagruntować wolność. Która naruszoną zo-
stanie, gdy Rząd Woysko dobrze obwarowanym niebędzie. Bo liczne Woysko zabezpiecza
Kray y wolność od Zagranicznego Nieprzyiaciela, oprócz zaś Woyska Rządu zabezpiecza wolność
Rządu Maiących Obywatelów albo od anarchyi, albo Monarchyi, albo nakoniec od bezpieczeń-
stwa wewnętrznego. Chcąc cożkolwiek ustanowić trzeba wprzód zważyć czy Kommissya
podległa Narodowi czyli Departamentowi wybraney Rady. Departament Woyskowy
Coż z działał sam broni, potwierdza, rozkazuie, y pełni, z gotą sługą rządzi y wykonywa:
Więc Departament Woyskowy iest stroną y sędzią. Gdybym chciał co mówić przeciwko Radzie
dosyć mi przytoczyć /: na okazanie tey ohydy którą ma Kray przeciwko Niey :/ tyło liczne Za-
skarżone Jey Rezolucye. Zasiadaiąc w tey Magistraturze /: która swą potęgę na ruinach wolności
zasadza :/ ciągiem czteroletnim, łatwo wyrzec mogę te defekta które z rzecznie ukryte Intrygą przy
emione są. Gdy ci zacni Mężowie którzy celowac nad Innych miłością ku Oyczyznie chcą, ła
zagłszani doniosą wam zacne Stany o Departa: to wtedy gdy kto iszcze obojętnym na te wyra-
zy Kommissya Departament Woyskowy będzie. To w poźnieyszym Czasie, gdy iuż sposobu za-
ratowania Oyczyzny nie będzie wuscisku niedolę swoią opłakiwać będzie wyrzekaiąc tę swoią
oboiętność. Zarzucić mi kto potrafi że przewinienia Departamentu uchyliwszy złe Jego na-
prawionym będzie. Lecz ten który mi to mówi przypomni sobie zechce że uchylenie wykro-
czeń nadalszy czas zagradza przewinienia; a ucisk cnicy cierpie musi. Inni twierdzą że o
Imię Departamentu mnieysza; Departa: Imię znaczy Część czegoś; żadna Jnna zaś Magistratu
ra nie ma ich tylko Rada, więc owskładaiąc pilnowanym bydz nie może, bo Rada którą on
składa doziżać go nie będzie. Gdy ta Rada kilkunasto tysiącami rządzić nie umiała bez ucisku
Obywatelów, iakżeby władać potrafiła 100,000 Woyskiem. Gdybyś NP. władał w potomne czasy
nie potrzebaby było tych Urzędzeń lecz gdy śmiertelność twoia nie chybną iest. To popraw-
dzie ~~iest~~ teraz przymuszonemi iesteśmy do opisu Kommissyi: lecz Za nią mowiąc nie
utrzymuie proiektu mego bo znam że wielość Urzędników Cywilno Woyskowych Wolności
uszczyrbkiem bydź może. Lecz poprawę Jego z nayweiększą radością widzieć Rządu będę. Dosyć
dla Mnie będzie tey radości że ohyda od Narodu oddaloną zostanie." Ożarowski Kasztelan Woynicki
zebrał głos „Pomnożyć Woysko iest iedno co nowe dać iestestwo Narodowi. Teraz zastanowić się na-
leży aby Woysko Cywilnym uciążliwym się niestało. Magistratura zbroyna sądu się nie boi. –

A powierzenie władzy Kommissyi Woyska tak iest rzeczą straszną iak okropne dla Kraiu były rokosze Woyskowe y z niemi zawierane Traktaty. Przypomnieć mnie tu nie należy Obywatela z Woyska. W Radzie y w wyborze z niey w Departamencie Woyskowym spodziewać się tego nie można przez żaden. Pomnieć nam należy nato że nie Magistratury są złe tylko osoby ią składaiące czynią dobre Jeh; albo ten wybor bydź nie może dobrym rownie do Rady iak do Kommissyi Woyskowey." Niemcewicz Poseł Inflantski „Jeśli kiedy milszy y pięknieyszy był, y bydź niemoże nad dnia 20 8bris widok, w ktorym Polak czoło okryte bliznami podniosł. On okazał że zgodę sprawnie w tey świątyni Praw zapał gorliwości o wolność y Oyczyznę. Y iasno to widać było że gdy idzie o dobro y sławę Polaka iednomyślność iest. W tew mowy dzień powitał Naród, okowy nie woli y podległości opadły, gdy gorliwość go ustanowiła, a miłość Oyczyzny podatki na utrzymanie Jego da. Teraz mamy Woysko, lecz w powierzeniu Jego władzy całość Kraiu y wolności zasadza się. Naród przenosi Kommissyą pod Departament. Także ma powierzyć władzę Radzie ktorą doprosić się nie mogli Generałowie Inspektorowie aby lustrować mogli Woysko Rzeczypospolitey. Jakby porządny hufców Kraiowych był smutny: a obce obrazy w wolnym Kraiu mile. Ostrożnie Magistraturo Rada ktora wszystko ogromnym mocy swoicy zaiśla, w wolnym Narodzie władzę dzielić należy nie razem iedne w drugą wcielać. Obywatel offiarę z maiątku swego czyniący nie chce przeznaczać go na utrzymanie mniemanych strożow wolności, lecz w rzeczy samey Praw y Jey gwałcicielow. Ufa Kray Krolowi, lecz nikt go zapewnić nie może o Jego Następcy. Ktoż nas od tego zabezpieczy ieżeli nie Krol a ktoremu za to potomność Jmię obroncy wolności nada." Potocki Marszałek Nadworny Litt: w ten mowił sens „W. P. y P. S. Aptey z Konff: W iednym Momencie Kray 100,000 obroncami zabezpieczonym został. Ktorzy niemi dopiero wtedy będą gdy Rząd podług Woli Narodu będący zabezpieczy ich całość y wolność. Ta okoliczność iako nie małego potrzebuie zastanowienia taka uwaga nad nią nigdy zbytnią nie iest. W Proiekcie czytanym widziałem troskliwość zapobieżenia wadom Departamentu Woyskowego. Lecz widzę ciemnotę Prawa R.o 1776., ktora oczywiście oddaie Radzie pod tytułem władzy nad Woyskiem Departament ktorym tudzież iakoby ta Kommissya przelana na Departament była. Lecz to przelanie czyni Radę mocną do tłumaczenia /: prawdziwie doprawodawczenia :/ przymuszania do wykonania swych wyrokow /: przez Rekwizycye, Listy napominalne, nareszcie oddalenie od Urzędu. Y tak to maiąc w Ręku, a gdy Rząd iescze Woyska 100,000 pod Jey władzą będzie, nie możesz się stać uciążliwą na wolność. Nakoniec gdy to dostatecznym nie będzie do dopięcia zamysłu Seym zwołany podług Jey myśli dopnie uknowane nieszczęścia na Kray. Mężow obroną Oyczyzny dystyngujących się odepchnie w sposob doświadczony a okrutny na R.o 1776. Gdy to wszystko Rada mieć będzie iakiż dla niey hamulec zostanie. Kończę opisanie moie Rady przypomnieniem R.o 1780. głosu mego w ktorym okazałem niepotrzebę mocy tłumaczenia Prawa Radzie nadaney: oraz przypominaiąc to że Krol Senat y Stan Rycerski składaią; Mowiąc więc o niey narusza się Prawo Maiestatyczne tak mocno popierane y utrzymywane. A zgadnie ubespieczenia wolności za wykroczenie przeciw Maiestatowi tłumaczonym iest: więc iuż nie o niey mowić nie można, a ona bez karnie wolność ukrucać będzie!! — Po tak iasnych dowodach uciążliwości Rady.

Nie życzę sobie Jey twierdzą że Deppat: Woyskowy iest to iedno co y Kommyssya
Woyskowa, bo iey Władza w Deppart: przelaną iest. Nikt mitego nie zaprzeczy że Departa
ment iest wraz Panem y sługą, Kommissya zas Sługą bydz może tylko rozumiana w tey po
staci zawsze będzie. Agdy Ofiarę Oyczyznie gotów iest uczynic z tego wszystkiego co ma, kzą
mu bezpieczeństwo wolnosci y pewnosci zabespieczyc powinien. Czego Departament nie
dopusci Rada w Kommissyi zas tego bydz nie może. "Nadto ktoz nas zapewni o Następ
cy W. K. Mci że on dobra kraiu tak iak W. K. Mc rządzic będziesz." Ostrowski Kalan Czer
ski mowiąc za Departamentem Woyskowym Te tylko dodał mysli że władza rozdzielona
Anarchyą sprawic może, iakże Woyskowy Rząd oddzielny od Magistratury maiący wia
domosci o czynnosciach Zagranicznych będzie mogła władac dobrze Woyskiem. Nad
to żeby tá Magistratura odłączna od Rady nie była czasem uporczywą y na przeciw
Radzie idącą, powodując się w tey mierze żądaniu sąsiada chcące z tey maxymy pozyt
kowac Machiavela Devide et Impera. Xże Poniatowski Podskarbi W. W. X. Litt. Wswo
im Głosie powiedział że ani nic złego co Depart: widzi, ani też zbliżonego upadku kra
iu w Kommissyi ustanowioney. Lecz opis Woyska iak koniecznie potrzebny tak ten
gdy nastąpi obydwie uczyni Magistratury do pomnożenia wolnosci zmierzaiące dążące.
Mowił daley że ta Kommissya w większych Materyach powinna się znosic z Radą.
Lecz ustanowienie Sądow po Włoach Cywilno Woyskowych iest rzeczą prawdziwie
potrzebną. A tak Woysko pod Rygorem będące nie stanie się uciążliwym wolno
sci a strzedz bezpieczenstwa będzie, bo inaczey złe skutki za sobą pociągnęło.
Radził aby w pokoiu Woyska 60,000 było a to w ten sposob 30,000 zawsze gotowe
30,000 tak na Urlopach aby w krotkim czasie na potrzebę Kraiu zebrało się 40,000
Ludzi w potrzebie Woyny z wołac. Raczynski Marszałek Nadworny Kor: Nayprzod
radosc z 100,000 Woyska oswiadczył; daley wypis władzy nad Woyskiem uczynił;
zakonczył że pomnożenie Magistratur wycięcza Skarb. Po ktorym zabrał Głos
JW. Szymanowski Regent Kor: Poseł ziemi Sochaczewskiey „ N. P. y P. S. Rptey Konff.
Jesli kiedy Milsza y Piękmieysza iest Ofiara dla Oyczyzny to wtedy gdy ią dla zabespie
czenia siebie y wolnosci czyniemy. Chętnie dla zabespieczenia tych swobod wolnosci
od Przodkow nam podanych ofiarę uczyniemy bo tkwi w Nas ta miłosc Kraiu kto
ra się w Przodkach naszych znaydowała. Płynie ieszcze w nas ta krew ktorą przod
kowie nasi za Oyczyznę wylewali. A zagrzana Miłosc ku Oyczyznie w Antece
ssorach naszych ieszcze nieostygła w nas. Ale ieszcze do wigoru swego przywroco
ną została przez widok Starannosci W. K. Mci o swobody Narodu. Ktora zachęci
ła nas iuz do pomnożenia 100,000 Woyska, iuz do ustanowienia kommissyi za
chęca nas. A widząc Kommissyą Woyskową lepszą dla Kraiu nie mogę nie
mogę tylko ią życzyc Kraiowi: ale ta poty dobrą nie będzie, poki oddzielną od Rady nie

stanie się Magistraturą. Twierdzic że Kommissya Woyskowa iest Nową Magistraturą iest
mowic przeciw Prawom Rº 1764 y następnym aż do Rº 1776. A nie zaszłe zaskarżenia
przeciw Niey zapewniaią nas o Jey dobroci." Xże Czartoryski Poseł Lubelski Gene-
rał Ziem Podolskich te mowił słowa „ NP. y P. S. Apostey z Konst: Narod powołany
głosem Krola okazał czym był y Jest. Ważnieyszey niebyło Materyi iak dzisieysza.
Narod wolnym y mocnym poty bydz sie może, poki moc wykonywaiąca z dozieraią-
cą złączoną będzie. Lecz gdy moc wykonywaiąca będzie przy Kommissyi, a do-
zieraiąca przy Radzie tak iak Kommissyi Skarbowey to wtedy świetność Oyczy-
zny przywrocona będzie. A zatym wtey mierze odłączyc się od zdania Xcia Pod-
skarbiego W. WX. Litt. nie umiem. Cnotliwi Krolowie wiecznie na Tronie siedzic nie
mogą, przeto sprawiedliwie Narod żąda tych ostrożnosci, ktore lubo ufaiąc do-
bremu Krolowi następcow złych obawiaiąc się stanowic należy. Nie dlatego NP.
Deppart: złyże będąc częścią Rady tey ktorą ty zaszczycasz swą osobą ale dla
tego że Prawodawstwo rozkazywanie y wykonywanie tak wielkim Woyskiem w ied-
ney znaydzie się władzy a to Despotyzm w czasie sprawic mogą." Po nim zabrał głos
JW. Opacki Kan. Wizki w długiey swey Oracyi mowił że Woysko ustanowione dochody
będą, lecz idzie o Rząd Woyska, dotychczas mowiono że Narodem albo Krol albo Hetman
trząsł, dziś niby Seym iednomyslny, a iednak Kilka Partyi, dwie są drogi w prawą szczę-
scie wlewą nieszczęscie, Kotwicz wszystkim będzie Krol posągiem; Hetman tyranem a oby-
watel niewolnikiem; Wnosił aby żaden Woyskowy nie był na żadnych Seymikach y na ża-
dnych Cywilnych Urzędach, y wtey mierze Proiekt oswiadczył dac. Chwalił iednomyslność
Senatu. Ganił ~~[illegible]~~ poklaski przyzwoitę ie Teatralnym czyniąc rzeczom. Strofował tę
radość że Marszałek Seymowy dał przeciw Proicktowi od Tronu podanym zdanie. Mowił
daley ledwo się kto odezwie, zaraz wołaią że Dworski, ten Pawła tamten Gawła nie wchodzi
wto czy iść za Krolem ktorego Osobisty iest Jnteres iść za dobrem Kraiu." Tu gdy smiac się, no-
sy ucierac, chrząkac zaczęto. Rzekł prze Bog widzę Smarkatą Oyczyznę. Nadto dary Krolow
nie wstydzą nikogo ale ia małey Liscie ani byłem. Tu się pochwalił ubogactwa przodkow y
że dobra tak rozległe Antecessorz Jego za Jana Kazimierza dla Oyczyzny stracił. Daley że
poty się ubogim nie liczył iak gdy się nie widział wstanie służenia tak Oyczyznie iak to
uczył Generał Artyleryi Potocki. Tu powiedział że nigdy w Radzie niebył y nie chce bydz
ale to mowi że Rada pośredniczką iest między Krolem a Narodem, tak Departament Woy-
skowy między Narodem a Woyskiem rownie też y Departa: są względnie do swoich czyn-
nosci. A chwiec mieć Kommissyą iest żądac władzy Hetmańskiey ktora dzięki Bogu przecie
zniknęła. Tu Mierzeiewski Poseł Poznański odezwał się że służba Woyskowa iest zasługą w Kraiu
więc oddalac od Woyska usługę Cywilną nie można. Zabiełło Kaszt. Miński wniosł że row-
nie zostanie Rycerskim zasłużony co y Urzędnik rownie wiernie na krzesle Radzie że y Depart:
y Kommissya iest iedno y to rownie dobrym bydz może gdyby wady poprawic można było. A zatym

nie zdaie mu się skassowac Deppartam:. Po nim Suchodolski Poseł Smolenski ktory wyra=
ziwszy potrzebę Departamentu Woyskowego podał do poprawy Jego proiekt. Gdy wielu
zabierało głosy y inni o nie prosili Marszałek Seymowy y Konff: kor: wniosł porządkiem
idące zadaiącemu Głos JP. Walewskiemu Podsędkowi y Posłowi Sieradzkiemu ktory radość
z 100,000 Woyska oswiadczywszy przypomniał aby się teraz to niestało co się przytrafiało
w R.[ku] 1717. z złego Jey Rządu. Nadto prosił aby opisanie Kommissyi czyli Departamentu
było iak nayiaśnieysze. Gorski Poseł Zmudzki Proiekt podaiąc aby sami tylko Szeffo=
wie byli na Funkcyach przełożył w Głosie swoim in konsekwencye iakieby zaszłe złąd.
Potym czytano Proiekta Swiętosławskiego Posła Wołynskiego o Kommiss: Woyskowey. Xcia
Czetwertynskiego Kasztelana Czerniechowskiego aby 6ta część Woyskowych była na Funkcyach
Cywilnych. Po nim Gorskiego Hołoniewskiego aby ten Zołnierz ktory na Seymikach będzie pła=
cił 2,000 grzywien proiekta czytane były. Tu zabrał Głos Skorkowski Chorąży Sandomirski
zaczął od oswiadczenia radości z 100,000 Woyska. Teraz należy Rząd y Karność Woyska ustano=
wić, y że czynić o nie mowić należy. Po skonczonym tym Głosie mowił Kublicki Poseł
Inflantski że się cieszy z pomnożenia Woyska. Powiedział daley że iest szczęście być Polakiem,
y szczęście Krolowi Panować nad wolnemi Polakami; Spada z Narodu potwarz czarna, że wolność Po=
laka iest przeszkodą Jego pomyslnosci, że Polak chce Rządu a nie Tyrana, że Deppart: będąc częścią
Rady ad velle sui czynić może, że radość z pomnożonego Woyska przemienia się w boiazn gdy
proiekt tak chwalebny ustanowienia Kommissyi od senistym zostanie odpowiadaiąc na
Głos Xcia Kasztelana Czerniechowskiego y innych Kasztelanow przytoczył słowa Jana Za=
moyskiego K: y H: W: kor: że Senat iest Urzędem, Stan Rycerski ~~m~~ Narodem, A zbiór woli
szczegolnych iest prawem ktorego strożem Krol iest. Doswiadcza Narod cięzaru z Ustanowy
ich emnieysza naybardziey pragnie y żąda. Suchorzewski Poseł Kaliski zaczął od wy=
chwalenia Dnia 20 8bris. Jeżeli Cezar zniewolił wdzięczność Narodu gdy prawo od Dłużnikach
zniosł to ty NP: nie rownie większy gdy my silnie iesteśmy pod twoimi przewodnic=
twem. Chwalił Proiekta Ogenskiego Hetmana W. W. X Litt: Potockiego Posła Lubel=
skiego oraz Reflexyi Xcia Podskarbiego W. W. X Litt. Narzekał że nie składał części
Seymu R.[ku] 1775 boby był żądał aby Krol miał ~~tam~~ tylko Plenipotencyaryusza, a sam
przewodnicząc nad Narodem z nim wziełał woyznności Rady y przestępstwa. Do=
dał gdyby Rada samowładność sobie przyznawała Krol Seymu Extraordynaryinego
nie mogłby zwołać a zatym radził ustanowienie Kommissyi Departament Woysko=
wy skassować. Marszałek Konffederacyi kor: zabrawszy Głos iż dopełniaiąc obo=
wiązku swego donosi P. S. Rzpltey Konff: Stanom że Departament Woyskowy sło=
wnie do Prawa swieżo napisanego kommunikował mu Raport JP. Lubowickie=
go Kommendanta Partyi Ukrainskiey że Wolontariusze Moskiewscy 25 sztuk bydła y
kilku ludzi przepędzili, y że on o to skargę do Komendanta Moskiewskiego zaniosł.
Y że 2000 Moskalow na leże zimowe przybyć maią. Oraz że o tym wszystkim żąda Woli
N: Rzpltey Stanow Konff: My dla odłożoney Sessyi rekwirowaliśmy JW. Pieczętarzow aby ci

z JP. Stackelbergiem traktowali: od tych taką odpowiedź odebrałem że tenże JP. Poseł po-
słał Sztaffetę do Generałów Kommenderuiących. JP. Suchodolski wniósł aby o skutku
tey Sztaffety doniosł. Potym mowił Xżę Czetwertyński Poseł Bracławski: Wielbiąc Kro-
la że od Przemocy Naród zastania żestateczy mocnieyszego teraz bać się nie może. Daley
mowił o przewadze Stanu Cywilnego nad Woyskowym. Kontynuiąc Głos swoy po-
wiedział że na żadne inne podatki nie pozwoli tylko procentowe niepozwalaiąc nawet
na to aby procentowe summy wolne były od podatku, dopraszaiąc się aby od tych po 8
od sta w Summach Swieckich, w Duchownych 5 od 100 płacono. Tu Xżę Sapieha Ge-
nerał Artylleryi Litt: Marszałek Konff: Litt: tak mowił „ NP. y P: S: Sptey z Konff: Gdy sie
Stany rozkazały przewodniczyć tey Prowincyi ktora roskazywszy mym przodkom okazy-
wać chęć swoych usług w skutku przez obdarzenie ich Urzędami. Z naywięk[s]zym dla mnie
znayduię ukontentowaniem że Kolleguiącym mady tak zacnego Męża:/ z Cnot y zasług
tak osobistych iako y Familiy znamienitego:/ wstępuię wtedy dopiero uyrzę się za led-
wie dopełniaczem słodkiego na mnie włożonego obowiązku. Nie małą wemnie
czuię radość że postępek nasz względem uczynioney Rekwizycyi do Przystarzow oboy-
ga narodow abyci względem Ewakuacyi Woyska Moskiewskiego z Granic Polskich Trą-
ktowali z JP. Stackelbergiem Posłem Rossyiskim powszechną odebrał pochwałę. Lecz
gdy Deppart: Woyskowy żąda rozkazu od NP. y was N: Sptey z Konff: Stany co ma
odpisać JP. Lubowickiemu. Mnieby się zdawało ieżeli się to podoba N: K: S: z Konff: po-
chwaliwszy go, zalecić mu aby słodkich nayprzod a potym rozstawiwszy Woysko gwał-
tem przeszkodził wniściu Woyska." Krol zawołał i Ministeryum do Tronu Xżę Czartoryski
Poseł Wołyński Stolnik Litt: mowił „ NP. y P: S: Sptey z Konff: Jeśli wolność w niewolę przemie-
nia się przechowaniu Gwarancyi ała Kaydany na niepodległość wkładać ma, a przyiaźń ofiarą
Oyczyzny z gubą własnego maiątku, y bezpieczeństwa wewnętrznego y zewnętrznego bydź
ma, porzućmy lepiey ią niżeli stać się mamy narzędziem nieszczęśliwości; bądźmy lepiey nie
przyiaciołmi otwartemi a szczęśliwszemi niżeli w przyiaźni na losy nieszczęsne narzekać
mamy. Słyszałże to kiedy kto aby na mocy Gwarancyi przyiaźni z płaczem swego z przy-
mierzenca z bogactw ludzi ogołacać można było. Tego iuż pod ostatkiem yaż nazbyt Polska
doznawała, od tieżnego czasu przeciągu doświadcza z nieukoionem żalem swoim. Wołyń-
skie Wdwo doświadcza, w tym bowiem Wdwie z ktorego mnie obywatele za tłumacza
swoych chęci, za prawodawcę wysłali. Rossya 1,500 podwod a 3,000 chłopow młodych
y tyleż bydła do wiezienia nakazała. Ktore to podwody do Wołoch zawieść teraz ma-
ią. Może z tego wszystkiego z wyczaiem dawnym nic do Polski nie powroci. A zamiast
nadgrody obywatele w płaczu żal swoy ukoić muszą. A w zadatek utaienia tych nie-
szczęść nie nawiść od wspoł braci odebrałbym. List Generała Moskiewskiego Szamee-
iowa do Kommissyi Wołyńskiego Wdwa porządkowey pisany do Laski Marszałkow-
skiey oddałem. Prozbę z miejsca Mego zanoszę aby Nota Posłowi Moskiewskiemu tu re-
zydującemu y JP. Deboli podobną ministrom NI: Imperatorowey Pani teyże tak Wielko-
myślney oddana była. Spodziewa się że ta żądaniu przyiaznego Narodu nie odmowi.

Wszczęte choroby do Woyska zwycięzkiego Moskiewskiego mogąz kiedyzkolwiek oznaczyć nieszczęśliwości nasze. A obawiać się nam należy aby Tuierzyn ścigaiące uciekaiącego Moskala nie wpadł do Polski." Marszałek W. Kor: stoiące przy Tronie dał Głos Marszałkowi Seymowemu. ten powiedział ponieważ Głos mi nie był dany z nieprzyzwoitego Mieysca więc nie może kazać czytać P. Sekretarzowi Swemu. A potym gdy Ministeryum na mieysce poszło czytano. Suchodolski Poseł Chełmski o Nową Ewakuacyiną dopominał się. X: Pod Kanclerzy przy Tronie stanąwszy powiedział że JkMć. PMę: Sądzi iż iako traktowanie pierwsze z Postem Moskiewskim pomyślny wzięło skutek rozumi że y to równie poydzie; tdyż in ordine czego Solwuie Sessyą na Poniedziałek na 11 godzinę.

Sessya. 11ta Dnia 27go 8bris

Zagaił się Marszałek Seymowy y Konff: Kor: tym sens „NP. y NKS. z Konff: Juz setne mijają lata iak iednomyślność na 100,000 Woysko była. Juz sobie rokować możemy większe bespieczeństwo. Juz się liczyć w rzędzie potężnieyszych potencyi możemy. To tak liczne Woysko urządzenia potrzebuie. Teraz tey materyi natężać powinniśmy uwagę naszą. W tey materyi tak ważney ieszcze się nam zastanawiać należy, przeszłość wystawuiące, przyszłości obraz sobie maluiące, abyśmy wszelkiemi sposobami zapobiegali nieprzyzwoitościom ztąd wynikaiącym. Tym czasem ponieważ Ostatnia Sessya zasolwowana została, w Materyi zlewaney Pieczętarzom Oboyga Narodów do Traktowania z JW. Postem Rossyi przetoż pozwolisz mi W. K. Mć y NK z Konff Stany abym oczekiwał doniesienia o skutku tyckze Konferencyi". Tu zabrał Głos ~~Marszałek~~ Małachowski K. W. Kor: mówiąc „NP. y NK: S: z Konff. Znam ia NMP. mój winny obowiązek raz pierwszy z mieysca tego podnoszące wyć szczególnych głoszenia Dzięków wyrazów, za tę dla mnie Maiestatu dobroć. Gdy dziś iednak Rzpltey walnieysze zatrudnienia Czasu oszczędzać Nakazuią „te głoszenia winnych obowiązków powolnieyszym zostawuię momentom y do tyczącey się materyi przystępuię. Powołani na Konfferę: JW. Posła Wielkiego Rossyiskiego z Rozkazu W. K. Mci byliśmy tam Pieczętarze Oboyga Narodów, w Interesie Skarg na list JW. Szamców Generała Moskiewskiego do Kommissarzy Wwa Wołyńskiego pisanego. Po przeczytaniu listu tego y onegoż Kopią tłomaczoną Konfrontowaniu znaydowały się tam w tłomaczeniu powiększone co do pogróżek Expressye. Wszakże znalazł tenże Poseł y nayinnieyszych Pogróżek czynienie przez tegoż officiera za sprzeciwiaiące się Jego przepisom od wyższych zwierzchności danym, y Intencyom przychylney Jego Monarchini do Polski. Oświadczył że nie tylko o tym wszystkim Dwór swoy uwiadomi, ale nadto donieść to JW. Romiancowowi Feldmarszałkowi, dodał y to że Kopią listu tegoż Generała Szamców przyłączy. Ale żeby to rychleyszy miało pospiech na mieysce oddane są JW. y JO. Marszałkom Konff: Litę:" Poskonczonym Głosie JW. Kasztelan Sandomirski Popiel przysięgę nakazano Departamentowi Woyskowemu zeszłemu przez S. Rptey z Konff: wykonał dyktowaną sobie przez JW. Małachowskiego KWK: Po wykonaney tey Przysiędze X. Prymas tym sens mówić zaczął „NP. y NK: z Konff: Stany Co przed 100 lat Zdziwaią dla poprzednika twego Polska 100,000 Woyska ustanowiła toś ty teraz UKP. doświadczył. Lecz Rachowały BOŻE! abyś to Uyrzał co pobudką do zmnieyszenia go Rku 1717 było. Liczba ta tak ogromna Woyska, iuż umnieyszy robotników około

około Soli, iuż uczyni wydatki na Zołnierza znaczne, iuż też nakoniec sprawi cięzar dla Polski, ktora w tey ogromney nad moc swę sile upadek swoy znaydzie. Chcąc się tego uchronic zdaie mi się naylepszy sposob teraz pewną liczbę Woyska ustanowic a resztę dalszemu zostawic czasowi. Nie samą liczbą Woyska Oyczyzne ocalic można: bo złe Jey urządzenie rownego współobywateli nabawic może nieszczęscia. Złych Rządow Kommissyi Woyskowey tu tak zachwaloney ia sam na sobie doswiadczyłem. Ta władnąc Woyskiem pewną Dywizyą w Dobrach moich ulokowała. Rządca Jey nie dosyc że łozma ityeh złosci y okrucienstw dawał dowody. Ale nadto Dozorcę mego zkrwawił. Tym nieszczęsciem obadzony żal płaczem/: w tych tu Murach Zamkowych w ktorych mnie uzywac WP. dozwoliliscie:/ ukoiwszy. Nie smiałem się udac WP. do Seymu przez delegacyą podowczas agituiącego się, w ktorym żadnych cząstek nie miałem. Więc iuż argument twierdzących że nań żadnych skarg nie ma upada. Yże ta w obrębach swych należycie sprawowała się przez przywiedzioną tu czynnosc w dobrach mych Jabłonno zaszłą argument odpadł. Y Kommissya Woyskowa rowne zdrożnosci co y Depparta: popełniła. Słyszec mi się dały głosy twierdzących że Depparta: Woyskowy nigdy naganionym nie był od Rady. Biorę na to za swiadka JP. Potockiego Posła Lubelskiego, że Rada napominania kilkokrotnie dawała Deppartamentowi. Nie mało mię to dziwi że składaiący tę Izbę nie szanuiąc tę Izbę czyni żarty y igrzyska. Z tych co za swym idąc przekonaniem Depparta: nad kommissyą przekładaią. Nazwisko ktore posmiechowi wydaiąc niepomną na ten przywiley słodki wolnemu prawodawcy, ani dla nikogo chlubnieyszy y szanownieyszy iak bydz stanowicielem ustaw. Zdania niektorych tu były twierdzące że w zadatek przyiazni z Moskwą cierpiec musiemy uciązliwosci doswiadczane w Polszcze, a ktorych nawet teraz Wtwa Wołyńskie, Bracławskie, Kijowskie y Podolskie doznawały y są in spe onych odbierania. Czego przez żaden sposob od Sąsiada Prusaka nie doswiadczamy. Żebym na to odpowiedział mogę nawet przepomnie o akcyzach do Gdańska o zakupioney zwiczo Soli. A dosyc mi będzie przypomnic ową to Kommendę Pruską pod Rządem Paszkowskiego ktora tyle krzywd porobiwszy z przymusem wiktuały dostawic nakazawszy, ktora nas dopełnienie złego monetą płaciwszy złą, ta po całey Polszcze rozniesła się y tylu nieszczęsc przyczyną była. A na oddanie należytosci pod sądem Mutnesa Młynarza znaydował się. Ten Sędzia wyroki swe dawał, wtedy kiedy strona był. To dowodzi że rownych nieszczęsliwosci od Prusakow doznawalismy co y od Moskalow. Co iawnie okazuie że ani Kommissya Woyskowa ani Hetmani nie obronili nas od tego. Hetmani, Urząd tak uciązliwy ktory od niejakiego czasu zakonczywszy swą władzę wolnosc Polszcze przepłacili. Ten to Urząd był nie iako pobudką y przyczyną do Zaboru naypięknieyszych Jey cząstek. Zabrane pieniądze z komor zupiony Skarb był przyczyną niepłatnosci Woyska, ktore granic naszych nie broniło. Te urzędy ktore Filarami Kraiu naszego zowią, ieden z nich w zwiedzeniu Krajow Zagranicznych uzytku Oyczyzny szuka, drugi nie zważaiąc na Władzę y Urząd, bawi się w Oczakowie władnąc cząstką Woyska z Armii do dobycia Oczakowa przeznaczoney. Tą tak małą liczbą dobrze władnąc Depparta: Woyskowy spodziewa się że Narod nie upośledzi w oddaniu mu liczniejszego.

Zołnierza pod Rząd. Temu Depparta: który lepiey dostrzegał całości Pańskiey iak Kommissya Woy
skowa która władnąc Woyskiem ze Stolicy Państwa dozwoliła Zabrać Króla y okrucieństwa nad nym
popełnić wdzień nieszczęsny wdzień pamięci niegodny Sgo. Boremeusza. O! dniu który niepamię=
ci godny pogrzeb się wniewiadomości. To com mowił nie Końcem nie nawiści złości iakiey Boże
wszystkich czynności świadku! Boże który znasz czystości mym myśli przyznasz że nie mocą=
Tem to Końcem ugryzienia go teraz wmyśli abym widział Kray y rządzone onim Woysko przez
Depparta. Woyskowy. Dla mnie nie zostanie nic prócz radości y ukontentowania, będz wdyczy=
znie ~~wolnym~~ wolney szczęśliwym„ Po skonczonym tym Głosie zaczoł mowić wtych Myslach Xżę
Biskup Płocki„ NP. y NRz Konff: Stany Każdy Polak który spoyrzy na Sessyą przedostatnią
pełen radości uzna się mocnieyszym, wolnieyszym y bezpiecznieyszym Polakiem przy tey no=
wey dla siebie obronie. Smieley niż dawniey Każdy Gatunek mieszkańca swoy życia sposób pro=
dzić będzie maiąc pewności swego Maiątku. Weźmy wzór z Państw które co do rozległości mniey=
sze y Woyska będąc od nas. Jednakże przez swe Alianse bezpiecznemi będąc, wrównym z dru=
giemi Potencyami są w bezpieczeństwie y poszanowaniu. Potęga Kraiu iakiego nie na samym
zawisła Zołnierzu. Trzeba Soiuszów, trzeba Znoszenia się z innemi Potencyami. Pora się wła=
śnie dotego otwiera dla nas, aby gdy woiuiące Państwa a sąsiaduiące nam nakoniec do Traktatów
będą przychodzić y Naród Polski tam miał swego Pełnomocnika wybrawszy Obywatela dotego
iuż zacności Familiy, iuż z swych własnych usług znamienitego któryby starał się aby dawne
Alianse, Traktaty, Soiusze z Polską zawarte były potwierdzone y bronił uszczerbku nie tylko Gra=
nic, handlu, ale y samowładności Narodu. Ta iest Rada MP. Biskupa, Senatora, y Obywatela,
który ciebie Królu dla własnych zasług y Cnot, a Oyczyznę mogę mowić śmiele bardziey nad siebie
samego kocha." Po Głosie tym mowił Xże Sapicha Marszałek Konff: Litt wten sens„ MP. y P.S:
Rpltey z Konff: Gdybym zaczoł mowić to co tyle poprzedniczych Głosów iuż wymieniło, na uwielbienie
dnia 22 9bris, darmobym czas trawił przeznaczony na Dobro Kraiu, Wolę zatym Głos moy obrócić
do wszystkiey Materyi. Abym Głos moy podniosł na obronę Hetmanów władzy dosyć mi przypo=
mnie Głos Xcia Biskupa Wileńskiego broniącego Oyca swego piastuiącego buławę Litt: Moc y
ważności tych dowodów tak są silnemi y mnie przekonywaiącemi że nic dodać na obronę Władzy
tych Mężów tak zacnych przez żaden sposób nie można. Władza Deppart: Woyskowego iest wła=
dzą Rady, Magistratury u kroczaiącey wolności Oyczyznę do niewoli prowadzącey. Lecz gdy ta przy
Kommissyi Woyskowey będzie, Żołnierz ten Kraiu bronić y wolności zostoną, nie zaś Hamą będzie.
Dosyć tu powiedzieć na Obronę Kommissyi Woyskowey że Seym Ao. 1775 który śmiało naysmiel=
sze rzeczy uchwalał, który naylepsze rzeczy kassował nad Kommis: nic nie maiąc obostrzywszy
ią zostawił. Seym zaś Ao. 1776 który Seymem prawdziwie nazwać nie można. On bowiem nie=
dosyć że w nie Izbie stanowienia praw, zaczoł swe iestestwo y czynności ale w Izbie Radney gdzie
przez żaden sposób zacząć się niemogł. Wyie iuż złych swoy początek ma w Izbie Radney /: którą
wiele Prerogatywami ozdobił :/ ale nadto przez ten Oręż który rozkazów słuchać Stanów R:
Rptey powinien szanować ie Składaiące Członki nie zaś niedopuszczać do tego mieysca gdzie
od wolnych Obywatelów obrani, a czasem po Krwi zbroczonych swych przyiaciołach do tey Praw
Swiątyni umocowani Instrukcyą wnijść powinnyśmy. Wielu z nas tu Składaiących to zgroma=
dzenie

Znayduią się tacy którzy odepchniętemi zostaliśmy; a nawet ia y Kollega moy tegoż losu doświadczyliśmy/: z którego mnie tylko wzor brać y naśladować potrzeba:/ y równie iak inni oddalonemi od prawodawstwa zostaliśmy. Nie wiem czyli to Seymem, czyli zgromadzeniem Gwałtu nazwać należy. Lecz wiem tylko o tym że tu widzieliśmy dowód, że Rada maiące choć cień podówczas władzy nad Woyskiem, los nie dosyć Oyczyzny nieszczęśliwym zrobiła, ale nadto owę Swiątynię Praw, która nayiaśniey wolności okaznie przemocą zgwałciła, y złości swey iawne dała dowody. Cożli ona nie zrobi, gdy będzie miała władzę tak rozległą nad tak licznym Woyskiem. Ta maiące 100,000 Woysko pod Rządem swoim; Woysko które Zagranicą Potężnym Polaka uczynić może, łatwo z nim Grob Wolności, Kaydany Patryotyzmowi, a Swietności Monarchyi uczyni. Bo Polak Wolny obawia się oddać władzę Woyska Królom którzy żeby na wzór Augusta II: Jana Sobieskiego/: Któremu nie dawno Fet Cyelski dateś:/ niestali się przyczyną złych skótkow dla Kraiu. Wspomnienie niegodne Polaka czyniące z draycami tych Hetmanow w których Osobach znaleźliśmy Obrońców Wolności y Oyczyzny. Niemoże Wolny Polak bez uwielbienia wspomnieć Jmiona Wielkich Polaków obrońców Oyczyzny a piastuiących Buławy. Owe to pogromy nieprzyiacioł Zamoyski Chodkiewicz Zołkiewski y inni. Ale iakże to tych Sławnych ludzi wolny Polak tyranami nazwać może śmiele, niechay lepiey wytknie w ich czynności. Nawet w osobach teraz te Urzędy zastępuiących znayduiemy tych którzy własnym sumptem:/ nie zaś za dany od Oyczyzny odebrane lecz z miłości ku niey:/ Kanał wykopać kazał więc iuż miłość Oyczyzny za pierwszy punkt niżeli własny maiątek ma. Nadto przeieżdżanie się do Oczakowa nigdy wykroczeniem bydź nie może, gdy innym Ministrom do tegoż Państwa w każdym czasie przeieżdżać się wolno. Lecz nikt nie okaże żadnemu z nich aby y sekretne iakie alianse konwencye czynił. Rownie też na Hetmanow nikt nie pokaże aby ci taki cios wolności uczynili iak Rada w R[u] 1776. Na tym Seymie który śmiele mówić można Rada utworzyła, dogadzaiące woli y rządaniu swoiemu zrobiła się pełnomocną Panią nad Woyskiem, a w tłomaczeniu praw ukrytą lecz realną Prawodawczynią;, a w dopilnowaniu Exekucyi Ustaw naywiększą rozszyrzała powagę. Taż sama Rada żąda bydź czynną teraz rządczynią Woyska, które w 100,000 liczbie, będzie skinienia y woli Jey dopełniaczem, okrótnym y strasznym los kiedyś Oyczyzny sprawić mogłaby. J straszniéyszym niżeli kłotnie z kollizyi Juryzdykcyow zaszłe. Okrutnieyszym mówię niżeli niąa wiadomość rządzących Woyskiem o Interesach Zagranicznych. Bo iakże prosi Deppart: Woyskowy mieć może wiadomość o Interesach Zagranicznych kiedy nawet te przed Deppart: Interessow Cudzoziemskich taione są. O Robotach około soli konwencye z Cesarzem pod Dniem 4 9bra zawarte są ukryte, y Ministrowie z ciekawością dowiadywać się one muszą. Gdybym mówił przeciwko Proiektowi Prowincyi W. X. Litt: mówiłbym przeciwko memu przekonaniu które mnie zapewnia o dobroci onego. Ten tylko zdawałbym się dodatek aby nie w Warszawie lecz w innych mieyscach było zodmianą Korony i Litwy. Względem zaś potrzeby Kommissyi y dożywotności Hetmanow prawdy wyrzeczone z Ust JW[o] Potockiego Marszałka W. X. Litt. tak mnie przekonały y wszystko obiedy że z trudnością dodać by co można było. Konczę Głos moy niechcąc prożną

wymową, czasu trawic że to prawdziwym nieysprawiedliwości udziałem byłoby oddalic od
Chęci Służenia Oyczyznie Mężow, ktorzy ani ~~Kraiowi~~ Krwi any życia dla Obrony Oyczy=
zny nie żałowali; y żałowac nie będą." Ponim zabrał Głos JP. Ankwicz Kasztelan Sandecki te=
mi słowy „ NP. y NN: z konf: Stany Abym pokazał że Kommissya iest uciązliwa dosyc
mi przypomnie kto wprzey przezydowac ma a przekona się każdy iak uciązliwy ten
Urząd dla Polski stawał się. Dosyc mi przypomniec Panowania Michała, Jana Kazi=
mierza y innych Krolow, a poprzednikow WKMci. Władza Urzędu tego tak uciązliwe=
go dla Polski; gdy powiększoną zostanie przy Kommissyi obawiac się należy aby Krol bę=
dąc posągiem, a Hetmani tyranami nie stali się przyczyną nieszczęści Polski. Nie wyga=
sła z pamięci mey Elekcya Jana Sobieskiego ktory się znamienitemi swemi czynami
zatarł. Liczba mała Regularnego Woyska mogła Krola nam dac, czegoz nie dokaże kil
ka kroc razy liczniejsza, z łatwością Krolem Hetmana, a Narod Monarchicznym uczyni.
Czego przez żaden sposob pod rządem Deppart: Woyskowego spodziewac się nie mo=
zna. A ten przyiemnieyszym Kraiowi stanie się gdy za czyią kolwiek Dylacyą na Są=
dach Seymowych stawac będzie musiał. Odrzuc NP. prawo dla wykraczaiących przy=
iemne a dla Wolności uciązliwe aby za Rezolucyą Rady Nieustaiącey Sądy Seymowe
składac się mogły dopiero a wyrzysz że Deppart: Woyskowy milszym Narodowi stanie się."
Po tym skonczonym JP. Walewski Wda. Sieradzki mowił takiemi słowy „ NP. y P.S. Rptey
z Konf: Pomiędzy wszystkiemi przyczynami nie pozwalacie na Kommissyą tę prawie za
naysilnieyszą robią że przez Kommissyą władza Hetmanom przywroci się Nie pomniąc
na to że przed Jey ustanowieniem ta większą była niz teraz iest: a przeciez oswobodzicielami
Oyczyzny nie zas tyranami nazywali się. Urząd ten posredniczy między Krolem a Naro=
dem iest tak mocną Kraiu obroną, iak ow filar w budowy; y ten gdy od iętym będzie
upadek Domu za sobą ciągnie. Widoczne tego dowody przed 20 laty widzielismy y trochę
pozniey. Nie zatarte z pamięci naszey są czynności przed 12 laty zaszłe te okazały że Rady
władza nie mowię pomału ale szybko do niewoli poprowadzi Kray. Lecz gdy Urząd y
władza Hetmanow posrednicza będzie między Krolem a Narodem Monarchyi obawiac się
nie będziemy czego wcale po tobie NP. spodziewac się nie mozemy lecz następcow twych
obawiaiąc się strzedz się należy. Gdy więc się Stanom N. Rptey: nie podobało widziec in suo
esse władzę Hetmanow więc władza Kommissyi rownowazności Narodu między Krolem
czynic powinna bo gdy tey w Rku 1776. niebyło Prawo y wolnośc gwałt cierpiała y na ich roz
walinach Rada się zafundowała. Bo iezeli Kommissyi wypada z tey Jey władzy uzycia. Do=
brze szli ią uzył Deppart: w Rku 1782. y w innych latach kiedy zbior naszych Praw pełnym
zaskarżen na niego iest czego na Kommissyą Woyskową niebyło. Władza Prawodawcza wy=
konywaiąca y Władnąca Woyskiem, teraz w Kraiu straszna pozniey okropnieyszą przy licznie
szym Woysku. Obawiac się należy, aby niebyła kiedyś Ciosem Wolności." Po Głosie tym skon=

z Skonczonym zaczot mowic wten sens. JW. Rzewuski Pisarz Polny Kor: Poseł Podolski „NN. y NN. Przew: z Konff: Stany. Skoro Głos moy podnoszę wszyscy prawie rozumiecie, zem iako przybył tu abym radzac Oyczyznie: (by wtey złe sie niedziało: (przewinienia ku złemu w Narodzie poczynione odkrywał y starał się o poprawę ich. W tey myśli nie zgom nie załował abym niebadał zły Deppartam: Woyskowego czynności. Ja wraz z Kollegami Protokuły Sekretne y otwarte (: Kommunikowane Radzie: (przebiegłem. W tych nic procz hoynych Gratyfikacyi nie znalazłem. Protokuł Sekretny napełniony iest samą Korespondencyą Potockiego Generała Artylleryi Kor: Tam wspomnienie tylko znayduię o wniściu Woyska Zagranicznego. Ale nie widziałem tam wspomnienia Nawet o Ordynansie nakazuiącym zgadzania się z Komenderuiącemi Woyskami Zagranicznemi a ktory okazać będę miał honor NN. Przew. S: z Konff: Takze w tych Protokułach bydz ma coś wyrazonego o tym kiedy Raporta wprzod odpieczętowane niżeli Sessya były, a Ordynanse przed Sessyą napisane w Protokuł wpisane zostały. W tym wszystkim wyższą Impulsyą widać było. Oh! Oyczyzno Kochana ktorey miłością goreię, ciebie bardziey nad siebie Kocham, ieśli czyny moie nie okazuią tego Wszechrządco Swiadku czynności każdego ty wiesz dobrze iak ciebie Kocham, ty przyznać możesz moią ku tobie gorliwość y staranność o twoie dobro. Tyś ktora mnie zachęcała do czynow Chwalebnych bądz mi pobudką do dalszych. Oh! potwarzy niesprawiedliwa ktoraś Mężow obroncow Oyczyzny tyranami nazwała. Ktoraś nie dosyć że na żyiących ciosy swe rzucała, ale nawet y umarłych, pamiątki pozostałe Mężow Obroncow Oyczyzny od złości swey wolnemi nie zostawiła. Tyś niebaczna laury Zwycięzcom Wiedenskim dała, tym ktorzy Oyczyznę y Panowanie swoie przykonca z Kaliti. Jesteś u wielbicielem czynow Sobieskiego bądz i Jego naśladowcą w okazaniu przykładu do zachęcenia poddanych swoich dodania części na potrzeby Kraiowe. My za tobą chętnie idąc, ochoczo na pomnożenie podatkow damy." Skoro tylko zakonczył Głos swoy, dany był JW. Sokołowskiemu Ście Nieszawskiemu. Ktory w swey mowie okazał potrzebę władzy Woyska przy Krolu, ała nie innym będzie sposobem tylko będąc przy Deppartam: Woyskowym. Złe z tąd wynikaiące skutki okazał przez przykłady nieszczęśliwe dla Kraiu w dawnych czasach. Po nim zabrał Głos JP. Mirzciewski Poseł Podolski okazuiąc nieużyteczność Deppartam: Woyskowego przez skargi na niego będące. Gdy ten skonczył Głos JKMć Przywoławszy Ministerium zasolwował Sessyą na Czwartek na godzinę iedynastę przed południem.—

SESSYA. 12ta dnia 30o 8bris

Gdy na godzinę Solwowaney Sessyi JKMć nie przybywał Postowie wołali Delegacyi do Krola z prozbą przybycia do Izby: drudzy iako to Suchodolski Chełmski, Sanguszko Lubelski y

Imi Postowie wołali otworzenie Izby Poselskiey doktorey iść żądali. Przybył IkMć wpół
do 5tey gdy na mieysach przyzwoitych mieszczono Postow y Senatorow odezwał się Potocki
Poseł Podolski „ Mości Panie Marszałku My tu iuż sześć godzin siedziemy. Lecz nieuymuiąc
prerogatywy solwowania Sessyi to mowię że to ze zwyczaiu iest, a przybycie tak pozne
ani ze Zwyczaiu ani z Prawa iest. Wiem tylko otym że dwa Stany niby rowne sobie, nie
powinnyby na trzeci czekać". Zabrał Głos JP. Marszałek Seymowy temi Słowy „ NN. y
NNły Stany z Konff: Jeżeli Harmonia Muzyczna daie słodycz słyszącym, zapewne mil-
szy iest dzwięk głosu wolnego, kiedy Obywatel Urzędujący wywiązuie się przekonaniem swo-
im y zdanie swoie wynurza. Czas iest nakoniec aby niesnaski prywatne miłości kraiu
nieść w ofiarę. Postępuię daley wywiązać się z Urzędu mego muszę donieść S: NKpitey z
Konff: że wraz z JWO: Xcia JM Kollegą Aekwi: JO JW. Pieczętarzow z łobilismy aby ci z JW.
Postem Moskiewskim weszli w traktowanie względem Listu pisanego przez Generała
Moskiewskiego Szemcow do Obywatelow Wtwa Kiiowskiego z pogrozkami. Ktorą to
dla wiadomości NKpitey Sta: z Konff: czytać będzie JP. Sekretarz Seymowy." Ktorą gdy
przeczytano, ponieważ tylko ta od IkMci była, JP. Suchodolski Poseł Chełmski prosił o
dołączenie ze Imieniem Stanow NN. posley z Konff. Potey z nowu czytano drugą uczynio-
ną względem Traktowania z JP. de Cache charge d'Affaires Cesarza JMci Niemieckie-
go o krzywdy uczynione od części Woyska pod Kommendą Xcia Sacre de cobuig po-
czynioney Obywatelom JO Xże JMć Jabłonowski Poseł Wołyński oddał do Laski Proiekt JW.
Starodubowskiego potrzebnemi opatrzony poprawami, y ten skoro przeczytanym był JP.
Marszałek Seymowy in Continuatione głosu Kazał czytać trzecią Rekwizycyą do JW.
Posła Moskiewskiego iuż względem przemycania przez Markietanow protegowanych od
Moskiewskich Officerow, iuż względem Werbowania od Moskalow. Suchodolski Poseł Cheł-
mski dopominał się aby dany był ordynans Woysku dania dzielney pomocy Komorom y
Officialistom Skarbowym. Suchorzewski Poseł Kaliski wniosł ponieważ słyszy w Rekwi-
zycyi że dla złey drogi dawać nie można furazow boy się aby Rada Nieustaiąca nie roz-
tłomaczyła że w czasie dobrey drogi dać będzie potrzeba furazow. Xże Sapieha Marszałek
Konff: Litt: w tych myślach mowił „ NN. y NKpoty Stany z Konff: Tak słodko mi iest Kollegować
tak zacnemu Mężowi tak też miło mi iest w Jego wstępować slady. Jaką do Koronnych
Pieczętarzow uczynił Rekwizycyą tak ią też rownie do Litt: uczyniłem. Wymagać fura-
żow od przyiacioł ki iest nie przyzwoitą rzeczą: lecz protekcye czynione przez Officerow Mar-
kietanom przemycaiącym cła iest rzeczą przykrzeyszą dla przyiaciela. Tych wiem pewnie ta
Wielkomyślna Monarchyni nie zgada. Jeśli przemycanie takim złem iest to pewnie Werbunki
gorszym są. Bo tamto ogałaca nas z Intrat Skarbowych to z ludzi ktorych do obrony Kraiu naszego
potrzebuiemy.

Zachowana Surowość Kar iednemu z Sąsiadow zachowaną też rownie ku Jnnym bydz powin-
na. Co do mnie iabym radził aby dany był Ordynans Woysku niedozwalania tego. Mnieby się zdało
aby Examinuiący Radę pilnie w to wglądali a znaydą podobne czynności przez Radę po-
błażane." Rzewuski Pisarz Polny Kor: Poseł Podolski ze stosownie do zdania Xcia Biskupa
Płockiego prosi o wysłanie Posłow do Dworow Zagranicznych z pierwszych Familyi a
szczegolnie do Petersburga. Tu Mazowieccy Posłowie zapytali się ktore to są te pierwsze
Familye, od powiedział te ktore maią prawo do Sesie Obywatelskich. Ponim JW. Ogin-
ski Hetman W. WXLitt: temi mysli mowił „ NP. y NKpitey: Stany z Konff: z powołania
Urzędu mego winienem był podać Proiekt koncem ubespieczenia Kraiu od przemocy
Władnącey Woyskiem, y urządzenia przyzwoitego Żołnierza. Słuchałem skromnie woli
Rptey Pani moiey. Czekałem kolei abym z niey zdanie moie wynurzył. z Zadumieniem
usłyszałem głos ohydą Urząd Hetmanski y mnie nakarmiaiący. Powiedziano tu było że
Hetman Skarbu Rptey owey to nayswiętszy rzeczy uzył. To było do mnie obrocone. Wszak
kiedy Tyzenhauz Podskarbi Nad: Litt: stał się absolutnym dochodow publicznych włado-
cą, wtedy Podymne y Czopowe na zapłacenie Żołdu Woysku przeznaczone było, ia za
Rekwizycyą Podskarbich do Grodow gdzie kassy były straże poprzydawałem. Pozwoli
Kommissyi Skarbowey było, y za Jey assygnacyami wziąłem te summy na zapłace-
nie ~~Żołdu~~ Żołnierzom niepłatnym. Wszak te przyiętemi od Stanow Seymuiących
zostały. Nayprzod Ciebie Boże! biorę na swiadka czystych mych czynności, a potym
JW. Dziekonskim Podskarbim Nadwornym Litt: y JW. Hominskim Wdą: Mscisław-
skim swiadczę się że te pieniądze gwałtem wziętemi nie były, y że ta Summa na usłu-
gę Oyczyzny nie zysk prywatny y osobisty obroconą była. Służyłem Oyczyznie y dla
niey miłomi będzie y życie wofiarze dać. Niechce się prozno chwalic dosyc mi na tym,
że biorąc kanał, okazałem że Oyczyznę nayprzerwszym, niż własny maiątek na celu
mam. Porzucam tę prozną chwałę z rzeczy ktora nie do tey sciąga się Materyi, lecz do
Woyskowey powracaiące się przypominam że wtedy kiedy Szafarzem Skarbu publicznego
byłem wraz z Xciem Adamem Czartoryskim Generałem Ziem Podolskich Posłem
Lubelskim zastąpił Skarb /: obfity na zbogacenie prywatnych przez gratyfikacye :/
publiczny w zapłaceniu Gwardyi WXLitt: w Summie 180,000 Złł: Polskich, a ktorą
to summę w części zaledwie odebralismy, w tym czasie kiedy innym Seym pamięci nie-
godny hoynie rozdawał pensye y Gratyfikacye, czasem nawet nie zasłużonym. Swię-
tości dochowanych Traktatow winnismy JKMci Pruskiemu ktory za to w udziale o-
hydliwey szkalącej odebrał wyrazy. Słyszec mi się dały głosy że Hetmana imie stra-
szne a dla Narodu wolnego okropne; lecz choćby to imie zniszczone zagubione było.
Ja nigdy zdania tego nie będę abym Radę Deppart: Woyskowy nad Kommissyą przekła-
dał. Y słodzi mi będzie widzieć się wolnym od Urzędu niżeli uyrzyć władzę Woyska w ręka
Rady Nieustaiącey y Deppartam: Woyskowego." Marszałek W. Kor: zabrawszy głos domow

Stanom NNpteyzKonff: że zakwitowanie odebrał Kondemnaty na Osobie będącey Z JW.e Czap=
skim Wdzi Malborskim y że ten Akcess do Konfederacyi uczynił. JMX Podkanclerzy Kor: za=
brawszy Głos doniosł że JW. Poseł Moskiewski twierdzi że przymus dawania podwod w
czasie złey drogi zprzeciwia się dowom przyiazni, y że napisze List do JW. Romiancowa
Feld Marszałka aby ten tego nie wymagał. Upewnił że ta czynnosc nie iest zawiadomo=
ścią tey tak wielkomyślney Monarchini. Gdy skonczonym ten Głos został JW. Potocki
Marszałek Nadworny Litt: temi mysli mowił „NN. y NNpty: S: zKonff: Im bardziey szano=
wac staramy się JOXcia JMc Prymasa tym więcey przygryzkow od niego odbieramy.
Tym go mocniey słowo każde zastanawia. Ministeryum nawet wolne od niego nie iest,
choc osobny rząd składa; każdy tkliwości cios przemienia się w nayżywsze czucie. JW.
Oginski Hetman W. W. X. Litt: stanął przy swoiey nie skazitelney cnocie, a iesli nie=
zawsze szczęśliwy wart pomyslnieyszych losow. JW. Branicki Hetman W. Kor: nie bawnie
tu przybędzie y w Oręzu y znaczney swey wymowie szukac będzie swey obrony tak odpowia=
daiące że odeprze niesłuszne zarzuty. Wszelkie niechęci dobru Publicznemu nieść należy wo=
fiarę. Pamiętaiące na te powieść iezli nie cnotny tobie iest złym bądz dobrym, iesli iest
dobrym bądz lepszym." Po nim zabrał Głos JOXże Adam Czartoryski Generał Ziem Podol:
a Poseł Lubelski wtych myslach „NN. y NNpty: Stany zKonff: Wciągu zatrudnienia się
nad Władzą Woyskową widzę razy na Władzę Hetmanską, na te Urzędy ktore są Palladium wol=
nosci, lecz to są Widma ktoremi straszą, a w rzeczy samey boiazni niema przyczyny. Każdy
bym przywiązanie do W. K. Mci iak obiekt przychylności gdybym przed W. K: Mci Tronem
nie przekładał tey troskliwości Narodu. NP. wiesz dobrze że niemasz nikogo ktoryby od
Niemowlęcych lat niebywał przywiązanszym do W. K. Mci To daie mi pochop że mowić
mogę, zatą tarczą wolności Narodu naszego. NP. gdy wtym dogodziwszy Woli Kraiu u
wiecznisz sławę dobrego Krola. Słyszec mi się dało w Głosie JOXcia Prymasa że zle
użyta władza Hetmanska była powodem do Jey ściesnienia, lecz ile wiedzie mo=
gę to wiem że tylko sama boiazn dyktowała te Ustawy, Lekarstwo gorszym od Choroby
stało się. Lecz rozum moy poiąc tego nie może aby zabrana Kassa powod nawet do Zabo=
ru Kraiu dała. Przywołany na swiadectwo od Hetmana W. W. X. Litt: nie lubię się z czy=
now moich chwalić powtarzać niechcę dla chluby to tylko mowię, żem dał y wczasu
nawet nie odebrałem. Branicki Hetman W. Kor: nie maiąc dostatecznie prawem
ściśnioney wolności, poszedł za Głosem z powinowaconey przyiazni: nie wastże na ko=
nice ten Mąż pobłażania ktoren wtylu okolicznosciach Krolowi y Kraiowi służył. Ze
bratem to wszystko cokolwiek przyiazn sprawiedliwość y powołanie wymagały od po=
wiadaiące Mężowi ktorego szacuiące konczę słowy Sgo Augustyna." Wotali iedni Głosu dru=
dzy Tusm Rzewuski Poseł Podolski że nie pozwoli na podawanie proiektow gdyż tylo iest

z Deliberacyi wychodzi. Moszczyński przerwał mowić że mu gadać wolno. Rzewuski na wza=
iem że mu Nauki niepotrzeba, ciągnął dalej Głos że wszyscy do iednego zmierzaią celu, acz różne=
mi drogami, podaie proiekt do czytania Krzyczano niemasz Zgody prosili iedni o Turnum
drudzy o czytanie. Suchodolski mowił że proiekt z deliberacyi wyszedł o Kommissyi wieże
go decydować należy. Krasnodębski przymowił się że nie nasłuchanie Proiektow, ale na
stanowienie praw tu są. Ministerium poszło do Krola ktory w ten sens mowił. –
„Nie tylko się nie dziwię, ale wielbię ten Szlachetny Powod ukończenia kiedyś tey delibe=
racyi; Pospiech nas w tey Materyi szkodliwym by mogł bydź dla nas. Lepiey Czas mieszmy
doskonałemi Ustawami. Czylizby się Stanom Zgromadzonym Rzpły nie zdawało pozwo=
lić na przeczytanie tego Proiektu, a na dzień iutrzeyszy podług Propozycyi od JWo. Rzewu=
skiego Pisarza Polnego a Posła Podolskiego udecydować. To wymuszywszy wam S: Rzpły
Z: zaprzeczyć tu niemogę uczuciu wewnętrznemu, ktore przyiaźń od Młodości za wzię=
ta Dyktuie. Mogę śmiało mowić że iedna przyiaźń, iedna chęć służenia Oyczyźnie za=
wsze z Wami będąc władała. Dzisiay z radością ozywiona widzę kiedy rownie Uczestnikiem
prac moich widzę Ciebie moy Kochany Xiąże Lubelski. Jeśli zgoda y iedność iest mocną podpo=
rą Narodow, w Monarchyi będących, ta nie mniey większą będzie w Narodzie w ktorym Prawa
stanowiący są ich dopełniaiącemi. Tam na iedności całość Kraiu zawisła, ta naruszona przez
niesnaski łatwo zostanie. Tyś ią Zacny Xiąże poczęści sprawił ułagodziwszy ugłaskawszy. Po=
między nayszczęśliwszemi momentami liczyłbym te w ktorych każdy Serce moie poznawać,
y me zdania widzieć mogł, a wtedy przekonałby się o moim sposobie myślenia do Do=
bra Kraiu dążącym, On by widział iak zprostowane są moie Intencye ku dobru Narodu.
Mam zaiste świadkow czynności moich wielu, ci zaświadczą że chociaż nie Rymnię to
iednak czas dobru publicznemu poświęcam. Radbym szczerze Oyczyźnie usłużył. Biorę
za Swiadka Boga czynności szczerych moich ku Oyczyźnie. Tandem opuściwszy wszelkie
przesądy przystąpmy do czytania Proiektu JWo Poznańskiego. Był ten do decyzyi kiedyś przyiść
mogł, przestąpmy ten Prog ktory nas roztącza!" Gdy Ministerium poszło na mieysce JP. Se=
kretarz chciał czytać proiekt na ktore zgody niebyło. Marszałek Konff: Kor: wniosł „Znam
ia to że nie iest Instrumentem woli publiczney wiem y to że bronić czytania przez żaden sposob
nie można bez gwałtu Prawa!" Rzewuski Poseł Podolski rzekł „Trafem iakimsi szczęśli=
wym dogodziłem tak zdaniu JW. Moszczyńskiego Poznańskiego Posła iakoteż y tym co chcą
iuż przecież widzieć koniec w układzie Rządu nad Woyskiem, Lecz wiem że iak tych tak tam
tych chęć iest względem porządku w Woysku mnie by się zdało żeby pierwey Turnum puścić na
to czy Kommissya czy Departament a potym dać czytać Proiekt P. Posła Poznańskiego". –
Tu krzyknięto że nie masz zgody Marszałek Konff: Kor: rzekł „Pozwolcież przecież JW. Kolle=
dzy przeczytać obydwa Proiekta bo takim sposobem w nieczynności zostawać będziemy!" –

Potocki Poseł Podolski wniosł „Proiekt JW. Poznańskiego pozno podany po coż ma bydz czytany".
Sekretarz zaczął czytać Proiekt JO. Xcia Czartoryskiego Stolnika W. W. X. Litt: po ktorym Mencżo-
nym Stroynowski Poseł Wołyński przymowił się. „ Chociaż li życzenie iest Narodu aby od wie-
czne tak dobry Krol berło piastował. Lecz rownie Monarchowie iak inni wypłat śmiertel-
ności oddach kiedyzkolwiek muszą. Sprawiedliwym iest więc moie żądanie aby w czasie Ele-
kcyi Krolow Woysko o 6. Mil od Warszawy oddalonym było. Dobry Krol, y z łaskawości swo-
iey maiący przychylnych sobie wiem pewnie że fortragowanie Szeffom zostawi y przez to przywią-
zanych sobie szukac nie będzie." Seweryn Potocki Poseł Bracławski pytał się czy tym Proie-
ktem Militarni do funkcyi przypuszczeni są. Gdy Sekretarz zaczął czytać Proiekt Mo-
szczyńskiego Posła Poznańskiego Krzyczano nie masz zgody, inni wołali o Turnum. Suchodol-
ski Poseł Chełmski tak mowił. „ Powiedzieć że Proiekt JW. Podolskiego iest dobry iest iedno
co powiedzieć że iest godny Patryoty godny mowi JW Podolskiego bo nim zakończymy te
kłotnie ktore nieczynnością Cechę Seymowi temu dały. Ten to iest właśnie Krok ktory przy
stąpić mamy. A gdy mowię za Kommissyą ubezpieczam się od Woyska ktore na rozwa-
linach wolności y swobod Kraiowych siedlisko y potęgę swoią zafundować chce, a nie chcąc
dłużey nieczynnością Czasu trwonić proszę o Turnum". Tu znowu Krzyczano że nie masz na
Turnum zgody. Moszczyński Poseł Poznański chciał mowić ale nie dano mu. Marszałek Seymo:
wy zabrał Głos „ Na żądanie JW Kolegow posłusznym bydz znam moim obowiązkiem od
tego zaraz momentu w ktorym łaskawie tym Urzędem od nich obdarzonym zostałem. Lecz wy-
płatu powinności czynić niepozwalać iest gwałtem Prawa y uymą Prerogatywy Posła y Mar-
szałka. Lecz gdy teraz pozwoliliście mi zacne Stany Głos podnieść zdaie mi się że żaden Proiekt
nie iest Prawem że odrzucić go wolno iest St. 11. Arty: 2 Konst: ale niepozwalać czytania iest
gwałtem Ustaw. Przypominam tylko że Stanowiciel nawet Prawa, słuchaiąc Ustaw powyższych
dobrym stać się Prawodawcą, nie zważaiący na nie upadkowi często popada". Suchodolski Poseł
Chełmski na czytanie nie ma zgody. Radzimiński Poseł Gnieźnieński rzekł „ Nie pozwa-
lać czytać Proiektu iest gwałcić Prawo ~~Proiektu~~ y wolność". Krasińskiemu mowić nie dano.
Rzewuski Pisarz Polny Kor: Poseł Podolski wniosł „ Losow takich z nieszczęściem zgadnąć my-
śli Tronu nie mogąc. Oświadczam się że Proiektu ani potwierdzić, ani odrzucić nie myślę, Po-
zwalam na czytanie Proiektu Pierwszego, byleby Sessya następuiąca od Turnu zacząć się
mogła". Xże Sapieha Generał Artylleryi Litt: Marszałek Konf: Litt: mowił temi myśli.
„ Dzień przysięgi był dniem w ktorym dobro Kraiu za nayceln̄ieyszy obiekt przedsięwziołem.
Lecz Sessya ostatnia naznaczyła Cechą nie miłości Kraiu tego ktory z krwi y przyiaźni nayw[ię]
cey mnie interessuie. To mogłoby bydz przyczyną zapomnienia gdyby mnie przekonywać
nie chciano o nie potrzebie tey Kommissyi mniemanym uroionym y fałszywym przestępst-
wem.

Lecz znalazłszy Obronę w osobie tego Posła którego od pierwszych lat szanować y słuchać WMć mnie kazałeś, głos mi tylko wdzięczności podnieść należy na podziękowanie za wsparcie y obronie tego który od początku dni swoich służyć Kochaiącey Oyczyźnie chciał y żąda. Wracam się do tey Materyi która pochob do tego dała. Kwestya tu teraz iest czy decydować wprzod co ma bydź czy Kommissya czy Departament Rządzącym Woyskiem, czy pozwolić czytać Proiekt P. Poznanskiego. Wiem pewnie że w Proiekcie tym za węgielny Kamień iakoby iedno znayduie się co pochob do Tewnu dawało. Przeto zdaiemi się zdanie P. Podolskiego sprawiedliwym iest. Y gdyby na Proiekta zgody nie było z dawało by mi się kategoryami podług R. 1768 išc." Moszczynski Poseł Poznanski żądał Czytania Proiektu swego. Xże Marszałek Litt. chciał dać Głos prowincyi Litt. lecz mowic nie dano twierdząc że wprzod Proiekt czytać należy iako pierwszy, niżeli Głos zabierać. Potocki General Artyllryi Kor: sam przy czytaniu obstawał. Sielicki Poseł Połocki y Rożnowski Poseł Gnieznienski dopominali się czytania twierdząc vox libera oppressa. Marszałek Konff. Kor. rzekł „ Powaga y Panow uwłoczona, głosu wolnego tamować nie należy proszę o pozwolenie czytania Proiektu Pana Poznanskiego." Swar wielki wszczoł się. Radziminski Poseł dopominał się o Turnum czyli Proiekt ma bydź czytany lub nie. Seweryn Potocki Poseł Bracławski rzekł że Proiekta Xcia Jabłonowskiego idzie rownie ad deliberandum. Potocki General Artyllery Kor: mowił „ że wzbronić czytanie Proiektu iest zgwałcić to prawo które szanować y czcić należy". Suchodolski obstawał przy Turnum. Marszałek Konff. Kor. rzekł „ Jako za zwyczay po chmurze pogoda następuie tak też zdaiemi się że S: N: Rpty: pozwolą czytać gdy po przeczytaniu tego Proiektu za Solwowaną zostanie Sessya in ordine Turni." Xże Jabłonowski rzekł: Sessya na dzien iutrzeyszy za Solwowaną nie będzie nie masz zgody. Czytać za często Proiekt wołano nie masz zgody. Ministerium zawołano do Tronu. General Artyllery Kor: mowił Ministrom aby nie solwować Sessyi bez czytania Proiektu bo było to nie przyzwoicie. Krol mowił „ Jesli pożądaney nie masz zgody na Proiekt P. Poznanskiego tak też zdaiemi się że potrzebną rownie iest deliberacya w Proiekcie P. Podolskiego Rzewuskiego Pisarza Polnego Kor: Przyrzekam że nie dosyć że sprzeciwiać się Turnowi w tey Propozycyi nie będę ale nawet z ukontentowaniem widzieć go będę. Teraz Proszę o cierpliwe wysłuchanie Proiektu P. Poznanskiego." Po przeczytaniu tego Proiektu Solwowano Sessyą na Poniedziałek na godzinę Jedynastą z rana. —

Sessya 13ta Dnia 3o 9bris

Marszałek Konff. tak Sessyą tę zagaił „ NN. y NN Rptey S. z Konff: Juz nadszedł czas gdzie Krol y Narod iuz żąda mieć ustanowioną władzę nad Woyskiem. Jesli Woysko zabespiecza Narod, tym bardziey go zapewnie może o całości dobre Jego urządzenie. Nie należy mi teraz tylko zapytać się Pany N: Rptey czy iednomyslnością,

czy też większością głosow decydowac, iakmi się słyszec daią głosy zprzeciwiaiące się temu
Punktowi więc pozwolą się teraz znowu zapytac czy podług Propozycyi JW. Rzewuskie-
go Pisarza Polnego Kor: a Posła Podolskiego, czyli podług Propozycyi ułożoney przez ze-
mnie wraz z Laską W Kor:." JW Kurdwanowski Generał Woysk Kor: a Poseł Czerniechowski
wprzymowieniu się swoim interlocutoriee wyraził to „ Że Propozycya ułożona przez
P. Podolskiego iako iuż nam zaręczona przez Tron y przez Stany powszechną Zgodą,
więc odmianie podlegac nie może; o czytanie więc Jey zmieysca mego dopraszam
się." Liczne Głosy słyszec się dały tegoż żądaiące. Gurowski Marszałek W. W. X Litt:
„ NP. y NRpotey S: zKonff: Z obowiązkow Urzędowania mego znayduię za powinność do-
niesienia N: Rptey Stanom że JMXże Radziwił Wda Wilenski nie odrodny potomek
swoich poprzednikow chcąc Oyczyznie służyc wtym Czasie kiedy los kraiu naywię-
cey tego potrzebuie, Kondemnatę na siebie otrzymaną uspokoył wmyśli aby tak
radził Oyczyznie ut sit bene Patricce." Marszałek W. Kor: doniosł że rownie też JP.
Szydłowski Wda Płocki zaspokoił Kondemnatę y Akcess uczynił do Konffederacyi. Po-
tocki Generał Artyllerii Kor: Poseł Bracławski temi mowił słowy „ NP. NRptey S: z
Konff: Dążyc do dobra Rptey bydż Jey użytecznym Radą, Pracą, y Krwią iest Obywate-
la Szlachcica powinnością. Ten zamiar był chwalebnym wpodanym proiekcie przez
JP. Poznanskiego Moszczynskiego. Wzbronienie mu głosu y Czytania Proiektu iest
zgwałceniem prawa y tey twierdzy wolności. Mąż ten tak zacny widząc dzieło swo-
ie nie zewszystkim doskonałe dozwolił mi poczynic nie ktore poprawki, koncem
uwolnienia Kraiu od samowładności Woyska. J wkażdey okazyi zwołac Seym go-
towy, ktory zabieży zapędom przytrafic się mogącym. Kara dostateczna na Rzą-
dzących Woyskiem Obywatela śmiele zapewnic może mu dochodzenia sprawie-
dliwości. Sądy Seymowe ustanowione bez referendy do Rady zabezpieczą Obywatela.
ten Departament Woyskowy oddzielnym od Rady będzie." Suchodolski Poseł Chełmski
chciał mowic ale dany był Głos P. Radziszewskiemu Postowi Starodubowskiemu kto-
ry mowił wten sens „ NP. y NRptey S: zKonff: Nieodbiegam ia od tego aby moy pro-
iekt nie miał bydż ozdobiony myślą JW. Posła Bracławskiego, bo przekonany iestem
że ten dodatek przyozdobiwszy moy proiekt a zabespieczy nas. Ale nadto upraszam
aby S: NRptey ten Artykuł pomieściły w moy Proiekt." Suchodolski Poseł Chełmski za-
brawszy Głos wyraził to „ Że ieśli tamowanie Głosu znayduią za przestępstwo Prawa
winszey osobie, a wzbronienie mu otworzenia swych myśli nie sądzą za przestę-
pstwo to wtym mieyscu siebie za nieszczęśliwego liczę. Osoba moia nie znała-
zła Obroncow Prawa; JP. Poznanski lubo podawał Proiekt, potylo kroc razy z Delibera-
cyi wyszły, iednakże moia oppozycya za gwałt Prawa miana była, tą zas dla tego

była aby nowemi Proiektami nie obciązac. Koncem aby N: Xpłey S: z Konff: nie przyszły do decyzyi. Prawo zas Rku 1768. mowi ze powyzszych Deliberacyi iednego Proiektu decydowac maią S: NKpłey z Konff: Przeto moia oppozycya nie iest gwałtem Prawa, ale obstawaniem przy nim. Juz na mocy tego Prawa, iuz na mocy obietnicy JKMci proszę o Turnum. Materya zas Seymu Nieustaiącego iako nowa iść powinna ad Deliberandum." Załuskowski Poseł Kuiawski mowic chciał ale mu się dano. Marszałek Konff: Kor: „ Miło mi iest dopełniać rozkazu y żądania JW. Kollegow. Wypełniony przezemnie Jurament wymaga odemnie abym na żądanie choćbym iednego Turnum dał. In ordine więc czego czytam obydwie propozycye tak podaną przez JW. Rzewuskiego Pisarza Polnego Kor: Posła Podolskiego iak ułożoną na mocy Prawa z Łaską N.Kor:." Pan Kurdwanowski Poseł Czerniechowski niemasz zgody na propozycyą dziś ułożoną, ale proszę o podaną przez Pana Podolskiego. P. Suchorzewski Poseł Kaliski dopraszał oddołożenie do proiektu P. Moszczyńskiego Posła Poznanskiego Departa: mi złożony ullo titulo z Radą. Tu słyszyc się dał odgłos nie zgody. Xże Sapieha Marszałek Konff: Litt: „ Nie masz przykrzeyszey rzeczy iak kiedy powinność przysięgą ztwierdzoną z żądaniem tęższe potrzeba. Przysiągłem infacie NKpłey S: z Konff: ze na żądanie iednego Posła Turnum dac należy, ale wiem że prawo 1768 mowi że Turnum po między dwoma Proiektami iść powinien tu zas iest ich 3. więc po między tą liczbą Turnum bydz nie może. Srodek zas zdaie mi się ten naylepszy aby taką ułożyc Propozycyą czy Departa: z poprawą y odmianą czy Kommissya podług przepisow utrzymać się ma." Rzewuski Poseł Podolski odstąpił od swey Propozycyi dla srodku podanego przez Xcia Marszałka. Potocki Jenerał Artylleryi oswiadczył że Proiekt Seymu nieustannego w proiekcie P. Poznanskiego umieszczony poźniey poda. Walewski Woda: Sieradzki rzekł temi słowy „ Materya Woyska materya ubespieczenia Kraiu warta szczegulnych względow. Będę ia pierwszy przydaiący Seymu Nieustannego, bo widzi Kray wyplendorze; Lecz przekonany że iednym Pioru rzutem udzielona bydz nie może zmierza mego stroną o Deliberacyą. Ale raz o ustawienie materyi wczoray pierwszey dopraszam się." Załuskowski Sta Radziejowski Poseł Kuiawski interlocutorie zabrawszy głos w ten sens mowił." Gdybym zabrawszy głos interlocutorie ~~zabrawszy głos w ten sens mowił~~ Karty dobył Słyszyc by się dały odezwy, że mowic z Karty nie iest interlocutorie. Ale ia to tylko powiadam że nie umiem tylko powinszować talentu że bez przygotowania mogą ex pronto mowic, ia nie maiąc tego daru muszę z Karty czytać."—

Dobywszy Mowy swoiey czytał ią wktorey to powiedział że nie Magistratury są złe ale
my ią składaiący, y zakończył tym że Rada byłaby dobra gdyby ią składaiący lepsze
mi byli. Zakonczył prozbą aby proiekt tak wielki częściami czytany y decydowany
był. Generał Artylleryi Kor: wniosł to „ Spodziewamy się Że każdy z nas tu Miłoscią
Kraiu zachęcony dla dobra Jego odstąpi od swego proiektu między dwoma Proie=
ktami toiest Między Proiektem P. Smoleńskiego y P. Poznanskiego Turnowanie nastąpi."
Xiąże Sapieha Marszałek Konff Litt: zabrawszy Głos temi słowy Explikował się „ Gdy=
bym wposiedzeniu prywatnym odpowiadał JW. Generałowi Artylleryi Kor: tobym się
na Jego zgodził zdanie lecz gdy in planis Ordinibus mowić mi przychodzi to tylko
wyrażam że Prawo mowi a ia mowię." y Prawo R.u 1768 dotego sciągaiące się czytał
Suchorzewski Kaliski y inni Posłowie zawołali nie ma zgody. Marszałek Konff:
Kor: zapytał się czy iest zgoda na ogulną Propozycyą. Generał Artylleryi Koronney
„ Nie idzie mi osłowa ale o rzecz, bo wkażdym Proiekcie iest ich po kilka lepszy,
lecz gdy Kryskowanie nastąpi na Proiekta przyspieszenie stanie się." Suchorzewski
Poseł Kaliski znowu ponowił swoią oppozycyą. Łasocki Poseł y Podkomorzy So=
chaczewski aby na Proiekt P. Poznanskiego Turnować z wolnoscią Praw. Potocki Ge=
nerał Artylleryi Kor: „ Potocki Poseł Lubelski od swego odstępuie Proiektu, y Proszę
aby toż samo uczynili y inni proiekta podaiący." Grocholski Miecznik Kor: Poseł
Bracławski doniosł że od stąpienie od proiektu teraz niceby nie znaczyło. Mi=
rzeiewski Poseł Podolski Strażnik Polny Kor: „ Obstoię przy wczoraiszey Propozycyi
obstawam przy powodze Tronu ktora Załęczoną nam była." JW Krol rzekł „ Tur=
num przyrzekłem wtym iście się zgadam." Swiczynski Poseł Poznanski powie=
dział „ Niewiem do ktorego Proiektu Turnować się ma." Marszałek Konff: Kor: prze=
czytał taką Propozycyą „ Czy Departament Woyskowy oddzielny od Rady podług
niżey opisać się maiących władać ma Woyskiem Affirmative, czy Kommissya
Woyskowa oddzielna rządzić będzie Woyskiem podług niższych opisow Negative."
Po przeczytaniu tey Propozycyi chociaż była niezgoda iednakże iednomyślnie
na nią zgodzili się. Zaczął się Turnum wciągu ktorego Suchorzewski Poseł Kali=
ski chciał mowić ale dla zaczętego Turnu mowić mu niedano. Po odbytym Kry=
skowaniu Senatu y Ministerium Przeczytał Marszałek Konff: Kor: Propozycią
dla Posłow po ktoreych Kryskawaniu w Senacie Affirmative 70. Negative 19 było
w Stanie Rycerskim affirmative 79. Negative 95. Z Posłow ieden Chory, dwoch od
Pluralitatem zdanie swoie odesłało Ci zaś byli Sewerin Potocki y Generał Artylleryi
Kor: Potocki Posłowie Bracławscy. Posłowie Podolscy Suchodolski Chełmski y Niemce=

wicz —

Inflantski o sekretne prosili Kryski. Po Odbytym Głosnym Turnowaniu P. Marszałek W. Kor: zabrał Głos „ WP. y WWtey S: zKonff: Znam sią obowiązkiem moim donieść WWtey S: zKonff: że Prawo Aº 1768 wymaga że gdy sekretne Kryski nastąpią Marszałek W. Kor: JP. Arbitrow na ustęp prosić powinien. We wszystkim będę dopełniaczem prawa y wtym chcę być Jego Wykonywaczem zatym proszę P. Arbitrow naustęp." Y porozdanych Kartkach gdy in ordine turni Xże Prymas Biskupi Wilenski, Zmudzki, Kijowski y Inflantski, szli zKartkami tak otwartemi że każdy Senator widzieć ią mogł; PP. Inflantscy wnieśli aby zwiniętemi Kartkami turnować, inaczey to nie będzie Sekretem. Potocki Poseł Podolski wniosł aby na nowo zacząć turnować lecz ten daley Kontynuował się. Po skonczeniu ktorego Panowie Deputowani do Konstytucyi obliczyli Affirmative 122. Negative 140. Zatym odrzucony Departament a Ustanowiona Kommissya Kryskami 18. Poniewaz to iuz była godzina 5ta po połnocy Sessya Solwowaną była na Srodę na godzinę 11.

SESSYA. 14ta Dnia 5o 9bris

Zagaił Marszałek Konff: Kor: „ WP. y WWptey Stany zKonff: Jesli kiedy Narod dzięki Krolowi oswiadczyc winien, to dziś za tak długie y zdrowie Swoie nadwerężaiące siedzenie na Sessyi ostatniey. Juz Narod pełen iest radości że widział się mocnieyszym y bespiecznieyszym po pomnożoney liczbie Woyska. Upewnieyszym od Woyska po urządzeniu dobrym Rządu nad Zołnierzami. Juz Narod tobie Panie Miłościwy dzięki oddawać będzie że będąc powolnym Kraiowi pozwoliłeś na ustanowienie Kommissyi. Idzie teraz tylko o Urządzenie Jey in ordine czego daię Głos JP. Sekretarzowi Seymowemu aby ten Proiekt do Kommissyi Woyskowey czytał, podany przez Xięcia Czartoryskiego Stolnika Litt: Posła Wołynskiego." Lecz skoro tylko Sekretarz czytać zaczoł Xże Stolnik Litt: y inni Posłowie dopraszali się o Notę Ewakuacyi na Woysk Moskiewskich z Polski. Marszałek Konff: Kor: odpowiedział że wtey mierze traktuią Pieczętarze. Tu Posłowie Wołynscy Podolscy odezwali się że owich Włwach grożą wniyściem Moskale. Marszałek Konff: Kor: wyraził że to zaraz nastąpić nie może, y przeto daię Głos Suchorzewskiemu Posłowi Kaliskiemu. Ten wten sens mowię zaczoł „ Juz ubespieczony Rząd Woyska podług Woli Narodu, to iest podług żądania tych ktorzy zrodzeni w Wolności, w udział nayswiętszych darow dać ią chcą Potomkom. Juz teraz smiało władaiąc Narod Zołnierzem bezpiecznie uzbraiać go może, bo wie że armować go nie będzie, na siebie y na Wolność swoią. Ze ani Kaydany nie woli na swą wolność nie ukuliśmy, ani też obawiać się zagarnięciu nie będziemy mieli przyczyny, gdy ułozoną liczbę Woyska uzbroimy. Zpieszyć się nam należy aby ta chwila wzmocnienia y nie podległości

Naszey, nam nie wzięła, y uzbroione Armowanie nie było. Tym Końcem zdawało by mi
się naznaczyć pół Podymne, y aby to na Zakupienie broni obrocone było." Karwicki Ka-
sztelanic Zawichostski Poseł Wołyński „ NP. y WWpany S: Skonff: Dzieła Seymu tego są takiemi ia-
kich Wieki nie oglądały, ustanowiliśmy 100,000 Woyska, skasowawszy Departament Woyskowy
Kommissyą ułożyliśmy. Teraz iuż śmiało podatki dawać możemy bo wolność nasza, przez
Kommissyą Woyskową zagruntowaliśmy. To iedno iest bodźcem dla Polaka, bo iedno
mu iest zkąd pod despotyzmem swego Monarchy, czy pod Panem który go orężem pod
swą moc zagarnął. Miło teraz będzie Polakowi w oręzu szukać całości Kraiu y Swobod.
Miło mu będzie pokazać swą waleczność, odwagę, męstwo, y nieustraszone serce obstaiące
przy prawach, wolnościach iednym słowem przy Oyczyźnie. Tam on okaże że ten
stan zaszczytem raczey każdego iest, niżeli okazyą do oddalenia od tych Funkcyi które
krwią y azardem życia dla siebie potomków swoych zabespieczył. Odsuwanie Ich od tego,
byłoby prawdziwie dziełem niesłuszności, żeby to co oni ozdobą siebie y Kraiu uczynili
było tamą do dalszego ich usługiwania Oyczyźnie w stanie cywilnym." Mateuszewicz
powiedziawszy o potrzebie Seymu Nieustaiącego Proiekt w tey mierze podał. Potocki Gene-
rał Artylleryi Kor: temi odezwał się słowy „ NP. y WWpany S. Skonff: Serce twoie NP. po-
winno bydź przeięte radością. Że Naród czuiąc tę słodycz widzie ciebie przewodniczącego sobie
lat 24. Dzięki Wszechmocności oddaię żem ciebie widzę NP. na tym Tronie które Cnoty
y Miłości Kraiu wydziałem iest. Bądź WKMć upewniony że to iest właśność wolnego
Narodu że Rządu y rządzącego się boy. Wolny Naród chce aby Król był doskonalszy od innych,
y aby wad żadnych nie miał. Król iest Oycem nie Panem, dobrych przyzwaiać, krnąbr-
nych prowadzić dobrze iest Jego powinnością. Dogodzić wszystkim nie możesz Panie?
Wszak Synem y Oycem wraz iesteś ten masz zysk M. Królu którego Despoci niemaią że
każdy członek Narodu śmiało mówi tobie Panie. Znasz zatym każdego przymioty y spo-
sób myślenia, a nawet y wady są tobie wiadome. Kto zły okażesz go Narodowi, a Naród
pogromu udzieli mu swego. Chcę wystawiać Czyny Stefana Czarneckiego Hetmana Polnego
Kor: dosyć iest przeczytać Panowanie Jana Kazimirza y powiedzieć że jego ratował Oyczyznę.
Jego iest dziełem iestestwo Polski, Król wrócony do Oyczyzny, a każden Obywatel uszczę-
śliwionym został. Nic sprawiedliwszego by była czynność wystawić temuż Mężowi Sta-
tuę. Ja zaś dla siebie nic więcey nie chcę zostawić procz tego ukontentowania aby Szlachta
osobną ustawą nakazała mi ią wystawić. Y stosowny do tego oddaię do Laski Proiekt."
który przeczytawszy oddał P. Sekretarzowi Seymowemu. Zabrał Głos JW. Bninski Sędzia
y Poseł Poznański „ NP. y WWpany S. Skonff: Zamowiony Głos przezemnie na dniu onegdayszym
mam honor otwierać. Nie mówię przeciw podanemu Proiektowi od JW. Suchorzewskiego Posła
Kaliskiego, które nie z przyczyny pokrewieństwa Kocham y Szacuię ale z przyczyny przywiązania

y Miłości ku Oyczyznie. Proiekt przez niego podany iest aly sprawiedliwy ia moy podaię, nie sprzeciwiam się Jemu iakoteż y Proiektowi JW. Bracławskiego Potockiego Generała Artylleryi Kor: ktorego wielbię szanuie Jego zdanie. Zasługi Jego rowney Statuy chwały warte są. Ja tylko prozbę moią zanoszę do NKptey S: 2 Konff: aby mu w zakład czynow chwalebnych Ustawą nadać Wtwo Ruskie y abyte wraz z Urzędami teraz posiadanemi trzymał. Wielbię ia zarowno zdanie JW. Wołynskiego nie koncem sprzeciwienia się Jemu ale chcę wywiązać się przekonaniu memu podaię Proiekt do ustanowienia Seymu Nieustaiącego." Tu krzyknęli nie masz zgody. Marszałek Konff: Kor: podniosł głos wten sposob „ Z żałością przychodzi mu podnieść głos że w Izbie porządku niema, o ten proszę dać z kolei głos prowincyi Małopolskiey." Gdy Bninski dopominał się Czytania Proiektu Lasocki Podkomorzy y Poseł Sochaczewski nie pozwalał na to czytanie. Potocki Generał Artylleryi Kor: y Poseł Bracławski iakoteż y P. Bninski Poseł Poznanski dopominali się Czytania Proiektu, Czytać zaczęto Lasocki Poseł Sochaczewski sprzeciwił się temu — Rzewuski Pisarz Polny Kor: pytał się dla czego nie pozwala czytać. Odpowiedział że porządku przerywać nie należy. Gdy JW. Bninski Sta Sokolnicki a Poseł Poznanski upominaiące o czytanie mniey przyzwoite mu powiedział słowa. Ten że P. Lasocki Poseł Sochaczewski sądow zawołał. Dla zachodzących swarow Krol przywoławszy Ministerium tak mowił „ Azaliż Dzień iutrzeyszy szczęśliwszym dla nas nie stanie się przez ukoienie tych Dyffidencyi przeto solwuię Sessyą na Dzień iutrzeyszy na godzinę iedynastą zrana"! —

SESSYA 15ta Dnia 6go 9bris

Marszałek Konff: Kor: wten sens zagaił Sessyą „ NP. y NKptey S: 2 Konff: Ufność Polaka ku Krolowi iest zawsze naszym hasłem. Łaskawość w solwowaniu Sessyi Krola, zniewoliła Narod do nowych ku swemu Monarsze dowodow wdzięczności. Kommissyi ustanowienie iest iuż dziełem Narodu. Lecz oczekiwanym iest ieszcze przepis dla Kommissarzow obowiązkow względem ich zasiadania. Wtey mierze daię głos Sekretarzowi Seymowemu do czytania pierwszego Punktu z Proiektu JO Xcia Wołynskiego". Bninski Sta Sokolnicki Poseł Poznanski zabrał głos wten sposob „ NP. y NKptey S: 2 Konff: Umiem Krola szanować, Czcić Senat, Poważać Kollegow. Zamocniłem sobie in Tusno głos y oddanie Proiektu względem Seymu Nieustannego: gorliwość moia o dobro Kraiu była pochopem do wymurzenia tych wyrazow ktore sama prędkość z dziełać by mogła. Wzbronienie mi czytania Proiektu (: ktory obfite na Kray sprowadziłby mogł plony :) przez JP. Lasockiego Podkomorzego y Posła Sochaczewskiego. Spodziewam się że P. Sochaczewski iuż przez wzgląd na osobistą przyiaźń, iuż przez szacunek dawney naszey zażyłości puści w niepamięć tę moią czynność." Po ktorym zabrał

Głos JW. Łasocki Podkomorzy y Poseł Sochaczewski w ten sposob „WW. y MMpty S: z Konff:
Wolności owto dar od z Twórcy nam udzielony. Owto Nayszacownieyszy podarek od Przod=
kow nam zostawiony. Daie mi wolność liberi sentiendi, y twierdzenia że pociski miotane
na Radę są niesłuszne. Coż ona zrobiła złego? Jakiemiż okryły występkami Departa-
ment Woyskowy? Podobało się Reprezentacye Monarchicznemu Rządowi czynione
do Krola stosować. Radę głową Kraiu za złą poczytać. A władzę Jey Woyska powie-
rzyć za zgubę Kraiu stanowić. Powierzenie władzy nad Woyskiem Statuderowi w Holan=
dyi nie ciągnie za sobą zguby wolności Kraiu. A powierzenie władzy Dozy w Wenecyi
/: tey kłoda iak Bańka na Morzu znayduie się:/ nie ciągnie za sobą tych okropnych lo=
sow, ktorych się nam w tak żywo od malowanych Głosach poprzednich spodziewać kaza=
no. A Anglia rozwalniaiąca moc Krolow nie przestaie iednak używać owocow Wolno-
ści. Chcę co mowić o zdaniu JW. Potockiego Generała Artylleryi Kor: względem
uwieńczenia czynow Stefana Czarnieckiego Hetmana Polnego Kor: dosyć mi po-
wiedzieć że wyszło [illegible] tam in [illegible] intoga znamienitego. Kończę Głos moy
że słowa na dniu wczorayszym do mnie wymierzone nie ciągną za sobą Urazy
osobistości mey." Suchodolski Poseł Chełmski zabrał Głos tak mowiąc „WW. y MMpty
S: z Konff: Naganiać ustawy iuż uczynione iest nadwerężyć wszech władność Stanow
z Konff: a to raczey godnieyszym sądu iuż Dnia wczorayszego Okoliczności a teraz proszę o
Kontynuacyą Materyi." Tu liczne odezwały się Głosy żądaiące Kontynuacyi Materyi.
Marszałek Konff: Kor. tak mowił „WW. y MMpty S: z Konff: Dopełniaiąc obowiązku Marszałka
tak Seymowego iako Konff: Mam honor donieść MMpty S: z Konff: że JP. Königsfeld Sekre-
tarz Ambassady Moskiewskiey, nadwiozł mi Nottę od JP. Ambassadora Moskiewskiego na dniu
wczorayszym. Ktorą S: W: Rpotey JP. Sekretarz przeczyta." Po tym skończonym JP. Mniszech
Marszałek W. Kor: zabrawszy Głos oświadczył „Y ia też rownie Nottę od Ambassadora Moskiew:
odebrałem o ktorey czytanie dopraszam się." Po przeczytaney Nocie JP. Stackelberga Posła
Moskiewskiego Ministerium do Krola Poszło ktory w tenczas mowił „Jeżeli podobać się Naro=
dowi ktory mnie do Tronu powołał iest życzeniem y naycelnieyszą mą powinnością. Tak rownie obo-
wiam się aby ten Sędzia to iest własne przekonanie nie wyrzucało mi złem miłował, gdyż mowię y
przestrzegać mi należało. Chcę bydź Kochanym od Narodu ale nie momentalnie, lecz trwale. Za-
damtego aby potomności choć mnie umarłemu oddała Chwałę że Śmiało powiedział wtedy gdy
Naród tak daleko się zapędzał że niechciał zachować Traktatow. Łamać ie iest ściągnąć na Siebie
te okropne skutki ktorych wspomnienie okrutnym nawet iest. Kto nie zachowuie Traktatow-
ten ich niechce dotrzymywać. Minęły te Bohatyrskie czasy gdzie ten tylko był wielbion, ktore-
mu [illegible]. Znam waleczność Narodu, wiem co rezolucya może czynić. Lecz potrzeba o-
golnie y szczegolnie go składaiących uważać. Jest to rzecz przyrodzona dążyć do tey drogi gdzie przepaść

gotowa

Nadtym zastanowić się należy. Chce Narod Woyska y Jago chcę; wszak sposobnym dotego wynalazłem moment. Lecz pomnieć nato należy aby kto nierozumiał że to Rezolucya Naszego Woyska nie iest przeciwko niemu. Pamiętaymy nato że ten tylko Narod wart w zaiemności ktory dochowuie Traktatow. Pamiętaymy że kray iest otwarty nasz. Pamiętaymy nato że własni nasi poddani stać się mogą naszemi nieprzyiacielmi. Pamiętaymy że znowu stać się możemy Łupem mocnieyszych. Oddaymy hołd osiadaiącym ~~na tro~~ Tron Krolom ktorych przymioty zdobią rządzone przez nich Narody, iednak zawsze iest pewona dla układow Panstw skazowką. Niemam przyczyny taić, głośno mowię że Rossya iest prawdziwą naszą przyiaciołką, Jey to dziełem cząstek Kraiow odzyskanie, handlu ustałowienie oraz teraz sił pomnożenia, ktoremu się nie sprzeciwia, y owszem do Niego zachęca. Ta to iest Nayiaśnieysza Imperatorowa całey Rossyi, ta to wielkomyślna Pani od ktorey odrywać się nam nie należy. Komuż milsza wielkość Narodu iak Krolowi, ktoren ostrzega aby maiąc sobie zadane Rany na nowe się nie wystawiać. Wiem na iakie złośliwe wystawiam się pociski, iak w Narodzie tłumaczyć będą moie zamysły. Lecz przyidzie ten czas niebawnie gdzie mi Narod będzie dziękował, wolę mieć winę nie zasłużoną, a potym wdzięczność y wieloliczne teraz oburzenia: Życzę y Radzę aby Marszałkowie z Deputowanemi do Konstytucyi y Ministrami ułożyli odpowiednią Nottę. Życzę aby ile być może wrocić się do udecydowaney Materyi y Proiektu Gorliwego Obywatela Generała Artylleryi Kor. ktorego słabość nie dozwala się cieszyć Jego przytomnością. A teraz Solwuię Sessyą na Poniedziałek." Krol ruszył się z Tronu. A Xże Sapieha Marszałek Litt: mowić chciał że Prawo na ostatniey Sessyi utworzone do Oblaty nie podane. Krol nato nieważaiąc poszedł. Sewiryn Potocki Poseł Bracławski, Małachowski Ka: Opoczyński, Czacki Poseł Czerniechowski Podczaszy Kor: y inni wołali o wrocenie się do Izby Poselskiey, drudzy o Manifest zaniesienie, inni aby Marszałkowie Xiąski za Oblatowali. Lecz gdy Marszałkowie za oblatowali Xiąski Posłowie rozeszli się. —

SESSYA. 16ta Dnia 10go 9bris

Marszałek Konff: Kor: zagaił w ten sens „NN. y NNPtey S: z Konff: Jeśli roztropność czynnościom naszym przewodniczyć będzie: to ta wymaga aby iedna sprężyna drugiey ulegała, y pomocną stawała się. Tymczasem czyniąc pożytki Kraiowi czynić będą. W materyi zaś zaczętey chcąc daley postępować daię głos Sekretarzowi Seymowemu do czytania pierwszego Punktu do ułożenia Kommissyi Woyskowey." Gdy Sekretarz czytać zaczął Proiekt Pan Suchodolski Skarbnik Litt: a Poseł Smoleński nie pozwalał na czytanie Proiektu domagaiąc się o Głos, gdy ten mu dany został od JW Marszałka Konff: Litt: mowił w ten sens „NN. y NNPtey S: z Konff: Podobało się S. NNPtey postanowić większością Głosow Kommissyą Woyskową.

Lecz nie widzę udecydowanego czy iedna czy dwie Kommissye bydź maią. Postępuię podług Prawa Ao. 1768 które materye kategoryami decydować każe. Póki Litwin był obowiązany nato części Narodu Litewskiego y Króla iako póki w Radzie y w części Jego podział Wielkiego Xcia Litewskiego. Lecz tu tego nie widzę na fundamencie Unii Litt: upraszam oddzielney Kommissie. Żądam tego na fundamencie Unii naypoźnieyszey W. X. Litew: Ao. 1569. Wzywam Was S. WKpty: Polskiey o pomoc iako tych które swoich broniące innych na złamania nie będzie żądali Prerogatyw. Wzywam waszego popacia Stany Litewskiego abyście swych przywilejów bronili. Wzywam twey WKr. iako Wielkiego Xcia Litew: pomocy. Wzywam Ciebie nakoniec JO. Mci Xże Prymasie iako pierwszego Xcia y Prymasa Xstwa Litew: a Stroża Praw obuyga Narodu. Konczę Głos moy dopraszaiąc się o rozdział Kommissyow. Xże Sapieha Marszałek Konff: Litew: zabrał Głos w ten sens„ NK. y WKpty S. z Konff: Nie iasność ustaw przyczyną ich łamaniem bywa. W wstępie dopiero zrobioney Kommissyi Woyskowey, nie znayduiemy nic więcey iak tylko Fundamenta do Budowy zrobione na których daley tak stawiana bydź ma. Nikt nie iest gorliwszym o Prerogatywy Prowincyi W. Xtwa Litew: podchlebiam sobie nademnie. Przywiązanie do Przywileiow tey Prowincyi która mnie sobie przewodniczyć kazała wraz z mlekiem wyssawszy dozgonnie ie zachowywać będę. Do czego poprzedników moich przykłady w zasługiwaniu się tey Prowincyi wiodą. Za ich torem idę od czasu w którym mnie Istność dozwoliła okazywać me przywiązanie y obowiązki które winienem Oyczyznie mey. Ale nie znayduię żadney przeciwności y trudności którą zobowiązku Urzędowania mego ostrzedz S. WKpty winienem był albo Deputowanych do Konstytucyi. Ale gdy tego nieznayduię. Po podpisaniu tey ustawy będę miał zaszczyt łączenia się z JW. Smoleńskim Po: Suchodolskim albo na oddzielną Kommissyą, albo na Alternatę." Suchodolski Poseł Smoleński przymówił się w ten sens„ NK. y WKpty S: z Konff: Nie chcę trudnić WKpty S. mą odpowiedzią to tylko powiadam y wszystkie nawet odwołuię się do samego JO Xcia Marszałka Konff: Litew: że to ostrzeżenie pierwey czyniłem a potym o rozwiązanie Jego upraszać będę, a teraz pozwalam na podpis Kommissyi Wstępu." Seymowy Marszałek zabrawszy głos

zapytał się trzy razy czy iest zgoda na wstęp do Kommissyi gdy Deputowani do Konsty-
tucyi podpisali. Xiążę Marszałek Konff: Litt: zabrawszy Głos wyraził to „ iż lubo
iestem przydany do Kollezeństwa JW. Marszałkowi Konff: Kor: iednakże zostawuię Jemu
wolność y mowienia o Decyzyach Generalnych sam zaś donoszę że JW. Poseł Smo-
leński Suchodolski ustawę podpisał zostawuiące sobie mieysce mowienia o Rozdziale
Kommissyi Woyskowey." Po nim zabrał Głos Swiętosławski Stolnik y Poseł Wo-
łyński y Pisarz Grodzki Łucki mowiąc w ten sens „ NP. y NKPtey S: z Konff. Juz pią-
ty Tydzień mija, iak obrady nasze cechą nieczynności naznaczone są. Sessya
Czwartkowa okazała iak Narod bliskim do rozpaczy iest z powodu zawcześnie
zaSolwowaney Sessyi. Narzekał śmiało Narod że ma Krola ktory dobra Kraiu
widzie niezgdа. Smiało mowił y wyrzucał że woli swoiey skutkow w Rządze
praw nie widział. Ize przeglądał to że ofiarą prywatney nienawiści stać
się powinien. Przezorność Marszałkow w podaniu kresek do Oblaty utłumiła
nie co boiazń, dziś stoiący Narod przed Tronem Krola swego zamienia ie
w ukontentowanie. Ogrom Woyska nie zawsze ~~nie zawsze~~ Kray bezpie-
cznym czyni. Przemow Krolu do Narodu a przywiązanych do ciebie serc
ktorym nawet y śmierć straszna nie Ciebie znaydziesz liczniey niż stotysią-
cy Woyska. Wspomniałeś W. K. M. oboiazni rzezi na Ukrainie, racz do-
brotliwie Panie zaradzać abyśmy spokoynie w Domach naszych zasypia-
li. Gdybyśmy Kres Seymowi 6. Niedzielnem Armii dali. Nadzie Narodu by-
łyby prozne a Seym na niczym by się zakonczył. Tak iak się zaczoł, Woysko na
Papierze, bez opisania Rządu Rektut nie byłby bez naznaczonych nato Produk-
tow y bez Uregulowania Jego. Departament Woyskowy skassowany. Woysko-
wa Kommissya bez przepisow, na owczas Hetman rozumiałby że on władnące
powinien Woyskiem y powagę Hetmanom przywrociłaby się. Skarb bez Kom-
missyi rządzonym byłby przez Podskarbiow ktorzyby dochodami Kraiu
Naszego dawnym sposobem władali. Z tych przyczyn podaię proiekt
Prorogacyi Seymu do czasu w ktorymby potrzeby Kraiu nie ustały. A sprze-
ciwienie się temu tak zbawiennemu Proiektowi Godnym tylko nie zaufania
Narodu, y wziętości byłoby." Stroynowski Podkomorzy Buski a Poseł Wołyń-
ski

Chciał się przymowić ale gdy Głos JW. Małachowskiemu k: W: Kor: dany był ten Poseł Wołynski przestał mowić a K: W: Kor: wten sens mowił „ WP. y WMptey S: Konff. Przywłaszczona taiest Ludzkim czynnościom kondycya że nie tylko onych skutku przy= szłość dopiero okazuie, ale y wymiar momentow onym poswięcie się maiących rzad ko kiedy doktadnie ugadnionym bydz może. Nieprzewidziane zatrudnienia nie tylko skutkami Losow ale y wydziałem czasu rządzic zwykły. Zaczynamy iuż 6ᵗʸ tydzień Seymowania a dopiero rozpoczęte czynności zdaią się. Przychylaiąc się do poprzedniczych Głosow nie tylko uznaię potrzebę przez nową Ustawę, przedłużenia czasu nadn do Seymowania przeznaczonego, ale y wtey mierze koncem dogodzenia troskliwości prawdziwie patriotyczney podaię Proiekt do Prorogacyi z proźbą aby mogł bydz czytany. Lecz zdaie mi się że Pro= rogacyą uczynić do pewnego czasu byłoby to naylepszą rzeczą czemu nawet y J.K: Mć nie sprzeciwia się, iak w obiaśnioney myśli przez niego mnie słyszec się dało." JP. Hulewicz Pisarz Czesni: Poseł Wołynski przymowił się wten sens „ WP. y WMptey S: Konff: Proiekt ten nieoddzielny wswey dobroci z czynami chwa= lebnemi JW. Kanclerza W: Kor: Lecz iako nie masz Człowieka ktoryby upadkowi podległym niebył, tak też y dzieło Ludzkie ułomności podpada. Proiekt ten lubo dobry iednakże lepszym przez dodatek ten stanie się z wolną Limitą lub Prorogacyą." Suchodolski Poseł Chełmski przymowił się „ Stosuiąc się do Głosu JW. Wołynskie= go Posła upraszam aby Prorogacya Seymu bez oznaczonego ~~Seymu~~ czasu była. Bo ani interessow do 15 9ᵇʳᵃ ułatwic nie podobna, ani też rozwiązać Konffe= deracyą nie można. Przeto proszę ~~JW.~~ o Prorogacyi Proiekt JW. Wołynskiego Posła a gdy zgody nie będzie upraszam o Turnum." Tu Xże Sanguszko Poseł Lubelski y Tyszkiewicz Poseł Żmudzki o Turnum prosili. A po przeczytanym Proiekcie JW. Kanclerza W: Kor: y dodatku JW. Hulewicza Posła Wołynskiego. JP. Suchodolski Poseł Chełmski zabrawszy Głos „ Nie do mnie to należy odstępowac od Proiektu ale do JPanow Wołynskich Posłow, co do mnie dodatek P. Hulewicza zaspaka ia mnie dostatecznie y od Oppozycyi Proicktowi temu odstępuię." JP. Rzewuski Pisarz Polny Kor: a Poseł Podolski „ Przydatek ten uspakaia troskliwość a zatym na Proiekt JW. Kanclerza W: Kor: zgoda bydz powinna." Suchorzewski Poseł Kaliski

powiedział „ Proiekt JW. Kanclerza W. Kor: tak iest dobrym że nawet bez do datku obeyść się może. Bo doświadczenie nas uczy że Panowie w sprawach na swoich Plenipotentow nie spuszczaią się tym bardziey w Tranzakcyach gdzie czasem wyraz okoliczność czyni, gdzie nieograniczona lub też zbyt szczupła władza Plenipotentowi udzielona sprawie może wintedecie przeszkodę. Nadto dodatek JW. Hulewicza Posła Wołynskiego nie przyzwoitym iest bo opisuie samowładność Aptey. Przeto upraszam o Proiekt JWº Kanclerza W. Kor: bez dodatku". JP. Stroynowski Poseł Wołynski zabrawszy Głos w ten sens mowił „ NP. y NRptey S: z Konff: Będę dopełniaczem Woli Brata mego miło mi iest obowiązku tego dokonać wtedy gdy Proiekt tak zbawienny podany iest od JW. Kanclerza W. Kor: Dzięki oświadczywszy WKsMcı za konserowaną mu Pieczęc temu ktorego imie sławną Polskiemu Narodowi czyni chwałę z zawarcia przez poprzednika Jego Traktatu z Portą Ottomanską wtedy kiedy Orsz. Polski odzyskać tego nie mogł co Narod nasz utracił. Znamienite to Jmie y teraz nawet w Osobie Marszałka Konff: Kor. y Seymowego, nie małą czyniąc Kraiowi usługę nie posledną sprawuie chlubę Oyczyznie naszey Oyczyznie sław robiąc Jmieniowi temu. Nie mogę większego uczynić szacunku iak gdy Jmieniem Kollegi mego y całego Brata odstępuię od tego Proiektu y Proszę o decyzyą podanego przez JWº Kanclerza W. Kor: Upraszam tylko o tę poprawę aby zamiast 22. Xbra włożyć 15 Xbra. Z dodatkiem Kollegi mego z wolnością Prorogowania Limitowania podwzglem Konfederacyi Aptey". A gdy się zapytał Marszałek Konff: Kor: zgoda stała ta z tym dodatkiem y Ustawę tę Deputowani do Konstytucyi podpisali. Podolscy Wołynscy y inni Posłowie wołali o kontynuacyą Materyi. Ale Ministeryum przywołane poszło do Tronu y Krol mowił w ten sens „ NRptey z Konff: S: Szczęśliwy Dzień w ktorym wzaiemna ufność iest czynow hasłem gdzie Krol z Narodem będę znalazł Narod ku Krolowi zupełne zawierzenie. Dzień dzisieyszy iest cechą tey ufności. Chcęc ią daley utrzymywac ze słodyczą dopełniam żądanie niektorych tu będących aby Sessye o godzinie Dziewiątey zrana zaczynały się. Bo tym sposobem y memu y zasiadaiącym tu dogodzę zdrowiu. Y dlatego Solwuię Sessyą na godzinę Dziewiątą zrana iutro."—

SESSYA. 17a. Dnia 11 9bris

Marszałek Seymowy y Konff: Kor: zagaił w ten sposob „ NP. y NRptey S: z Konff: Jesli kiedy miłe były nadarzenia Narodowi to zaszłe na dniu wczorayszym kiedy w skutku widzielismy słowa wyrzekłe od Tronu Krol z Narodem, Narod z Krolem. To sprawuie.

szczęśliwośc Kraiu ybezpieczenstwo nasze. To gdy nami władnąć będzie mile uyrzemy wzrastaiącą moc Panstwa naszego. I Traktaty zawierane wistności swey zostaną, y Naród nowych szczęśliwośći owocow uzywac będzie. Zukontentowaniem naszym widzielismy przedłuzony czas byc dobremi ydążącemi do szczęśliwości ustawami opatrzyli Kray nasz. Tu wdzięczność wymaga odemnie abym JW. Wołynskiemu Posłowi dzięki oswiadczył za łaskawe wspomnienie mnie y Familii moiey. Tak gdy iuz dłuzszy obradom naszym mamy czas większe pole do dobrze czynienia znaydziemy. Juz z pomocy Prawa iuz z porządku Seymowania do Materyi Woyskowey przystąpic mi nalezy. I dla tego daię Głos P. Sekretarzowi Seymowemu". Mimo tego JP. Ankwicz Klaw Sandecki zabrał Głos wten sens „ NP. y WMpy y d. z konff. Prawo mieć chciało aby Naród stanął przed Tronem; stawa on w naylepszą porę, kiedy Krol ią za Epokę szczęścia przeznacza. Uląkł się Polak ogromu mocy swey tak iako Architekt budowy swey. Rozwazyc więc potrzeba aby Punkt ieden drugiego nie znosił. Atoby nastąpic mogło gdyby Punkt ieden udecydowany Prawem się stawał. Z tey przyczyny zdawałoby mi się, zeby poty Prawem nie było poki wszystko udecydowanym nie będzie". JP. Hulewicz Poseł Wołyński Pisarz Z. Czerniechowski tak zaczoł „ NP. y WMpy y S. z konff. Polak laurami okryty. Klęskami na Kray spadłemi skołatanym został. Powstaie teraz z gruzow swoich. Masz W. K. Mć wolny y przywiązany do siebie Naród. Ktory nie kolanami, ale sercami hołd tobie oddaie. Szlachetny był zapewne widok dzien temu trzeci, kiedy wszyscy uprzedzali się w Offiarach y okazywaniach miłości Oyczyzny. Płec nawet zenska pierwszenstwa sobie odiąc nie dozwoliła, ozdoby stanowi swemu przyzwoite chętnie w podatek Oyczyznie dała pomnię nato ze wszystko winna iest Oyczyznie. I dzieci takze drzą o całość Kraiu, zapominaiąc o podchlebiaiących wiekowi swemu zabawach. Oyczyznę szanuią za Bostwo, radość w dogodzeniu Tey potrzebom upatruią. Staraniem naszym teraz bydz powinno aby karność iak nay surowsza zabespieczyła los Obywatela, a Konsytuiący Zołnierz nie stawał mu się ciężarem. By potym mu nie powiedziano: quousq Servi dominabuntur Vobis: Ufam Branickiemu odwaznemu, y od dziecinstwa do W. K. Mci przywiązanemu. Cnoty y szlachetney niedoli Oyca swego wspolnikowi Rzewuskiemu. Ogińskiemu ktorego chęciom acz pomyślność nie odpowiedziała łzy skropione lice Jego są swiadectwem cnoty.

Tyszkiewicz ktorego był Laski Seymowey przytomnym w umysłach Obywatelskich czyni,
lecz trzeba nato baczyc aby te Ministerinie czynnemi nie były. Żądaniem moim iest aby
Hetmani co trzy miesiące koleyno zasiadali. Aby zas wten czas nie exekwowali Ordy-
nansow swoich kiedy one wydawac będą: nakoniec aby sztab Officierowie cum voce
repraesentativa zasiadali koncem uwiadomienia Kommissyi Woyskowey o potrzebie
Pułkow swoich. Nie słusznosci wydziałem byłoby to poczytywac Żołnierzy tych ktorzy
piersiami swemi Oyczyznę y wolnosc zastaniali za illegibiles do wszystkich Funkcyi
uznac. Byłoby to zagrzebiac w pamięci, to iakim sposobem temi ozdobami naszemi
szlachectwem ubogaceni zostalismy. Byłoby to wykorzeniac miłosc Kraiu w odsuwaniu
Żołnierzy od Funkcyi wszelkich. Ale przypuszczaiąc Possessyonatow na Seymiki wy-
działu sprawiedliwosci dopełnilibysmy." Kwilecki Poseł Poznanski Sta: Wschowski
mowił w pierwszym Punkcie nie widział ani dalszych Kategoryach iakiey Zwirzchnosci
między Seymem a Seymem będzie doziéraiącey tey Kommissyi ta trwozliwosc wolnego
Polaka czyni. Że ta Iurysdykcya w czasie może żadney nie zechce uznawac władzy.
Weysenhoff Poseł Inflanski zabrał Głos y w ten sens mowił „ NP. y NN. Ptey S: z konsf:
Gdy Polak spoyrzy na Ustawę 100000 Woyska napełnionym radosci będąc bespie-
cznym y niepodległym sądzi się. Gdy rzuci okiem na Prawo stanowiące Kommissyą
widzi ią z ukontentowaniem stosowną do woli Narodu; a wtedy dopiero gruntuiącą
wolnosc gdy uyrzy moc Zwirzchnią nad Kommissyą zgodną z zabezpieczeniem Przy-
wileiow y Prerogatyw Polaka. Nie sądzę ia iakoby dwie Kommissye były tą rzeczą
ktoraby nadwątlic wolnosc y Prerogatywy Prowincyi Litewskiey mogły. Bo wiem
że w iednosci bezpieczenstwo y całosc gruntuie się, iednosc ta nawet w Magistraturach
zagruntowac nam może tę pożądaną wolnosc y Oyczyznę. Lecz ostrzezenie Alter-
naty dla Prowincyi Litewskiey iest tą okolicznoscią ktora wkłada na mnie obowią-
zek dopraszania się o nią. Gdy zobaczę ustanowiony Seym nieustaiący na mieysce tey Rady kto-
rey bezprawia straszną y obmierzłą uczyniła Polakowi, dobrze myslącemu Obywatelowi, y kocha-
iącemu wolnosc. Konczę, podaiąc Proiekt do ustanowienia Seymu Nieustaiącego o ktorego czy-
tanie z mieysca mego dopraszam się." Potym skonczonym Marszałek Seymowy zabrał Głos „ Ja
z obowiązku Urzędowania mego mam powod zapytac się Prowincyą W. X. Litew: czy się zgadza
na iedną Kommissyą." Xże Marszałek Litew: zabrał Głos gdy się nie chcieli zgodzic w ten sens

WW. y WWpley S: z konff: Tam gdzie idzie o dobro kraiu, o wolność, tam do prywatnych Prerogatyw zwró=
cić się nie mogę. Zastraszony władzą Rady o oddzielności Kommissyi nie mówię. Ma W. X. Litew:
swoie prawa Unią zapewnione, że te Święte umowy Przodków czcić należy oddzielności
(: Kommissyi cało Jey:) imieniem Prowincyi W. X. Litew: ustępuię. O Alternatę tylko dla Pro=
wincyi W. X. Litew: dopraszam się. Wiele Korona ma Korzyści z Litwy, Krol, Rada, Assessorye
obuyga Narodów nayiaśniey Jego okazuią, przybytek w skarbie Koronnym a deficit w Li=
tewskim. Prozbę moią do was Prześwietne Prowincye Kor: zanoszę abyście Łagodnością u więd=
szy się, Prowincyi Litew: tey krzywdy nie czynili. Do ciebie WP. pokorne me prozby za no=
szę abyś pomniąc na pierwiastki dni swoich Prerogatyw Prowincyi naszey bronić raczył."
Moszczyński Poseł Poznański mówił w ten sens „Jeśli Prawa dla Korony są Świętemi rze=
czami równie Unia dla Litwy iest także ustawą ktorey zachowanie ciągnie za sobą po=
myślność Prowincyi. A gorliwość w zachowaniu cudzych Prerogatyw równą bydź powin=
na bo uszczerbek w nich dla iedney prowincyi ciągnie za sobą Koniecznie uchybienie
drugiey Prowincyi. To każdego zachęcać powinno do zachowania y obstawania przy
Przywileiach, innych Prowincyi. Kommissya iest późnieyszym dzieciem od niey, więc
tym uroczystym warunkiem popierać nie można." Suchodolski Poseł Chełmski mówił
„Choć Posłem z Korony iestem iednakże przy Prerogatywach Litwy obstawać mam sobie
za powinność. Upraszam JP. Marszałka konfederacyi Kor: o zapytanie się czy iest zgo=
da na iedne Kommissyę a potym mówić należy o Alternacie." Zakrzewski Poseł Po=
znański prosił o czytanie Unii. Mikorski Poseł Kaliski wniósł że o Alternacie będzie
pod Punktem 12. Czacki Podczaszy Kor: Poseł Czerniechowski mówił „Jż niema Litw:
krzywdy kiedy z kolei Litwin Koronnym Obywatelom rozkazywać będzie a Koronny
Litwinowi." Xże Jabłonowski Poseł Wołyński rzekł „Czytać Unią zdaie mi się rzeczą
mniey potrzebną, a przyspieszać Decyzyą należy." Spytał się Marszałek Seymowy
czy iest zgoda na iedne Kommissyą. a gdy P. Suchodolski Poseł Smoleński krzyknął
niemasz zgody JP. Marszałek Seymowy rzekł przymuszonym teraz będę Propozycyę
od Turnumu czytać. Xże Poniatowski Podskarbi W. W. X. Litew: „Proiekt Prowincyi
Litew: acz sprawiedliwy osobno podanym Proiektem uskutecznionym bydź może." Po=
tocki Marszałek nadworny Litew: „Odmawiać Prowincyi Litew: Alternaty byłoby to do=
pełniać samey nie sprawiedliwości wydziału." Marszałek Seymowy rzekł temi słowy

„Oświadczam się ieszcze raz zapytać czy iest zgoda na iedną kommissyą zostawuiąc Alternatę do trzeciego Punktu." Suchodolski Poseł Smolenski temi słowy odezwał się „Jak dawniey gadałem, tak y teraz mowię iż iedna władza nayważnieysza rządzić może. Lecz tylko w Radzie y iey Departamencie znaydowała się. Teraz zas Kommissya rozdzielona bydz powinna." Grabowski Poseł Wołkowiski odezwał się „Nie żąda Prowincya Litewska tego rozdziału prosi tylko o Alternatę." Rzewuski Pisarz Polny Kor: a Poseł Podolski rzekł temi słowy „NP. y WRptey Stany z Konff: miło mi było obstawać przy Przywileiach Prowincyi W. X. Litew: gdybym w tym widział bonum Reipublicae: Ale gdy widzę w tym zakroy na przemoc y Anarchią. Gdy przeglądam że ten rozdział na ten koniec dzieie się aby podług Machiavela maxymy divide et Impera przypomnianey nam przez Ostrowskiego Kłana Czerskiego władzca bitą naszego temi Kommissyami nie dyrygował. Atak te Lwy obronney wolności naszey posrednicy między Narodem a Krolem, przez rozdział do innych sposobow myslenia y dozałcie między sobą w tym zapale ucierania się iednych między drugiemi. Krol rozszyrzenia nayprzod władzy a potym postawienia na ruinach wolności samowładności Monarchyą nakoniec Despotyzm. Otoż to są skutki ktorych się w ciągu rozdziału kommissyi spodziewać należy. Te prawdziwie mnie od suwaią od myslenia y dopominania się Rozdziału Kommissyi Woyskowey. Y dla tego dopraszam się o Alternatę tylko dla Prowincyi W. W. X Litew." X. Sapieha Marszałek Konff: Litt: mowił w ten sens. „NP. y WRpty S. z Konff: Tam gdzie zadziwienie z żalem złączone tam trudno znalesć dostateczny wyrazow, wybrany do przodkowania Prowincyi Litew: Jey Imieniem odstąpiłem oddzielności, proszę tylko o Alternatę: nie zdaie się bydz to przekonaniem, iż Kommissya nie była przed Unią a zatym do niey stosować Jey niemożna wszakże Dekreta Trybunalskie poznieysze od Unii są iednak ich naruszenie można bez złamania Unii Urzędu Hetmanskie były zabezpieczone, a władza Ich osobom służąca rozdzieloną została. Ja zas iako Poseł znaiący z dobitkiem kraiu y dla mey prowincyi, warunek Alternaty co do osob y mieysca dla Prowincyi W. X. Litew: zgodnym z zadosyć czyniący żądaniu Obywatela Prowincyi Litt:" Mokronowski Poseł Poznanski wniosł że Punkt Alternaty może bydz pod Artykułem 12 zadecydowany. Suchodolski Poseł Smolenski rzekł zgadzam się.

z Daniem JO. Xcia Sapiehy Marszatka konff: Litew: Gutakowski Poseł Orszanski dodał że Porządek iest Duszą rzeczy a Propozycia JO Xcia Sapiehy iest słuszna. Zakrzewski Sta Radziciowski Poseł Kuiawski zabrawszy Głos powiedział że trzeba wiedzieć iaka to będzie Alternata a potym ią udecydowac. Suchorzewski Poseł Kaliski mowił za słusznoscią Alternaty. Marszałek Seymowy wniosł że dzięki zanosi za oddzielnosci Kommissyi odstąpienie przez Prowincyą Litew: Xże Sapieha Marszałek Konff: Litew: zabrawszy Głos mowił wten sens „ NP. y NKPtey: S: zKonff: Jesli kto zna wazność y potrzebę oszczędzenia Czasu, toten proznym wymowy swoiey okazem zatrudniać nie zechce Sptey około dobra Kraiu bawiącą się. Ja umięę go cenić wtedy tylko podnoszę moy Głos kiedy zapytanym zostaię czemu wolę tłomaczę Prowincyi tey ktora mi sobie przewodniczyć kazała. To tylko na odpowiedź JP. Suchodolskiemu Skarbnemu W. X. Litew: Posłowi Smolenskiemu mowię że tenże niechay sobie nayprzod przysięgę me przypomni a potym raczyć zechce na pamięć przywiść definicyą y obowiązki Urzędu mojego. To iedno było pobudką do Otwarcia Głosu mego, iakotez do prorszania się Wspoł Urzędniącego abyś tak ważną materyą pod Kryski innym Prowincyom nie podał zapewledzeniem drugiey. Podnoszenie wtey Materyi Głosu dziełem słuszności samey uznaię, ieśli zaś to kto weźmie za wykroczenie przeciw czasowi zmieysca mego przepraszam". Suchodolski Skarbny Lit: a Poseł Smolenski zabrał Głos wten sens „ Mowię za rownością Praw Obojga Narodow bę znaydę wrowności Kommissarzy tak z Kor: iak z Litwy". Tyszkiewicz Hetman Polny Litew: mowił wtensens „ NP. Y NKtey Stany z Konff: Podnoszę Głos za Przywileiami Prowincyi Litew: nie ~~mow~~ mowię iako Hetman tey Prowincyi, ktory tym sposobem rozleglejszą Powagę Urzędu swego mieć mogłby. Lecz mowię iako Obywatel ktory tych swiętych warunkow łączących Litwę z Koroną strzedz powinien. Bo te tym większym ogniwem Koronę z Litwą połączą im święciey zachowane zostaną. Przez tę Unią Litew: rowne Prawa y Magistratury z Koroną miała zabezpieczone. Na fundamencie tey Prowincya W. X: Litew: wspolnie Chwały, klęsk, wolności y obrony używała. To przez Prowincyę Kor: za przeczonym bydź nie może, bez przymuszenia Prowincyi Litew: do tych ostatnich wyrazow Unii tey ktora iedność nie rozerwanie zabezpieczyła Litew: z Koroną". Xże ~~Massalski~~ Massalski Biskup Wilenski mowił w ten sposob „ NP. ~~y NKtey S. z Konff:~~ Do ciebie

Głos cało Wielkiego Xcia Litewskiego abyś pomnięc nato że pierwiastki dni swoich zebrałeś wtey Prowincyi ktorey Prerogatywy naszali wypadku znayduią się, a ktorych ubliżać wżaden sposob nie można. Ta Materya przez wspolne układy lepiey ułożoną bydz może niżeli przez Tumum ktory ubliżać będzie Prerogatywy Prowincyi Litewsk: Przeto upraszam W. KrMci abyś dalszą Materyą przed się wziął a Ministrom Marszałkom konff. y nam Deputowanym do konstytucyi do rozwagi dał." Ministerium do Tronu poszło y Krol wten sens mowił „ Wezwany Głosami zacnych Posłow y Senatorow abym spod mogł ułatwić. Znam moią powinność utrzymywania Jedności, między tak zacnemi Narodami ktorę mi Bog panować kazały. Życzę starania aby ta odwiecznie trwała znam za moią nayczelnieyszą powinność Urzędowaniomego. Podany sposob przez JO. Xcia JMci Biskupa Wileńskiego był skazowką do nayłepszego ułożenia tego Proiektu abym wraz z Ministrami Marszałkami y Deputowanemi do Konstytucyi zrobionym został tak aby ugodzić S. Rptey mogł. Teraz zaś do inney Materyi iść radzę." Sudolski Poseł Smoleński zabrawszy Głos mowił o com dawniey oto y teraz proszę, aby wspolność Prerogatyw zachowana była w zasiadaniu Oseb. Ożarowski Hetman Woyniecki zabrał Głos „ Wzaiemność wierność fundować szczęście Narodu tey żąda dobry Krol ktory większym zato został. Wchodzić w jego myśl słodko iest a radzić wraz znim abyśmy tę tak trudnięcą Materyą zlecili Ministrom Marszałkom konff. y Deputowanym do Konstytucyi." Kublicki Poseł Inflantski „ Bracia w Domu pozostali nie do wybioru Zastępnikow prac naszych ale dla tego abyśmy sami czynili." Suchodolski Poseł Chełmski zabrawszy Głos mowił wten sens „ Zarowno szacuię Prerogatywy Litwy iako y korony, niechcę mowić o Radzie, ani o Rzey Epoce ustanowienia smutny Obraz Narodowi wolnemu malować, Głos P. Weyssenhoff Posła Inflantskiego odeymuie mi moc dalszego mowienia." Sapieha Marszałek konff. Litew. zabrał Głos wten sens „ NP. y NRptey S. Konff. Jeszcze nikt do tychczasz szczęśliwym niebył w ułożeniu Proiektu zdolnego zaspokoić y dogodzić wszystkim Przeto y Ja upraszam W. KrM. o zasolwowanie Sessyi a może zdołamy dogodzić wszystkich żądaniom" Sukorzewski Poseł Kaliski mowił wten sposob „ Zaprzeczać Tumu byłoby mowić przeciw temu Aktowi ktorym związaliśmy mowić że Unia wiąże ręce względem Krysek odpowiadam że wtedy Kommissyi Woyskowey niebyło a zatym Unia ią nie zabespieczyła.

a zatym tu nie idzie o moc swięty Unii." Kublicki Poseł Inflantski zabrał Głos w ten sens „NP. y NNPtey S. Konff. Ten przymiot ludzkich własności że zadosyć czynienie z zadziwieniem przyimuiemy, y łzy częstokroć wyciskaią. Widok offiar w Domu JW. Małachowskiego Referendarza Marszałka Kor: Seymowego, w przybytku Cnoty, nayszlachetnieysze czywiłem czucie, a kiedy sam nie mogłem dać tyle, ile życzyłem, zamowiłem sobie Głos abym ten hołd wdzięczności Cnocie oddać mogł. Jedni w Broni, drudzy w Sukniach, inni w pieniądzach, inni nakoniec w rozmaitych rzeczach Offiary Oyczyźnie a hołd Cnocie dawali. Płeć nawet Zeńska z ozdob chętnie dla Kraiu offiary czyniła. Dzieci nawet czuły potrzebę Oyczyzny, y poznały że należy kray zasilać. Jedno Pachole JP. Bielinski Pisarzewicz Kor: z pensyi swoiey całoroczney siedmiu Czerwonych Złotych pięć dla siebie dwa tylko zostawiwszy. Co za Chluba NP. tobie nad takim Krolować Narodem ktory nikomu niechce podlegać tylko Prawom, a Ciebie przewodnika uznawać. Węgry wszystko oddać gotowe są byleby im chwe ważności dochowane zostały. Prawa nasze wspominaią o takich wczęści offiarach, czego dowodem R.[o] 1631. Ja zaś znayduię cały wydział Fortuny moiey w kaduku y tego część na usługę Rzpltey poswięcam. Tu wychwaliwszy przywiązanie nasze do Kraiu, wracam się do mowienia o Alternacie ta iako nam przez Unią zabespieczona iest, a przez Prawa poznieysze co do Seymow więc ta wzbroniona bydź nie może. A przewaga Prowincyom Koronnych dosyć iest iasną pobudką dla Litwy nie dozwalania Turnu." X.ze Sapieha Marszałek Konff. Litew: mowił w ten sposob „Juz mi się słyszeć daie potrzeci raz z iedno mieysca wymierzony do mnie Głos to powiadam że Poseł Imieniem Woiewodztwa a Marszałek całey Prowincyi mowić powinien. Jednego wola krępować wszystkich nie może." Biskup Łucki Turski zabrawszy Głos wniosł „że czytania wzbronienie iest dziełem niesłuszności, y na to Prawa nie okaże mi JP. Suchodolski Poseł Smolenski; y dla tego proszę o pozwolenie czytania Proiektu." J potym zaraz zaczęto czytać Proiekt P. Hulewicza Posła Wołynskiego z poprawką Alternaty co do Osoby y mieysca. Mirzeiewski Potocki Podolscy Posłowie y inni prosili o ten dodatek że zaraz po obraniu Marszałka Elekcya Kommissarzy Woyskowych nastąpić powinna, bo niewiemy czy Rada będzie lub nie. Rzewuski Pisarz Polny Kor: a Poseł Podolski przymowił się aby Rotmistrze służbą nie obowiązani w liczbę Kandydatow cywilnych do Kommissyi Woyskowey uważani byli. Suchodolski Poseł Chełmski wniosł aby Rotmistrze służbę czyniący w Komput Militarnych Kommisarzy

liczni byli. Zielonacki Poseł Kaliski wniosł aby warunek Alternaty był wyznaczony albo nie chay się zostanie z temi wyrazy z warunkiem Alternaty dla W. X. Litew: podług opisu niżey. sdecydować się maiącego. Załuski Pan Buski wniosł aby Hetmani y Generałowie Dywizyami Kommenderuiący aby albo kommendy niemieli podówczas albo i Illegibiles byli. Podski Poseł Zmudzki przymowił się aby na Ordynansach nietylko prezyduiącego, ale wszystkich były podpisy. A gdy zaczęto czytać proiekt, obstawał koniecznie przy umieszczeniu połowy osob z Litwy co y z Korony. Suchorzewski Poseł Kaliski pozwalał na Alternatę lub z warunkiem płacenia rowney połowy podatkow. Stroynowski Poseł Wołyński prosił o czytanie Punktu całego. Los Wda Pomorski wniosł że Prowincyja Litew: ukontentowaną bydź powinna z Alternaty co do osob y mieysca et zachowaną na Seymie. Walewski Wda Sieradzki że żądanie Prowincyi Litew. y godne iest aprobaty S: Konf: Aptey. Xże Sapieha Marszałek Konf: Litew: mowił w ten sens. „Potliwość y powolność w obstawaniu przy Prerogatywach każdego iest powinnością Rzeczpolita Litew: na iedności kommissyi lecz gdy Alternatę za przeczoną ma znowu przy oddzielności obstawać." Lubinski Sta Nakielski Poseł Sieradzki zabrał Głos w ten sposob „Proiekt JW. Posła Bracławskiego naylepiey tę kwestyę ustawi. Litwa domaga się połowy Kommissarzy a Kor: podwoyny podatek płaci y dwa razy tyle żołnierzy, a zatym sprawiedliwie podwoyny liczby kommissarzy domaga się." Marszałek Seymowy pytał się czy na Alternatę zgoda odezwali się nie masz zgody. Przymuszonym zatym iestem doc Turnum. Na Turnum Litwa nie pozwalała. Marszałek Seymowy zabrał Głos „Gdy iuż WW. zgody porządaney dostać nie możemy a zaliż WW. gdy zasolwuiesz Sessyą w Izbie Konfederacyonalney nie ułożemy się. Będź łaskaw Krolu dobrotliwy za solwuy Sessyą a znaydziesz nas iutro zgodnieyszych." Ministeryum poszło do Tronu y Kanclerz W. Kor: solwował Sessyą na iutro na dziewiątą Godzinę zrana. —

SESSYA 18ta Dnia 12go 9bris

Marszałek Seymowy zagaił w ten sens „WW. y WWpaństwo S: Konf: Jak żeglarz chociaż przeciwnych wiatrow doznaie nieopuszcza Okrętu. Tak też y my stańmy z rowną Ducha Łodliwością a maiąc na czele Krola Polaka wiadomego obłotu obrad naszych cieszemy się że nasze sposoby miłe przyimuie. Mam nadzieię że.

to co dnia wczorayszego Sessya zabawiato to łatwiey dziś udecydowanym będzie. W tym spodziewaniu dał Głos JP. Sekretarzowi do czytania Proiektu." Po przeczytaniu Proiektu JP. Zielinski Kalan Bicki zabrawszy Głos mowił w ten sens„ NN. y WWpney z Konff: Stany. Jeszczesmy nie ostygli z boiazni przemocy Sąsiadow, iesczcze smy tylko w Chęci mocni, a iuz Prowincya na Prowincyą nastalaa. Terazniej byłby nayokropnieyszy obraz; gdybyśmy nadzieią umorzenia spraw niecieszyli się. Trudna y niezrozumiana iest rzeczą aby Narod ieden, czyli iedna bardziey Prowincya, drugie dwie oddalała. Podobało się Jagielle pomnozyc moc y Potęgę swoią. Miło było Litwie, podchlebne nabydz Prawo do wszystkich Prerogatyw ktore udziałem uzyczone były. Jeden Narod został, iedno ciało iedna wola, wspolna Rada, pod iedną Głową Krolem. Statut Alexandra tęz wspolnoźć zabezpieczył, a Unia R. 1569. ten swięty zwiąsek ponawiaiąc ostrzegła w opisach uczynionych, iz kto przeciw nim powstanie, nieprzyiacielem bydz winien ogłoszon. Litwa w trzeci częśći składa Podatki, w trzeciey też także mieć powinna Kommisarzy. Dziwno mi az nadto zeby można było zaprzeczac Turnu, bo wola iednego ściśnąć ogolney chęci nie może. Tym bardziey pod związkiem Konff: iak my iesteśmy." Marszałek Seymowy czytac kazał Proiekt z dodatkiem tym„ iz w trzecim bienium rowna liczba Kommissarzy z Korony co y z Litwy bydz powinna y że Litwini sami sprawy Litew: sądzic maią." Krasnodębski Poseł Drohicki przymowił się aby Hetmani nie trzy, ale po sześć miesięcy siedzieli na Kommissyi Woyskowey. Krzyczano że na to nie masz zgody. Brzostowski Poseł Trocki zabrał Głos w ten sens„ NN. y WWpney S: z Konff: Litwa z Koroną iak bracia żyć wiecznie z sobą przeznaczona. Litwa Narodem przyłączonym nie Prowincyą podbitą iest. Jezeli tyśe nie daie podatku y Woyska nie utrzymuie, nie iey to iest wina, ale rzeczą głośći ściśniętey przyczyną iest. Rowna Litwa Koronie, wszak są rowne Ministeria, y wspolne Prerogatywy są zabezpieczone. Więc o ppławie rownośći wpływu do Rządu wątpić nie można. W tym tylko uprzedzac się będą Litwin z Polakiem kto Oyczyznie swey lepiey słuzyc będzie. Zna Litwi Offiary ktore czynił W. Xze Litew: w stolicy Polskiey. Mieszka Rada w Koronie, z gotą maiątek Obywatela, dostatek Kraiu staie się drugiego Narodu zasileniem. Upomina się Litwa o swoie Magistratury nikomu ich nie ustępuie y owzaiemnośći tak dalece zapewnia, że po udecydowaniu pierwszego Punktu prędze będzie teraz

z Koroną ewakuacyą moskwy." Zielinski Poseł Płocki zabrawszy Głos mowił w ten sens
„ NP y WWpfey S: Zkonff: Umiem cenić swobody Prowincyi W. X: Litew znam rzeczą wypły=
waiącą zobowiązkow Obywatelstwa y Posła Lecz z zadumieniem słyszę mi się dały Głosy za=
przeczaiące udecydowania większością Głosow od tym samych ktorzy akt Konffederacyi wspol=
nie podpisali. Jesli Litwa swe proźby do Krola zanosiła o zachowanie Przywileiow Litwy,
rownie iako Obywatel y Poseł z Korony upraszam W K Mc iako Krola Polskiego o niedo=
zwolenie uwłaczenia Prerogatyw Koronie." Mikolski Poseł y Pisarz Z: Kaliskiego w=
niosł aby Kommissarze z Litwy z spraw Koronnych niesądzili. JWX: Kossakowski
Biskup Inflantski w te mowił słowa „ NP y WWpfey S: Konff: Mowię za Prerogaty=
wami y żądaniem Litw: znam moię powinność, bo widzę że to są zgodne z Swięto=
ścią warunkow Unii. Jesli te tak swięte umowy iasności do tey Materyi nie maią,
to iuż wyrazy Praw Ro 1696. y 1697. sporowi podlegać nie mogą ktore władzę Woy=
skową oddzielaią Kor: od Litw: Osobne są Narody, osobne Skarby, oddzielne władze
sądowe, a tylko wspolnictwem podlegaią zwierzchnictwu Krola. Co do mnie Alter=
natę znayduię wydziałem Słuszności y onię domawiam się. Tu nam należy ułatwić
czy ta Kommissya między Seymem a Seymem Rząd Samowładny nad Woyskiem
mieć będzie, czy iaka Iurysdykcya zwierzchnią władzę nad nią będzie miała. Rada
była przy Krolach, baczyła ich kroki, a koniec Panowania Zygmunta Augusta, był
początkiem tego poważnego zbioru, Jako Akta ~~nasze~~ Krolow y Ustawy nasze świad=
czą. Radził ukochany w potomnych chwilach wielki Jan Zamoyski Kanclerz y Het=
man wraz W Kor. aby Stan Rycerski był przypuszczony do takowey Rady. Przewaga
Celnieyszych Urzędnikow nie dozwoliła ustanowienia straży czułey nad ich postę=
pkami. Dwa wieki minęły iak niezgod pomnażał się, lub w tych samych zostawał
stopniach. Za dwoch przeszłych Panowan samo Prawodawstwo było za nie potrze=
bne uznane. A sądowość powszechney troskliwości była zamiarem. Juz też czas
nadszedł aby Rzpta wyrzekła? co zostawić, co wymagać po Magistraturach chce.
Bo inaczey Obywatel w mnogości Ustaw obłąkany, albo dobra kraiu uchybi, albo mi=
mowolnie przestąpi prawo, ktore umorzą, ani tłumi w zrodle swym spory. Tło=
maczenie Prawa ściąga ohydę na Radę, lecz zamiar Jey iest chwalebny y konieczny.
Nakoniec poki innych Sukien niemasz noszanych zrzucać nienależy. Co się zas do

tyczy Proiektu czytanego, upraszam aby było to dołożone, aby Cywilno Woyskowi Prowin=
cyami obierani byli, y żeby ta Elekcya po Radzie była." a gdy się temu sprzeciwiano dopomi=
nał się aby po Elekcyi Kommissarzy Skarbowych Elekcya Kommissyi Woyskowey następi=
ła. Czacki Podczaszy Kor: Poseł Czerniechowski w ten sens mowił „ Prawo Narodow pierwszym nad
Cywilne iest. Swiętey Unii ~~węzłem~~ węzeł związał Narod y ostrzegł Prawidła. One odmieniać nie
iest w mocy Narodu iednego iako części tworzącego Umowę. Składaiący Seym ten ani maią
ani mieć mogą moc udzielną od poruczaiących im Naywyższą władzę. Lecz ten sam Akt
nie może upoważniać tylko Dzieło własne, to iest swoie Urządzenia. W tych zbiorze wi=
dzi wolności Litwy, zapewnione a tych niszczyć wolny żądać nie może, y głosu podnieść
nikt nie odważy się na naruszenie tych Swiętych Warunkow. Wspolność Rządu iednego Ciała,
rowną Radę, pod iedną głową Krolem składa. Nakoniec miejsce obrad w Polszcze wyznaczone,
widzieć miłe można. Czemuż też y Kommissya bydź nie może. Lecz czyliż mogła Unia
zapewnić władzę Hetmanow ktorych Rząd był czasowym. a Hetman Polny zawistym
od Woli Hetmana Wielkiego zostawał. Jeżeli ta Unia Seymy wyznaczała w Polsce po=
twierdzonym to wcieleniem wzaiemnym Narodow zostało; za Zygmunta Augusta War=
szawa mieyscem Obrad naznaczona. A dozwolenie trzeciego Seymu w Grodnie R.o 1673.
Unią nie nadwerężyło. Jakże iedność Kommissyi Woyskowey lub też umieszczenie
Jey w Litwie: zrywać tak swięty węzeł nie może. I materyą do Decyzyi Seymuiących
Stanow należącą za niszczącą Swięte te umowy Narodow przez Unią zabezpieczone
mianą iest nie przyzwoycie. a Niedozwalanie Decyzyi przez większość ~~głos~~ zdań, dla zacho=
dzącey rożnicy myślenia iest wykroczeniem przeciw temu węzłowi Konfederacyi ktorą związaliśmy
się, y podpisami naszemi upoważnili." Potocki Sta Szczyrzecki a Poseł Bielski zabrał Głos y
mowił w ten sposob „ N.P. y N.Rptey S. Konff. W tenczas iest Prawo szanowane, kiedy się staią
źrzodłem szczęścia Obywatela, kiedy iest dobrowolnie słuchaiącego woli dziełem. Rozdział ani
zbior władz bydź winien w wolnym Narodzie pod naywyższą Zwierzchnością Rptey. Zwolnio=
ny te surowości Praw, a Rada Pochłonęła wszystko to iest Woysko, Skarb, Prawo, y influen=
cyą z Zagranicznemi Narodami Polaka, y Rząd wewnętrzny ~~Polaka~~ Kraiu. a Wszystkie Magi=
straturey niczym się stały, a Rada do Monarchyi Kray prowadziła. Narod był dalekiem
od odmian, lecz przemocą y hańba pokonały wolnego Polaka. W Roku 1776. nie Sługi, nie
Opis Prawa, ale gwałt wyobrażać kazał Narod. Już wola powszechna zwrot władzy Woy

skowey w Prawo zamieniła. Ostrzegam więc Panow Marszałkow y Deputowanych do Konstytucyi aby takich dodatkow nie przyimowali ktoreby dzieło ułozoney Kommissyi niszczyc mogły, nie mogę się obawiac tego od tych ktorzy przysięgą obowiązki swe zaręczyli. To tylko mowię że Rada maięca Woysko, Skarb, y Rząd między Seymem a Seymem rzad to straszną wolnemu Narodowi iest. Co do Kwestyi między Prowincyami, Alternata zaspokoic moze troskliwość Przeswietney Prowincyi Litew." Pan Sekretarz Seymowy. Czytał Proiekt tuz to przerwanym przez JP. Jozefowicza Posła Orszanskiego zostało. Czacki Podczaszy Kor: a Poseł Czerniechowski przymowił się w takowy sposob „ Jesli iest Głos zabrany swiętym, rowniez czytanie Proicktu za swięte uznane bydz powinno." Rzewuski nie czytania, z nadeszeniem wolnego Głosu zarowno szacuię." Suchodolski Poseł Chełmski wniosł to „ Rada ta za kazdym wyrazem gwałtym się wzrzyna, choc ię niechce Narodu zgłuchotac chce. Po słyszany o Głosie JW. Potockiego Posła Bielskiego, trzeba przestac bydz Polakiem aby mowic aby mowic za Jestestwem Rady. Ato potwierdzony zostanie, gdy Elekcya ~~Rady~~ Kommissarzy Woyskowych nastąpi po Elekcyi Rady podług teraz niezyszych ustawy." a zatym na zmieyscu mego dopraszam się aby ta Elekcya zaraz po złączeniu Izb następowała." Marszałek Seymowy prosił JX Kossakowskiego Biskupa Inflantskiego odstąpienie od swey propozycyi. JX Kossakowski Biskup Inflantski w zbranym Głosie wyraził to „ Ze obstawanie moie iest stosowne do Prawa Ro 1768. ktore nakazuie Elekcyą Kommissyi Woyskowey, zaraz po Kommissyi Skarbowey, kazdy to widzi. Pobudką mi dotego było w Proiekcie tym, wyraz ze Kommissya Woyskowa na wzor Kommissyi Skarbowey od prawiac się ma, więc wzor pierwey niz nasladowanie bydz powinno. Niewiem ktoremu Polakowi czuc y mowic nie wolno: na wzaiem o swoi camy się w przekonaniu: a Prawa układac nie mozna bez wywiązania się przeswiadczenia. Jesli cała Izba iest zdania przeciwnego, od stępuię, bo ieden przeciw wszystkim działac nie moze." Ankwicz Kalon Sandecki mowił w ten sposob „ NK. y Przeświet. S: Konff: w dwoiakim sposobie zwykłem zabierac Głos, albo chcę wywiązac się przekonaniu własnemu ze nie wprzod Prawa nowe stanowic dopoki powyższe uchylonemi nie zostaną. Co do mnie Kommissya Woyskowa naylepsze wszostym tygodniu miałaby mieysce. Prowincya W. X. Litew: staie przy Prawach y swobodach swoich iedney tylko Sessyi nieczynney przyczyną była. Niech zdarła będzie

ta maska, a uyrzemy kto chce iśc ~~tobrem~~ torem dobrych czynności, kto wnioski przeciwne
szkodliwe, y czas trwiące czyni. Nikt przynaymniey przeciw większości, y przy de-
pendencyi Woyska od Rady nie obstaie. A Departament Woyskowy z grobu swego
Głos podnosi /: Chce go Nayżwyższa Władza Rządowa zgruchotała :/ proszę o Porządek.
Publiczność niech teraz sądzi kto szacunku godzien, kto oznaczony cechą miłości Kraiu,
a kto przeciwnie szuka czasu złotoki. Miało Litw: Prawo po sobie bo y Statut Ale-
xandra, wyraźnie opiewa Ut Regia Maiestas libertates Constitutiones Iudiciarias in
hoc tenus servatas conservet. Pokazuię że Prowincya Litew: miała Prawo mowić o
oddzielności Kommissyow, lecz chętnie odstępuię obawiaiąc się skutku tego przysło-
wia Divide et Impera. Teraz tylko zgoda wdzięczności po Prowincyach Kor: że gdy
się podda pod Decyzyą większości głosow przychylne ku sobie zdania miała." Mar-
szałek Seymowy pytał się o zgodę. Rzewuski Pisarz Polny Kor: a Poseł Podolski zabra-
wszy Głos temi mowił słowy „ Chcieć odeymować kommendę Generałom kommende-
ruiącym iest iedno co chcieć uchybić subordynacyi Woyskowey." Wierzchlewski Pod-
sędek Kaliski a Poseł Poznanski żądał aby po Prowincyach byli obierani kommissarze.
Grabowski Sta y Poseł Wołkowyski temi słowy mowił „ WP. y WKpPey St: z Konff: Nie
iako Litw: ale iako Poseł pragnący sprawiedliwości mowię za Prerogatywami Prowin-
cyi Litew: Upewniam że Prowincye Kor: znaydą mnie rowni gorliwym za swemi
Przywileiami. Jeśli alternata Seymow bydz może? czemuż y alternata Kommi-
ssyi Woyskowey bydz nie ma? Do ciebie WP. podnoszę Głos iako W: X: Litew:, iako
do tego ktoremu Niebiosy Stworzyc się dozwoliły na zaszczyt naszey Prowincyi, kto-
rego Litw: iako swego Obywatela Urzędnika Posła y Obrońcę oglądała. Abyś tu nie-
dozwolił zgwałcenia Praw y Prerogatyw Prowincyi W: X: Litew: Miłomi iako też
y całey Prowincyi widzieć ciebie JO. Xcie Marszałka Litew: Konff: na czele swoim
ktory bronisz Przywileiow Prowincyi naszey. Konczę Głos moy Proszę o Alternatę
mieysca y Osob." Mierzeiewski Strażnik Polny Kor: a Poseł Podolski wniosł aby
Hetmani nie trzy ale sześć Miesięcy w kommissyi siedzieli, y aby Officierowie
byli cum voce repraesentativa. Marszałek Seymowy zapytał się czy będzie zgo-
da w wyrażeniu po czterech z każdey Prowincyi, y aby się każdy na Ordynansie pod-
pisywał. Krzyknięto nie masz zgody. Iozefowicz Poseł Orszanski przymowił się za

Alternatę miejsca y osob. Marszałek Seymowy kazał czytać Proiekt. Szymanowski krzyknął nie masz zgody Wołłowicz Poseł Ciechanowski wniosł obydwoch iednego Jmienia nie zasiadało. Rzewuski Pisarz Polny Kor. a Poseł Podolski uczynił te ostrzeżenie, aby zpomiędzy obieraiący niebyło. Szymanowski Regent Kor. a Poseł Sochaczewski wniosł aby z iednego Stanu niebyło dwoch iednego Jmienia. Swiętosławski Stolnik Krzemieniecki Pisarz Grodzki Łucki a Poseł Wołyński przymowił się że zgdać podpisu Kompletu na Ordynansie iest rzeczą niepodobną, boiezdi ktoren niechciał się podpisać y Ordynans niebyłby wydany. Sapieha Marszałek Konf. Litew. mowił temi słowy, „WW y WXP. St. Konf. Gdyby wmey mocy było, wszystko niezyszym Kraiowi stać się przez ~~przez~~ miłożenie, z chęcią wtym zostawałbym. Ale gdy za podanym sposobem przez zemnie iednomyślności sprawie mogę,, gdyż materyą Punktami decydować będziemy, a gdy na ktory zgoda nie stanie aby Turnus następował. Niepodnoszę Głos moy za Ministrami ktorych bronic niechcę tylko to przypominam, że gdy ci niebędą się na Kommissyi znaydować Słabszemi będą. A zatym niemasz przyczyny wkładania na nich przysięgi z przyczyny ich tam niebytności. A iesli na cały Punkt nie będzie zgody to ia nato Turnum prosić będę." Suchodolski Poseł Chełmski gdy widział Wolmera Posła Grodzienskiego nie na mieyscu swoim prosił Posłow na mieysca, y poty cała Izba wołała poki na mieyscu niebył. Xiąże Sapieha Marszałek Konf. Litew. mowił „ Wiem to dobrze że gdy Alternata Litew. dozwoloną niebędzie, to proszę o Turnum." Zaleski Poseł Trocki nie pozwalał na Turnum. Marszałek Seymowy wniosł aby w czasie trzeciego dwuch roczu Hetman Litew. Prezydował. Suchodolski Poseł Chełmski żądał Turnu. Zaleski Poseł Trocki sprzeciwiał się temu. Marszałek W. Kor. mowił „ Milczałem do tych czas bom się zgody iednostayney spodziewał ale gdy przez większość Głosow z dan do Decyzyi przychodzi proszę o przeczytanie ieszcze raz proiektu."

Po ktorym Przeczytaniu Xże Sapieha Marszałek Konf. Litew zabrał Głos wten sposob „ Powolność Prowincyi W. X. Litew. względem oddzielności Kommissyi, wymaga też aby Prowincye Kor. mogły także bydz powolnemi. A gdy się tey doczekać niemogę mam honor czytać ad Turnum Propozycyą, ktora wtych brzmi słowach. Kommissya Woyska wtrzecim Putroczu agitować się ma w Litw. affirmative. Niemoży

agitowac Negative." Na tę Propozycyą zgody niebyło. Xże Poniatowski Podskarbi W. W. X. Litew: zabrawszy Głos mowił takiemi myśli „ W. P. y W. Aptey S. Konff: Nigdy nikomu w gorli- wości miłości ku Oyczyznie upośledzić ani uprzedzić nie dam. Ktosa mnie zawsze wią- że do nieodmiennego a stałego obstawania przy Prerogatywach Prowincyi W. X. Litew: wktorey Urzędem Ministrowskim zaszczycony iestem. Pierwsza iest mi pobudką a- bym radził tam gdzie Seym aby była Kommissya Woyskowa. By moc wykonywaią- cą moc Prawodawcza zawsze pod okiem miała swoim." Marszałek Seymowy czy- tał Propozycyą taką Kommissya Woyskowa tam zawsze odprawiać się ma gdzie Seym affirmative. Nie ma się odprawiać tam Negative. Krzyczano nie ma zgody. Wtym Wda Sieradzki zabrał Głos w ten sens „ Pomniycie Aptey S. Konff: że złe usta- wy naprawić można ale złe wszytego drogiego czasu przywrócić nigdy nie można. Do was JO. JW. Marszałkowie ktorych zaufanie Narodu na tym tu mieyscu osadziło zanoszę moy Głos abyście do iedności zachęcali." Suchodolski Poseł Chełmski mowił tak „ Że wielbić z- danie JO. Xcia Podskarbiego W. W. X. Litew: byłoby to powtarzać to co iest powszechnym od Głos. Lecz wielbiąc go w tym mieyscu słuszności to iest wydziałem obstawać przy nim" Suchodolski Poseł Chełmski prosił o propozycyą Xcia Marszałka Litew: Marszałek Konff: Kor: mowił „ Wszytkuiże z Rady JO X. Marszałka Litew. ułożyłem Propozycyą na ktorą zgody niebyło." Zabiełło Kan. Minski prosił o Turnum między Propo- zycyami Xże Czartoryski tam radził Kommissyą gdzie Seym zgodę okrzyknięto. Sucho- dolski Poseł Chełmski zabrawszy Głos mowił „ Zdaie mi się że Xże Czartoryski Poseł Lubel- ski nierozumiał przez to nic innego tylko Alternatę w Litw:" Krol przywoławszy Mi- nisterium temi mowił słowy „ Narodzie ulubiony Czas szacuy bo tego nadgrodzie nie potrafisz bo sama Wszechmocność nadgrodzić go nie może. Zdaie mi się że lepiey tak będzie udecydować tu Alternatę a niżey mieysce się ułoży." Marszałek Seymowy w ten sposob ułożoną propozycyą czytał ale nie było na nie zgody. Xże Podskarbi W. W. X. Litew: mowił temi słowy „ Wielbię zdanie JO X. Czartoryskiego Posła Lubel- skiego od młodych myśl lat zaczołem y z ukontentowaniem zawsze naśladować staraniem moim będzie. I tu nawet moia propozycya z podaną od JO. X. Lubelskiego Posła Czartoryskiego zgodną będzie, tym śmielszym mię czyni do obstawania przy niey." Potocki Marszałek Nadworny Litew: „ Czyliżby Izba zaspokoioną przez ten do-

datek nie mogła bydz aby kommissya wtedy w Litwie odprawowała się gdzie Seym gdy ten tam będzie. Nie zaś żeby zawsze miejscem Seymowania była." Xże Czartoryski Poseł Lubelski mówił że w ułatwieniu tey materyi potrzeba odbydz te dwie kwestye, An et quo modo. An to nie należy nam wprzod udecydować czy ma bydz Alternata. Quo modo iakim ona sposobem ułatwioną może bydz." Krol dezwał się o czytanie Propozycyi. Ankwicz Kasztelan Sandecki odezwał się „ Porozumieć się nam wprzod należy czy Propozycya od J. K. M. ugodzona iest iuż Prawem czy ma bydz ieszcze decydowaną." Czytano Propozycyą zgoda stanęła. Marszałek W. Kor: JX. Gorzyńskiemu Referendarzowi W. Kor: propozycyą czytać kazał. W ktorym z Senatu z Alternatą to iest affirmative 59. Negative 29. było. Z Stanu Rycerskiego Affirmative 125. Negative 29. Dla zamowionych sekretnych kresek Arbitrom Marszałek W. Kor: ustąpić kazał. W ktorych Affirmative 138. było Negative 84. Marszałek Seymowy ogłosił że 54 kryskami affirmative wygrało. Sessya solwowana na Piątek na godzinę 9. z rana.

SESSYA. 19a Dnia 9bris 13o

Marszałek Konff: Kor: zagaił w ten sens „ JW. y Wielmożny S: Konff: Jeśli porozumienie się potrzebnym iest w każdey społeczności, to też porozumienie koniecznym iest tym bardziey tu tay na Seymie. Tego nam żądać należy, y o to prosić znam moim obowiązkiem. Tey się spodziewaiąc zlecam JP. Sekretarzowi aby dalszy Punkt czytał." Xże Czartoryski Stolnik Litew: Poseł Wołyński zaczoł mowić lecz Marszałek Seymowy zabrał Głos „ JO. Xże Wołyński Chociaż mnie obowiązki przyiaźni wstrzymywać y delikatnieyszym czynić miały, iednakże wywiązuiąc się z powinności Urzędu Mego daruiesz mi W. Xże że przydanym Głosie Sekretarzowi Seymowemu obstawać będę." Po przeczytaniu pierwszego Punktu przez Sekretarza Seymowego. Xże Czartoryski Stolnik Litew: zabrał Głos w ktorym wyraził czynności Moskwy y Potrzebę Ewakuacyi Względem czego podał na Notę Ewakuacyiną Proiekt. Wołali iedni o materyą Woyskową drudzy o odpowiedz na Notę Moskiewską. Stroynowski Podkomorzy Buski Poseł Wołyński mowił „ Należy odpowiedzieć na Notę JP. Posła Moskiewskiego w ktorey dwie widzę Propozycye pierwsza o Naruszenie Praw Ao 1775. ustanowionych y zagwarantowanych, druga uważanie Złamania Traktatu. Gwarancya nic innego nie iest tylko zabezpieczenie wykonania umowy. Traktaty są rożne od Gwarancyi, a Gwarancya iest tylko zabezpieczeniem Kraiu ktoren Jey do tego tylko używać może. Inna iest rzecz odmiana

Generalna Rządu inna szczególna. Ieżeli 1776 Rada w swoich zakresach obiaśniono, ieże Kommissya Woyskową skassowaną. Przywrócono w R^{ku} 1775, ieżeli Królowi zabroniono nadgradzanie cnotliwych w R^{ku} 1775 Prawo R^{ku} 1778 zwolniło. A Prawo R^{ku} 1775, w R^{ku} 1780 o Wexlach skassowane było bez skargi Dworu Petersburskiego. Czyliż iuż nie można ulepszyć Rządu wolnemu y nie podległemu Narodowi znaiącemu swą niedolę y chcącemu ię sobie naprawić, radzę około swego dobra. Tak Traktaty iak Akta o sobie nayuroczystszey niepodległości zabespieczaią. Aby zaś przykre wyrazy w Nocie JP. Stackelberga Ambassadora Moskiewskiego osłodzone oświadczeniem ciągłey przyiaźni zostać mogły. Przeto dla tych Przyczyn podaię Proiekt do odpowiedzi na Notę Moskiewską". Ponieważ wielu żądało Noty odpowiedney dla Posła Moskiewskiego Marszałek Seymowy zabrał Głos „ Znam obowiązkiem żądaniu Kollegów y Prawu wywiązywać się, lecz nie wygotowana Nota odpowiedna iest mi przyczyną, że pierwszych woli zadosyć uczynić niemogę; a winne Prawu posłuszeństwo zadosyć uczynić muszę". Walewski Wda Sieradzki mówił „ Czas sześcio niedzielnego Seymu upłyniony, nie czynności naszey świadkiem iest. Obawiać się nam należy byśmy dalszy Seymowania czas równie bez czynnie nie strawili. ~~A nastąpnie~~ dnastąpić mogący pokoy. Znowu nam nie nakazał gnuśney nie czynności. Zdaniem moim iest aby iak nayprędzey Ewakuacyą Moskwy Noty dopraszać się; potym o Kommunikacyą Nott prosić. A gdy w tym iednomyślności nie będzie o Turnum prosić." Suchodolski Poseł Chełmski przymówił się „ Nigdy Materya nie przerywa wysyłanie Posłów zagranicę, odpowiedź na Notę, kommunikacya Nott. Bo tych rzeczy wyrazonych w konstytucyi R^{ku} 1768 niema. Ale wolny lud wdzięczny y pełen ukontentowania z Notty Pruskiey niepodległości y udzielności Rzpltey przyznaiące: tyle skrzywdzony Notą Posła Moskiewskiego pogróżki czyniącą wolney Rplty która żadnego nie zna wyższego nad siebie prócz Wszechmocności wszystkich równemi czyni. Żądać iak nayprędzey odpowiedzi na Nottę należy 24. lat w niewoli będąc naszey deliberowaliśmy". Załuski Klan Buski mówił „ Że idąc torem zwyczaiu podnoszę Głos moy od uwielbienia ciebie WM. dzięki tobie WP. oddaię za staranność około dobra publicznego. Lecz idąc do Materyi Woyskowey pod Decyzyą Seymu przychodzącey żądałbym obiaśnienia wiele y którzy Woyskowi Elegibiles do Kommissyi Woyskowey będą". Potocki Sta Szczyrzecki o Poseł Podlaski wniósł „ W tym własnie Czasie kiedy Carskawe Sąsiedztwo

chwałą pewien Obywatel Podlaski cierpiący niedolę od Moskwy przyniosł mi Memoriał uzalaiący się na Rossyi Woysko wtey suplice do Stawa Rptey iest że podał uzalenie się na Zołnierzy do Xcia Potemkina Feld marszałka Rossyi podówczas w Elisabethrodzie będącemu gdzie JP. Potocki General Artyllerii Kor: y Branicki Hetman znaydowali się. Tam Xiążę Potemkin rzucił mu Suplikę na ziemię mniemaiąc że on żąda sprawiedliwości nie może, bo był przyczyną Dezercyi Kozaków y nadgrodę szkody mu przez Officera Zołnierzy uczynioną wynoszące na 20,000 wyiechać mu rozkazał. Tę suplikę oddaię upraszaiąc Marszałków aby sprawiedliwości dla niego wymagali przez swoie interessowanie. Obstaiąc przy poprzednich Głosach upraszam o wysłanie Posłów Zagranicę y Notty tako odpowiedną, iakoteż y Ewakuacyiną Moskwie." Marszałek Seymowy zabrał Głos wten sens,, JKP. y NRptey S: Zkonff: Nawyiezdnym domu mego dnia dzisieyszego odebrałem od tego Suplikanta Memoriał. Lecz poczytywałem go zawsze za interess partykularny y nie zgodny z układem Aktu Konfederackiego wktorym S: Rptey samemi Publicznemi zabawiać się przedsięwzięty. Myslałem go zostawić do końca Sessyi y wtedy zaprosić JKP. Pieczętarzow Oboyga Narodow do traktowania wtym Interessie z Posłem Moskiewskim. Co zaś do Nott że te Prawa Ao 1768 obięte bydz nie mogą to powiadam tylko że wpodawaniu Nott do Dworow Zagranicznych każde słowo ważonym bydz ~~powinno~~ musi Kommunikowanie Nott zaś gdy taka wola iest S: Rpty nastąpić może lecz nie wprzod aż odpowiedź dana będzie. Teraz zaś upraszam S: Rptey ukonczonym bydz mogł in ordine czego daię Głos Sekretarzowi Seymowemu". Po przeczytaniu Proiektu JP. Roznowski zabrał Głos wten sposob,, Okropną to iest rzeczą że Prawa między sobą walczą, jeszcze Rada nie zniesiona a iakże pisać poznieysze Prawo, że zaraz połączeniu Izb ma bydz czyniona Elekcya, radzę więc ułatwienie tey Materyi pozznieyszemu zostawić czasowi. A ieśli Rada wyrzy swe Jestestwo podsięcin Tłomaczenia Prawa. Ktoż naowczas nie uyrzy przeciwności ustaw. Aż nadto zapewniony iestem że ta Rzka ktora odięta władzę nad Woyskiem Radzie taż sama nie rozszyrzy władzy Jey. Lękaliśmy się Rady Nieustaiącey, rownie obawiamy się Seymu Nieustaiącego. Y wtedy Narod niedolę swe bardziey niż teraz opłakiwać będzie." Grabowski Sta y Poseł Wołkowyski

temi słowy mowił „ NP. y NRptey S:Konff: Szczęśliwość Narodu na tych czterech za-
sadza się słowach Narod z Krolem, Krol z Narodem. Po tych rzeczach iakoby filarach
nastąpić Układ Woyska y podatkow, byśmy istotną moc naszą uczynili. Iuż po-
zagruntowaney naszey sile nastąpić powinna wtedy uwaga na interessa Zagraniczne.
Lecz gdy pierwsze rzeczy uskutecznionemi nie zostały dla przyczyn wam NRptey et
Konff: wiadomych. Igdy Notę od Posła Pruskiego JP. Bucholtza z przyiaźni oświad-
czeniem odebraliśmy. Rownie Notę nam podaną od Posła Moskiewskiego JP. Stac-
kelberga uwłaczaiącą niepodległość Nayiwyższey Rptey, to rowną mu dać należy
odpowiedź iak JP. Bucholtzowi. Jeżeli zaś wyrazy Noty Moskiewskiey samowła-
dność Rptey naruszaią, trzeba odpowiedzieć głosem wolnego Narodu, a nie milcze-
niem. Zostawać w upodleniu kto wolność nad życie ceni nie iest wart żyć na
świecie. Do ciebie teraz NP. Głos moy używam abyś popieraiąc moie zdanie
w skutku okazał, Krol z Narodem, Narod z Krolem." Wołowicz Poseł Ciechanowski
żądał aby Hetmani zaprzysięgali rzetelność choroby, także aby dwoch niebyło ie-
dnego Imienia w całym Kommissyi Woyskowey układzie. Rzewuski Poseł Podol-
ski Pisarz Polny Kor: zgoda aby niebyło dwoch iednego Imienia ale z pomiędzy
wybieraiących. Czytać chciał Sekretarz Proiekt Lecz Rzewuski Poseł Podolski y inni
Posłowie poty nie dali czytać poki Marszałek Seymowy nie zaręczył że na dniu iu-
trzeyszym od Noty zacznie się Sessya. Czytano Proiekt względem zasiadania w trze-
ciey części Woyskowych w propozycyi Cywilnych, zgoda była. Względem zaś zasiada-
nia Hetmanow przez trzy miesiące niebyło zgody. Marszałek Seymowy powie-
dział że nie warta rzecz Turnowania. Mierzeiewski Podolski, Butrymowicz Piński
odstąpili od Turnu twierdząc iednak że Hetman trzy miesiące zasiadaiący w Ko-
mmissyi Woyskowey nie będzie mogł bydź na Likwidacyi ktora sześć Miesięcy trwa.
Marszałek Seymowy pytał się czy zgoda Wybranowski Poseł Lubelski zawołał niemasz z-
gody. Marszałek Seymowy czytał Propozycye. Ale Mniszech Marszałek W. Kor. oświadczył
że Ministerium odstąpić od Turnum y zgoda stanęła. Ankwicz Kas: Sandecki że z koley
nie przyidzie na Hetmana Polnego Litew: sześć Miesięcy siedzieć, a zatym Prawo o Alternacie z-
ginie. Moszczyński Poseł Poznański powiedział że Prawo iuż stanęło aby Hetmani trzy miesiące sie-
dzieli. Xże Podskarbi W. W. X Litew: aby podczas Likwidacyi była Alternata. Rzewuski

Poseł Podolski powiedział że wniosek Xcia Podskarbiego W. W. X Litew: iest arcy sprawiedliwy, lecz w ustanowionym Prawie a w mieyscu niższym lepiey umieszczonym bydzie. Obstaiąc przy Ustanowionym Prawie Suchorzewski Poseł Kaliski wielbił zdanie Xcia Podskarbiego W. W. X Litew: y Rzewuskiego Posła Podolskiego. Tu skoro przeczytano w proiekcie że wszyscy będą musieli zaprzysięgać choroby. Xże Sapieha Marszałek Litew: zawołał niemasz zgody. Szymanowski Regent Kor: a Poseł Sochaczewski że wtedy żądać należy przysięgi od Hetmanow gdy by ci Komplet swą niebytnością zrywali. Suchodolski Poseł Chełmski zaniosł że rowny obowiązek włożony bydź powinien na Ministrow Cywilnych. Rzewuski Poseł Podolski powiedział że Imci Ministrowie chętnie przyimą na siebie ten Obowiązek. Tyszkiewicz Hetman Polny Litew: rzekł „Bynaymniey nie krzywdzi te Urzędy gdy przysięgę ponowie rozkażą tę samą ktorą lat temu Dziewięć przed tobą MP: że tobie Łaskawemu Panu bydę wiernym a Oyczyznę Kochaiąc wielbić y bronić ią nieprzestanę. I w potrzebie w mych piersiach za sławę y obronę swych granic praw y wolności znaydzie. Ponawiać ię każą tam gdzie chęć uprzedza rozkazy. Miło mi bydzie oświadczyć to co z mlekiem wyssałem, czynić to po kilkokrotnie bydzie momentem dla mnie tym w ktorym od nowię to co czyniłem chcę y bydę czynić. Powolność ta moia wymaga rowney powolności od Ministrow Cywilnych spodziewam się do Zaprzysiężenia swoich obowiązkow." Xże Czartoryski Poseł Lubelski niepotrzeba wiązać Hetmanow przysięgą bo cnota y uczciwość są rękoymią ich czynności. Sanguszko Wdzic Wołyński Poseł Lubelski Aby Biskupi rownie zaprzysięgali niebytność swoią w Dyecezyach gdy tam bawić się niebędą. Butrymowicz Poseł Piński „Dziwno mi niepomału że Hetmani są Tyranami że ich przemoc oddalać y niszczyć potrzeba a tu znowu Konieczności zasiadania ostrzegaią." Gutakowski Sta Kapinowski Poseł Orszański tu ustąpić Ministrom złości bo niżey obstawać iak nayściśley przy ich powinnościach. Marszałek Seymowy czy zgoda na zaprzysiężenie Choroby Hetmanow. Zakrzewski Poseł Kuiawski Krzyknoł że niemasz zgody bo iest nadto ogolnie na wszystkich Kommissarzy ułożone. Xże Sapieha Marszałek Litew: „Przymuszenie zmnieysza czułość, a ustawne ciosy zadawane władzy Hetmańskiey iuż go uczyniły oboiętnym, lecz kiedy Materye Kardynalne nadwerężać usiłuią, mowić iest przymuszonym. Co mowić o iednym Ministrze iest.

dotykac wszystkich, a wspominac o iednym członku iest mowic o całym Senacie. Prawo zas R^u 1768 zabespieczyło wszystkich Ministrow prerogatywy onych naruszac nie wolno, w żadnych naywyższych Magistraturach Chociaby nie są zaprzysięgane, iakże można onę wymagac od Hetmanow." Suchodolski Poseł Smolenski żądał uwolnienia Hetmanow od przysięgi. Marszałek Seymowy że to nie warto ryzykowania. Zakrzewski Poseł Kuiawski odstąpił od przysięgi byleby nieprzytomni pensyą tracili. Wołowicz Poseł Ciechanowski dla tychże warunkow odstąpił od wniosku swego. Mirzeiewski wniosł „żeby albo wszyscy Senatorowie ‡ Biskupi y Ministrowie przysięgali albo Tu mu zadam." Niemcewicz Poseł Inflantski rzekł „Tam była sprawiedliwość gdzie szło o zabespieczenie wolności; niechcenie Departamentu Woyskowego nie niszczy Kommissyi Woyskowey. w przypadku nastąpi maięcego mały iest rozdział słaby a potężny Polski. Jeżeli zotwim krokiem postępowac będziemy, to dzieci nasze zaledwie ujrzą koniec poczętych Ustaw." Sielicki Poseł Połocki uwolnienie od przysięgi Hetmanow byłoby może przyczyną zerwania Kompletu. Swiętosławski Wołynski, Suchodolski Chełmski y inni Posłowie radzili zostawic to do niższego Punktu. Ministerium poszło do Tronu y Krol mowił „Przysięga nie potrzebna zdaie mi się będzie, a zatamanie kompletu mała kara iest niedozwolenie Pensyi." Moszczynski Poseł Poznanski powiedział że do cwierci roku pensyi przywięzywac nie można. Marszałek Seymowy pytał się czy iest zgoda. Krol mowił „Pamiętac należy aby komplet zabespieczyc, y aby daiący ordynans niewykonywał go." Czytano Proiekt. Zakrzewski Poseł Kuiawski powiedział „że niemasz zgody do poty dopoki wszyscy nie pełniliby swoich Urzędow pod utratą pensyi." Tyszkiewicz Hetman Polny Litewski w tych słowach mowił „Miłość dla tego abym śmieley po każdym mogł wymagac dopilnowania powinności. Ma Rzplta Prawo bydz ostrożną, lecz nie iest mocna odbierac komu własność. Nie wstyd mi tu wyznac żem kupił za 300,000 Złp: Polsk: moy Urząd. Bo mnie miłość Oyczyzny wiodła do chęcia służenia Jey. A przedayność Urzędow za tamowała moc zasługi wania się do Nich. Gdym widział że niemożna tego dostąpic przez zasługi tylko w zbiorze fortuny szukac swey Promocyi. Udałem się do Niey przy Jey opiece ozdobiony tym Urzędem zostałem ktory piastuię. Jestże więc wstydem kupic Urząd gdy przez zasługi dostąpic go nie można? a gdy ieszcze miłość Kraiu pobudza do Usługi Jemu. Gdyby nas z części Woyska zabrano wobec Kray nie skasowanoby mi ni Gaży ni Urzędu, gdyż ten czyni mnie Ministrem y drugim w Litwie Officierem. Dość tych przytykow wszystko niech weźmie koniec, żyć tylko spokoynie niech mi wolno będzie." Marszałek Seymowy zapytał się czy iest zgoda. Zakrzewski nie odstępował od swego warunku,

ale poniewaźim czasie on y inni odwarunkow odstąpili byleby Pensyi niebrał ten ktoby nie siedział czas naznaczony. Marszałek Seymowy zapytał się czy zgoda po trzykrotnie a gdy zakozdym razem zezwolenie było; Po niejakim czasie JP. Kwilecki Sta: Wschowski Poseł Poznanski powiedział że się nie ktorzy sprzeciwiaią temu Proiektowi. Marszałek Seymowy powiedział że iuż iest prawo z przeczenie podpadaiące. Rożne się odezwały Głosy zgoda. Czytano Proiekt względem nie zasiadania tylko koleią Hetmanow y względem kommenderowania podczas siedzenia w kommissyi. Mirzeiewski Poseł Podolski powiedział że potrzeba uczynic rożnicę między czasem Pokoiu a Woyny. Moszczynski Poseł Poznanski wniosł że Rpta wtedy komu zechce da kommendę. Potocki Marszałek Nadworny Litewski „że trzeba iescze wyobrażenie uczynic Woyny y Pokoiu, należy odrożnic Woynę de Facto od Iuris to iest zaczepną od poźną." JP. Stroynowski Poseł Wołynski iż trzeba podczas Woyny zaczepney kommissya trwała. Potocki Marszałek Nadworny Litew. „w zaczepney Woynie należy mu dac odpor y wtenczas władza Woyskowa inną ma postac." Mirzeiewski Poseł Podolski żądał wyiaśnienia tego Punktu. Marszałek Seymowy czytał taki dodatek że władza to Hetmanow w pokoiu tylko będzie ma. Hulewicz Poseł Wołynski rzekł że Hetman maiescze trzech do wykonania a zatym ten przydatek nie potrzebny. Pytał się Marszałek Seymowy czy zgoda bo JP. Mirzeiewski od stępuie od swego zdania. JP. Mirzeiewski Poseł Podolski rzekł że odstępuie Propozycyi na dzien dzisieyszy dla zdrowia oszczędzenia JKM. byleby od tey Propozycyi zaczęła się Sessya iutrzeysza. Rzewuski Pisarz Polny Kor: a Poseł Podolski że niwodstępuie od zamowioney odpowiedney Noty Moskiewskiey y Ewakuacyiney Woysk Rossyiy y kommunikacyi Nott a gdy zgody nie będzie o Turnum będę się domagał. Toż samo powtorzył JP. Wda Sieradzki. Ministerium poszło do Tronu y Sessya za Solwowaną została na dzien iutrzeyszy na Godzinę dziewiątą zrana.

SESSIA 20ta Dnia 15o 9bris

Marszałek Seymowy w ten sposob zagaił Sessyą „NP. y NRpty S: z Konff: Ciąg rzeczy zmierzaiące do swego konca nie tylko uzupełnia Dzieło, lecz daie pełniącemu, z Dzieła własnego słodycz są to prawdziwe wolności skutki że Prawo y sposob posłuszenstwo onemuż sami dobrowolnie przepisuiemy. Idąc do zamierzonego zakresu daie Głos JP. Sekretarzowi Seymowemu doczytania tego Punktu na ktorym wczoray stanęlismy." Rzewuski Pisarz Polny Kor: a Poseł Podolski mowił „że Naczytanie Proiektu nie maszz zgody. Żądanie moie względem Nott upoważnionym zostało twoię obietnicą JW. Marszałku Seymowy. Na Fundamencie tey dopraszam się o czytanie Iey." Marszałek Seymowy mowił „Materya zaczęta Turnum zamowione

przez P. Podolskiego Posła Mirzeiewskiego, ieżeli ten odstąpi od niego z chęcią do Nott przystąpię." Mirzeiewski Poseł Podolski mowił w ten sposob „WP. Słodką to dla mnie było rzeczą od stąpić od Tronu dla Zdrowia W. K. Mci Lecz dozwolenie za Solwowania Sessyi nie potrzeba brać zachęć nie popierania tey materyi ktorą zaraz po odbyciu Nott wezmę." Suchodolski Poseł Chełmski wniosł „że przystąpić do niczego wprzod nie dozwolę dopoki nie odeydą Notty nayprzod Ewakuacyina, potym odpowiedna na Notę JP. Stackelberga Posła Moskiewskiego nakoniec Kommunikacya tych Nott nie nastąpi a potym z ukontentowaniem widzieć będę Materyą Woyskową." Rzewuski Poseł Podolski mowił „Jak pierwey tak y teraz proszę o Nott czytanie." Marszałek Seymowy mowił „Lubo boię się uchybienia prawa Rku 1768 względem nie przerywania Materyi iednakże na żądanie Kollegow moich będę powolnym upraszam JP. Seymowego Sekretarza o czytanie Proiektu przez JO. Xcia Czartoryskiego Stolnika Litew: Posła Wołyńskiego względem Ewakuacyi Woysk Rossyi." Jabłonowski Wołyński Suchodolski Chełmski y inni Posłowie prosili o odmienienie wyrazu prozby w żądanie. Łasocki Podkomorzy y Poseł Sochaczewski brał ten Proiekt ad deliberandum. Xże Sapieha Marszałek Konff: Litewskiey mowił w ten sens „WP. y WKpley. Stan: z Konff: zaszczycony Kolleżeństwem y towarzystwem prac JW. Marszałka Seymowego, winienem wyznać myśl swoię, iż iako in toto Codice nie masz wzmianki o Nottach: tak też zdaie mi się że tam deliberować nie można gdzie działać należy. A zatrzymywać odpowiedź byłoby wstydem dla Narodu. Niechce ia tu przypominać owych smutnych korzyści, sposobem owego Krenstenczyka. Non ex (?) tinctori Patriae mea debere vitam: Niechcę ia tu przypomnieć Sromotę y zakałę nam czyniącego Seymu w ktorym Oyczyzna z naypięknieyszych prowincyi, Krol z Prerogatyw a Obywatele z maiątku przyiacioł y krewnych ogołoconemi zostali. Gdybym był członkiem tego Seymu Rku 1775. tobym sobie postąpił był podług Rady JW. Potockiego Generała Artylleryi Kor: a Posła Bracławskiego. Obroćwszy się do ciebie MP. Poydź WP. przewodniczyć nam a ieżeli nie odeprzem to przynaymniey zatrzemy hańbę a wiedney z Krolem zagrzebalibysmy się mogiłe. A u tego męża co było w ustach w skutku chcielibyśmy widzieć. Obraz współbraci ucisku iest okropny ich ucisk ich niedola wyższe są nad formalności, a tym samym Deliberacyi nie iest rzeczą potrzebną. Kończę Głos moy temi wyrazy Nullum tantum periculum est quod pro patria non subeundum." Łasocki Poseł Sochaczewski usprawiedliwiał się z ewnieczienia swego że wolno było JO. Xciu Jabłonowskiemu odmieniać słowo rowna była dana wolność zastanowienia

wszad Notą. Suchodolski Poseł Chełmski powiedział „że Nowo prozba ubliża samo=
władności Sptey." Kublicki Poseł Jnflantski wtych myślach przymówił się „że Nowa
nie iest Proiektem więc go Kompasował P. Sochczewski ze swoią czynnością nie=
może. Zawsze me usta y serce zgodne są zsposobem myślenia JO. Xcia Czarto=
ryskiego Posła Lubelskiego. Milczenia mojego była przyczyną powolność ku Jego
zdaniu. Lecz ucisk ięk y niedola współbraci pozostałych wdomu nie dozwala
mi iuż więcey milczyć. Dla miłości twoiey Kochana Oyczyzno miłoni będzie
zostawać oddalonym od przyiazni ystać się ofiarą przemocy y nienawiści. Znam
ia moim Obowiązkiem że radzie powinienem to co dobro Oyczyzny zrobić mo=
że, to mówić co przestrzegaiąc składaiących ią członki oddalić może od niey
złe na nią spaść mogące przypadki. A dotego nie innym przyiść mogę sposo=
bem tylko zdarszy ukrywaną dotych czas Maskę. Przyiazni Dworu Peterzburskie
go iak iest nam szkodliwą iuż od nieiakiego czasu widziemy. Nie dozwolenie
nam weyiścia do Woyny wNiemczech będącey Krola Pruskiego z Cesarzem
trwaiącey lat siedm było dziełem Moskwy. A ktore weyiście podług zdania
Fryderyka Wielkiego Krola Pruskiego mocnieyszemi nas by uczyniło, y
rozbior Kraiow od nas odsunęło. A Przemocą Krol obrany działane Seymy y Sey
miki, zabierani ztey tu Swiątyni Prawo dawcy okazuią iasno że Moskwa
do Rządu nad nami dążyła, y ~~stała~~ chciała się stać Panią Kraiow naszych. Co potwier=
dza umowa Krola Pruskiego z Carową przez brata swego Henryka. Tam
widziemy że Jmperatorowa sama pierwsza do tego podała swą myśl y za=
prosiła do czynow swoich Krola Pruskiego y Cesarza Niemieckiego. Więc tey
czynności rozbiorów Kraiow Carowa Moskiewska nie Krol Pruski przyczyną była. Sła=
bości naszey Moskwa żąda bo wtedy mocną dostateczniey będzie nad nami, a wpowię=
kszonych siłach naszych słabą by się widziała. Tak więc widziemy że Moskwy inte=
resem iest słabość nasza, fałszywe zas iest zdanie twierdzących że chce Rossya po=
mnożenia sił naszych. Przyiazn Moskwy Gwarancyą zabespieczona, dąży tylko
do zaludnienia Kraiow, niezdolnych do mieszkania y przyzwoytych raczey na wy=
gnanie. Dwor Peterzburski przy zaczęciu Woyny teraznieyszey okazał się obo[ię]=
tnym iak zawsze na los Polski. Weyiście Woyska Rossyiskiego do Polski y z Zoł=
nierza Polskiego zrobienie sobie przeciwko Turczynowi antemurale. Przeciw te=
mu tak Przyiaznemu Sąsiadowi Polski ktory w Traktacie Kaminarskim w roku
1783. zawartym z Moskwą niepodległość Polski warował. W Postanowieniu
tym Woyska Polskiego a ulokowaniu woyska swego Moskwa miała zamiar
poroznienia nas z tym dobrym y przyiacielskim nam Sąsiadem. Ktory na=

wat, nie obojętnym patrzał okiem na rozbiór naylepszych naszych Prowincyi. On bowiem zapytywał się rozbieraiących Kraie nasze iakim to prawem czynią. Ktoraz to inna Potencya uczyniła? Ta nasza wielka przyiaciołka y gwarantka nie tylko niebroniła tego, ale pierwszą Autorką do tego była. Bo gwarancya ta lepiey tu służyła, niżeli do niedozwolenia odmiany rządu. Jakże taka sąsiadka przyiaciołka y gwarantka warta iest przyiaźni naszey. Opatrzność wydarła szalę dumie a natchnęła pełnego dobroci y przyiaźni Krola Pruskiego, aby ostrzegł o uknowanym między Moskwą a Radą alianse. Chciała nięc Moskwa nas podsobą /: tak iak owych swoich poddanych :/ y co na iedno wychodzi pod przyiazną sobie władzą. Upadła Rada ten Posąg a Departament Woyskowy wpostaci Upiora głowę ustawnie pod rozną postacią podnosi. Ustawne oppozycye, nie raz wprowadzone między Prowincyami rozruznienia truią czas: przyczyną tego wszystkiego ustawna Influencya Dworu tego. Obstawanie przy prawie nazwane uporem, słuszne wnioski czczą rzeczą, zgoła naycnotliwsze zamysły złemi mianowane. Głos Hetmanow podobny iest do owego Męstwa wbitwie gdzie wydartszy broń przeciwnikom, dobrowolnie poddaie się woli Rpltey. Proiekt wsunięty od Kollegi mego pełen Rewolucyi, aby Hetman nie był Ordynansu swego wykonywaczem, zastanawia mnie y potrzebuie Izby, gdyż odciśniać tę władzę iest iedno co zezwolić aby wolność była pastwą Ambicyi. Kończę Głos moy proszę JWW. Marszałkow Konff. aby ci nieprzyimowali Proiektow przeciwnych woli Rpltey względem ustanowionych Ustaw." Xże Czartoryski Poseł Lubelski zabrał Głos wten sens. NN. y NRptey S. z Konff. Niemasz nikogo ktoby rownie gorliwie za swobodami y niepodległością Kraiu nie obstawał. Lecz trzeba aby ta przyzwoite zakresy nie przechodziła a rozwaga umiarkowana była. Należy to czynić co iest powinnością Obywatela lecz nigdy Obywatela niegniewać. Czynić wolno co się podoba lecz Dwory szanować niedrażnić należy. Względem zaś podania Notty Ewakuacyiney miłomi iest zawsze się łączyć tym bardziey dziś z JO. Xiem Czartoryskim Stolnikiem Litew. a Posłem Wołyńskim." Marszałek Seymowy zapytał się czyiest zgoda powszechny pozwalania okrzyk słyszeć się dał potrzykroć. Rzewuski Poseł Podolski zawołał że czytał Notę w Izbie konferencyonalney y ot czytanie dopraszam się. JP. Suchodolski Poseł Chełmski wyiął ią zkieszeni y czytał, a potym dał się doczytania P. Sekretarzowi Seymowemu, po ktorey przeczytaney JR. Biskup Poznański Okęcki przymowił się wtakowy sposob „ NN. y NRptey S. z Konff. Chcę się przemowić względem drugiey Noty. Wytłomaczyć muszę wprzod co iest Gwarancya. Ta zawsze dzieie się przeciwko trzeciemu ale nie wiąże właściciela onych, zostawiona wtym że Traktacie wolność, y niepodległość Narodu. Radzę więc aby Marszałkom y Pierzchałom

Zalecic aby mieli z Postem Moskiewskim Konferencyą, y przełozyli sposob rozumie-
nia Gwarancyi." JR Szembek Biskup Płocki wten sens mowił „NP. y NRptey S. Zkonff.
Jezli roztropnosc kaze miarkowac zbytnią gorliwosc, rownie obawiac się należy aby
Narod nieutracił Samowładnosci. Tracąc udzielnosc przestaie bydz swoim zostaie ~~bydz~~
cudzym; Jezeli kiedy potrzeba było wysyłac Postow to zapewne teraz a nayszczegol-
niey do Peterzburga, aby przed Tronem wielkomyslney Monarchini przyiazni dla niey
Rptey niosł uczucia. Radze zas aby odpowiedz Postowi Moskiewskiemu była dana
wsposob Pruskiego. Kommunikacyą Nott sądze za rzecz naypotrzebnieyszą. Aby unika-
nie uzyc posrednictwa dowodzenia tey szacowney przyiazni ktorey Utrata byłaby tak
słuszna. Umie Narod szanowac Gwarancye Ro 1768, y 1775 lecz zna y to ze iest
wolnym y nikomu niepodległym Narodem." JP. Czacki Podczaszy kor: a Poseł Czer-
niechowski wtych myslach „NP. y NRptey S. Zkonff. Sledząc od początku Zgroma-
dzen udzielnosc y wolnosc w zadzy oburzenia Spokoynosci były przyczyną ktoto zna
roznicę Gwarantu od Pana ten czuie iak niepodległosc Rpty wpodaney Nocie od
JW. Stackelberga Posła Moskiewskiego zhanbioną została. Gwarancya między Pol-
ską y Moskwą wTraktacie umieszczona, lecz inne Europeyskie Mocarstwa znały
Jey moc to w Zagwarantowaniu Tronu Neapolitanskiego przez Morskie Poten-
cye, to winnych Traktatach. Francya Spawczyna Traktatu Westfalskiego y Ligi
Renskiey, nigdy wezwaną do Rządu Rzeszy Niemieckiey nie wdaie się. Nota ta
czyni krzywdę Imperatorowey bo iak zaskarzenia Nasze Jey uszu doydą bo dotychczas
nie dochodziły, tak zprzymieszenca zapewne niezechce czynic poddanego. To zas
ubliza samowładnosc Rpty y niepodległosc. Wiem pewnie ze zabranie z tey tu kto
liczy wiecey mowię z tey tu Swiątyni Praw Senatorow y Postow ktorych miłosc przy-
muszała do wynurzenia wyrazow dobro Kraiu wsobie zamykaiących. Ktore były pobud-
ką do niewoli, a zal ięskliwy wyciska z Ust Posła ktorego Oyciec za Oyczyznę, Reli-
gię y wolnosc, wniewoli zostawał u tey Potencyi ktora zgwałciwszy Prawo nie-
podległosci. Zada teraz z przyiazni by mogła lepiey uwikłac wswey niewoli.
tey przyiazni Sobieski wielkim wprzyłbicy nazwany. W koronie poczytany za nieumi-
iącego zyc dla Narodu. Mieciem ia wtey mysli abym się sprzeciwiał dania odpowiedzi
na Notę Moskiewską. Lecz o to proszę aby ta nie wprzod dana była poki Ewakuacya
Woysk Rossyi nie nastąpi. A iesli NP. wolno nam będzie dac takiey odpowiedzi.
Krolu Miłosciwy szukay na ostrzu tego pałasza niepodległosci naszey, y bron udzielno-
sci naszey. Twoią to iest NP. powinnoscią przewodniczyc, a naszą ginąc przy tobie.
Oyczyznie y wolnosci." Jłaski Poseł Krakowski tak mowił „kto tylko spoyrzy na han-
biącą Polskę Gwarancyą, ten cenigc niepodległosc y wolnosc radzic będzie nie zwazaiąc.

na Nią. Prawa iak naylepsze postanowić, ówysłanie Posłow Zagranicę iakoteż o czytanie odpowiedzi na Notę dopraszam się." Rzewuski Poseł Podolski prosił o zapytanie czy iest zgoda na Notę. JP. Marszałek Seymowy kazawszy przeczytać zapytał się czy iest zgoda, a gdy ta trzykrotna nastąpiła, JP. Wda Sieradzki dopraszał się o Kommunikacyą Nott czego rownie Krakowscy, Podolscy, Wołyńscy, Sieradzcy y inni Posłowie żądali. Marszałek Seymowy zabrał Głos „Tłomaczenie tych Nott zabawić musi a zatym to zaraz stać się nie może nadto zgoda S. Rptey iuż na dniu wczoraiszym stanęła, na Kommunikacyą Nott ktoraby w Poniedziałek uskuteczniona była starać się będę. Teraz zaś wracam do Materyi poczętey Woyskowey y JP. Sekretarz Seymowy czytać będzie Proiekt na ktorym wczoray stanęliśmy." Po przeczytaniu ktorego JP. Mirzeiewski Poseł Podolski zabrał Głos w ten sposob „NP. y NN. Rptey S. Zkonff: Władza Hetmanow podczas woyny nigdy ścieśnioną bydź nie może. A ta ~~Wziętą~~ raz dobrowolnie złożoną bydź nie może y nie będzie. I nad tym nam dobrowolnie zastanowić się należy." Hulewicz Poseł Wołyński „NP. y NN. Rptey Zkonff: Ja. Wybrany od wszystkich Obywateli umocowany Instrukcyą y Laudem. Niosę ich losy przed was NN. Rptey S. Zkonff: Dziwno mi bardzo że chciano ze mnie zrobić Pithonissę ktora obcym żywotnim rządzona Duchem cudzego natchnienia byłem odgłosem. Niech mi wolno będzie Konwyce Głosmoy wyrazy pewnego szanownego Męża w prywatnym posiedzeniu wyrzeczone że radzilbym Rptey zerwać alians z Moskwą a zawrzeć go z Prową y dobrą Logiką." Jezierski Kasztelan Łukowski „NP. y NN. Rptey S. Zkonff: Wzaiemna ufność Krola z Narodem powiększa Kray bespiecznym y mocnym czyni go. NP. nie iest to naganą dla Branickiego Hetmana W. Kor: że nie maiąc co do czynienia przy czczym swym Urzędzie w Kraiu szukał dla siebie czynności pod Oczakowem, gdzie przypatruiąc się działaniom Narodu ulubionego od W. K. Mci przeciwko Nieprzyiacielowi całego Chrześciaństwa. Wszak NP. krew twa, Synowie W. K. Mci naynlubieńszy nie żałuią zdrowia y azardu nawet życia chętnie siebie przeciwko Turkowi." Marszałek Seymowy pytał się czyli JP. Mirzeiewski Poseł Podolski odstępuie od propozycyi odpowiedział że do niższego zostawuie Punktu. Zgodzono się aby podpisuiący niewykonywał Ordynansu. Czytano Proiekt względem możności obierania Generałow kommenderuiących do Kommissyi Woyskowey. Załuszewski Poseł Kuiawski wniosł że oddalać Generałow kommenderuiących nie można gdyż potrzeba naysłusznieyszych ludzi do tey Kommissyi Woyskowey. Wielbię Osobę JO. Xcia Czartoryskiego Posła Lubelskiego, nie mogę tylko z pochwałą wspominać zdanie Jego że drażnić nikogo nie należy, ale powinności swey dopełniać potrzeba. Rzewuski Poseł Podolski zdaie mi się że nie wypadałoby to z porządku rzeczy, aby Generałowie Kommenderuiący Dywizyami zasiadali na Kommissyi. Załuski Kasztelan Buski żądał tego aby Generałowie Kommenderuiący zasiadali. Wołyński Poseł Hulewicz Czytał Proiekt że Kommendy Generałowie Kommenderuiący ~~mi~~ mieć nie będą w czasie zasiadania. Rzewuski Poseł Podolski powiedział „Pytałem się Pota=

ckiego Generała Artyllerii oto, ktory to sprawiedliwym uznałem. Co się zas tycze wniosku aby z dwoch iednego Imienia niebyło. Jak odpowiadam że wiem o tym iż to na mnie obrocony było, przeto odstępuie od chęci bycia w Kommissyi Woyskowey, zostawuiąc sobie Pole nad stawieniem pole mych piersi y rozlewem krwi zasłużyc sobie Imie około dobra Oyczyzny pracuiącego." JP. Moszczynski Poseł Poznanski aby tylko Generałowie Kommenderuiący zasiadac mogli. Rzewuski Poseł Podolski aby y niżsi wczasie y Subalterni obierani bydz mogli. Mniszek Marszałek W. Kor: „Zdaniem moim naylepszy ten srodek iest a ktory a zaliz sprawie nie potrafi zgodę. Aby dołożyc że wczasie tym kommenderowac nie będzie mogł gdy ten będzie wciągu sprawowania Urzędu Kommissarza Woyskowego." Potym Głosie Załuski Ch. Buski oswiadczył ponieważ taka iest zgoda S. Rpty przeto ia odzdania mego odstępuię. Sewerin Potocki Poseł Bracławski zabrał Głos w takowy sposob „JW. Słyszany tu Głos JW. Rzewuskiego Podolskiego Posła nie wiem czyli się to ma rozumiec o obieraniu samych tylko Generałow dzwiczyami kommenderuiących, czyli o JP. Komarzewskim Generale Lieutnancie Amploiowanym przy Boku J. K. Mci." Szydłowski Ch. Zarnowski wniosł aby nie tylko Generałowie ale y niżsi Officerowie bydz mogli Eligibiles do Kommissyi Woyskowey; a iako prosze, Kontuszowy aby też y Towarzysze należeli. Rzewuski Pisarz Polny Kor. a Poseł Podolski zabrał Głos w ten sens „Powołany od P. Bracławskiego tak się tłomaczę żem wspominał o Generałach Lieutnantach nie zas o Generale Amploiowanym przy boku J. K. Mci. Ktorego Urząd wraz z Departamentem Woyskowym uchylonym zostało. Prawa zas R.u 1775 y 1776. y 1778 y 1784. Generała Maiora Amploiowanego nie zas Generała Lieutnanta ustanowiła. w Czym besprawie popełnione. Dziwno mi nie mało że ten Urząd przypieczętowanym został. Że ten Urząd z woli W. K. M. ustanowionym został nie z Prawa biorę ciebie JW. za swiadka. JW. przemowiony od ciebie wyraz będzie tu wyrokiem." Marszałek Seymowy mam nadzieię że wniosek względem obierania Generałow mogł by bydz ułatwiony iednomyslnie. Ozarowski Ch. Woynicki zdaniem moim niema przyczyny ważney oddalania Generałow od Kommissyi. Kublicki Poseł Inflantski temi mowił słowy „Nie wchodzę w to że JP. Komarzewski bezprawny tytuł Generała Lieutenanta ma: że ma tylko Prawa R.u 1775. y 1776. y 1778 y 1780, y 1784, nadany Generała Maiora Amploiowanego przy Boku J. K. Mci. Bo to dosyc iasno wytłuszczonym było od JW. Rzewuskiego Posła Podolskiego. Lecz zdawałoby mi się y to dodac aby tenże JP. Komarzewski czy iako Pan Generał Maior czy Lieutnant nie zasiadał w Kommissyi Woyskowey. Jak się przytrafiało w Departamencie Woyskowym w ktorym przez czas nie iaki znaydował się. Zaprzeczenie tam Jego bytnosci za ważne mieli, tu naylepiey byłoby zabronic Prawem żeby to niebyło przyczyną do iakowych ci niechęci." Gdy wołali o Sworum JP. Rzewuski Poseł Podolski

takową propozycyą czytał. Generałowie kommenderuiący mogą zasiadać affirmative. Niemogą zasiadać negative. Marszałek Seymowy powiedział że propozycye zamowiwszy sobie Turnum względem Generała Amploiowanego Przy Boku JKMci. Zaleski Kasztelan Ozeski wniosł tę Propozycyą czy Generałowie kommenderuiący nie mogą bydź obierani. Suchodolski Poseł Chełmski aby bez Pensyi y Pretensyi żadney zasiadali. Sutakowski Poseł Orszański ieśli Generałowie Kommenderuiący nie mogą bydź w Kommissyi Woyskowey dla tego że są pod Kommendą więc Pułkownik y żaden Officier nie mogłby bydź wniey. Hulewicz Poseł Wołyński chciał aby Generałowie Kommenderuiący nie znaydowali się w Kommissyi Woyskowey dla tego że są zabawni iest to iedno co uznawać że y Urzędnicy Cywilno Woyskowi zasiadać niepowinni, bo y ci Lustracyami y do czasowych zastępstw Kommissyi Woyskowey są wzywani. Marszałek Seymowy przeczytał Propozycyą y na nię iednomyślney wszystkich nie było zgody. Szydłowski Kasztelan Zarnowski „ Niechałem w Skromności zdania wszystkich, iedna tylko troskliwości” obiekt znayduię. Boiazń przewagi Woyskowych nad Cywilnemi. Ale liczba wyznaczona Woyskowych tak zaspokaiać powinna że boiazni nie można mieć dozwolenia zasiadania wniey wszystkim Woyskowym, a nawet y Towarzyszom.” Minister Marszałek W. Kor. dał Głos do czytania Propozycyi JMXdzu Gorzeńskiemu Referendarzowi Kor. na którą Posłowie Krzykneli nie masz zgody. Xże Prymas mowił „ Ze troskliwość” w niedozwalaniu zasiadania na Kommissyi Woyskowey Officierom ta była pobudka że się obawialiśmy aby nie rozkazywał ten ktory wykonywać ma, y że się Kontentuie opisem tym ktory nastąpił.” Hulewicz Poseł Wołyński Radził przypuście Generałow kommenderuiących do Kommissyi Woyskowey. Kochanowski Poseł Sendomirski aby do wszystkich pod komendnych wolność władania Woyskiem rozciągnioną była. Rzewuski Poseł Podolski temi mowił słowy „ NK y NRptey S. Konff. w Wolnym Narodzie gdzie krol wydziałem swey łaskawości udziela Urzędy tak Woyskowe iak Cywilne. Tam wdzięczność owa ktora winny hołd łaskawości oddawać zwykła. Więcey ceni ciebie Krola niż Rptę y Jey dobro bydzi. Bo krolowi winien wdzięczny Urzędu, do ktorego Rpta dochody czasową Prerogatywą przyłączyła. Dla tych przyczyn o Turnum proszę!” Łos Wda Pomorski żądał czytania Propozycyi po ktorych przeczytaniu nastąpił Turnum było wotow affirmative z Senatu 69. z Stanu Rycerskiego 120 za tą propozycyą Generałowie kommenderuiący są Eligibiles affirmative, nie są Eligibiles negative, y było ich z Senatu 2 z Stanu Rycerskiego 35. Nieprzytomnych 35 było Potocki Sta Tłumacki Poseł Podolski zamowił Sekretne Wyski ale Kollega Jego Rzewuski Poseł Podolski zabrawszy Głos explikował się takim sposobem „ Mieśność propozycyi była przyczyną do żądania ktorych Conditionate danych, a ktore podług Prawa Ro 1768

Hołowni do Propozycyi dawane bydź powinny. Ile za nie ważne uznawać należy."
Suchodolski Poseł Chełmski obstawał przy zdaniu JW. Rzewuskiego Posła Podolskiego.
Marszałek Seymowy przeczytawszy Propozycyą rzekł „Zdaie mi się że Propozycya iest ia-
sna. Ale wiem że y niesmaki zarowno przyimować muszę. Jednak mitomi iest że to
wszystko dla dobra Oyczyzny dzieie się." Ministerium do Tronu poszło za solwowana
była Sessya na dzien jutrzeyszy na godzinę dziewiątą z rana —

SESSYA 21.ª Dnia 17.º 9bris

Dla słabości zdrowia JKMci Sessya przez JX. Podkanclerzego Kor. za solwowana
na dzien dwudziesty 9bris na godzinę dziewiątą z rana —

SESSYA 22.ª Dnia 20.º 9bris

Marszałek Seymowy zagaił w tych słowach „NN. y NNPtwy Skonff: Jeżeli powszechne
czucia w przypadkach umartwienia są mocnieysze, to przemiana załoby w Ukontentowa-
nie iest tym milsza im trudnieysza. Im większe się do nich zawady tym więcey starania
do uzupełnienia onych przykładać należy. Czas sześcio niedzielny Seymu ubiegł na
samych tylko naradzeniach. Azaliż czas teraznieyszey Prorogacyi lepiey w tym od nas
będzie. W tey nadziei daie Głos JP. Sekretarzowi Seymowemu." Krasinski Sta Opinogur-
ski a Poseł Podolski pytał się czy Noty są kommunikowane. Lecz odebrał odpowiedź że
Materya zaczęto. W tym Senat nie cały za przewodnictwem Xcia Prymasa całował Rę-
kę Królewską. Potocki Poseł Podlaski w tym czasie popierał zdanie JP. Krasinskiego
Posła Podolskiego. Marszałek Seymowy odpowiedział „że nie wprzód odpowie na zapy-
tanie aż dopoki pierwszy nie odeydzie Punkt." Suchodolski Poseł Chełmski przymowił
się twierdząc że w Domu JW. Marszałka Seymowego ułożono aby do Pułkowników exc-
lusive przypuszczono Woyskowych do Kommissyi Woyskowey. Czetwertynski Poseł
Bracławski żądał oddalenia Generała Amploiowanego przy Boku JKMci od zasiada-
nia w Kommissyi, tedy powszechne nieukontentowanie słyszeć się dało. Gutakowski Po-
seł Orszanski Sta Mopinowski żądał tego dodatku do tych wyrazów w iakiey kolwiek słu-
żbie będących tego wyrazu Aktu. Szydłowski Klan Żarnowski prosił aby y towarzysze ro-
niey znaydować się mogli. Krasinski Sta. Opinogurski Poseł Podolski aby na dwa
lata tylko Kommissarzy obierać. Morzkowski Poseł Poznański żądał aby dwoch jedne-
go Imienia y herbu niebyło. Zielinski Kasen Biecki aby decydować podług Proiektu in
deliberatione będącego. Suchodolski Poseł Chełmski przymowił się twierdząc że się to stało
z przyczyny JP. Hulewicza Posła Wołynskiego. Tedy w tym stopniu rzeczy są, upraszam aby
podług układu w Domu JW. Marszałka Seymowego uczynionego aby do Pułkow-
nika exclusive zasiadali. W tym swod zaczoł się y Marszałek Seymowy prosił aby
JPP. Posłowie zprzeciwiaiący się myśl swoią wyłuszczyli. Ożarowski Klan Woynicki żądał

Pułkownikow inclusive. Oraz aby dwoch iednego Imienia nie było. Moszczynski Poseł
Poznanski zabrał Głos iż w zdolności bycia w Kommissyi Woyskowey trzy rzeczy uważac
należy 1° aby był Szlachcic, 2° Possessionat 3° Woyskowy. Potocki Sta Drohicki
a Poseł Ziemi Bielskiey mowił iż się znayduie wielu Pułkownikow nie Szlachty a kto-
rzy tam znaydowac się nie mogą. Marszałek Seymowy widząc sprzeciwiaiących Posłow
Mazowieckich upraszał ich o wytłumaczenie powodow tych. Wołowicz Poseł Ciecha-
nowski zabrał Głos w ten sposob„ NN. y WWPstey S. Skonff: Mowiąc o Prawie Stano-
wieniu twierdzę tym samym o ustawie wieczney. Uwagi nad nie są wyższe nad wzglę-
dy osobiste. Nigdy nie myślałem głos moy do kogo obrocic; bo znam y umiem cenic
przymioty JW. Rzewuskiego Pisarza Polnego Kor: a Posła Podolskiego dowodem tego dołożym
dodał Salvis modernis Possessoribus. Jak przyiemne to było JW. Rzewuskiemu Po-
słowi Podolskiemu odstąpic dla Łaskawszych Cywilno Woyskowych. Tak mnie row-
nie miłe iest zdac aby w Całym składzie Kommissyi nie było dwoch iednego z Imie-
nia." Suchodolski Poseł Chełmski tak mowił„ Moment nawet poznania mego JW.
Rzewuskiego Pisarza Polnego Kor: był zaraz naznaczony dziełem pochwały godnym.
Offiara z Urzędu swego uczyniona przez niego dla dobra (: podług mienia WPanow:) Oy-
czyzny była mu pobudką do uwielbiania Jego. Okoliczności z ktorychby Męża tego wy-
chwalac należało iest tak wielkie, że każdy kto tylko maters moment radosny bycia
z nim związany miłą przyiaznią, przyzna to bez chwały dla niego, że znaleść w czyn-
nościach Jego cos wystawienia godnego iest tak łatwo, iak w osobie pełney Cnot. To z
czego JW. Ciechanowski chwali JW. Rzewuskiego Posła Podolskiego nie iest Jego rzeczą„ było
iest dziełem Rptey. Offiara ta uczyniona przez iednego Urzędnika do ktorego to obroconym
była Posła nie czyni Prawo, nie wiąże rąk całey Rptey. Prawo tak ustanowione uczyniło-
by krzywdy Czterom familiom Potockim, Czartoryskim, Małachowskim y Rzewuskim,
z ktorych Hetmani byliby y czyliż iednych zaszczyt ma wspoł imiennikom czynic krzyw-
dę." Marszałek Seymowy kazał czytac Proiekt. Zakrzewski Poseł Poznanski oswiadczył„ Cho-
ciaż się zgadzam z zdaniem JW. Suchodolskiego Posła Chełmskiego iednakże żądam
aby Hetman wraz z swym imiennikiem nie zasiadał." Potocki Poseł Bielski aby
sama Szlachta rodowita zasiadała. JW. Suchodolski Poseł Chełmski zgodził się z zda-
niem JW. Zakrzewskiego Posła Poznanskiego y gdy zapytano się po trzy razy o zgodę y
tak stanęło Prawo. Panowie Mazowieccy zdawali się temu sprzeciwiac, po ustanowio-
nym Prawie przez trzy krotne obwołanie zgoda. Marszałek Seymowy pytał się czy Cywil-
ni Woyskowi maią ~~by~~ brac pensyą, iako też y Woyskowi. Krzykniętо niemasz zgody
Suchorzewski Poseł Kaliski aby Woyskowi Kommissarze nie brali Pensyi tylko z swoych
Gaży. Rzewuski Pisarz Polny Kor: a Poseł Podolski przymowił się„ Co do mnie zezwalam

aby Pensye niebrali, y mnie ieśliby się przytrafiło znaydować w Kommissyi Woysko=
wey chętnie offiarę z pensyi iako Kommissarzowi uczynię. Lecz przypominam że
Gaże Officierskie y Urzędników Cywilno Woyskowych są przyszczupłe." Mórzycki
Poseł Poznański y Ożarowski Kasz. Woynicki powiedzieli że nie wiedzą czy iest zgoda na
powyższy Punkt. Marszałek Seymowy powiedział że ta iuż stanęła. Małachowski Sędzia
y Poseł Wyszogrodzki doprasza się aby porządek Seymowania lepiey zachowany był. Swar=
zewski się uskarżał iednych utrzymujących że Zgody niebyło. Potocki Marszałek Nadworny
Litew: tak się odezwał „ Marszałkowie zaprzysięgli wierność pełnienia Obowiązków
swoich, ich sumienności sprzeciwiać się nie można. Oni porządku przestrzegaią. Oni
woli powszechney są tłumaczami, czy kto dosłyszał lub nie to iest Jego wina, a omyłka
zmysłów. Wiara publiczna w Marszałkach iest zniszczona." Suchodolski Poseł Chełm=
ski przymówił się „ Przyzwyczajeniom Głosów przypisać to należy. Lecz to ubliżeniem
prawdziwie y przywileiów y Prerogatyw Osoby Marszałka nazwać mogę. Przypomi=
nam prawa dawne napisane na ubliżaiących poszanowaniu Marszałkom. Radbym
żeby każdy z zasiadaiących to Marszałkowi Seymowemu, na świeżey miał pamięci
czynności zdarzone na rozmaitych Seymach a nawet y za teraźnieyszego Panowania
zaszłe." Mórzycki Poseł Poznański mówił „ Że wywiązuiąc się Obowiązkiem mo=
im Jako Deputat do Konstytucyi, oświadczam że niebyło iszcze Decyzyi w czym do
Sekretarza Seymowego odwołuię się." Wybranowski Poseł Lubelski że świadectwo Mar=
szałka iest większe niż kogo innego. Starski Poseł Krakowski że cofać Decyzią iest hań=
bą Narodu. Posłowie Lubelscy Wołyńscy, Podolscy, Chełmscy y inni wołali Sądu na sprzeci=
wiaiących się Decyzyi Seymu. Grabowski Poseł Wołkowski rzekł „ że w materyi czy 3. czy
6. Mieyscy Hetmani zasiadać maią rozdwoione są zdania ale dla zapadłego Prawa wszy=
scy milczą." Suchodolski Poseł Chełmski tak mówił „ będę prosił o sąd na tych którzy bez
dania przyczyny krzyczą nie masz zgody." Jerzmanowski Poseł Zgorzycki tak mówił „ że
szanuiąc Osobę Marszałka odstępuię y kolledzy moi od sprzeciwieństwa, a kontynuacyę
Materyi proszę." Czytano Proiekt aby Woyskowi pensyi niebrali ale Potocki Poseł Podla=
ski prosił aby y Cywilni niebrali pensyi w Kommissyi Woyskowey zasiadaiący. Stroyno=
wski temu się sprzeciwił y inni. Marszałek Seymowy powiedział że to nie może być,
bo iuż w tey mierze Prawo stanęło. A gdy na to trzykrotna stanęła zgoda czytano Pro=
iekt aby zaraz po Elekcyi Marszałka Seymowego obierana była Kommissya. Stroy=
nowski Poseł Wołyński zgodził się na to dodaiąc że Kommissarze Woyskowi strasz=
ni byliby gdyby Elekcya Kommissyi Woyskowey nie naypierwsza była; bo żadney z nich
sprawiedliwości nie mielibyśmy. Mierzeiewski Poseł Podolski krzyknął nie masz zgody pro=
szę o Turnum. Zakrzewski Poseł Kuiawski rzekł „ Sprzeczność Praw spod sprawia; Prawo R.ta

1768. dwie niedziele bytności w Izbie Senatorskiey naznacza. Elekcye zabiorą cztery, Pra-
wo Ru 1775. nayprzod Elekcyą Rady naznaczyło tym samym poprzedzające Prawo zni-
szczemniło. Krotki przeto czas zostawiony Prawodawstwu trzeba więc obmyślić
sposoby aby Seymy bez czynności oddane niebyły. Zdrowie JKMci nadwerężone
y spozniona pora nocna wymagaią tego aby P. Podolski od Turnu odstąpił, do
dnia jutrzeyszego." Marszałek Seymowy przeczytał notę od Posła Pruskiego Buchol-
tza rozkazał. Po przeczytaniu ktorey Potocki Poseł ~~Podolski~~ Podlaski prosił o Jey
Kommunikacyą Posłowi Moskiewskiemu „Dodaiąc te wyrazy niech grzeczność
Stylu tey Noty będzie Nauką dla JP. Stackelberga Posła Rossyiskiego." Marsza-
łey Seymowy doniosł że Notty Kommunikowane były, y ieżeli wola Stanow bę-
dzie Kommunikowano zostanie; a gdy wtey mierze powszechney zgody odgłos
słyszeć się dał JP. Marszałek Seymowy zapewnił że ta Kommunikowaną będzie.
Ministeryum do Tronu poszło y Krol Solwował Sessyą na godzinę 9 zrana naiutro.—

SESSYA 23a Dnia 21o 9bris

Marszałek Seymowy zagaił Sessyą wtensposob „NP. y NKpłey S: Zkonff. Odmiany
rzeczy są częstokroć miłe, winszowałbym sobie aby iuż pozakonczoney Kommi-
ssyi do inney zwrocić się mogł materyi. Ale znam że wposłuszenstwie Prawa Ru
1768 muszę tak długo ciągnące Dzieło aż zakonczonym będzie. In ordine czego daię
Głos JP. Sekretarzowi do czytania Proiektu." Mirzciewski Poseł Podolski przymowił
się „NP. NKpłey S: Zkonff: Szanowne dla Krain zdrowie W. K. Mci. było mi pobudką,
że tak chętnie odstąpiłem od Propozycyi moiey pod warunkiem aby Sessya
dzisieysza od Turnu w Materyi czy Kommissarzow Woyskowych po obraniu Mar-
szałka Seymowego Elekcya będzie ma czy poodbytym wyborze na Konsyliarzow Rady.
In ordine czego solwowana Sessya była." Ankwicz Poseł Sandecki odezwał się
że Układanie Propozycyi do Laski należy. Xże Prymas potem sam zabrał Głos „NP. y
NKpłey S: Zkonff: Wybor y Uformowanie Aliansu naysilnieysze Mocarstwa z za-
stanowieniem robią. My zatem czyniąc bez Woyska, broni, sił, y pewnego wspar-
cia chcemy obudzać Traktaty. A zemsta Słabości naszey Strasznieyszą będzie może.
Wodpisie na Notę Posłowi Rossyiskiemu założyliśmy to że Negocyacye Izba za
przyzwoity srodek obiera. Te iak nayprędzey zacząć należy, abyśmy wynalazłszy przy-
zwoite srodki Traktaty niełamali. Com pierwey powiedział to y teraz ponawiam
że skromność silnego nawet zdobi. A zatym nam przystoynieyszą iest. Myśl Seymu nie-
stannego w samym Imieniu Ustawy tworzy Polaka; Ustawne Prawodawstwo smutny
rozstęp odmiany Rządu sprawuie. Czy części wyznaczona rządzić będzie, czy rownemu
zdawać będzie sprawy, Parsuper parem non habet potestatem, iakże samowładnego Pana

bydzi niszczyc, lub scieśniac. Związaliśmy się przy Dostoieństwie W. K. Mci y całości Ma-
iestatu nie niszczemy swoje dzieło własne: nie gubiemy siebie Negocyacyą zaczniy-
my ią ato Materyą odłożmy." Massalski Biskup Wilenski wten sposob mowił, „Mr. y
WWPstwy Szkonff: Milczenie wtey materyi byłoby występkiem. Toi Oyczyzny przeraza
naymocnieysze uczucie. Jesli bezsilność nas przerazała to nie iest uspokoienie. Czy
Interess Sąsiadow nie ruszy Polski z fundamentow swoich nikt zapewnie nie może.
a iednomyslność iest iedyną twierdzą Narodow iest Interessem słabością cudzą u-
zmacniac swoią potęgę. Narod Narodowi niepomaga chyba wtedy kiedy zwiększe-
nie wspolnego przeciwnika iest wspolnie szkodliwe. Wiele tworzy przymierza a
dotego wybiera przyiacielem tego kto ma Interes Jemu bydz pomocą y zdoła u-
trzymac Jego istestwo, kto zaręczy aby Polska Kraiu naszego nie kontowała Sąsia-
dow. Szanuymy wszystkich nierozdrazniaymy nikogo. Sąsiedzi się rozniąc, boymy się a-
byśmy ich zgody niechcieli bydz ceną. Mowiłem y powtarzac to bede ze całość nasza iedno-
myslności zawisła. Natura Rzeczy Republikanskiego Rządu tworzy niezgody, lecz za co w
sobie samych nieupatrwiemy niebespieczenstwa, a ktorey Sąsiedzi pozytkowac mogą.
unieść ypotrafią. Nie zrota lecz Sąsiadow naszych obawiaymy się, poty poki światło
ludzkości wspolny ziemi Oycami ich nieutworzy. Gorcie u Sąsiada boymy się aby pozar Woy-
ny nas niezagarnął. Pocoz tak daleko rozruszmiliśmy się maiąc ieden cel Dobro Ukochaney
Oyczyzny zawsze dzieło prowadźmy do Konca. Stawmy siły poki niemi władniemy.
Bądźmy wspokoyności nie czas pałac gniewem kiedy bezsilni iesteśmy. Nie zostańmy
wprzypadku Rycerza Rzymskiego zrzucaiącego się wprzepaść. Podnosę umysł to wolnego
Polaka ze ieden zprzodkow pale wrozległych był miejscach drugi mało co nie zgnębił.
obcą potencyą, trzeci co zmałą Garstką licznych pokonywał nieprzyiacioł inny co swym
Imieniem tak pogromił obce hufce ze prawie do zawarcia Soiuszu przynaglone by-
ły: pozniey w obcych Stolicach gospodarzyliśmy. Dały następcow Tronow w Jencow
przemieniali śmy. Nakoniec Naszym Oręzem wybawicielami Chrześcianstwa sta-
waliśmy się. Lecz myslmy abyśmy dotego przyszli, wprzod iednak stanmy się Polakami,
nie zaś wten czas liczyc Nieprzyiacioły kiedy iest potrzebna wszystkich przyiazn. Je-
dna zgoda tylko potrafi nas wybawic. Moderacya, wszystkich rowne powazenie,
zasłoni nas od naprzykrzenia, inaczey łatwo się stanie ze Mocarstwa narazone do-
oześć Kraiu wokup. Pomyslność Oyczyzny iest wszystkich zamiarem; to bydz nie mo-
ze iak wszczerey na wzaiem ufności. Zwołac Mr. Narod: abys myśli swoie Jemu
obiawił: ze nic bez niego nieczynił: Wolą Jego wyrozumiec; a wolne mowienie brac
za dowod troskliwości, o Dobro Kraiu. Nieustawayże wtey Pracy WK; a tak spoisz się ści-
ślejszym Ogniwem z Narodem, co da istotną siłę Kraiowi. Rząd moc ścięzone bydz po-
winny.

Rząd iest władza ktora złączoną bydź powinna wpodobienstwo owego Drzewa, ktore silniey
szym iest gdy gałęzie złączone wzrost swoy biorą. Kto żąda Kommissyi nie podległey
prągnie miec Anarchyą. Żołnierz powinien bydź Kommenda, Kommenda pod rzą=
dem Hetmanow, Hetmani pod Władzą Kommissyi, nad ktorą zostawac straz ta wia=
kiey będzie postaci nie wiem, y czy wsobie nie zachowa podobienstwa do owego Ol=
brzyma ktory ogromem wielkości swoiey zgubi gospodarza. Rada ta nie iest to no=
wym wynalazkiem Unia będzie swiadectwem Iey czynności. O słowa Rady niniey=
sza, lecz zawsze tey władzy potrzeba odiąc moc Tłomaczenia Prawa. A tak ta wę=
gielna skały upadnie zasada, a Rada wrocona do pierwiastkowey swoiey postaci.
Strożem tylko będzie Magistratur, doziraiącym porządku wewnętrznego, y bacznym
w zachowaniu traktatow. Coż Seym Nieustaiący choc bez Prawodawstwa zrobic nie po=
trafi. Ktoż zaręczy aby ta władza, Tłomaczenia Prawa dotey mocy nie przywłaszczy=
ła sobie. Obawiaymy się aby tę samą Moc nie przywłaszczył sobie Narod, ktorą zbo=
ieżną w Radzie oglądaliśmy. A ieżeli będzie zawsze prawodawczym to ani Prawo swe
zachowanie miec będzie, ani ogolna Kraiu całość, ani szczegolny Obywatel bezpiecznym
będzie. Zapał Nowości iest wielki, a doświadczone złe lepiey poprawic a nizeli nie
znanemu wynaydowac srodki. Interes częstokroc stanowi Prawa, a tam pierwszy za=
pęd tworcą bydź może sprężyną. Wrocmy się ad Senatus Consulta, lecz ktoż bę=
dzie odbierac raporta, kto Instrukcye dawac? A Stan Rycerski nie utraciłżeby Pre=
rogatywy wpływania do Rządu między Seymem a Seymem? Bez dozoru Nayzwyższego
tyle byłoby oddzielnych rządow ile nayzwyższych Magistratur. Czyż wtenczas trzeba fun=
dowac Anarchyą kiedy siły powiększamy, trzeba żeby była Rada dla odwrocenia bez rzą=
du. Należy Negocyowac a zapewne naleziona będzie powolność. Nie trzeba się bez=
sił narażać szybkim Gwarancyi odrzutem, prawować względem pojednania nale=
ży raczey niżeli oburzać na siebie Przyiaznego Sąsiada. I dotego nayprzyzwoitsza będzie
rzeczą zlecić Kanclerzom Obojga Narodow Negocyacyą wtey materyi z Posłem Dwo=
ru Petersburskiego. Rzućmy dumę ostrości, a nie oburzaymy Sąsiadow." Czacki Podcza=
szy Kor: Poseł Czernichowski przymowił się wtakowy sposob „ Iuż uznana niepodległość
Rptey iest. Iuż Gwarant Prawa imponowac niema, tylko wtedy bydź czynnym, gdy wezwa=
nym zostanie. Znikneła nakładnicza Gwarancya. A ieżeli znalazł się Wilhelm Tell kto=
ry Szwaycary uwolnił. To pewnie znaydzie się taki wnaszey Rptey ktory wielkością racya=
mi rozniecie, a mieczem poprze." Suchodolski Poseł Chełmski mowił wtenczas „ WPy W.
Rptey S. Zkonff: Wstydziłbym się przed Wpaństwem Bracia moiemi gdybym niestawał przy nay=
świętszey rzeczy Polaka, twierdzy niepodległości. A wzgardy godnym reprezentantem byłbym
gdybym niestawał przy Prerogatywach swoich y Marszałka Koła naszego. A ktore po cy=

Sciey naruszonemi przez Laskę Wielką dnia wczoraiszego zostały. Sessya Dnia 6 9bris była
nadto smutna gdy niepodległość i wstręt Trzy Dworow wyciskał; ufność w Wszechmocności
nadzieię ożywiła. Ow Senat ktory podług wszelkich swoych początkow wzor nam dawać
powinien ten sam znayduiemy zapominaiącym się. Węzeł Konfederacyi ktory Krol, po
tym tenże sam Senat, na koniec y my Posłowie podpisami naszemi upoważniliśmy,
pozwala nam wszelkie materye większością decydować, więc nawet y Prawa Kardynal=
nemi pluralitate bytności Jey decydowali byśmy. Tym bardziey gdy w liczbę Praw Kardy=
nalnych widzę Senatus Consultum, skassowane Aº 1775. Praw zas Kardynalnych u=
stanowionych w Rº 1775. niema tylko w Rº 1768. MP. Nasz Narod gotowy tobie słu=
żyć niedependuiący nikomu y ktory ciebie rownie nie dependuiącym widzieć chce.
Łamać Traktatow nie chce; lecz rownie niecierpi grozby. Narodem iesteśmy wolnym
pogrozek się nie obawiamy. Lubo wstręt do obcych czuię wyrazow, iednakże przymuszo=
ny iestem obcego Narodu przypomnieć te wyrazy abym okazał że JKM Pruskiego wy=
razy przyiemnieysze są Narodowi wolnemu y niepodległemu nad słowa mniemanego
naszego przyiaciela. Monarchy pierwszego wyrazy wolność y niepodległość Narodu zabe=
śpieczaią; drugiey Monarchini słowa niedependencyą Polski, y wolność obarczaią. Ka=
wdę tę iuż aż nadto doznaliśmy. Złey wiary tego Narodu Alexander, Albrycht, Zygmunt
Bracia, y Zygmunt August ostatni z Linii Męskiey z Xiążąt W. Litew: Jagiellon=
czykow pochodzący a Krolowie Polscy doświadczyli. Rownie Jey doznali Stefan Batory,
Zygmunt 3cy Syn Jego Władysław, Jan Kazimierz, Michał Wisniowiecki, Jan Sobie=
ski August II, August 3. y W. K. Mc nawet sam. Zapanowania Jego niesłychanym spo=
sobem działane czynności od czasu smierci Augusta III. do Rº 1768. są pomnieyszemi
nad zabranie z stolicy z pod boku W. K. Mci z tey tu swiątyni, Senatorowie y Posłowie
przy Religii, wolności Prawie y niepodległości Narodu obstaiący iasno okazuią z gwał=
cenie Praw niepodległości y wolności. Ktore potwierdzonym zostały z zgwałceniem
Praw wolności Seymem Aº 1776. utworzonym przez tę Potencyą. Działaniemi krzywda=
mi przez Konsystuiące Woysko, y zabierani Obywatele dla zaciedlenia Kraiow w Ro=
ssyi nie zamieszkałych okazuią niegrzeczność y niepotrzebę przyiazni z Moskwą. Ztąd
Samą ktora w Rº 1768. zagwarantowawszy Kraie w Rº 1775. pierwszą była plantowniczką
do zaboru Kraiu, ona przymusiła Krola Pruskiego do zaboru. Udaymy się teraz w związek
z Krolem Pruskim a zaliż lepiey dla nas będzie." Xże Marszałek Konff: Litew: Sapieha mowił
w ten sposob „NP. y MMPanowie 2d. Konff: Chęć oszczędzenia czasu, dzień wczoraiszy będz mowi do=
wodem, gdym offiarę z miłości nawet własney dla Kraiu uczynił. Dotknięty na dniu wczoray=
szym milczałem poki czas nie da momentu Reflexyi. Podrzałem gdym o Negocyacyach u=
słyszał, wyrzałem zaraz w tym rozwalinę wolności, rozwolnienie Praw swiętych libertatis.—

Strwchłałem gdym usłyszał że przez Negocyacye z dworem obcym żądaią formy Rządu
odmienić Kraiu naszego y nas w Polszcze urodzonych z słodkich wolności Praw pozbawić.
Wolałbym stracić rękę niżeli ią do haniebnego takowego poznuge podpisu Oświeczony że
ta tylko służyć może dla większego dobra Oyczyzny. Przestałem na wniosku tym że w
trzecim Punkcie to haniebne skassować można było, co z chwałą wpierwszym po=
twierdzonym został. Wiem nadto że wewnętrzne urządzenia nieinteressuią Sąsiadow.
Gwarancya w iaki sposob brana bydź powinna dostatecznie to wytłomaczył JW. Cza=
cki Podczaszy Kor: Poseł Czerniechowski. Mąż pełen talentow, gorliwość Jego o dobro
Kraiu była mu pobudką do wytłuszczenia w iakim sposobie brana bydź powinna
Gwarancya, y złą do Zewnętrzney nie wewnętrzney formy Rządu wpływa. Pamię=
ta Narod co ucierpiał y to chce zostawić dla tego aby iuż więcey niedoznawał. Ro=
ztropność WP. iest potrzebna, lecz odwaga częstokroć daie dowody ymienia przy Pra=
wach wolności nieodłącznym od Narodu ginące, o desperacyi zaś mi się nie mowi bo
ta dla wolności wszystko w offiarę niesie. O Radzie niema przyczyny mowić. Rada
nayszkodliwsza Kraiowi nie mieysce iednak o niey mowić ani dowodzić Jey nie u=
żyteczności, ściąga zasłonę trwogi, Departament zniszczony powstaie z rozwalin
swoich, trzeba więc dać Jestestwo żywotne Kommissyi Woyskowey, aceby Narod wi=
dział swe dzieło iuż dokonane. A Jeśli iednomyślności nie będzie to Turnum zaspokoi
naszą troskliwość. Zdaniem moim obranie Kommissarzy Woyskowych nastąpić za=
raz po przeczytaniu przysięgi powinno y względem czego JP. Sekretarz Litew: Konff: pro=
iekt przeczytał." Walewski Wda Sieradzki przymowił się w tych słowach „ Milczenie me=
go Miłość Oyczyzny była przyczyną /: tę mod siebie samego szacunę :/ bo szanuiąc czas
nic niemowiłem. Lecz skoro przerwaną widziałem Materyą Woyskową przez myśl po=
daną od JO. Xcia Prymasa. Do ktorey przymowić się iako Polak iako kochaiący Oy=
czyznę znam obowiązek. Jeśli godna iest nienawiści Przyiaźń Gwarancyą zabespieczo=
na, y że zgubą prawie Narodu naszego będąca. To też godne są zastanowienia przy=
iemne y przychylności Krola Pruskiego oświadczenia ktore nas zapewniaią o pożyt=
kach Alianszu; przez ktory związki Traktatami z Anglią, Hollandyą, y Rzeszą Nie=
miecką mieć będziemy. Negocyacya ta naylepiey ułatwioną zostanie przez wysła=
nych Posłow, co się tycze materyi zakwestyonowaney proszę o Turnum." Ożarowski
Kšan Woynicki zabrał Głos w takowy sposob „ NP. y NRPtey J: 2 Konff: Nikt mnie w
przywiązaniu do moiey Oyczyzny nie przewyższy. Wiem o tym że kto chce bydź dobrym Pra=
wodawcą wprzod doskonałym Ustaw wykonywaczem bydź powinien. Naylepsze Usta=
wy gdy skutek swoy nieodbieraią nie mogą tylko się stać nieużytecznemi. To maiąc
na baczności poprzednicy nasi. Krolom nayprzod za Batorego dali Deputatow przy Boku

sił mieszkaiących dalej Hetmanow. Prawami R. 1611 y 1613. Bellam Offenzivam roz=
poczynać Krolom zabroniono. Wewnętrzny iednak Rząd upatrywać Krolom y Radzie w R.
1690 nakazano. R. 1717 władza Hetmanow uszczuplona, a R. 1764 w Kommissyą zwroco=
na ktorey władza Prawami R. 1766 y 1768 uszczuplona; w R. 1775 z Referencyą do Rady
ostrzeżona; a w R. 1776 skassowana y w Departament Woyskowy przemieniona. Seym nie=
ustaiący o ktorym nieco wyżey zdaiemi się bydź strasznym y spokoyności mieszaiącym. Seym
zaś gotowy przekładam nad nieustaiący. A ktoryby Rada zwołać mogła a tak gdyby Rada
niechciała go zwołać każda Magistratura uwiadomiwszy Marszałka Seymu zwołać naka=
że. Tym sposobem Kray bezpiecznym od Rady y tłomaczenie od niey odzmiętym zo=
stanie. Uchylenie zaś Rady Prawem Kardynalnym uznaię, napisać zaś aby Elekcya Ko=
mmissarzy zaraz po obraniu Marszałka następowała iest iedno co powiedzieć że Rada
skassowana, a zatym na Tedeum nie pozwalam." Na te słowa powszechnie nieukontento=
wanie słyszeć się dało. Wołowicz Poseł Ciechanowski przymowił się w ten sposob „Nihil
est sine ratione sufficienti. Mowić tu o Radzie nie iest rzeczą przyzwoitą, bo ani
dawnieysza Kommissya Woyskowa, ani z tangi pierwsza od Rady, przeto gdy o niey przy=
dzie mowić, wtedy sobie zamawiam głos." Chreptowicz Podkanclerzy Litew: mowił w tych
słowach „Zawsze miłość Oyczyzny pierwszemi rzeczami y Stroż[o]wi miłą bydź powinna. Trwozli=
wości tę przywiązanie do Narodu sprawuie. Boiazń Rady tłomaczenie prawa, rząd
nad Woyskiem, y wpływanie do Skarbu sprawiły. Te od sunęć od Rady a dać Jey tylko
władzę baczenia Exekucyi Praw. Chcę postępować podług układu należy to co w Kole
za czynności dalszą ułożyliśmy dopełnić w Kole JP. Stackelbergowi daney potrzeba
Negocyacyi uznaliśmy, y oznaczenie Konferencyi do tego zmieysca mego proszę."
Mirzeiewski Poseł Podolski chciał mowić ale przez zaczynaiący głos od Pana Raczyń=
skiego Marszałka Nadwornego Kor: miał sobie przerwany. Potocki Poseł Podlaski przymo=
wiły w żadney znaczyć nie czytałem ani o takiey nie słyszałem aby Senat mogł ta=
mować Głosy Posłom. Suchodolski Poseł Chełmski poparł zdanie P. Podlaski w takowy
sposob mowił „Jeśli dłużey tamowanie Głosow doznawać będziemy, to porzucimy tę Izbę
Izbę niechcąc wspolnie z występnemi zostawać Ministrami. Tamować Głosu Posłowi
nienależy. W milczeniu zachowywać się będziemy gdy słyszeć będziem że JP. Ministro=
wie zabieraią Głosy na oczyszczenie siebie z zarzutu uczynionego względem zawiera=
nia Sekretnie Aliansu z Moskwą. J w tey Materyi Głosu Ministra słuchać będę." Ra=
czyński Marszałek Nadworny Kor: zaczoł w ten sens mowić „NN. y NNPP. y S. Konf.
Powszechny iest od Głos żądania bydź czynnym, lecz sposob onego iest rożny. Dwie są spręży=
żyny Rządu Moc y Polityka. Cieszyłbym się gdyby druga Potrzeze mogł winszować y
gdyby rostropności sposoby doskonałe dla Kraiu upatrywała. Stan Oyczyzny naszey iest

podobny do chorego. Ktory on powstawszy ze słabości zbytnim się pokarmem obciąża. Roz=
sądek sam wskazuie że Sąsiedzi emulują o większe przez nas znaczenie. Nam zaś
należy wszystkich szanować a nikogo sobie nie narażać. Ustanowienie Seymu
Nieustaiącego iest strasznym bo czyli on zawsze Prawodawczym, to częsta odmia=
na ustaw smutny widok sprawiać będzie; czyli w części Prawodawczym a reszte
wykonywaiącym to zostaiąc takim wpodobieństwie Rodzi zostaie. Ale zawsze
mieysce Seymu Siedliskiem będzie znaczney części obywateli. A Skarb Publiczny
lub obywatel wycięczonym. Ktoz nas zaręczy o nie skazitelności następcow W. Królów
Ktory porozumiawszy się z Seymem powoli nas z wolności ogołocić potrafi. Ktoz nas
zapewni nie potrafi abyśmy przez naruszenie Umow nie stali siedliskiem boiu.
Znam to że przemoc dyktowała Ustawy Roku 1775. Lecz nie znam mocy ktoraby
gruntowała czynności nasze. Lokacya Woyska niech raz przez Prawo ustano=
wioną zostanie, Karność Musztru niech będzie przy Kommissyi a obrona Kraiu
przy Radzie. Wyznaczyć Negocyacyą nie iest to ią acceptować, gdyż w Politycznych
obrotach nie masz terminalności prawniczey. Traktaty albowiem poty są mocne, po=
ki kto nie iest mocnieyszy, tym kończę Głos moy że chcę bydź Polakiem wolnym y te
nie naruszoną zostawić chcę moim Dzieciom." Marszałek Seymowy mowił „Uwagi
Senatu są wielkie y godne zastanowienia. Ja zas postępuiąc sobie podług Prawa Roku
1768 przystępować powinienem do materyi Woyskowey. A podług wakcie Konfedera=
cyi będącey mocy przyięcie mam honor uwiadomić że ieśli zgody niema Propozycya
ad Turnum iuz z Laską wielką iuz z Kollegą moim JO. Xięciem Marszałkiem Konf:
Litew: układać będę." Mirzeiewski Poseł Podolski przymowił się „Dziwi mnie to nie
mało że wyznaczenie czasu Rady Elekcyi y Kommissyi Woyskowey miało naru=
szać Traktaty. JW. Wołowicz Poseł Ciechanowski powiedział że dla Rangi potrzeba
Rady pierwey Kommissyi Woyskowey ~~miało naruszać Traktaty~~ później Elekcya naruszyć. Więc gdy Rangi
uważać będziemy, pytam li się tego ktory żąda Elekcyi Kommissyi Woyskowey pośkar=
bowey kto wyższą Rangę ma czy Hetman czy Podskarbi, a iednym oka rzutem przy=
zna pierwszenstwo Hetmanom. Twierdzę że Rada iest pomiędzy Prawami Kardynal=
nemi wzna że Prawo Roku 1775 nie ma praw Kardynalnych tylko Prawo Roku 1768. Akt zaś
Konfederacyi Prawa nawet Kardynalne zdań decydować każą. Gdy Prawa Kardynalne
większością decydować można tym bardziey Prawo nie Kardynalne decydować wolno.
a Przeto proszę o Turnum." Xże Sapieha Marszałek Konf: Litew: zabrawszy Głos mowił w
takowy sposob „NP. y NKoły Cz: z Konf: Nie śmiałbym głosu podnieść gdyby mnie do tego
mego Urzędu obowiązek nie zmieniał. Uwagi Polityczne nie zmnieyszaią we mnie od
wagi szlachetney; wolę raczey bydź prześladowanym tak od swoich iako y Zagranicznych,

niżeli bydź wzgardzonym. Zamiar Konfederacyi wulepszeniu wad Rządowych był prze=
znaczony, dziś niedozwolić Jey Poprawy iest iedno co zrywać ten szanowny węzeł. Stan Ry=
cerski przeniosł się z Kuźnicy Praw, y dobrowolnie z Prerogatyw swoich Ofiarę czyni, gdy
wteyże Izbie to głosy Senatorow, to głosy Poselskie przeplataią, to ściesnione są Pre=
rogatywy Marszałkow Konff: przez Gospodarstwo Laski W. Kor: Prerogatywy Hetma=
now y Kommissyi Woyskowey zniesione, a iednak skutku ustawy naszey większości u=
decydowaney niewidziemy. Odsuwam moię Propozycyą nie koncem poddania się Dwo=
rom Zagranicznym, ale ku dobru Kraiu. Departament zależnieyszy od Narodu, a czego=
śmy się obawiali to wskutku oglądamy. Zniszczony Departament Woyskowy wrozma=
itych się okazuie postaciach." Czytał propozycyą po przeczytaniu ktorey tak mowił
„ Narodzie poznay kto iest przyczyną zwłoki tego nie nawistnym swym spoyrzeniem
ukaż." Mniszech Marszałek W. Kor: tak mowił „ WW. y WWPtey S: z Konff: Doszliśmy
do Progu ktory przestąpić należy. Doszliśmy do Zawady ktorą usunąć potrzeba. Nikt
nie wątpi o samowładności Rptey, lecz należy nad postępkami zastawić się. Prawo ktore
1775 Elekcyą Rady zaraz po Marszałka Seymowego obraniu naznacza. A wdaney
Mocie Posłowi Rossyiskiemu Negocyacyą zapewniliśmy, y o to proszę." Suchodolski
Poseł Chełmski interlocutorie przymowił się „ Wyraz Negocyacyi na żądanie JO.
Xcia Biskupa Wileńskiego Massalskiego był włożony znaczy wysłanie Posłow Za=
granicę." Posłowie Podolscy, Wołyńscy, Sendomirscy, Sieradzcy, Podlascy, Lubelscy y
inni o Turnum, lecz Krol zawołał Ministerium do Tronu y sam Solwował Sessyą
na iutro. Gdy Krol wychodził Posłowie wołali otworzenia Izby Poselskiey. Zabiełło
Poseł Inflantski porwiymy się do Szabel a wyrżniymy tych Pensyonalistow. Kublicki
Poseł Inflantski dobył Pałasza do pul. Ale gdy Xże Sapieha zabrał głos swar pa=
nnuiący się uspokoił mowił zas wten sens „ Idźmy za Roztropnością, a cenię
niepodległości" Idźmy przykładem przodkow. A gdy nam iutro Turnum nie do=
zwolą tak zrobiemy iak Kmita za Zygmunta Augusta zrobił ktory złożywszy La=
skę wyszedł tak y my uczynić możemy." Zabiełło y inni Posłowie wołali Niech pła=
ki lecą z tych Pensyonalistow, a potym rozeszli się. —

Sessya. 24a. Dnia 22o 9bris

JP. Marszałek Seymowy zagaił wten sens „ WW. y WWPtey S: z Konff: Miłą mi
iest Piastować tę Laskę tam gdzie Krol zna y wie że pomyślność Narodu iest Jego
własną. A dobro Kraiu chwałę Panowaniu Jego sprawuie. A pamięć na sławę bodź=
cem iest dla niego do szczęśliwości Kraiu wyszukiwania. S: WWPtey to iest chwila
wktorey wolność w Sukcessyi Prawie od Antecessorow naszych zostawioną utrzymać
możemy. Tę wolność Oyczyzny, ktorą Bronili naddziadowie nasi hoynym Krwi wylewem.

Aż my marnie trwoniem y ohydzie. Nie traćmy Czasu nad pomnieyszemi okolizno=
ściami bo te bowiem nas łatwo odsunąć mogą, od rzeczy szczęśliwość Kraiu robiących. Ko=
rzystaymy z tey chwili wolności y Oyczyzny całość gruntuymy. Zasilaymy się zawsze
Radami Tronu a Krola Mądrego światłem w rozpoczętym dziele pracowicie y porządnie
postępuymy. Znayduiemy się teraz w Materyi kiedy Elekcya Kommissarzy Woyskowych
bydź ma tę ułatwiaymy iu ódinc czego JP. Sekretarza Seymowego do czytania zapra=
szam." Suchodolski Poseł Chełmski „ JW. y Prześwietl. z Konf: Chlubną to iest dla mnie rzeczą
że iakby przeglądaiąc przy Akcie Konfederacyi wtedy gdy Narod wiązał się przyszczęśli wo=
ści Kraiu ia zadumienie me oświadczyłem nad tym Punktem zabraniaiącym Władzy odsu=
nąć od Rady Nieustaiącey. To samo zadumienie powtarzam y teraz. Niewiem iakiby to
związek z Radą nieustaiącą mieć mogła z Aliansami. Nierozumiem tego że gdy Człe=
nek ieden od Rady Nieustaiącey od sunięty bydzie. Nadpoięcie to moie iest że Urządzenie
wewnętrzne bez Negocyacyi bydź nie może, y rozrządzenia Kraiowe bez obrażenia Są=
siadow bydź nie mogą. A chcieć ubespieczyć wolność od przemocy Woyska tak iak słysza=
ne były głosy iest to iedno co obrazić y wstecz iść Sąsiadom. Jest to prawdą niemylna
że ci nas bezsilnemi y bez wolności widzieć chcieli, przegnali władaiąc naszym Krolem rzą=
dzić y Narodem był on bezsilnym y ich niewolnikiem był. Co do Negocyacyi te dla innych
rzeczy w poźnieyszym Czasie mieysce sobie dla nich obieram, iakoteż y względem Seymu
Nieustannego nad ktorym tak rozwlegle zastanawiali się. Rządca swey całości iest pra=
wda wstecz iść swym Sąsiadom ktorzy potęgę swoią w słabości Granicznikow liczą. Zawsze
na pamięci naszey waleczności Przodkow bydź powinny byśmy pomnąc na to z rząd ozdobie=
ni Szlachectwem wolnością y za co starali się utrzymać to y od padłych Wspoł Obywateli
rozmaytemi sposobami odzyskali. Nie słyszałem tego nigdy by kto mogł w takiey ma=
teryi traktować ktorąby moc Jego przechodziła, Ministrowie u Dworow Zagranicznych
nic nie czynią, ani układaią, bez wiedzy tego ktory ma Nayżwyższą Zwierzchność a nasi
to czynili z mocy Nayżwyższey. Z większą radością iak wczoray mowiłem słyszałbym JP.
Ministrow wznawiaiących się z zarzutu zawierania Aliansow z postronnemi bez znie=
sienia się z Stanami Rzeczyposp. niżli mowiących Extra materyami Chcąc wyperswadować
że Rada Nieustaiąca iest Dziełem przemocy Zagraniczney, y że nie tylko nie iest u=
żyteczna Kraiowi, ale nadto uszczerbek Narodowi czyni. Ciż sami w tym że czas swych
mowach naganiaią czynności Seymu ohydnego Kraiowi A. 1775 na ktorym wszystko ro=
bili, y sprawcami naywiększemi Jego byli. Niedosyć na tym chcą uwłaczać władzę Marszał=
kowi Seymowemu a zwiększać Laskę W. Kor: Gdybym nie obstawał przy Prerogatywie Mar=
szałka Poselskiego nierozumiałbym się wart to mieysce osiąść, Akt. mym zaleceniem ia=
koteż Kollegow moich spodziewam się że napełnione bydźby. Bo bez Marszałka Seymowego

podpisu Prawo bydz niemoze, a podpisu Laski Wielkiey tam niema. Teraz udaie się do Marszałka Seymowego aby ieżeli zgody niema na Obieranie Kommissarzy Woyskowych zaraz po Elekcyi Marszałka Seymowego aby było Turnum o propozycyą taką podaię. Czyli Kommissarze Woyskowi zaraz po obieraniu Marszałka Seymowego maią bydz obierani na następnych Seymach Affirmative. Czyli Kommissarze Woyskowi po Elekcyi Kommissarzy Skarbowych na następnych Seymach Negative." Po krotkich Dyssertacyach przystąpiono ad Turnum Affirmative by Votow 121. Negative 120. Posłowie Rawscy zamowili Sekretne Kryski zaraz po Turnum głosnym Sekretne nastąpiło po skonczeniu ktorego JP. Marszałek Seymowy ogłosił Affirmative Vota 230. Negative Votow 77 Poczym JX Podkanclerzy Kor: zasolwował Sessyą na pozaiutro trzech na dzien 24. 9bra na godzinę dziesiątą zrana. —

SESSJA. 25a Dnia 24 9bris

Marszałek Seymowy zagaił w ten sens „ NP. y NN. Posły y S. Konff: Pomyslne dla Narodu zdarzenia, naymilszemi są dla Pamiętnych. Dzien poprzedzaiący Koronacyi, daie nam sposobność oswiadczenia naszych uczuciow. Nasz samopolne offiary, ktore przywiązaniem y miłoscią goręią. Teraz przystępuię do Materyi Woyskowey, in ordine ktorey JP. Sekretarz Seymowy będzie Proiekt czytał." Po przeczytaniu ktorego JP. Mniszech Marszałek W. Kor: zabrał Głos „ NP. y NN. Posły y S. Konff: Co Marszałek Seymowy Imieniem Stanu Rycerskiego oswiadczył to ia Imieniem Senatu y Ministerium wymawiam. Już 24. Rok mija, iak ręka wolności Krola Polaka skronie Koroną uwięczyła. Nie zawiodł się Narod w tym wyborze. Bo w osobie twoiey Krola od Narodu, a Narodu od Krola oddzielac niemożna. Tu sprawdza się to na osobie twoiey NP. to że chwała Narodu, iest chwałą dla Krola. A co inni losem szczęsliwym, losem urodzenia dostąpili to ty NP. dla zasług swoich obdarzony iesteś. To chęc Narodu potwierdziła, gdy Ciebie NP. iednomyslnie obrzykneła." Sapieha Marszałek Konff: Litew: tak mowił „ NP. y NN. Posły y S. Konff: Zjednoczył się Narod aby wybrał za Sternika Koła Rycerskiego JW. Małachowskiego Referendarza W. Kor: aby Cnoty, zasługi Jego y Familiy przez oddanie wolsce Jego Laski Marszałka Seymowego uwielbione y nadgrodzone poczesniey bydz mogły. Gdy Rzpta węzłem Konfederacyi związała się Prerogatywy Prowincyi W. X. Litew: wymagały aby te Marszałka swego miała. Wtedy Prowincya W. X. Litew: rozkazała mi sobie przewodnictwem Stanowi Rycerskiemu a w towarzystwie tak zacnemu Mężowi wysługiwac się Oyczyznie Nayukochanszey. Wiadomi iest zanożycać się Kollegiatem tak Zacnego Męża, a przyiemną bydz nasladownikiem Jego. A naysłodsza dla mnie chwila, że wstępuiąc w przykład mi dany przez Marszałka Seymowego uwielbiac będę dzien iutrzeyszy przypominaiący nam Epokę gdzie Narod Uwienczył Koroną Krola Obywatela. A słodka pamięc dla Prowincyi Litew: że pod Laską Posła z Prowincyi Litew:

z Wda Brzeskiego Litew: wybor ten dopełnionym został sławiący Polskę. Ożywiona iest twa
radość gdy widzisz w głosach twierdzę wolności obronę Tronu." Po przeczytanym Proiekcie Mi-
rzeiewski Poseł Podolski żądał tego dodatku „że czas wyznaczony obrania Kommissarzy Woy=
skowych ma się do innych nie dotego ściągać Seymu." Moszczynski Poseł Poznanski wniosł
„że Rotmistrze za Cywilno Woyskowych poczytywani bydź nie powinni gdy napisano
Pułkownikow inclusive." Krasinski Poseł Podolski powiedział że to iest mowa o Rotmi=
strzach Kawaleryi Narodowey. Mirzeiewski Poseł Podolski powiedział „Poniewaz Pra=
wo Nr. 1775 Rangę Porucznikom nadało więc czysty wniosek Rotmistrzom wyższa Ran-
ga bydź powinna." Czytano Proiekt że Rotmistrze będą mogli bydź Kommissarzami Woysko=
wemi, zgoda stanęła nato. JP. Suchorzewski Poseł Kaliski wniosł że Rotmistrze czymi
będą Cywilno Woyskowemi Urzędnikami. Zgodzono się nato. A gdy przeczytano ten punkt
żeby Officierowie zasiadali w Kommissyi cum Voce Repraesentativa. JP. Mirzeiew=
ski Poseł Podolski dopraszał się aby tak z piechoty iakoteż y Iazdy byli Woyskowi.
Xże Sapieha Marszałek Konff: Litew: aby y z Artylleryi byli Officerowie cum voce
informativa. JP. Kublicki żądał aby sami Sztabs Officerowie byli y tych 3. tylko.
Niesiołowski Wda Nowogrodzki wniosł to „że nie potrzeba Koniecznie aby zawsze w
Kommissyi Woyskowey zasiadali; y aby tylko Sztab wykommenderowany został." Kwi=
lecki Poseł Poznanski rzekł „Przykład Assessoryi w ktorey są cum voce informativa do-
stateczną iest odpowiedzią na zarzut „ Marszałek Seymowy doniosł że JW. Wda Nowo=
grodzki żąda wymazania Officierow cum voce informative." Xże Podskarbi W. W.X.
Litew: żądał aby z każdey Dywizyi ieden wykommenderowany był. Czytano dodatek JO.
Xcia Podskarbiego W. WXLitew: y zgodzono się na niego. Potocki Sta Tłumacki a Poseł
Podolski podał Proiekt aby Kommissarze Woyskowi Rezygnowac swoich Urzędow nie-
mogli, ani ażeby Kommissarze Woyskowi na Seymikach nie znaydowali się. Potocki Gene=
rał Artylleryi Kor: zabrał Głos w ten sens „ NP: y NPstey S: z Konff: Taki los w wolnych
Narodach. Ze zbytniego opuszczenia do naywiększey ufności przechodzą. Ganic bez winy
przepuszczac bez przyczyny są to wady wolności ktore nad życie cenic należy. Obstawałem
za wolności y o nią mowic zawszę będę, tey gorliwości byli swiadkami ci wszyscy z ktoremi
~~żyłem y około dobra Kraiu pracowałem, że żadnego dnia nie zostawiłem wolnego w ktorym~~
wspolkowałem. Swiadczę się Tronem y wszystkiem z ktoremi żyłem y około dobra Kraiu
pracowałem, że żadnego dnia nie zostawiłem wolnego w ktorym albo nie zrobiłem co dla
Kraiu, albo nie usiłowałem bydź Oyczyznie użytecznym. Poty ufac należy poki Kroiow li-
czby Mężow liczemy, poki mamy ten Kruszec ktorym Orsze y lemiesze robione bydź mogą.
Niech mi wolno będzie powtorzyc wyrazy pewnego Znamienitego Męża y Pisarza w tey tu
Praw świątyni: Robcie tak abyście ani Niemcami, ani Moskalami nie byli. Tyto

świętą czynię przestrogę przed Tronem W. K. Mci, a wolności nad siebie szanuycie;
gdy taka społna tu Rada będzie słodko mi będzie umierać przy twoiey NP. osobie y wa-
szych Prawach N. Rptey S. zKonff. Znaydziesz Kochana Oyczyzno przywiązanego tobie Oby-
watela y Syna obfitą wytryskuiącą krew z żył ciała tego które odważnie za ciebie
y twą wolność nad stawiał. Anizeli skutek uwieńczy tę prawdę miłomi będzie przy-
sięgą tę prawdę potwierdzić żem nikomu podległym ani poddanym nie iestem tyl-
ko Prawom y Oyczyznie mey. A ieżeli niepodległość miesysca w Oyczyznie naszey
mieć nie mogła, y ieżelibym był nieszczęśliwy to miłomi będzie krwią moią zaszczepia-
nie tę ziemię która wyhodowac, karmić, y nosić posobie nie powinna tylko wol-
nych y nikomu niepodległych. A miłomi będzie bydz zagrzebanym w Mogile razem z
wolnością: A gdy mnie losy nie szczęsne zyc dopuszczą Poydę za morze z Żoną y dzie-
więciorgiem dzieci bym słodyczy wolności używać mógł wraz z niemi. Przeniosłem
iuż raz siedlisko w puste na owczas strony, abym wolność moią obarczoną nie miał.
Rownie myśli ze mną znaczna część Narodu. Możeszli bydz Narod nasz podobny do
owey trzciny, którą lada powiew wiatru wzrusza. Bądźmy raczey dębami które ty-
sięcznym nawałnościom zprzeciwiaią się samym nawet piorunom kruszyć się
niedaią. Zrzućmy z nas niepodległość, a innych więzow na siebie nie bierzmy. Niechay
się staie niegodnym Imienia Polaka który tę Influencyą zagraniczną utworzył.
Ustanowienie 100,000 Woyska potrzebnym Polaka uczynić by mogły. A gorliwość o
dobro Kraiu nie tylko Męszczyzn wydziałem była w domu JW. Marszałka Seymowego,
ale y Dam. Matka Dziewięciorgiem Dzieci otoczona zrzuca z siebie klejnoty te bły-
skotki któreby piększyć Jey niewolę mogły; zostawia ie tym którzy zdobią siebie nimi.
Jęcząc w iarzmie niewoli y podległości. Mnie szczycącemu się bydź Jey mężem nie zo-
staie tylko Jey klejnoty wykupić y 10,000 broni do Arsenału przed przyszłym Seymem,
albo gdy Rptey Interessa pierwey tego wymagać będą miłomi będzie wprzod ten
oręż dostawić. Materya Woyska iako wymaga dłuższey roboty tak też rownie nie
może bydz dobrze zrobioną tylko w małey liczbie Osob Tak też zdawałoby mi się aby
Rpta do ułożenia Proiektu po 8 z każdey Prowincyi powyznaczała a ci ułożywszy
Etat do poprawy S. NRptey tym sposobem spiesznie roboty nasze poydą". Matu-
szewicz Poseł Brzeski Litew: mowił w ten sposób „ NP. y NRptey S. zKonff: Com pier-
wey powiedział to y teraz powtarzam lepiey zarazem umodzyć tę sprawę czynią, naszych
sprzeczek niżeli dłuższymi zabawiać się sprzeczkami które tracące czas bezczynnemi
nas robi. Rada niby umyślnie tracąc tłomaczenie Prawo całkowitą chce zachować
władzę. Czas iuż aby Narod walczący z Radą wyrzał swą wyższość, y aby kray wiedział
kto Pan, kto sługa. A teraz do agituiącey materyi wracaiąc się żądam dołożenia do-

przysięgi że

Krolowi Prawom y Izbey Seymuiącey posłusznym będę." Gurzenski Poseł Poznanski przymowił się „Dowod czułości Obywatelskiey JW. Posła Bracławskiego zniewala wdzięczność, y ote oświadczenie od całego Narodu wypraszam." Marszałek Konf: Kor: rzekł w tych słowach „Dzięki oddawać temu Mężowi za okazane dowody przywiązania Kraiowi było by to chcieć albo mu się stać znużaiącym przez częste chwalby, albo zapominaiącym poprzednich Jego dowodow miłości Kraiu. Ale zdaiemi się że nayłepiey dopełniemy wdzięczności, gdy w sercach sławę dla niego zagruntowawszy, w zbiorze Ustaw naszych w potomne czasy chwałę dla niego zabezpieczymy lub zapiszemy." Zakrzewski Poseł Kuiawski, Szwedyn Potocki Poseł Bracławski przymawiali się o przyięcie Wniosku JW. Starosty ~~Posła~~ Tłumackiego Potockiego a Posła Podolskiego. Xże Sapieha Marszałek Konf: Litew: zabrał głos w tych słowach „JW. y Izbey S. z Konf: Zaledwie zabłysnął promyk zgody aliści zaraz przez opoźnienie nadwerężonym został przez nowy Wniosek który innym miejscu wcale oddzielnym od materyi rozpoczętey. Zaprzysięgliśmy Prawa pilnować, ich dochowywać winniśmy. Przeto upasza aby ten Punkt niższemu zostawionym został." Zdawało mu się że Posłowie Poznanscy przeszkadzali; lecz ci zaświadczywszy się kollegami powiedzieli że niechcą być gwałcicielami Ustaw. Xże więc Marszałek Litew: Konf: przeprosił ich za włożenie na nich tey kalumnii a prosił aby ci ktorzy mu przeszkali zaprzestali. Jerzmanowski Poseł Łęczycki żądał układ przysięgi poznieyszemu zostawić czasowi. Zakrzewski Poseł Poznanski prosił o dodatek Pana Potockiego Posła Podolskiego. Szymanowski Poseł Sochaczewski przymowił się „ponieważ myśl podana przez JW. Potockiego Posła Podolskiego iest podpisana więc staie się Proiektem, gdy zaś nim iest bierze addeliberandum." Marszałek Konf: Kor: doniosł że Pan Podolski od swego odstępuie Proiektu. Karwicki Wołynski, Suchodolski Chełmski Posłowie żądali aby Pisarze Woyskowi Posłami nie byli. Zakrzewski Poznanski, Suchodolski Smolenski Posłowie chcieli dodatku Pa. Potockiego Sty Tłumackiego Posła Podolskiego. Żądaiąc także pochwały winney dla JW. Generała Artylleryi Kor: za tyle uczynionych dowodow Obywatelskich. Suchodolski Poseł Chełmski pochwaliwszy Proiekt Potockiego Posła Podolskiego powiedział ponieważ iako Pan tego Proiektu odstępuie więc go niemasz. Zakrzewski Poseł Poznanski prosił o Proiekt Pana Podolskiego. Rzewuski Poseł Podolski żądał zapytania czy zgoda lub nie. Xże Jabłonowski Poseł Wołynski prosił aby ani Kommissarze Woyskowi ani Pisarze nie bywali na Seymikach. Moszczynski Poseł Poznanski powiedział ponieważ Proiektu niechcą przyiąć więc ia iako dodatek na marginesie napisany Czytam y podaię do Laski. Marszałek Seymowy oddał Proiekt JW. Potockiemu Posłowi Podolskiemu a iako dodatek P. Moszczynskiego Posła Poznanskiego czytać kazał. Lecz Suchodolski Poseł Chełmski czytał Prawo że Gospodarz Proiektu pierwszy obwieszczony być powinien a zatym prosił Pana Podolskiego aby ten iako dodatek przeczytawszy podał ktory to gdy dopełnił. JJP. Swiętosławski y Xże Jabłonowski Posłowie Wołynscy obstawali przy tym aby na Seymikach nie znaydowali Kommissa

rze y Pisarze Woyskowi. Swiętosławski Poseł Wołynski żądał aby im wolność była znaydować się na Seymikach Elekcyinych Ziemskich Redacyinych y Gospodarskich. Dziekonski Podskarbi Nadworny Litew: powiedział że nie widzi potrzeby oddalania Pisarzow Woyskowych od Seymikow. Marszałek Seymowy pytał się czy zgoda na wymazanie warunku o Pisarzach, niebyło zgody. Gutakowski Poseł Orszanski powiedział że uboczne staranie się o Funkcye odeymuie czas pracy. Xże Sapieha Marszałek Konfł: Litew: powiedział że czynności tak ważne Seymu tego nie są godne aby się na iedno słowo kryskowano. Czytano Proiekt. Stroynowski popisał warunek swego Proiektu. Zboinski Sta Mszanski Poseł Dobrzynski żądał aby Kommissarze Woyskowi bywali na Seymikach. Czytano Proiekt Potocki Poseł Lubelski żądał nie wyłączenia Pisarzy Woyskowych. a Szymanowski Poseł Sochaczewski odsunięcie do dalszego czasu Proiektu tego. Marszałek Seymowy prosił o odsunięcie do poznieyszego Punktu. Suchodolski Poseł Chełmski na odsunięcie do niższego Punktu nie zezwalał. Xże Sapieha Marszałek Konfł: Litew: w takowy sposob przymowił się „ Nieoddzielnym nigdy od Kollegi mego żądałem bydź. Nim zawsze się staram. Ten moment za radosny liczę że wraz z nim łącze się aby Pisarzow Woyskowych do niższego zostawić Punktu. Tam bowiem przymowię się aby Pisarze Woyskowi niebywali ani na Seymikach, ani Trybunałach przy attentowaniu swoich lub cudzych spraw, ani też na Reassumpcyach." Niemcewicz Poseł Inflantski odwołał się do zdania Xcia Marszałka Litew: Marszałek Seymowy czytać kazał Proiekt żądano wyłączenia Pisarzow. Marszałek Seymowy uformował Propozycyą czyli teraz Pisarze czyli potym nie było zgody. Drugą znowu uformował Propozycyą czyli Pisarze y Kommissarze Woyskowi nie maią bywać na Seymikach nie było zgody. Morzczenski Poseł Poznanski radził aby udecydować o Kommissarzach a potym o Pisarzach mowic. Suchodolski Poseł Smolenski powiedział że się niepotrzeba obawiać iako Kommissarzow. Krasinski Poseł Podolski o Turnum prosił. Xże Jabłonowski powiedział że potrzeby niebytności Pisarzow na Seymikach y Trybunałach JP. Ozmiałowski okazał. Tam on okazał influencyi Pisarz Woyskowy mieć może. Leduchowski Poseł Wizki mowił że Vox Informativa nie iest tak straszna iak Decisiva. Xże Jabłonowski Poseł Wołynski żądał decyzyi wprzod Pisarzow a potym Kommissarzy Woyskowych nie było zgody nato. Suchodolski Poseł Chełmski zezwalał na decyzyą o Kommissarzach Woyskowych byleby było zaręczenie że potym Turnum o Pisarzach Woyskowych będzie. Marszałek W. Kor: Zaręczył Imieniem Krola że po decyzyi Kommissarzy Woyskowych o Pisarzach Woyskowych decyzya będzie. Marszałek Seymowy zapytał się czy względem niebytności Kommissarzy Woyskowych na Seymikach zgoda była. Przeczytał zaraz Propozycyą o Turnum Pisarze Woyskowi bydź maią na Seymikach affirmative nie maią bydź Negative. Żądali ieszcze dodać Subalternow ale od tego odstąpili. W głośnych Kryskach affirmative 36. Negative 22 Stanu było. Stanu Rycerskiego affirmative 86, Negative 78. Xże Sanguszko Poseł Wołynski prosił o Sekretno

Kryski, wktorych affirmative 85. Negative 115 było. W sekretnych Kryskach JP. Wda Sieradzki omylił się y prosił o dodanie iedney Kryski ktorą dodał Gadomski Wda Łęczycki. Sessya o godzinie 11. wnocy solwowaną była na Srode na Dziewiątą przez Krola Została. —

SESSIA. 26.ta Dnia 26.go 9bris

Marszałek Seymowy zagaił wten sens „ JW. y WW. Ktorey S: z Konff: Pollę piszę nie oddzielnie od Prawa przepisu znam obowiązkiem moim z powinienem dać głos JP. Sekretarzowi Seymowemu do czytania Drugiego Punktu Proiektu, tyś przysięgi dla Kommissarzy w sobie zawieraiący." Rzewuski Poseł Podolski pytał się P. Marszałka Seymowego czy iest iaka Nota. Marszałek Seymowy powiedział że nato zapytanie poźniey odpowie, a teraz o dozwolenie czytania upraszam. Po ktorego przeczytaniu JP. Stroynowski Poseł Wołyński przymowił się interlocutorie „ Przyiąwszy Przysięgę podług Proiektu byłoby to poczynić przeciwieństwa w Ustawach a zatym podaię moie poprawki do decyzyi S: Rzpltey z Konff: Niemogę tylko wielbić zdanie y czyny JW. Potockiego Generała Artyllerii Kor: Dzieła Jego dla Oyczyzny poczynione, są wielkiemi rownie iak y teraznieysza. Czynności tą niemogę tylko bydź zachęceni Obywatele w Woie Wołyńskim składkie znacznie się powiększaią. I aby te liczznieyszemi były podaię stosowny do tego Proiekt." Biskup Wileński Xże Massalski żądał tego dodatku do Rotty przysięgi, posłusznym będę Prawu dodać Oboyga Narodow. Kossakowski Biskup Inflantski aby o lokacyi w przysiędze mowić. Stroynowski Podkomorzy Bużki a Poseł Wołyński powiedział że to do niższego Punktu zostawić należy. Załęski Poseł Trocki mowił aby „ dodać posłusznym będę Prawom dawnym y na postrach Urzędniącego nie wezwę ani użyć pozwolę." Moszczyński Poznański y Rzewuski Podolski Posłowie donieśli „ że warunek dawnym Prawom bydź posłusznym iest nie podobny, gdyż poźnieyszych słuchać należy, poty poki nie są zniesione." Czartoryski Poseł Lubelski mowił „ że wszystkich warunkow w przysiędze kłaść nie można inaczey przysięga mieysce opisow całego Proiektu zastąpi." Trypolski Poseł Kijowski aby ich recentilimine łapani bydź mogli. A gdy nie będą znaydować się na gorącym uczynku chwytanemi bydź nie będą mogli. Marszałek Seymowy pytał się czy iest zgoda na ten dodatek. Mikorski Kaliski Moszczyński Poznański Posłowie pragneli dołączenia in Recentilimine podług Praw. Marszałek Seymowy chciał Poprawami czytać y decydować ale nie pozwolono nato. Rzewuski Poseł Podolski izby odbierali przysięgę tylko od tych ktorzy Kassą zawiaduią. Moszczyński Poznański Poseł żądał dodatku „ Likwidacye odbierać będę tylko od tych ktorzy ie czynić będą, „ rownie przysięgi tylko tych słuchać będę ktorzy Kassą zawiaduią." A gdy iuż na całą Rotę przysięgi zgoda była P. Dębowski Klan Orzechowski prosił aby dołożyć „ Żadney Dependencyi od nikogo znać nie będę ani z obcymi Dworami znoszeń żadnych czynić nie będę. Ani z Ministrami Zagranicznych Dworow układow czynić nie będę. Żadney Pensyi brać od obcego Dworu brać nie będę." Jednomyślny

radości okrzyk stawał się hołdem Cnotliwemu Mężowi y dobremu wojskowi. Sprzeczka tylko była czyli to uczynić można do przeszłych także czasow: ale nakoniec zgodzono się że niebrałem, nie biorę y brać nie będę. Marszałek Seymowy przeczytał dodatek JW. Dębowskiego Szambelana Czechowskiego y zgoda stanęła na ten dodatek. Suchodolski Poseł Chełmski przemowił się „ Troskliwość Polaka nigdy dostateczną bydź nie może. Ktokolwiek płatny o dobrego dowodu nie może bydź woli swoiey Panem. Boię się destrukcyi od takich bez czelnikow a zatym proszę o ten dodatek iako przez niczyie słowa niebrałem y nie biorę y brać nie będę." Panowie niektorzy Kaliscy wszyscy Gnieznieńscy y inni a osobliwie Ichmościowie Radnowski y Ozdowscy iako wyżey się zprzeciwiali pensyom wprzysiędze tak tym bardziey zprzeciwiać zdawali. gdy P. Potocki Sta Szczyrzecki a Poseł Podlaski żądał tego dodatku iako od nikogo nie brałem pensyi y datku żadnego. Leszczyński Poseł Kujawski żądał aby wszyscy na tę Rotę przysięgli w Kommissyi Woyskowey zasiadaiący. Lecz Marszałek Seymowy radził ten Punkt do niższego zostawić miejsca. Suchorzewski Poseł Kaliski prosił aby dołożyć że y od współobywateli żadnego nie brałem datku. Suchodolski Poseł Chełmski że na tę przysięgę nietylko cały Senat y Stan Rycerski zaprosi, ale też nawet z wielkim ukontentowaniem całą Polskę widzieć będę tę Rotę przysięgaiącą. Suchorzewski Poseł Kaliski powiedział że upraszam o dodatek aby Kommissarze Woyskowi od przysięgali się na wzor Deputatow w Trybunale. Ankwicz Szambelan Sandecki Rzewuski Poseł Podolski prosili aby wszystkie Dykasterya przysięgę wykonali niebrania Pensyow, lecz że to tu mieysca nie ma poźnieyszemu to zostawić czasowi. Marszałek Seymowy dzięki oświadczywszy Krolowi za tę powolność y zachęcenie do zgody Rękę Krolewską na żądanie Posłow ucałował wraz z kolegą Jaśnie Wielmożnym Marszałkiem Konff: Litew: Czytano trzeci Punkt. Stroynowski poprawę przeczytał ktora przyiętą została. Massalski Biskup Inflantski aby 200,000 mieli substancyi Stroynowski oświadczył iż względem Possessyonatow zasiadania iuż Prawa powyższe iest względem zaś wielości substancyi zgody nie było. Czytano Czwarty Punkt Stroynowski Poseł Wołyński wniosł aby dnie zasiadania Kommissyi Woyskowey były wyznaczone przez Ordynacyą przez tę Kommissyą ułożoną. Suchodolski Poseł Chełmski wniosł aby od 8 do 2 godzin Sessya Kommissyi Woyskowey trwała. Stroynowski Podkomorzy Bracki Kawaler Orderu Stgo Stanisława Poseł Wołyński powiedział że ścieśniać godzin nie należy. Zielonacki Poseł Kaliski wniosł aby w czasie Kadencyow co dziennie Sessye były. Sapieha Marszałek Konff: Litew: powiedział że to w 7mym ostrzeżone bydź może. Czytano 4 Punkt z warunkiem Kadencyow niżey opisać się mianych. Załęski Poseł Trocki pytał się czy oznaczone są kadencye. Szymanowski Poseł Sochaczewski poniewaź Kadencye nie są oznaczone więc Sessye co dziennie bydź ustanowione powinny. Walewski Wda Sieradzki y Mierzeiewski Poseł Podolski dopraszali się Sessye co dzienne y wyznaczenie Kadencyow, aby Obywatel widzie

mogł kiedy sprawa Jego porzępadnie. Marszałek Seymowy kazawszy z dodatkiem ostatnim przeczy tać Punkt 4ty y gdy się zgodzono na niego stosownie do obietnicy na początku Sessyi uczynioney Kazał czytać Notę JW. Hrabi Stackelberga Ambassadora całey Rossyi. Suchodolski Poseł Chełmski y JPan Jabłonowski Poseł Wołyński dopytywali się czyto prawda u Marszałka Seymowego który wten sposob odpowiadaiąc mowił „ O Prawdzie zawartey wtey Nocie partykularnemi listami uwiadamiać mnie nienależy lecz tylko Rapportami mnie przez Departament Woyskowy dawanych. Tych ponieważ z kollegą oddawna nie odbieraliśmy, tylko ostatni dziś nam przez Departament Woyskowy oddanym był, y ten Czytać dla uwiadomienia żeby JW. Sekretarz Seymowy będzie. A z niego o wyrazach nie prawdziwych w Nocie Posła Moskiewskiego będących przekona się." Suchodolski poseł Chełmski przymowił się w takowy sposob „ NP. y NNpty S. z Konff. Kiedy Nota Dworu Petersburskiego podchlebia poprzedzającey Nocie groźney. Jest jedno co chcie nas przeświadczyć że chce nas trzymać w niewoli. Pomiiam że z obydwoch Stron nadarzymy się, że Kray nasz mieyscem boiu stanie się. Że nie nastąpienie Ewakuacyi Woysk Moskiewskich nadarzi nam dobrego y względnego Sąsiada Turczyna. Zagraża temu czynności wspaniałego Krola Pruskiego. Dakonieczności bytności Woyska Moskiewskiego nie masz żadney choćby naymnieyszey Przyczyny. Wymowka ta że Woysko pozostało się dla strzeżenia Magazynow iest niedostateczna. Do Moskwa żadnym Traktatem pozwolenia zakładania tutay Magazynow niema. A po coż tutay zakłada Je? iszczemi się słyszeć nie dało aby bez pozwolenia Nayjwyższey Zwierzchności innego Kraiu Monarcha zakładał Magazyny w cudzym kraiu. Niedość być wolnym w Stolicy Seymuiąc. lecz trzeba aby teyże wolności oddaleni od Stolicy Obywatele używali. Aby smutny nieszczęścia Obraz przed Oczyma naszemi niebył wraz z złorzeczeniem nieopilności naszey nam wyrzucany. O Falszach w Moskiewskiey będących Nocie JW. Lubowieckiego Brygadiera Partyi Ukrainskiey. Raport twarz JW. Potockiego Generała Artylleryi Kor: iako Lieutenanta Generała Partya Ukrainską zastępuiącego, który wtym czasie Interessami Publicznemi iako Poseł Bracławski tuiaj znayduie:/ przeświadcza nas dostatecznie, nadto upewnia nas że Woysko liczenieysze Zimować tu unas będzie. Że zas w Nocie swoiey JW. Stackelberg Poseł Moskiewski oświadcza iż Posłał z żądaniem Rzpltey umyślnego Kuryera do Petersburga, z daiemi się przeto iż nie odpowiadać wprzod na Notę JW. Stackelberga Posła Moskiewskiego aż dopoki z wyraźnego Carowey JMci rozkazu nie da odpowiedzi na żądanie Rzpltey względem Ewakuacyi Woysk Rossyi z Kraiow Rzptey Polskiey." Krol zawoławszy Ministerium do Tronu solwował sam Sessyą na iutro na Godzinę dziesiątą z rana. —

SESSYA 27a Dnia 27o 9bris

Marszałek Seymowy wten sposob zagaił „ NP. y NNpty S. z Konff: Ornaczenie y ukonczenie władzy Woyskowey niezgładzoną stawy przyniesie tobie NP. Żeś do dobra Kraiu tak czynnie y pracowicie przyłożyłeś. I chcąc aby ta sobie M. Krola sławy czyni ukonczonym było. przystępuię do Zlecania Sekretarzowi Sey=

mowcemu aby ten przeczytał Punkt Piąty Proicktu." Po ktorego przeczytaniu Xże Sapieha Generał Artyllerÿi Litew: Marszałek Konff: Litew: Zabrał Głos wten sposob„" WW: yWWpany S: Konff: Smiało myśl moię na tak ważnym Seymie otwierać iest to iedno co dopełniać obowiązku włożonego. Po zakonczeniu Urzędowania swego wrocę się do każdu Zołnierzy y Obywatelli ktorzy przez udział przyięnii zaszczycili tym Urzędem. Wszyscy iedney Matki Synami iesteśmy, wspolne mamy Prerogatywy, a sama tylko rodowita Szlachta Officierami tylko bydź może. Rożnica Autoramentu Polskiego od Cudzoziemskiego iest mniey potrzebna. Kroy nawet Sukni powinność Polaka przypominać. Uprzedzenie nawet szanować należy. Kiedy kawał kitayki nadrzewcu osadzony setne kupy za sobą prowadzi, a brzazi ktory Sztuce śmierć wnadgrodę trudow przynosi. Sukna iedność, Pułku, wspolność szlachetną wzbudza na wzaiem pomoc. Zrucenie Sukni obcey oznaką stać się zrucenia podległości. Minął czas wielitać myśli swoie ozdobnym stroiu Zołnierza, wygoda teraz iest celem troskliwości. ~~Krotki~~ Kurtki y szarawary są wygodnieysze. A oprocz służby niech każdy nosi suknią przodkow swoich. W stroiu Polskim iest znaczna oszczędność". Jesli iest otym kwestya to przy układzie Etatu okarz. Pozwol WW: y wy W: Xpany S: Konff: abym do Was me prozby zaniosł by Woysko iedno Imie Kraiowego Zołnierza nosiło. Ozdobnieyszą Rzeczą zdawało by mi się by Zołnierz wtym samym był stroiu wktorym przodkowie Naszi nieprzyiaciół Kraiu gromili. I do tego stosowny Proickt podaię ktory Sekretarz Konff: Litew: przeczyta". Po przeczytaniu ktorego Mierzeyński Poseł Poznański przymowił się a ponieważ zacząwszy od Generała Artyllerÿi aż do Chorążego Officierowie wszyscy po Polsku podług dopiero przeczytanego Proicktu chodzić maią ia zatym upraszam aby było dołożono począwszy od Hetmanow. Rzewuski Poseł Podolski aby też rowni Urzędnicy Cywilno Woyskowi chodzili. Biernacki Klan Sieradzki Bniński Sta Sokolnicki Sędzia y Poseł wraz Poznański żądali aby y Rotmistrze chodzili po Polsku. Krasinski Sta Opinogurski a Poseł Podolski przymowił się „ Szlachetny iest zapał y chwały pełny aby stosowny do Stroiu Narodowego. Ozdobnieÿ byłoby dla Narodu aby wtedy dopiero odziany wniego widzić się chciał kiedy iarzmo podległości z siebie zruci. Szwecya poty o odmianie stroiu nie myśliła poki swą podległość Moskwie z siebie nie zruciła. Wtedy Suknia oznaką Cnoty będzie". Xże Sapieha Marszałek Litew przymowił się „ Nie mieysce mowic o całym Narodzie kiedy się mowi o Woysku." Wybranowski Poseł Lubelski mowił „ Poty Polak był strasznym ~~Po~~ Poki był wubiorze Polskim, za odmianą Sukni podległość się wznowiła. Zte-go powodu y z mocy Instrukcyi upraszam dla całego Kraiu za Polskim ubiorem." Szymanowski Poseł Sochaczewski dopominał się dołożenia Rotmistrzow. Czytano Proickt bez dołożenia Rotmistrzow. Złowie żądali umieszczenia Rotmistrzow. Suchodolski Poseł Chełmski żądał przebierania się wszystkich Woyskowych. Xże Czetwertyński Poseł Bracławski niepozwalał na Przebieranie się Rotmistrzow ale potym odstąpił. Butrymowicz Poseł Pinski wniosł aby Sukno na Woyska było Kraiowe y aby do każdego Pułku dwie Kompanie lekkiey iazdy było, y płaca od podwody była umiarkowana. Potocki Marszałek Nadworny Litew:

przymowił się utrzymuię zdanie JW. Butrymowicza Posła Pińskiego; oraz za słuszną rzecz uznał Czynienia rzeczom z Fabryk Polskich wychodzącym. Suchodolski Poseł Smoleński wniosł aby podczas rozruchow Kraiowych Kommissya Woyskowa nie wdawała się a o wszystkich Króla uwiadomiała. Zakrzewski aby Kassa tak we dwoch iak w 3 Stanach iedną władzę miała. Bernowicz Poseł Nowogrodzki aby tak w Koronie iak w Litwie Lokacya Woyska była iedna. Suchorzewski Poseł Kaliski żądał aby Sukno dla Woyska koniecznie z fabryk Kraiowych brane było. Marszałek Seymowy Proiekt czytać kazał. Suchodolski Poseł Smoleński żądał koniecznie umieszczenia swego dodatku. Kossowski Podskarbi Nadworny Kor: przymowił się „Sprawiedliwą iest rzeczą aby Preferencya dla Sukna Kraiowego była. Wiem też także y o tym że tyle nie ma Sukna ile go potrzeba na całe Woysko przy Materyach Skarbowych znać będę moim obowiązkiem iako Podskarbi że Fabrykanci lepiey iść będą gdy zostawać będą pod opieką Kommissyow Skarbowych." Łoś Wda Pomorski żądał aby zamiast Straży, gdy imie Rady żądane iest aby było wyłączone, używać imie Magistratura. Suchorzewski Poseł Kaliski obstawał przy braniu koniecznym Sukna Krajowego. Suchodolski Poseł Chełmski powiedział że Preferencya Sukna Kraiowego iest dostateczna do zaspokoienia troskliwości. Suchorzewski Poseł Kaliski oświadczył iż tey Preferencyi Departament Woyskowy nie czynił. Matuszewicz Brzeski Litew: Poseł oświadczył że wolności iest zasadą wszystkiego, gdy przyidzie do Fabryk myśl swoią oświadczy, a teraz odłożenie tey materyi upraszam. Suchorzewski Poseł Kaliski dozwolił odłożenia tey materyi. Suchodolski Poseł Smoleński obstawał przy swoim zdaniu. Suchodolski Poseł Chełmski oświadczył iż wola iego krępować nie może Woli Narodu y że proiekt iego po załatwieniu tego Punktu zdecydowanym zostanie. Ledóchowski Poseł Wizki żądał aby dwoch Kraiow Obywatele w Kommissyi Woyskowey nie zasiadali. Sapieha Marszałek Konff: Litew: oświadczył „Dzień wczorayszy szczęśliwe chwile dla nas przyniosł. Gdy krok zrzucenia podległości uczyniliśmy, dziś smutkiem zamiast rozkucia ich więzow niedolę ich powiększamy. Niech Litwa y Obywatelstwo przemowiwszy do siebie JW. Posle Wizki nakłoni go do odstąpienia. Do siebie teraz JW. Kollego obracam me prozby byś przewodnicząc mnie y Prowincyom Kor: a władnący Sercami wszystkiemi wniosł rownie zemną prozby do JP. Wizkiego. A gdy Marszałek Seymowy poprosił JP. Wizkiego do odstąpienia ten odstąpił od swego Proiektu y zgoda stanęła na Punkt Piąty. Czytano dodatek JP. Suchodolskiego Posła Smoleńskiego aby do rozruchow Zamieszan y Buntow Kommissya Woyskowa nie wdawała się. Niemcewicz Poseł Inflantski przymowił się „Cnota y miłość w Narodzie zapewnia P. Smoleńskiemu Posłowi pewny y bezpieczny po Kraiu przeiazd. A zatym dla niego tych warunkow nie potrzeba." Marszałek Seymowy oświadczył iż P. Poseł Smoleński odsuwa myśl swoią do iutra. Czytano Punkt Szosty Proiektu. Stroynowski Poseł Wołyński powiedział „Kommissya Woyska bydź ma na wzor Kommissyi Skarbowey w tey Sentencyonarza Rozpisowego nie ma y tego tu go nie potrzeba". Czytał tą Poprawkę Sekretarz Seymowy y zgodzono się ale nad Kompletem zgody nie było. Potocki Poseł Podolski żądał aby był Komplet z dziewięciu Osob. Stroynowski powiedział że osiemnastu wszystkich a po pułroku Kommissarze siedzieć powinni a zatym z 9u Komplet byłby trudny

gdy dwoch zawsze nad Komplet podług teraźnieyszego Prawa bydź powinno. JP. Ledukowski obstawał przy=
swoim wniosku. Mikorski Poseł Kaliski żądał Kompletu z 9.ciu osob y aby dwie części były Cywilnych a iedna Woy=
skowych. Czacki Podczaszy Kor: a Poseł Czerniechowski przymowił się że małości Kompletu zapewnia nam Sessye.
Swiętosławski Poseł Wołyński że nie widzi iasności względem zasiadania w Kommissyi Woyskowey osob nad
komplet. Ale po przeczytaniu proiektu przekonał się o iasności. Ledukowski Poseł Wizki mowił aby dwoch
Kraiowi Obywatele do Kommissyi Woyskowey obierani byli. Krasinski Sta Opinogurski a Poseł Po=
dolski interlocutorie w takowy sposob przymowił się „Szlachetny iest zapał JW. Wizkiego aby Polak
Komu innemu dependuiący nie zasiadał w Kommissyi Woyskowey. Lecz rzecz Traktatami obięta
wyrokiem naszym wzruszona bydź nie może. Słodkie są Obowiązki między wspolnicy Oyczyzny, Pola=
kami nieszczęściem y haniebnym zaprzedaniem zerwane bydź nie mogą, oddalać ich od Kommissyi
Woyskowey byłoby dziełem niesłuszności. Bo ieżeli wpływanie do Obrad nie iest zabronione, ieżeli pia=
stowanie Prawodawczey władzy nie wzbronione, iakże wykonanie władzy wykonywaiącey nie
może bydź dozwolone. Mowiłem że Traktat Szpisky uwłaczać udzielności nie może, mowię za całością
Traktatow ktore świętobliwie zachowywać należy, mowię wspołobywateli Krewnych y braci na=
szych. Staie się obroną Krewnych wspołobywateli y braci popadłych w niewolę." Marszałek Sey=
mowy prosił o odstąpienie JP. Wizkiego ktory gdy na to pozwolił zgoda stanęła na Punkt szosty.
Krol zawołał Ministerium Sessya solwowana na godzinę dziewiątą zwana na iutro. —

SESSYA 28.a DNIA 28.o 9bris.

Marszałek Seymowy zagaił w tych słowach „JKr. y Szpisky S: z Konff: Ten iest wolnego Narodu udział że sami so=
bie Prawa stanowiemy ich słuchać winnismy do uzupełnienia naszego zamiaru. W tey myśli JP. Sekretarz Seymo=
wy przeczytał Punkt siodmy Proiektu do ustanowienia Kommissyi Woyskowey." Stroynowski Poseł Wołyński
upraszał o dodatek aby sprawy ex appellatione przychodzące pozwania cztérma Niedzielami uprzedzone były.
Butrymowicz Poseł Pinski żądał aby była oznaczona Kadencya dla Prowincyi Litew: A Potocki Sta Szczyrze=
cki Poseł Ziem: Bielski aby słowo Obywatela przemienione zostało na Cywilnego bo żołnierz tak iest Obywa=
telem iak Cywilny. Jerzmanowski wniosł że Pozwow nie potrzeba gdyż Dekret bydź może ex conservatione
Termini od za appellowanego Sądu. Butrymowicz Poseł Pinski prosił o Kadencye dla Litwy ale uspokoił się rów=
nie iak y Małowiczyski Poseł Wyszogrodzki żądaiący ażeby do żadnych spraw Policicòtis należących nie wdawał
się, gdy mu przeczytanym od Sekretarza Seymowego został ten dodatek Po dwoch Sprawach Prowincyi Kor: Oby=
wateli trzecia z Regestru Litew: osobnego od Kor: brana bydź powinna. Taż Kommissya Woyskowa do żadnych
Spraw Cywilnych nawet ex vi inscripti fori wdawać się niema. Marszałek Seymowy doniosł że X Biskup Inflantski
żąda wymazania bez excepcyi słowa. Rzewuski Poseł Podolski żądał wytłuszczenia powodow do tego. JMX Biskup
Inflantski oświadczył że są tacy ktorzy nie podlegaią władzy Kommissyi Woyskowey. JP. Krasinski Poseł Podolski z=
respektował przyczyny powiedziane od JMX. Biskupa Inflantskiego po czym od zdania swego odstąpił. y zgoda sta=
nęła.—

Czytano dalej Punkt zawieraiący wydawanie ordynansow do Exekucyi Dekretow, oraz dopominał się aby Ordynanse były od naybliższych Kommend dawane, a w odmowieniu onego dopiero do Kommissyi Woyskowey udawać się. Xże Jabłonowski Poseł Wołyński wniosł aby od obowiązku dawania pomocy Woyskowa Kommissya była uwolniona co do Dekretow Dyssydentckiego Konsystorza. Stroynowski Poseł Wołyński pochwaliwszy P. Wileńskiego podany do Litew: Procceder zdał go y dokorony rozciągnąć byleby był ten Warunek aby Processa bez konwikcyi otrzymane, były pronullis miane lecz ozwał się słyszeć dał y nie zgoda. Wawrzecki Poseł Powiatu Bracławskiego Wtwa Wileńskiego zdał aby po wyrzuceniu tradycyi Dobr naybliższa Kommenda silnieyszą pomoc dała. Wzyk Poseł Podlaski dał obszerny Proiekt względem Exekucyi Dekretow y długow w czasie dożywocia zaciągnionych. Lipski Poseł Poznański prosił o niedawanie pomocy Woyskowey Konsystorzowi do Exekwowania Dekretow. A gdy się wszczoł znaczny Szwar y Rum Marszałek Seymowy prosił Krola sam na godzinę dziesiątą z rana na iutro a teraz za Solwowanie Sessye. —

Sessya. 29ª Dnia 29º 9bris.

Marszałek Seymowy w ten sens zagaił „ Dotychczas NP y NRptey S: Zkonff: Woyskowością zabawialiśmy. Dziś y w materyi wcześniey zaczętey do Cywilności udaliśmy się. Do czego Proiekt stosownie podany JW. Sekretarz Seymowy przeczytał." Po przeczytaniu ktorego Jezierski Kasz. Łukowski w ten sposob mowił „ NK. y N: Rptey S: Zkonff: Uwielbiać ustanowienie Kommissyi Woyskowey iest każdego Polaka obowiązkiem. Lecz tę przemilczam gdy wpośrod Kollegow Naszych tutay iuż wszędzie iuż w dawności zasiadania; widzę niemych na to, gdy młodzi owe to latorośle obfity y użyteczny czyniące Kraiowi owoc lepiey iak my ystarannicy około dobra Kraiu chodzą. A to co nas poczęsciey wstydzi rownie radością napełnia kiedy pod Rządem WK Mci lub za Dyrekcyi Jego Gospodarskiey młodzi tak pięknie y przykładnie gadaią. Z tych liczby iest Xże Jabłonowski Ktnie Krakowski Szeff Gwardyi Litew: a Poseł Wołyński on to iest ta latorośl Ręką WK Mci zaszczepiona ktora obfity y dobry owoc wydaie; Jego to iest prozbą do WK Mci za Dyssydentami s: tę cząstkę obywateli ktora po znacznym w kraiu naszym krwi rozlewie, ktora więzi wszy nawet Senatorow Posłow gorliwi przy Prawach y wolności naszey obstaiących y na mogiłach wśpod Obywateli Oyczyzny Naszey na Szany ktore Gorliwa oswobody Kraiowe y Religią Ręka Obywatelska porobiła W. K Mci zagruntowana iest im Religia tę utrzymać iest obowiązkiem przy Jch Prerogatywach obstawać Prawodawcowi należy, słuszności iest zatym:/ by oni od swoych Duchownych gnębionemi niebyli; y aby Dekretow Konsystorskich Exekucya niebyła za pomocą Woyskową. Ten to słuszny obowiązek przekonanie popierać mnie do każe. Nieprzyjęła szczęcy sobie za uważ MP. to co mowić będę. Ten Seym dobry poprawi to wszystko co z tym bydź mogło. Nie dozwoli temu Pasterzowi Unrug Sta Hawersztyński kawaler Orderow Polskich y Stey Anny Moskiew: Dyrecktor Mennicy JKM. Biskup Lutrow w Polszcze, y Senior naypierwszy. Ktory Owieczki swoie nie strzyże ale dobrze goli aby to iuż więcey z niemi nie czynił. Dyssydenci ktorzy iuż za Zygmunta Augusta swe Intrygi za Religie czynili. Kontynuowali je aż do Ao 1764, 1768, 1775, y 1784. Spiosem w krwi

wespoł obywateli naszych a gorliwych Polakow o Prawa, wolność y Religią zmaczanym napisane. Te mowię Prawa nieszczęsne dla Kraiu, zrownały ich Przywileia z naszemi. My żadnych Podatkow nie znamy prócz tych które my sami sobie na Seymie ustanowiemy. Dyssydenci zas słuchaiąc Ustaw Rzpltey Oyczyznie tylko wypłat wdzięczności tak z maiątku iak z życia oddawać powinni. A żadnych innych znać Podatkow. A nałożonych przez swego Pasterza Podatkow oddawać nie powinni iak niesłusznie nakazywanych. A pomoc Woyskowa na nieprawne podatki dawana bydź nie powinna. Tento Pasterz Podatki nakłada zbroynie ie wyciska. Spytam się ia go wczasie. Opreceladum custodem quis te constituit Judicem. Zeland wielki o wiarę swoią gorliwość za pieniążki gotowe wymieniał. Kriminał tu iest popełniony bo ieżeli Krol nie ma mocy Podatkow nakładać. A iakże JMść bydzie mocen? Wszak kilka tysięcy porzuciło warsztat Czeladzi w Warszawie, y Chersonskie pustynie zaludniło otoż to iest ta przyczyna ktora była pobudką do Intrygi Moskiewskiey aby nas bezludniać a Moskwę zaludniać. Wszak WKMść niedawnemi Czasy Łaskawości swoiey dałeś dowody gdy czeladź Warszawę porzuciła W.K.Mć Senatorow y Marszałka nawet W. kor: do nich posłałeś ci się wrocili przy bębnach y kotłach y dźę porządkiem w publicznych Ulicach, mniey to przyzwoycie stało się lecz zdrowa to polityka kazała y rostropność taki przepis uczyniła. Gdyby tak wszystkie Miasta w Polszcze były urządzone iak Grzybow y Leszno zapewneby powłokę Ruin z siebie porzucały. Niosą Dyssydenci Libellum actionis, a ich uprzedzam iuż potrzeci raz. Proszę za niemi. Poszliymy Posłow za Granicą abyśmy okazali że y tu się znayduią tacy ktorzy o dobro Kraiu swoiego starannemi są. Krol Pruski ieden tylko temu wierzy. A inni mowią Non credam, tantum quando videam."

Suchodolski Poseł Chełmski wniosł interlocutorie „Popieraiąc zdanie JO. JMci X. Jabłonowskiego Posła Wołyńskiego to muszę powiedzieć że nikt procz Naywyższey Zwierzchności Rzpltey nie ma prawa nakładać podatki, bo ten iest Skarbem Rzpltey. A kto nakłada podatki swą imaginowaną mocą ten popełnia Krymen. Nie iest że to wystąpkiem nakazywać Kupować Książki po 8 Złot: iedną? a po przeciągu kilku lat nowe nakazać Kupować Książki twierdząc że tamte pod tytułem stare, te zaś pod tytułem nowe są, a to wszystko dla tego aby Nurug Sta Hamersztynski dwakroć Summę 81,600,000 dostać to mogł wraz innemi ktorzy na Podział 3,200,000 Złot: Summy dostali. Stan biedny tego ludu, ktoren cierpiec u mnie sprawiedliwość wzbudza litość; dochodzi mnie wiadomość iż iakieś są pozawierane Komplanacie te poniewaz były wymuszone więc aby uchylonemi zostały upraszam. Posłowie Podolscy y ~~Wołyńscy~~ Kowieńscy dopraszali się tego twierdząc że to byłoby Statum in Statum." Kublicki Poseł Inflantski przymowił się „Oświecony mocą dawnych Praw ktore wybieraiących nie z mocy Prawa podatki każą na Sądy Seymowe zapozywać ia żądam aby dołożyć tu że wybieraiącego Podatki nieprawne można było zapozwać na Sądy Seymowe." Swiętosławski Poseł Wołyński rzekł „Ja choć Sędzia miło mi będzie gdy odpowiadać mi przyidzie z przewinienia, czyli z Regestru Penalium czy z innego. Bo wiem że zawsze przewiniaiący Sędzia kary uyść nie powinien." Marszałek Seymowy powiedział że Pan Kublicki Poseł Inflantski od swego odstępuie żądania. JP. Suchodolski Poseł Chełmski żądał tylko zamiast skassowania wszelkich Komplanacyi dodać zaskarżone Komplanacye choćby przez iednego. Kublicki Poseł Inflantski żądał aby wybierany Podatek przez Seniorow Dyssydenckich był wrocony.-

Krasinski Poseł Podolski wUstawach nigdy obojętność bydź niepowinna Prawo R^u 1784 wniektorych
mieysçach podnoszone winnych reasumowane iest. Tutay rownie y wdrugim mieyscu nie masz
czasu wyrazonego wktorym Generałowie podpisywać maią Ordynanse. Potocki Sta Słomacki Po=
seł Podolski ządał obiasnienia wtym gdzie Generałowie przysięgz maią. JP. Szymanowski Poseł So=
chaczewski ządał dołozenia te słowa doKonsystorza Dyssydenckiego Seniorow. Radziminski Po=
seł Gnieznienski ządał tego aby zaskarzone Dekreta znieść mozna było. Czytano o Dyssydentach
Punkt ztemi dodatkami y zgoda stanęła. Drewnowski Poseł Łomzynski ządał dołozenia aby
pomocy Woyskowey przez odstawy rownie ciązonym niebył iak y ten ktory exekwującym De=
kret będzie. Xze Czartoryski Poseł Wołynski ządał aby biorący Piechotnego Zołnierza przywiozł
y odwiozł go. Mirzeiewski Poseł Podolski ządał aby Sędziowie de male gesto Officio z Regestru poena
lium odpowiadali. Suchodolski Poseł Chełmski popierał toz zdanie. Chołoniewski Poseł Bracławski
przekładał roznicę między malegestum Officium, amale Judicatum, mowiąc dalej ze gdy wolno będzie
Officialistow zapozywać Piotrkow y Lublin Siedliskiem Sędziow y Officialistow będzie. Radziminski
Poseł Gnieznienski zgodził się z Suchodolskim Posłem Chełmskim mowiąc ze chociaz iest Sędzia jed=
nakze z ochotą poddaie się temu Prawu. Mikorski Poseł Kaliski czytał Prawo 1784. Ktore o Exe=
kucyi Dekretow potwierdzić nalezy. Stroynowski Poseł Wołynski rownie tego ządał. Ale zgody nie=
było na potwierdzenie Prawa R^m 1784 intoto. Marszałek Seymowy oswiadczył dać Turnum: lecz
ządano czytać ieszcze raz Proiekt. Po przeczytaniu ktorego Suchodolski Poseł Chełmski mowił tak „Ra=
da wszędzie gruchotana, zawsze się wydobywa, na potwierdzenie Prawa Grodzienskiego dla tego nie=
masz zgody, bo opomoc silnieyszą do Rady udawać się kazano." Xze Sapieha Marszałek Konff:
Litew: wten sens zaczął mowić „w Milczeniu dla kgo zostawałem bo dobro powszechne czyni składa=
daiących Seym gorliwemi, z załem naniczym strawiona Sessya usta moie otwiera. Dla uwielbie=
nia Tronu przepomnieć nie mozna ze panowania W. K. Mci tam gdzie na Sądach y Ziazdach pioro
wkrwi Braterskiey maczało się, tam teraz słodkie dziś przewodniczy Prawo. Proiekt Dekretow Exemtionis
wRadzie utworzony, a potym na Seymie Grodzinskim wPrawo zamieniony, iest powiększey części dziełem pra=
cowitey Ręki JW. Mikorskiego Posła Kaliskiego, ktorego przełozenia rownie szanować nalezy, y dla zaspokoie=
nia Kwestyi nalezy tak ułozyć ze się nie nalezy odwoływać tylko tyle razy dodawana przez Generałow y Kom=
missyą Woyskową bydź powinna ile razy ządaną zostanie." Marszałek kazać ten Dodatek ze wzadnym Punkcie
Religii składek tykaiącym się pomoc Woyskowa dodawana bydź nie powinna. Xze Jabłonowski Poseł
Wołynski ządał tego dodatku wiakim kolwiek Sądzie otrzymanym Exekucya dodana bydź niepowinna.
Nacały Proiekt z dodatkami iednomyslna stanęła zgoda. Bernowicz Poseł Nowogrodzki wniosł Warunek
dla Litwy przez siebie ułozony ale iednomyslnie przyięty. Poniewaz była iuz godzina iedynasta wnocy
Sessya solwowana została na Poniedziałek na godzinę dziesiątą zrana. —

Sessya 30ta Dnia 1o Xbra

Marszałek Seymowy zagaił wten sens „ WW. y WWPstwy S: z Konff: Czas zamierzony Seymowaniu naszemu iest ale krotki bo nad 15 Dni więcey nie zabiera. Zdawałoby mi się że lepiey byłoby ubocznych Artykułow nie miesiąc ktore trawią nam czas. Teraz z obowiązku mego upraszam JW. Sekretarza Seymowego aby ten Punkt 9ty do ustanowienia Kommissyi Woyskowey przeczytał." Po przeczytaniu ktorego Jezierski Kłan Łukowski mowił. „WW. y WWPstwy S: z Konff: Juz czwarty raz z tego tu mieysca Głos moy podnoszę za wysłaniem Posłow Zagranicę. Bo przestraszony rozbiorem Kraiu obawiam się aby kosztu Woienne postronnych naszych Sąsiadow stratą naszą nie przypłacilismy. Wysłanie to Posłow wiem pewnie że nie chybnie nastąpiłoby, bo znamy ciebie Panie przychylnym Narodowi. Gdybyś WKMć niedał ucha y nie słuchał tych ktorzy z Tobie y Narodowi daią Rady. Zapewnieni iesteśmy tak bardzo otym WKMć że gdy zechcesz nie słuchać tych zausznikow to my Posłow do Dworow Zagranicznych mieć będziemy. Jo to właśnie do Tronu Łaskawego W. K. Mci zanoszę me prozby pokorne." Suchodolski Poseł Chełmski przymowił się wtakowy sposob „ Choć uboczną podaię Materyą iednakże ta odległą od dobra Kraiu nie iest. A gdy pomyślności Oyczyzny wniey znayduie się rozumiem że ta mile przyiętą zostanie. Ustanowiliśmy 100,000 Woysko, do liczby tak znaczney ludzi tak prędko przyiść nie możemy. A zatym zdawałoby mi się aby JW. JJO: Marszałkowie Konff: wydali Ordynans do Departamentu by ten Rekrut Regimentom nakazała Skarb pieniędzy na to dał. A ponieważ tak znaczna Summa w Remanentach nie znayduie się. dopliką lub trypliką Podymnego kazać." Karśnicki Kłan Wieluński zabrał Głos mowiąc wten sens „ WW. y WWPstwy S: z Konff: Przywiązanie Polaka do swych Krolow nie można tylko wielbić. Wolności naszą szczęściem przyznać należy. A podległość niedoli oznaką iest. Ciąg 24. letni Panowania twego WKMć nieszczęściami Narodu Narodu przeplatany iest. Kray ię czuł, a do zrzucenia Jarzma wzdychał. Porwani z pod Boku W. K. Mci Szanowni Starcowie Senatorowie y Posły obstaiący przy Prawach wolności y Religii. Lała się Krew Braterska W. K. Mci. Nadzieią lepszych losow zwodziłeś. Kiedy siwizną y zasługami obdarzonemu dałeś Urząd Naywyższego Wodza Woyska. Umarł ten Starzec prawie ieszcze wniewoli y nie mogł się doczekać tey swobody ktorey my dziś doznaiemy. Wysłuchał Pan głosu Ludu, zlitował się nad nieszczęściem Jego. Kray przeciwko Kraiowi obudził y prawie do wyiścia zniewoli przygotował. Słodko mi iest wspomnieć słowa W. K. Mci na początku związku tego wyrzeczone „ ten to iest moment ta chwila wktorey Jarzmo podległości zrzucić y powstać możemy". Słowa te z Ust Dobrotliwego wyrzeczone Krola napełniły Narod że chce y żąda dobra Kraiu tego. nad ktorym Panować udział mu Cnoty Jego rozkazał. Ustanowione 100,000 Woysko napełniło radości Tron duchem szczęśliwości natchnęcy, że iuz Pierwszy krok do powstania swego uczynił. Opatrzności zawsze baczna na los Oyczyzny naszey natchnęła Fryderyka Wilhelma Krola Pruskiego aby ten słodką nam przyiaźń oświadczywszy uwolnił nas od podległości tey Monarchini ktora pod tytułem przyiaźni pęta niewoli na nas wkładała. Juz oznaczyliśmy znaczną liczbę Woyska. Juz ustanowiliśmy Magistraturę przeciwną polityce Dworu Peterzburskiego iuz kroki do niepodległości poczyniliśmy: teraz tylko spieszyć się nam należy ukonczeniem Materyi Woyskowey y tę we

dwoch lub trzech zawarcymy Punktach, byśmy prędzey do układu Podatkow, y realnego powiększenia Woyska przystąpili; Śpieszmy się nie mieszaiąc rzeczy, a iasne Księże Matawy czym prędzey wzmocniali się. Byśmy moment ten ieden uchybiwszy na zawsze Oyczyzne naszą w niedoli nie zostawili: Jak JW. Hrabi Stackelberg Posłowi Wielkiemu Moskiewskiemu dziwno iest że Narod nie ukontentowany z Noty dany ad interim przez niego, dla tego że tak mała liczba Woyska Rossyiskiego w Polszcze znayduie się. Tak równie ia zadziwiony iestem z tego że Moskwa nie zważaiąc na niepodległość Polski chce Woysko utrzymywać. Pozwoli sobie przypomnieć Święte Zprzymierzeńcow Prawa, y że na Niebespieczeństwa wydawać przyiacioł swych nie należy. By świat cały uwiadomiony został o Krokach Moskwy upraszam o Kommunikacyą Noty tey. Bytność Woyska Moskiewskiego w Polszcze nieprzyiacielskiego Turkom może nas na ciosy nieszczęśliwe Kraiu wydać. Abyśmy więc od tego odsunęli się zdawałoby mi się rzeczą naylepszą wysłać iak nayśpieszniey Posła do Turcyi." Potocki Poseł Podlaski przymowił się „ Zima nadeszła azali Pokoiu pomiędzy Sąsiadami nie zrobi, a my słabemi niedołężnemi będziemy, gdy zabawiaiąc się opisem Kommissyi Woyskowey o losie Oyczyzny naszey myśleć nie będziemy." Suchodolski Poseł Chełmski interlocutorie mowił że „ Obawiaiąc się nieczynności naszey; wprzod nizeli Sąsiedzi Pokoiu zawrzą Woysko zrobić nam należy. Tym Końcem nakazać Rekrutowanie y dubelt podymne powinniśmy." Marszałek Seymowy powiedział że Proiektu do tego nie miał. Suchodolski Poseł Chełmski mowił „ Że do Rekrutowania Konstytucyi nie potrzeba tylko Ordynansu do Departamentu Woyskowego. Do Podatkow zaś potrzebna Konstytucya. A na tę powszechna będzie zgoda bo wszyscy dobra Kraiu chcemy." Marszałek Seymowy mowił że nie masz nic łatwieyszego iak dać Ordynans ale powiedzieć należy wiele Kommissya Skarbowa dać ma. Małachowski Sta Oyrzyński Poseł Sendomirski prosił o odłożenie tey Materyi do jutra. Rzewuski Poseł Podolski Pisarz Polny Kor: interlocutorie mowił „ Noty podane potrzebuią czytania odpowiedzi y o to proszę. Narod bez Negocyacyi żadną miarą obeyść się nie może. Negocyacye prawie zawsze przez Posłow dzieią się. Tych wysłać iak nayspiesniey nam należy. A od wysłanych Relacyą z czynności y przysięgę odebrać powinniśmy podług praw dawnych. O to tym śmieley dopraszam się gdyż z Diaryuszow wiadomość mam że Bninski Wda Chełminski z Poselstwa swego w Moskwie odprawionego zdaiąc Relacyą Rękę do gory podniesioną dobre pełnienie powinności swoich zaręczył y oświadczył." Posłowie Podolscy, Wołyńscy y Chełmscy o wykonanie osobistey przysięgi obstawali, twierdząc że teraznieysze okoliczności przymuszaią do żądania Osobistey przysięgi. Marszałek Seymowy że od Materyi zaczętey nie odstąpi. Krasinski Poseł Podolski przymowił się „ Że oddalać się od obowiązkow Urzędowania byłoby występkiem. Lecz to nie stanie się gdy materya do Interessow Zewnętrznych weźmiemy, bo Prawo Ro 1768 o materyach tylko wewnętrznych mowi." Przecież ugodzili się na czytanie Punktu Dziewiątego. Moszczyński Poseł Bracławski żądał dodatku aby Woysko płacono było pierwszego Czerwca y Grudnia.

Podatkow zas oddawanie co Kwartał następowało. Butrymowicz Poseł Pinski powiedział że Prowincya Litew tylko co pół roku płacić może. Matuszewicz Poseł Brzeski Litew: prosił odłożenie tego do Skarbowych materyi. Czacki Poseł Czerniechowski żądał aby co pół roku opłacono Podatki bo tym sposobem Cyrkulacya Pieniędzy będzie. Seweryn Potocki Poseł Bracławski żądał odłożenia tey Materyi pozniejszemu czasowi. Mierzeiewski Poseł Podolski żądał aby co Kwartał Raty pieniężne Woysku wypłacane były. Tegoż samego y Xże Sapieha Marszałek Konff: Litew: żądał. Potocki Poseł Lubelski Etatu Woyskowego Proiekt podał do decyzyi. Kublicki Poseł Inflantski przymowił się „ Rotmistrzowstwa samym Cywilnym oddawane były. Bo te Krolowie Prymasi y Biskupi mieli ci zaś Sądzonemi przez Kommissyą Woyskową bydz nie mogą. Przedawnictwo Szarz iak iest szkodliwo wszystkim wiadomo te zabronić należy. A rodowitą Szlachtę Zagraniczną bawiącą się służbą umieścić w Woysku naszym raczey niżeli w kolebkach będące Dzieci. Nowodworskiego Kawalera Maltanskiego pod Henrykiem III. y IV. walczącego, nie byłyż dosyć znacznemi do zachęcenia Władysława IV. aby mu dozwolił pod swym przewodnictwem dawać dowody swey waleczności, okazał on co umi waleczność Polaka tak pod Kommendą Henrykow iakotez Rządem Władysława IV. Umieszczenie JP. Kościuszki Woyska naszym Męża Walecznością znamienitego zdobiącą go lecz zwyczayną Polakowi w Woynie gdzie Amerykanie, Narod rowną lub większą od nas maiący wolność, z pod niewoli Angielskiey wydobywał się; w Woysku Naszym nie małą by nam przyniosło korzyść. Ze umiem cenić te męstwo w osobie tego ktory na szczegolną zasłużył sobie dystynkcyą, u tego Narodu, ktory winny lecz sprawiedliwy hołd wdzięczności umi oddawać obrońcom swych Praw y wolności. Wielbiąc czyny tego nie umi zapominać o JP. Zabiełło Generale Maiorze Kolledze moim Pośle Inflantskim ktory dostateczny swey umieiętności w Woysku Francuzkim dał dowod. Myśli zaś przysłane mi od pewnego Obywatela dodane do Laski odemnie upraszam aby były czytane." Rzewuski Poseł Podolski żądał aby Forszpanowanie dla Szeffow rownie było zabespieczone iakoteż iest iuż przez to Prawo dla Rotmistrzow. Stroynowski Poseł Wołynski popieraiąc zdanie P. Podolskiego chwalił podany Etatu Woyskowego Proiekt Nadto żądał przywrocenia Prawa o Popisach Woyskowey y Land Milicyi. Prosił także o przyięcie Proiektu względem składek po Wtorach. Prosił o dalsze czytanie Proiektu Xże Sapieha Marszałek Konff: Litew: twierdząc że Etat ułożony przez Prowincyą Litew drukiem upowszechnionym nie iest. Jerzmanowski Poseł Łęczycki wniosł że na uszczerbek Przywileiow JK. Mci żadną miarą nie pozwoli. Moszczynski Poseł Bracławski rownie przymowił się. Marszałek Konff: Kor: doniosł że odebrał Notę od JP. de Cachet Chargé des Affaires Cesarza JMci, rownie też wiadomił JP. Marszałek W. Kor: że odebrał Notę po czym żądanym sobie głosem Sekretarz Seymowy przeczytał Notę. Po przeczytaniu ktorey Ministerium do Tronu poszło y JKMc Solwował Sessyą na godzinę 10 zrana na iutro.

SESSIA 31a Dnia 2o Xbris

Dla nieprzybycia dla słabości zdrowia JKMci JW. Kanclerz W. Kor: Solwował Sessyą na dzień 5 Xbra o godzinie 11. zrana. —

SESSYA 32ª Dnia 5º Xbris.

Marszałek Konf: Kor: zagaił w ten sposob „ NP. y NKptey S: Konf: Jeżeli w Rządzie Republikanckim iest miło bydź Prawodawcą y wykonywaczem rownie przyiemnie iest nam teraz tego smaku doznawać. A postępuiąc ciągiem rzeczy podług Prawa Aᵒ 1768. daię głos JP. Sekretarzowi Seymowemu do czytania dalszego ciągu o Kommissyi Woyskowey." Kurdwanowski Poseł Czerniechowski przymowił się „ Mowiąc o ulokowaniu Kommissyi Woyskowey mowię o dobru Kraiu. Bo pomyślność Rzeczypospoltey zawsze na oddalaniu wszelkich Intryg. Te oddalonemi zostaną gdy Kommissya Woyskowa nie w Warszawie zostawać będzie. Bo Warszawa ~~będzie~~ Siedliskiem Intryg y Zagranicznych Influencyi iest. Tego nie będzie gdy Kommissya Woyskowa nie w Warszawie znaydować się będzie. Oto się dopraszam iuż dla mego przekonania iuż na moiey Instrukcyi Wtwa mego." Krasiński Kłan Wiłunski zabrał Głos w ten sens „ NP. y NKptey S: Konf: Kochać cnotę z prawdą złączone brzydzić się podchlebstwem iest to naypiękniejszych przymiotow Cechą. Krol tym obdarzony będąc, Kochanym iest własnym Narodzie. Całego Kraiu zapewnia bezpieczeństwo y szczęśliwość. Nikt tego nie powie abyśmy nie mieli Krola ktory chce szczęśliwości Kraiu. Mamy Krola chcącego szczęśliwości, pełnego mądrości y serca dobrego Narodu, lecz zwrot Okoliczności przemienić może iego dobre zamysły, nie Jemu to przypisać należy ale nieszczęsnym zdarzeniom. Mowić zaś aby ktokolwiek był myślą zaiste walczenia z Tronem, iest to iedno co twierdzić że dobra Oyczyzny nie poznaię, albo wyższą zaiste iest impulsyą." Suchodolski Poseł Chełmski przymowił się „ Podoświadczonym często Olbrzymim Ducha uporze Prawem przytłomionym. Niemogę przemilczeć chwały dostoyności Przodkow Naszych Ktorzy chcąc bydź oddalonemi od Influencyi Zagraniczney nigdy nie Seymowali gdzie oni się znaydowali. My zaś oddalmy tę Magistraturę od Intryg Dworow Cudzoziemskich Ktora straszną stać się może. A to nie inaczey tylko za oddaleniem Kommissyi Woyskowey od Warszawy." Jordan Poseł Krakowski prosił Krola y NKptey S: Konf: za Krakowem tylu nieszczęsnemi skołatanym. Xże Szembek Biskup Płocki mowił że Kommissya Woyskowa w Warszawie odprawiać się powinna dla tego aby był związek polityczny Władzy Rządowey z Woyskową. Małachowski Wda Krakowski mowił w takowy sposob „ NP. y NKptey S: Konf: Słabość zdrowia mego nie dozwoliła mi bydź świadkiem y uczestnikiem chwalebnych dzieł NKptey S: Konf: lecz skoro tylko zdrowie mi przybyć do tey Swiątnicy Praw dozwoliło. Zaraz moy Głos podnoszę na Umieszczenie tey Kommissyi Woyskowey. Jako Polak nie życzę Jey w Warszawie a iako Obywatel y Wda Krakowski wypraszam W. K. Mci aby Magistratura w Krakowie odprawiała się. W tym to Mieście gdzie Krolowie dawne swe siedliska mieli, tam gdzie wolność dla Polakow zdziałana zagruntowaną była. Tam gdzie przyrzeczenie Ustawą 1764 Aᵒ uczynione było, że Seym inny Ordynaryiny zamiast tego w ktorym twe cnoty y zasługi w Oyczyznie Koroną uwieńczone były - będzie. Tam mowię gdzie widać było iasne dowody

twoiey do liczby wiernośći. Tam mowię gdzie W.two przyimuiąc ciebie M.P. odebrało przyrzeczenie że to siedlisko dawnych Krolow nie będzie wolne od pamięci, szczodroty, y dobrotliwey twoiey Ręki." Twierdzi Warszawy drudzy Krakowa inni innych miast żądali. Marszałek Konff. Kor: „Nie zasięgaiąc iedno myślności przymuszony iestem upodmowac Propozycyą. Mowiąc za przeniesieniem Kommissyi mowię za całością Rzptey: żądam aby ta z Warszawy siedliska Influencyi Intryg oddaloną została. Bo na Prowincyi wolną od Intryg stanie się." Suchodolski Poseł Smoleński mowił „za nie przeniesieniem Kommissyi Woyskowey za Warszawę." Marszałek Konff: Kor: czytał Propozycyą „czy Kommissya Woyskowa tam się odprawiac ma gdzie Seym affirmative„ czy gdzie indziey negative„ Xże Sapieha Marszałek Konff: Litew: mowił że z przykrością to iest dla niego sprzeciwia się Kolledze ktorego szanuie y poważa. Ale idąc stosownie do Prawa R.u 1768 ktore dwie Materye w Jedney Tegoż Kategoryi nie każe a poniewasz ta dwie Materye w sobie zawiera upraszam o poprawienie Propozycyi. Suchodolski Poseł Chełmski przymowił się poniewasz propozycya dwie Materye w sobie zamyka więc na nię zgody nie ma„ Stosowną zaś do prawa R.u 1768 te znayduię czy Kommissya w Warszawie odprawiac się ma affirmative nie ma się odprawiac negative„ o czytanie tey proszę. Marszałek Seymowy poniewasz na propozycyą odemnie podaną nie masz zgody więc przeczytawszy Propozycyą Pana Chełmskiego upraszam JJ. Rzptey S: z Konff: aby większością decydowali ktora lepsza. Popiel Kłan Sandomirski mowił za umieszczeniem Kommissyi Woyskowey w Radomiu. Suchorzewski Poseł Kaliski sprzeciwiał się Propozycyi P. Marszałka Seymowego twierdząc że tu więcey dwie Materye. Mierzeiewski Poseł Podolski. Co do propozycyi myśl P. Suchorzewskiego Posła Kaliskiego dostatecznie mnie przekonywa. Co do bytności Kommissyi Woyskowey w Warszawie to tylko mowię że iak tylko Departament Woyskowy został w Warszawie, zaraz niepomyślne dla kray spadły okoliczności a przeto radzę u lokowanie Kommissyi Woyskowey w Radomiu, lub gdzie indziey. Marszałek Nadworny Litew: Potocki radził taką ułożyc Propozycyą, czy Kommissya Woyskowa tam się agitowac gdzie Seymy podczas Seymu, lub nie. Możczyński Poseł Poznański Propozycya taka przeciwną byłaby Prawu, bo zamykała by dwie Propozycye y nie zgodną byłaby z Proiektem. Xże Marszałek Konff: Litew: Ośmielony głosem Marszałka Nadwornego Litew: uprasza z nim o taką Propozycyą. Stroynowski Poseł Wołyński Jako Gospodarz Proiektu pozwalam wszelkiey poprawki y stosowney żądam propozycyi. Marszałek Seymowy że Propozycye do Proiektu stosowac nie można tylko Propozycye do Prawa a poniewasz są dwie Propozycye więc moia będzie affirmative a P. Chełmskiego negative Xże Marszałek przymowił się że bez praeiudicium Laski nie pozwoli tylko aby od Laski wyszła pierwszą a P. Chełmskiego drugą była. Turnum poszedł affirmative było 164 Negative 48. Posłowie Lubelscy Sekretnych kryska odstąpili byleby zaręczenie było że zaraz Turnum w Materyi będzie. Affirmative 182. Negative 36. wydanych Sekretnych zaś Affirmative 192 Negative 26. Sessya solwowana na Poniedziałek na godzinę dziesiątą z rana. —

SESSIA 33a Dnia Xbris 8o

Marszałek Seymowy wten sposob zagaił „ NP. y NRptey S: zKonff: Wszędzie Obrotow ludzkich załudnia=
nie czyni przykrość lecz osłodzoną staie się gdy dziełem uwienczoni iest. Ale milszemi staią się gdy bo=
num Publice wsobie zawieraią. Dzien wczoraysszy utraciliśmy a nie czynność dla Kraiu przy ktorym się
dla nas staie. Wroćmy go dzisiay Oyczyznie. Przystępuiąc zas do Materyi opisu Władzy Woyskowey zdaie=
mi się ze nie odmiey odstępuię gdy Proiektu tak do Etatu Woyska iakotez y do dodatkow podane przez
JO. Xcia Poniatowskiego Podskarbiego W. W. X: Litew: czytać będzie JP. Sekretarz Seymowy." Kwilecki
Poseł Poznanski przymowił się „ Przeglądaiąc dodatek podany tak przez JW. Potockiego Posła Lubelskiego, ia=
kotez przez JW. Mierzeiewskiego Posła Podolskiego. Wtych znayduię nie mowię przeciwność Prawu napi=
sanemu, ale nawet wbrew iść Jemu. Przypominam tylko ze iście Prawu napisanemu było tak wiel=
kim niedawno występkiem ze Sądow na przeciwiaiącą się wołali. Miło to dla mnie było chwilą być na=
stępcą wUrzędzie Xcia Czartoryskiego Łowczego Litew: a słodkim momentem widzieć na tymze samym
mieyscu JO. Xcia Czartoryskiego Stolnika Litew: Posła Wołynskiego." Massalski Biskup Wilenski mowił
wtakowy sposob „ NP. y NRptey S: zKonff: Jako Deputowany do Konstytucyi byłem wKonffidencyonalney
Izbie. Tam słyszeć mi się dały Głosy rozmayte. Co do mnie to oświadczam co rozum z przekonaniem
mi dyktuie. Swieże ukute Prawa naruszać nie zdaie mi się rzeczą słuszną. Bo nikogo pewnym ni=
czego robiemy. Lepiey wtedy byłoby być niewolnikiem ktorego despoty bo rozumiawszy Systema
pewnieyszemi bylibyśmy swego maiątku niżeli tutay gdzie ugruntowane dopiero Ustawy nadwerę=
żaią. Prerogatywa Patentowania Officierow swiezo ukuta przez dodatki nadwerężono być maią.
Zwielkim tu niedawno słyszałem ukontentowaniem ze za występek poczytywano mowienie co
przeciwko iuz udecydowaney Materyi. Nie iest ze to iuz udecydowana Materyą." a zatym naruszać ią zda=
iemi się nie można." Ostrowski Kłan Czerski przymowił się wtych myslach „ Chcieli przodkowie nasi scieśniać
Władzę Krolow by ta wolności y Oyczyznie szkodliwą niebyła. Lecz chcieli tez także aby szafunek nadgrody
mieli, by zasługi ceniąc dadami ie swemi uwielbiali. Przemoc nieszczęsnego wPolszcze Seymu Ao 1775.
wydarła te Prerogatywy Krolowi. a Seym Ro 1776 wczęści go przywrocił wdozwoleniu Patentowania Officie=
row. Dodatek JW. Potockiego Posła Lubelskiego nie może znaleść mieysca bo iest przeistoczeniem zapadłego
Prawa. Rownie iak Proiekt JW. Mierzeiewskiego Posła Podolskiego wRozmaitym sposobie niszczy Prerogaty=
wy Tronu. Stawam Ciałem tegem latam y zaden dodatek nie pozwalam." Kościałkowski Poseł Wiłkomirski
mowił wten sens „ NP. y NRptey S: zKonff: Milczenie moie dwunastoletnie przerwać muszę abym przewi=
dywaną niedolę Kraiu oświadczył. Nieczynność naszą z gnuśnością zrownać można. Zabłysnął los szczęścia
Oyczyznie, podobnym iest do tego ze Wszechmocność oddaliwszy gnuśność pozwoliła nam zazywać da=
wney chwały. A ktora mu przywroconą zostanie gdy ufność wzaiemna Narodu z Tronem będzie. Nie
bądźmy tak srogiemi na Prerogatywy Krola, czynmy aby Krol radość nie mękę wPanowaniu nad nami miał.

Upornością zyie Rząd, dwie są Jego doskonałości. Wzdryga się Polak haniebney niewoli, boi się też okropney Anar-
chii. Ateny Greckie gdy o Rządzie myślały, wszelako Demostenes wtedy wzmocnienie sił radził. Wtedy
Filipa Krola Macedońskiego stały się plonem. Tak my też rownie staniemy się offiarą gdy o Rządzie
nie o wzmocnieniu myśleć będziemy. Osłabić władzę Krola iest przywrocić przemoc lub wielo-
rządztwo czyli dwunastow Woiewodow. Weźmi sława Stefana Czarneckiego Hetmana Polnego Kor:
Ktoren opuszczonego od wszystkich bronił Krola: ten mąż radził wzmocnienie sił, ktore gdy na-
stąpi tak się o przyiazn Polską dobiiać będą iak Stu tysięczną Panny. Wielbiąc tvwas zacne czyny JO.
JW. Marszałkowie czynią zaraz nadzieię Kraiowi pomyślnych skutkow." Krasicki Poseł Czerniechowski
mowił w takowy sposob „Małośmy zrobili nnicy udeitany gdy Woyska Jestestwa nie będzie. Lubo raz u-
stanowione Prawo przemieniać iest występkiem. Jednakże y to opuszczaiąc przypominam że lepiey za-
przątać się wzmocnieniem sił niżeli umnieyszaniem Prerogatyw Tronu." Czetwertyński Szlan Czerniechow-
ski oświadczył że na naruszenie raz ustanowionego Prawa nie pozwoli. Twierdząc że Krol nie Cudzoziem-
miec więc go się obawiać nie należy. Piekarski Poseł Rawski prozno będziemy Prawa pisać ieżeli ie na-
tych miast obalać zechcemy. Krol Narodowi, a Narod Krolowi nie wierzą. Mirzeiewski Poseł Podolski przy-
mowił się „Znaiąc Prerogatywy Deputowanych do Konstytucyi że były rozwagą Decyzyą poprzedzać po-
winna dla tego moy dodatek ich skrypulatnemu uważaniu oddałem. Fałszywie na mnie to wkładaią
że ia Prerogatywy Tronowi Łaskawemu uwłaczać chcę. Owszem przy nich obstawać miłomi będzie. Żą-
dam tylko sprawiedliwości aby podług Starszeństwa awansowali Officierowie. Bym okazał iakie to niesłu-
szności dzieią się. Zacytować tu mogę Rezolucyą Departamentu Woyskowego. Ktora każe podległym wina-
ła zapozywaiącego do Departamentu Woyskowego o Repositią Patentu. Czemuż MP. nie możnaby zapo-
zywać o Repositią Patentow ad malam Informationem, iak przywileiow własserodyi. Miłomi będzie MP.
moy Proiekt od sunge JW. Potockiego Posła Lubelskiego." Potocki Poseł Lubelski mowił „MP. y MMPstwy
S: z Konff: Polacy rownie na Prerogatywy Krolewskie iak swoią wolność względni są. MP. wszak wolno
o Repositią Przywileiow Cywilnych zapozywać czemuż nie Woyskowych. Nie iest to uwłoczeniem Prero-
gatyw Tronu kiedy mu się podaią sposoby nie nawiści niesprawiedliwości uniknienia. Mowi za
mną Prawo Narodu a ktore mnie ośmieliło wynurzyć zdanie." Xże Sapieha Marszałek Konff: Lit: za
brał Głos w tensens „MP. y MMPstwy S: z Konff: Gorliwości moiey w utrzymaniu Prerogatyw Tronu świadkami
są wszyscy. Świadkami mury w Izbie Poselskiey te mowią pomiędzy ktoremi czynnie Seymowac się nau-
czyłem. Uczynił Narod hołd przywiązania swego ku Krolowi. Gdy umi cenić dary mu dane. Bo kto
nadgrody rozdaie, ten ma Woysko upewnione dla siebie. Nie mowię przeciw Prawu ktore sam ukła-
łem y podpisałem, mowić przy Jego całości będę. Krolom wierność dochowywać należy, tę zawsze u-
trzymywać wolnego iest Polaka obowiązkiem. Za tą idąc szczyrze radzie należy. Pierwszy raz w Związ-
ku Konffederacyi iestem, bo nie chcę być wspolnikiem tych czynności ktore ohydzaią Imie nawet Konfe-
deracyi. —

Myśl tę tylko podaię abyż niebyło rzeczą przykrą W.K.M. samemu widzieć się przez cudzą winę ukrzywdzonym. Żądać Furażow dla Officierow iest bydź dogadzaiącym prozbie Kommissyi Woyskowey y Szeffow. Nie są ściśnione te Panie Prerogatywy. Gdy trzymasz N.P. wodze Narodu wmiem pewnie ze temi szczegułami zatrudniać się nie zechcesz. Nie iest twą Myślą Chcieć aby do Tronu twego Łaskawego Jęk uciśnionych dochodzić miał. Słyszany Głos JW. Ostrowskiego Szambelana Czerskiego iest mi powodem ze wraz z nim żądzę się ~~do konkluzy~~ żądam dołożenia tey Materyi, y wnieśmy się do Kontynuacyi opisu Kommissyi Woyskowey. Juz y JW. Lubelski Poseł Potocki skłania się do odsunięcia tey Materyi do poznieyszego czasu." Tu Posłow kilku Mazowieckich odezwało się ze ta materya iako udecydowana sama przez się upada. Marszałek Seymowy kazał przeczytać Proiekt do Opisu Kommissyi Woyskowey. Po przeczytaniu Punktu 11. o wyborze Sędziow Seymowych. Swiętosławski Poseł Wołyński wniosł aby ani Kommissya ani Woysko do żadnych rozruchow zamieszan niewdawało się. Wybranowski Poseł Lubelski dodał aby Examinatorowie w Kommissyi Woyskowey sami Cywilni byli. Szydłowski Szambelan Zakroczymski? żądał aby zarowno z każdey Prowincyi Sędziow było nie losem lecz wybierani byli. Gutakowski Poseł Orszanski się przymowił. „Oddawać losowi Życia i Maiątki iest rzeczą okrutną. Bo znaiomość osob lepiey osądzi Sędziow niżli los slepy." Suchodolski Poseł Chełmski powiedział ze za wyborem gałek intryga się zmnieyszy. Czacki Podczaszy Kor: a Poseł Czerniechowski oświadczył to „Że władza Kommissyi Woyskowey iest taz sama co y Hetmanow, w tych przysiędze były dołozone aby aby od Elekcyi Krolow miesiąca Woysko oddalone było, aby ci do żadnych Partyi nie przywiązywali się. O ten sam Warunek proszę y do Kommissyi Woyskowey." Zakrzewski Poseł Kuiawski mowił ze Jnna iest rzecz bydź Posłem inna Sędzią a zatym trafi się ze Poseł Prawa znać niebędzie. Łoś Wda Pomorski żądał pomieszczenia w liczbę Sędziow Seymowych Senatorow. Lecz gdy mu powiedziano ze są przy pierwszeni uspokoił się. Mikorski Poseł Kaliski żądał Kary gdy iest Sąd wyznaczony. Stroynowski Poseł Wołyński wniosł dołożenia ze Kommissya Woyskowa stosownie do Prawa y wszystku karaną będzie. Czytano Proiekt Potocki Poseł Podlaski wziął go ad Deliberandum. Marszałek Seymowy mowił „Oyczyzna niesie do ciebie JW. Pośle Podlaski swe prosby abyś przez Jey miłość odstąpił od Deliberacyi. Bo gdy dodatki na deliberacyą brane będą nic nie zrobiemy." Potocki Poseł Podlaski oświadczył ze odstępnie od Deliberacyi wnieśioney niechęe te żle Preiudicatum uczynić. Proszę tylko aby wolno było do Stanow Seymuiących appellować w Materyach życie, Maiątek, cześć, za sobą ciągnące. Walewski Wda Sieradzki żądał opisanie Elekcyi poznieyszemu zostawić czasowi. Gutakowski znowu powtorzył sprzeciwianie się swoie losami, prosił aby z każdego Generała Posłowie 2d obierali a ktorzy losy między sobą ciągnące będą. Krasinski Poseł Podolski oświadczył ze nigdy na to przeciwko Intrydze czynięmy. Niechaj w Izbie w Przyczyny Starożytnych o kurzem okrytych Ustow.

Prawa teraznieysze są iasne, dobre pełnienie zniewala chwałę uchybienie Opisow nagany. Matuszewicz Brzeski Litt: Sołtykowski Chełmski Posłowie żądali aby wczasie wyboru Sędziow wszyscy Posłowie byli. Gutakowski Poseł Orszanski oswiadczył iż gdy losowi Konieczne nie oddaiemy wybor ostrzedz należy aby nikt niebył Posłem kto sądowych nie odprawował Funkcyi. Swat się wszczął y Sessya Solwowana na Wtorek na godzinę Dziesiątą z rana.

SESSYA 33.a Dnia 9.o X.bris

Marszałek Seymowy zagaił wten sposob „ NN. y NN. Stany S: z Konff: Iz iak czynności naszych iest oznaką gorliwości tak też dowody daiemy gdy o zewnętrznym bezpieczenstwie myslemy. Tego dowody S: Stany z Konff: daią. Gdy upraszaią W. K. Mci abys nam dozwolił odstąpiwszy się od Materyi Woyskowey udecydowac wysłanie Posłow. Za kandydatow podalismy się do Dworu Wiedenskiego Sołtyk Podstoli Kor:, Woyna Sta Stanisławowski, do Dworu Petersburskiego Potocki Generał Artylleryi Kor, do Dworu Stambulskiego Potocki Sta Szczyrzecki, Xiążę Lubomirski Kan. Kiiowski, Do Dworu Francuzkiego Potocki Ex Podstoli Kor: Do Dworu Londynskiego JP. Bukaty teraz tam będący Poseł."

Po skonczonym Głosie JP. Marszałka Seymowego Krol Ministerium do Tronu zaprosił y mowił wten sens „ Dogadzaiąc woli Stanow S: z Konff y dopełniaiąc przyrzeczenia mego Nominuię do Dworu Wiedenskiego JP. Woynę Stę Stanisławowskiego, do Dworu Petersburskiego JW. Generała Artylleryi Kor: Potockiego Posła Bracławskiego. do Dworu Stambulskiego JW. Potockiego Stę Szczyrzeckiego Posła Ziem: Bielskiey. Do Dworu Wersalskiego JP. Stanisława Potockiego Ex Podstolego Kor: Kawalera Orderow Polskich. Miłosni to uczynić maiąc zawszę tę maxymę Krol z Narodem, Narod z Krolem. Proiekt stosowny do tego oddaię JP. Marszałkowi Seymowemu y oczytanie Jego upraszam a potym odczytaną a ktorey iedno myslny spodziewam się." Po przeczytaniu Jego niektorzy wołali nie masz tylko z dodatkiem za zgodą Stanow Stany nominowawszy wysyłamy. Jnni wołali nie masz zgody na żaden dodatek. Sułtan Chorąży Litew: „ Miłosni iest stawać przy prerogatywach Tronu y Narodu przez W. K. Mą zaprzysiężonych. Bo w Paktach Konwentach znayduie się że NP. wysyłac będziesz Posłow Wielkich za zgodą Stanow a mnieyszych za Radą Senatu wysyłac będziesz: to zas iest wczasie nie Seymowym, a Seymuiącey Stany nikt widowładztwa nigwałcił mo." Jerzmanowski Poseł Łęczycki y Jnni zaprzeczali tey mowy Stany: ale Matuszewicz Poseł Brzeski Litew: przymowił się „ Słowa przez JWW. Posłow Mazowieckich, Łęczyckich, y Rawskich są wyrzeczami krzywdę JKMci czyniącemi. Bo te okazuią iakoby JKMć. Paktow nam zaprzysiężonych dotrzymać niechciał. A czego od niego ani się spodziewamy." Krol zawołał Ministerium do Tronu oswiadczył „ Dzięki JW. Matuszewiczowi Posłowi Brzeskiemu Lit: za te Jego obstawanie przy Jego Paktach, oraz powiedział że chcę być dochowaczem nominował y podał Proiekt." Potocki Poseł Bracławski mowił „ Okazanie dochowania Paktow Konwentow przez W. K. Mą iest Dostateczny, a krzywdzącym do tych ktorzy samowładności ay-

mią Rptey. Bo ta iest Panią Samowładną tey wszystko czynić wolno. W Proiekcie od W. K. Mci podo=
nym znayduie się wyraz że Pieczętarze dawać maią Jnstrukcye ia zas W. K. Mci donoszę że oświecony przy=
kładem Prawa R: 1712 wktorem Deputacya włożona była do pisania Jnstrukcyi Podaię stosowny Proiekt
przezemnie ułożony o ktorego czytanie upraszam." Kwilecki Klan Przemęcki zabrawszy Głos, Radość o
świadczył z ustanowienia liczného Woyska. Zyczył aby Krol dobry ktory wzmocnienia Narodu chce żył
wdługoletnie czasy. Narod cały chce Woyska, offiaruie podatki y Rekrut sobie chce. Stosowny do tey
myśli podaie proiekt abyz 40 dymow Rekrut idw y 225 Zł: daw. o ktorego czytanie Proszę."
Kossakowski Biskup Jnflantski mowił iż Posłowie wysyłać się maiący gdy iakieyżiś mocy Relacyą nie uczy=
nią, to ta Legacya mało użyteczną Kraiowi stanie się. Bo gdy ci nam stać się maiącą rzecz o odmianie
podległą nam doniosą za tey upadkiem Kłamcami staną się. A gdy nam wiadomości uczynią orzeczach
iuz zaszłych nie umieiętnemi staną się. Ale zawsze nie nawiści podległemi uczynią tak siebie iako y
tych od ktorych by wiadomości mieli. Co do nominacyi Krol zawsze ma prawo, y przytym Ja uwnieyszeniu swoim
obstaię." Kasztelan Woynicki Ożarowski mowił „Kommissyi Woyskowey opis iż tak długi czas zabrał, iabym
radził aby iuz dłuższy nie zabrał by urządzenie Kommissyi Woyskowey ktore nam tak długi czasu przeciąg
sprawi, oddać rozstrzygnieniu Deputowanych do Konstytucyi y Marszałkow Konff: wszmieysze zas Punkta
sami prędzey ułatwiaymy. Staię przy powadze Tronu y na żaden dodatek ubliżaiący powagi Jego nie pozwa=
lam." Suchorzewski Poseł Kaliski mowił „Nominacyi nie sprzeciwiam się żądam aby też rownie Poseł do
Szwecyi Posłany był, a do tego Nominacyi JP. Potockiego St. Tłomackiego a Posła Podolskiego do Drezna JP.
Małachowskiego St. opoczyńskiego Posła Sandomirskiego." Kublicki Poseł Jnflantski „Staiąc przy Prerogå=
tywach Tronu stawam rownie przy Prerogatywach Narodu aby Posłowie od Rptey wysłani nie mogli powro=
cić aż za odwołaniem S: Rpty." Wołowicz Poseł Ciechanowski „Jako ciało bez głowy rzecz, tak Narod bez Krola
Krol wielkiem y Łaskawością zasługuie stopnek Narodu. Czyliż tak dobremu Krolowi nadgradzaią. Redy=
sęge do datek do Proiektu od Tronu tak i nowy kładę przejudicando Prerogatywom Tronu y przytym stawam"
Kwilecki Poseł Poznański „Jz gdy słyszy o Paktach Konwentach winien iest stawać iako Polak przy nich. A gdy
uszu Jego dochodzi czytanie R: 1775 mocą ktorey on Posłem do Berlina był muszę donieść że od Krola Ja no=
minowany a Branicki Hetman W. Kor: iako Poseł Wielki wyznaczony był." Mierzeiewski Poseł Podolski mo=
wił „MP. Pomnicy mało że Poprzednicy twoy zwiększali Prerogatywy nie zmnieyszali nadto twe Pacta tak
są a des jubelnow disputat." Ministerium poszło do Tronu y Krol mowił „Jak mam naypierwszą powin=
ność dopełniać to co mnie z Narodem łączy tak w tym wyexplikować się nie mam trudności z moich myśli.
W mym widoku Proiekt do Laski podany przezemnie z godnym z Paktami Konwentami y Prawem R: 1775.
iest. To u ułatwienie Jego godnych proszę Posłow. Bo Ja Prawa gwałcić nie chcę ani też nie chcę tego by kto na
mnie następował." Suchorzewski Poseł Kaliski iak wniosłem tak staię przy tym aby Poseł do Szwecyi był wysła=
ny iako do Narodu wybieraiącego się z przemocy tak iak my chcemy, y na niego podaię JP. Potockiego St. Tło=
mackiego.

Potocki Poseł Bracławski chciał tego aby Stany pisały Instrukcyą a Credentiales Kancellarze. Suchorzewski Po-
seł Kaliski popadł to zdanie. Marszałek Seymowy „Jak prawa, zwyczay i sama potrzeba niesą to zdanie
Pieczętarze to wszystko robią." Załuski Ułan Buski „Gdy idzie o gwałt prerogatywom Tronu milczyć nie=
mogę y przy nich obstawam. Skorom usłyszał o Posłach zaraz na pamięć mi przychodzi ten Dwor kto=
ry na Krolow dawał byśmy o nim nie zapomnieli. Woli W. K. Mci wybor oddaię, a sobie to ukonten-
towanie, abyś Łaską swą obdarzył Małachowskiego Ms Opoczyńskiego a Posła Sendomirskiego
ktorego iuż przez własne usługi dla Kraiu w czasie piastowania Laski Trybunalskiey iuż pomnię
na ene czyny Marszałka Seymowego uraczył tą Laską swoią." Potocki Poseł Bracławski „Nie uy=
muię ani powagi, zaufania z dolności" JW. W. Pieczętarzom, tylko to powiadam że Rpta wszystko czynić
może a Ja na to nie pozwolę." Suchodolski Poseł Chełmski „Miłom mi iest popierać zdanie JW. Posła Bra=
cławskiego iuż drugi raz tak Patryotyczne bo insze z Ust takich wyyść nie może. Ciekawy iestem kto śmie
będzie to ubliżać bo niemasz nad nią władzy. Krol Jey nawet niema, opuszczam iak od czasow Zygmun=
ta Augusta kiedy wiele zmnieyszana iest ale to tylko przytaczam od tey Materyi że Posła bez woli S. Rptey
wysłać nie może, o dodatek proszę JW. Posła Bracławskiego." Marszałek Seymowy pytał się o zgodę na Pro=
iekt ktorey niebyło. Starski Poseł Krakowski „Tam gdzie idzie o Prerogatywy Tronu iść będę, lecz stawać
gorliwie przy Prerogatywach nido, nawet y przeciwko Krolowi." Dziekoński Podskarbi Nadworny Litew:
„Od czasu w ktorym Krolowie w swych Prawach uszczupleni byli oddaiąc Je Narodowi potęga Orę=
za Polskiego zmnieyszała się. A co odwaga Polska dokazać nie mogła to wiadomości" złączona z o=
świeceniem w Stanisławie Małachowskim Wdzie Poznańskim w Karlowicach dokazała, choć ten
Mąż wysłany od Rptey Nominowanym wszelako od Krola był." Ostrowski Ułan Czerski „Maiąc so=
bie po kilka krotnie tamowany Głos nie mogłem to przypomnieć iż JW. Branicki Hetman W.
Kor: y inni Ao 1775 wysłani Posłowie byli od Krola nominowani bez nagany Rptey oraz że Instruk=
cye Posłow zawsze przez Kanclerzow dawane były." Potocki Marszałek Nadworny Litew: „Mowiąc do
Krola Naymędrszego, nie mam przyczyny dowodzić że ci wysyłani Posłowie bywali zawsze Posłowie Wielcy, że
Krol niema Prawa tylko wybiera pomiędzy Seymem a Seymem że Tron obsiadaiący żądał Prerogatyw Tro=
nu dla Narodu nowią zatym śmiało y proszę o dodatki." Nze Marszałek Konff: Litew: „Sposob moy myśle=
nia, przekonanie, y gorliwości tak ku Narodowi iak y Krolowi rozmaytemu w padnie tłomaczeniu. U=
czyniłeś W. K. Mc wolą Narodu y Posłow Nominowałeś godnych twego wyboru. Nauczony zdarzeniem pod=
czas Fortragowania baczniey szym teraz iestem Mk wszak w Paktach iest że między Seymem a Seymem
znosić powinienś z Senatus Consultum tym bardziey z Narodem y lepiey to będzie a przeto ia zmieysza=
mego proszę o dodatek za zgodą Stanow Seymuiących wysyłamy." Czacki Poseł Czerniechowski „Nadu szy=
wszy Prerogatywy Tronu nad wątlić potrzeba y Narodu Krol ma prawo nominować Posłow a przeto proszę
o Proiekt bez dodatku." JX Garnysz Podkanclerzy Kor: „Bronić należy Prerogatyw Naroda y Krola bo pierwsze

wieczne a drugie doczesne są. Odeymowac Prerogatywy Tronowi iest grzechem bronic Prerogatywy Naro-
du iest rzeczą Swiętą. Krol nie ma Prawa nominowac Posłow tylko wraz z Narodem, to się zgadza z samą
Słusznością y dobrem Kraiu bo przytrafic się moze z zdarzeniem iakimsi nieszczęsnym dla Kraiu iz Krol i
naczy myslący od Narodu wysłac zechce Posłow na obalenie wolnosci y całosci Kraiu. Nikt zapewnic nie
moze o tym by Następca WKMci tak kochał Narod iak WKMc y dla tego potrzeba tego dodatku, y o niego
proszę z miejsca mego." Stroynowski Poseł Wołynski „ Chlubno będzie dla mnie stawac przy Prerogatywach
Tronu ale iako Poseł iako obywatel łączę się z zdaniem JX Podkanclerzego Kor:" Xżę Biskup Wilenski Massal-
ski „ Nigdy się spodziewac nie mogłem aby wtedy gdy powolnosc swą Krol okazał zeby Narod kwestyonował
Prerogatywy Jemu prawnie służące. Nie zeiganie dalej iak do pokie w ktorey Polak swą całosc zabespie-
czył roztropnością umieiętnością y wymową Stanisława Małachowskiego Wdy Poznanskiego gdy Oycem
się sobie z sobie nie mogł. Wszak to ten Wielki Mąż sławę Krajowi czyniący był Nominowany przez Krola.
Wszak w Paktach Conwentach Prawie Ao 1778 warowano iest aby Szlachta rodowita była Posłami z tąd
się pokazuie ze Krolowi nadana iest Nominacya. Pozwolcie zacni Mężowie tak gorliwie przy Prerogaty-
wach stawaiący prosic bysćie przez Miłosc Oyczyzny od tej oppozycyi odstąpic raczyli." Ossolinski Poseł Z:
Bielski „ Podług porządku rzeczy Proiekt od Tronu podany a decydowany przez JW. Szlana Bieckiego poda-
ny, iż powinien od Deliberandum." Xże Marszałek Konfe: Litew: „ JW. Kollega czyni może w Materyi tak
zawiłey, Propozycya przez JW. Szlana Bieckiego nie iest zgodna z Prawem a odnowienie Proiektu JW. Posła Pod-
laskiego proszę." Szlan Biecki Zelinski „ Nominacya Posłow do Krola należy a że gdy ten Stan składa, a sam
nie moze więc proszę o dodatki." Czytano Proiekt od Tronu podany z dodatkami Wielkopolska wołała nie-
masz zgody. Marszałek Seymowy poniewaz niemasz zgody idę do podnoszenia Propozycyi od Turnum.
Kraszinski Poseł Podolski „ Mieszenia mego przyczyną była walka między Prerogatywami Tronu a Narodu. w Mnie-
maniu moim Prerogatywy Krola y Kraiu są iedne, lecz nigdy takie kiedy iedne drugim nadwątleniem grożą, tu wi-
dzę zamach na ustalenie Samowładztwa Wkptey, nie byłbym Polakiem nie miałbym się szczycie Jey Synem, gdybym
nie stawał przy Prerogatywach Narodu nie zmnieyszaiące Tronowych. NP. ty prawdziwy Oycze rozrzewnione umysły
Dzieci swoich słodką swą wymową przygodz na wzor swego Oyca ktory Dzieci swe doiednosci zachęca y łączy. Ktoz mi
zaręczyc moze izby ta ręka ktora się raz na Prerogatywy Narodu targnęła nie oświeciłaby się potylekroc razy dopoty
dopoki ze wszystkim z nich Oyczyzny nie ogołoci. Z tego powodu na Proiekt od Tronu podany nie pozwolę y
Turnum nie dopuszczę. A gdyby dodatek przyjętym nie został y na one sprzeciwiania się, u mnie nie uwazano ia nie-
zarażenia od Grodu chętne zaniosę y zchwałą dla siebie." Suchodolski Poseł Chełmski „ Miło mi iest zawsze łączyc
się z zdaniem patriotycznym JW. Podolskiego popierac tego zdania nie mam przyczyny bo nazbyt iasno wytłumaczył.
To tylko powiadam ze wszyscy obywatele nas wysławszy wiedzą o tym ze uszczuplony ich maiątek będzie, żądaią tyl-
ko aby ich Prerogatywy zmnieyszone nie były. Mniemanych Prerogatyw twoich NP. obroncy to twierdzą ze
WKMc wraz z Senatem Posłow nominowac mozesz. Ja na odparcie tego zdania przymuszony iestem przyta=

czyc z dawnego w Oyczyznie mędrca słowa Jana Zamoyskiego W. Kanclerza y Hetmana Kor: Senat iest Urzędem, Stan Rycerski Narodem, a Krol Prawstrożem. Ztąd wypływa że Stróż Praw gwałci je a Stan Rycerski czynic może to co chce; Ja cząstka Jego pozwolić nie mogę ani na zmnieyszenie Jego Prerogatyw ani na Jednym." Turski Biskup Łucki „ Milczyc nie mogę wtedy gdy o zmnieyszenie Prerogatyw Narodu idzie. Masz W. K. Mc Prawo Posłow nominować lecz Kray ma Prawo żądać dodatkow o ktore y Ja proszę." Stan Biecki Zelinski „ Prerogatywy Tronu od Narodu są nieoddzielne zezwalam na Proiekt od Tronu podany lecz proszę o dodatki." Marszałek Seymowy „ Daruycie mi WP. że posłuszny żądaniom tych ktorzy mnie do Laski kilka dołożyłem dodatkow te JP. Sekretarz Seymowy przeczyta." Po przeczytaniu niebyło zgody Potocki Poseł Bracławski „ Żądałem aby Credentiales do Kanclerzow należały, Instrukcye do Deputacyi ustanowic się maiącey." Kublicki Poseł Inflantski „ Posłowie wysłani na mieyscach swych być powinni do czasu Rewokacyi przez Rzeczpospolitą." Stroynowski Wołynski, Łubinski Sieradzki, Zakrzewski Kuiawski, Posłowie sprzeciwiali się temu. Suchodolski Poseł Chełmski „ Nalezałoby do czegoś pożytecznieyszego dla Kraiu przystąpić ale gdy ta wzięta iest Materya po wysłuchaniu wielu głosach nic dodać nie mogę tylko to że ciekawy iestem tego ktoryby się śmiał targnąć na Prerogatywy Narodu. Senatus Consulta y Rada nie ma, a Prawo napisane iest między Seymem a Seymem. Senat pewnie się nieodważy na nadwerężenie Prerogatyw Narodu. Ja stoię przy dodatkach. Stan Biecki o dodatku aby Marszałkowie respektywe swoiey Prowincyi Assygnacye dali. Marszałek Seymowy żądał o dołożenie aby Marszałkowie do obydwoch Skarbow Assygnacye podpisywali zgoda na to nastąpiła." Miszewski Poseł Podolski „ Na kontynuacyą Proiektow dopoty dopoki dodatki nie będą." Suchodolski Poseł Chełmski żądał dodatkow. Chołoniewski Poseł Bracławski „ Jako wyznaczony do Examinowania Kommissyi Skarbu Litew: utrzymuiący tam porządek dowieść muszę że Remanentu nie ma iak 360 Zł: a długu iest kilka kroć stotysięcy więc nie wiem zkąd to Skarb Litew: zapłaci chyba go Koronny zastąpi." Zgoda na to powszechna nastąpiła. Xże Marszałek Konf: Litew: „ Nieszczęściu to przyznać muszę ten mały Remanent w Skarbie Litew: ktory prawdziwie niepodobnym zdaie się gdy uważy kto że na czele Jey iest JOX Poniatowski Podskarbi W. WX Litew: y Dzikonski Podskarbi Nadworny Litew: Tę swą niedolę Litw: chęcią usługi Kraiowi hoynym nawet wylewem krwi." Mierzczynski Poseł Poznanski „ Pamiętne nam iest Poselstwo Posła Tureckiego na ktore Skarb Koronny zastępuiąc Litew: wydał 30,000 Złot: Pol:." Stroynowski Poseł Wołynski żądał tam rozchodu gdzie iest przychod. Kublicki Poseł Inflantski „ Wiem o tym że gdy dobrze iest Kraiowi to wtedy rowniez iest y Krolowi, wiem że z Podatkow dla obydwoch wypadaią pożytki więc do nich mam dwa Proiekta, drugie zaś dwa, ieden z nich aby Summ Ratifikacyi nych części Posła na Poselstwa a reszta do dyspozycyi Stanow. Drugi aby wszyscy ze Sekretnu Dyplomata dali po 1000 ƒ na Aukcyą Woyska." Potocki Poseł Lubelski „ Niemogę dłużey milczenia wstrzymać gdy widzę że Prerogatywy Narodu na Los puszczone są; obawiam się aby Tron swą potęgę nie założył na zwaliskach Prerogatyw Narodu. Mam nadzieię że WP. skłonisz się do żądań narodu y odstąpisz Jey." Ministerium poszło do Tronu y mowił Krol. —

„Dzisieysza okoliczność iest mi powodem upłasza S.P. aby sobie przypomnie dawzyli iak ciągle były Prerogatywy Tronu, wtedy kiedy czytałem Pacta Konwenta z Narodem. w R.ku 1775 z tych wyzuty zostałem lecz y wtedy mnie ~~nie~~ zapewniono że iuż więcey z nich wyzuty niebędę. Oddaię to do Narodu Seymuiącego niech czyni co mu się podoba niech nada y wyimie co chce. Ale umiem go rozníe, y rozumiem go tylko w większości głosach. Na wolę Jego narzekać niebędę, ale niech nikt partykularnie nie uwłacza Jeh mnie. Miłoby mi było aby przez większość zdań Materya ta zakonczoną była." Krasiński Poseł Podolski „ N.P. byś umiał nas Cenić spiesznie tak na tych którzy przy mniemanych twoych Prerogatywach stawaią, iakoteż y tych co przy Prawach Narodu stoią, a potrafisz uczynić różnice Skłonisz N.P. do naszych prozb a ułagodź sprzeciwiaiących się quia nesciunt quid faciunt." Pierzyński Poseł Poznański „ Lepiey by było zatrudniać się nad sposobami walczenia z nieprzyiacielem maiąc Podatki Rekruty Woysko niżli walczyć z Krolem tak dobrym." Tu szwad mocny widzieć się dał, iednych do Czapek drugich zŁawek do niego idących. Lecz gdy Krasiński Poseł Podolski mowił uspokoiło się troche „ Stawać przy Prerogatywach Tronu bez ~~ujęcia~~ ich Narodowi stawać będę. Lecz nigdy brzydkim podchlebcą nie będę. Bo wiem iaki tych nikczemnie czołgaiących czeka los, albo strata Reputacyi albo poznanie się twoie na tych podłościach poczym wzgardą od W. K. Mci y wszystkich okryty będzie. Wierny Tronowi zawsze, zawsze będę, walczyć z nim niechce ale przy Jego y Narodu Prerogatywach stawać będę. JP. Poznańskiego z zarzuty tłumaczenia inaczey osąd Proszę." Suchodolski Poseł Chełmski „ N.P. Zastanowić Ciebie powinny z iedney strony same tylko czcze słowa przy twoych mniemanych Prerogatywach stawania z drugiey zamiar ukrzywdzenia Prerogatyw Narodu." Powstał znowu szwad wielki, Wielko Polanie niektorzy za czcze słowa urazili się na Posła Chełmskiego a Małopolska y część litwy za walkę przez Posła Poznańskiego powiedzianą. Jedni na drugich nastawali w gotowości nawet do Oręża były. Inflantscy Lubelscy i inni Posłowie z ławek do Wielkopolanow, gdy iuż po wyskakiwali Wielkopolanie znowu do Małopolanow, gdy iuż na srodku byli z czapkami ponakrywanemi y iuż sobie przymawiali tylko do bycia Pałaszow brakowało to Krol Ministerium przywołał y mowił „ Przez miłość Oyczyzny zaklinam was do zgody daycież sobie pokoy aby to z mnie nie pochodziło więc odstępuie mey Prerogatywy a proszę by Ją iuż nie popierali." Ukartowano tę Materyę i zgoda stanęła na iutro na godzinę Dziesiątą zrana. —

Sessya 34ª Dnia 10º Xbris

Marszałek Seymowy zagaił w ten sens „ N.P. y N.Prtey S. z Konff: Jeżeli między Zwierzchnością a podległością iest rozni ca tey zapewne Narod nasz nie zna. Dowodem tego będzie Sessya wczoraysza gdy W. K. Mć dla powszechney zgody nawet swe własne sakryfikowałeś Prerogatywy. Teraz przystępuiąc do zaczętey materyi daię Głos Sekretarzowi Seymowemu aby ten Punkt 11. do Opisu Kommissyi Woyskowey czytał." Szydłowski Klan Zarnowski mowił „ Co niedawno doniosł N.Prtey S. z Konff JW. Krasiński Sta Opinogurski Poseł Podolski to też ia mam honor donieść że wolności nadane poddanym zaludniaią Sąsiedzkie a pustoszą nasze dziedziny. Tym końcem zdawałoby mi się rzeczą naylepszą: pikiety na Granicach rozstawić a ktoreby broniły wyniścia poddanym z Polski." —

Xże Czartoryski Stolnik Litew: a Poseł Wołynski zabrał Głos mowiąc wtakowy sposob „ WM. y WWPtey S: zKonff: Nic Obywatelowi ceniącemu Dobro Wspoł Braci nie może bydz milszego, iak kiedy co raz więcey, odbiera dowodow ich zaufania. Gdy mu polecaią Oyczyznę wpowierzeniu mu tych dzieł ktore zasługę mu czynią, a Kraiowi użyteczną robią. Teraz mi tu dzięki oswiadczyc należy za umieszczenie mnie natym mieyscu Legacyi tobie WM. y WWPtey S: zKonff: Y Prozbę zanieść o ustanowienie Deputacyi ktoraby iuż korespondencyą zewnną utrzymywac, iuż rozkazy dawac wczynnosciach mogli." Potocki Poseł Lubelski „Powtarzac mysli wGłosie JO Xcia Czartoryskiego wyrzeczone byłoby nadaremnym czasu traceniem. Lecz tylko oswiadczyc dzięki y nieztomną wdzięczność wusługiwaniu Kraiowi, ktorą ty WM. y wy WWPtey S: zKonff: za naywiększy wypłat wywdzięczania się Kraiowi. To oswiadczywszy teraz me prozby do Ciebie WM. zanoszę abys będąc z Narodem Oyczyznę silną a nas Jey Reprezentantow powaznieyszemi uczynił. [bo to od w… topi Kraiu zawisło –] Miło mi będzie przy końcu Relacyi zumieniem to poprzyc co wskutku widziec zżądałem. Co wczynnosciach mych za prawidło mieć będę. Iuż esmy po częsci całość Kraiu wewnątrz zabespieczyli przez utworzenie Kommissyi Woyskowey, teraz starac się nam należy ią y zewnątrz zabespieczyc. Teraz nam należy przystąpic do ustanowienia Woyska ktore za ułozeniem Etatu bydz może ustanowionym. Dalej maiąc iloś Woyska należy nam ustanowic Podatki odpowiadaiące wydatkowi na żołnierza. Wtedy widząc Oyczyznę potężną będziemy mogli przystąpic do Innych okolicznosci. Taki układ maiąc zaprawdę szczęsliwość Polaka widziec będziemy." Krasinski Poseł Podolski „ Prawo ustanowione bez skutku czczym się staie kiedy Ustaw napełniaiącym, gdy przewinienia bez karnie uchodzą. Co nie dawno wnosiłem oto się dopraszam aby JP. Korticelli bywszy Minister nasz wWidniu z Urzędowania swego złego Relacyą zdał. Mowię ztego gdy Rada Nieustaiąca ta Magistratura ktora złe swe czynnosci gorszemi czyni, przez pobłazanie wystepkow ta dnia iednego Rezolucyą kassuiącą a drugiego wymazac kazała. Swiadczę się wtym wszystkiem wRadzie będącemi, JO Xięciem Biskupem Płockim sprzeciwiaiącym się tey elicytacyi, Małachowskim Kanclerzem W. Kor: ytymi wszystkiemi co wDepartamencie Interessow Cudzoziemskim będąc oskarżyli JP. Korticellego Posła Do Dworu Widenskiego. Bezczelne tłomaczenie się tegoż JP. Korticellego oskarzaiące nieskazonego wUcwie JP. Dzieduszyckiego Pisarza WXLitew: Sekretarza Departa: Interessow Cudzoziemskich. Są mi powodem że zżądałbym go widziec tłumaczącego się przed sądem wraz ztemi ktorych oskarza." Małachowski Kanclerz W. Kor: wten sposob przymowił się „ WM. y WWPtey S: zKonff: Rozumiałem że na wniesienie JW. Krasinskiego Mę Opinogurskiego szanowanego od wszystkich y odemnie szczegolnie a godnego Posła Podolskiego odpowiedzic byłoby lepiey wpoznieyszym czasie. Moment ten zas nayprzyzwoitszym zdawałby mi się wtedy gdy wchodzic wczynności Rady y Departamentow wchodzic będziemy. Wtedy S: WPtey widziec będą nie skazitelność czynow Jego odpowiadaiącą Cnocie Męża ktorego ia wciągu zostawania mego wDepartamencie Interessow Cudzoziemskich widziałem; będąc swiadkiem dzieł tegoż JW. Dzieduszyckiego Pisarza W. X Litew: Sekretarza tegoż Departa: Interessow Cudzoziemskich.

Miło mi będzie wtedy pod Sąd wyznaczony przez S. RRpltey poddac się oczekuiąc momentu oczyszcze=
nia się mego Kollegow y JW. Sekretarza Departa: Interessow Cudzoziemskich." JW. Rzewuski Poseł Podolski
żądał czytania Proiektu JW. Posła Bracławskiego Potockiego. Suchodolski Poseł Kaliski, żądał iako dawniey
o wysłanie Posła do Szwecyi ale od stąpi byleby to zaszczenie nastąpiło. Po przeczytanym Proiekcie JW. Bra=
cławskiego JW. Stroynowski Poseł Wołynski przymowił się wten sens „Początek Seymu Naszego
oznaką szczęścia Naszego. Cała Europa obrociła oczy na nas chcących widzie nas wydzwigniętych znie=
szczęścia. Za ustanowieniem 100,000 Woyska rozumiał się Polak wolnym nie podległym y mocnym.
Lecz opieszałość w rzeczywistey Jego bytności troskliwym nas czyni. Zdaie mi się że nikt go widzie nie będzie.
Mielismy sześć Miesięcy do czasu szczęścia naszego dziś go iuż mniey mamy. Ale troskliwość Obywatela
powiększa się, gdy słyszy o wstępie do Pokoiu czyli admisticium, a żadnego nie widzi kroku do wzmo=
cnienia. Lepiey zdaie mi się opis Kommissyi Woyskowey poźnieyszemu zostawic czasowi, a o podatkach
y Woysku pomyslec rzeczach istotnie potrzebnych Kraiowi." Xże Jabłonowski Poseł Wołynski Krolowi
y S. RRpltey Dziękował za wysłanie na Posłow Osoby Swiią znim zgodzone. Potocki Poseł Lubelski mo=
wił „Że głos JW. Wołynskiego Posła Stroynowskiego iako Patriotyczny wart uwielbienia. A iako ko=
chaiący Oyczyznę rownie się oto znim dopominane. Bo wiem że Posłowie wtedy maią swą powa=
gę gdy Narod z swych sił szanownym iest. A gdy Narod będzie w niedoli my znieczem powrocim do
Kochany Oyczyzny." Marszałek Seymowy z porządku rzeczy przystępuiąc JP. Sekretarz przeczyta Pro=
iekt. Do ktorego dodatku chciał JP. Stroynowski Poseł Wołynski aby komplet z 24. Osob składał się. Kra=
sinski Poseł Podolski żądał aby na tych ktorzy więzią nie prawnie Szlachcica była Kara Wiezy infun=
do Kwartał. Biskup Inflantski powiedział „Że iako Delegowany do wejrzenia w Czynności Rady gdy
czas przyidzie dopełnię obowiązku mego, a teraz proszę o Deliberacyą drugiego proiektu." Ankwicz
Klan Sandecki przymowił się „Proiekt podany przez JW. wyszedł z Deliberacyi y powtornie brany
bydz nie może. Lecz niechay mi wolno będzie proiekt drugi podac. I aby ożgodę względem nich zapy=
tano się." Walewski Wda Sieradzki mowił „że wielu a nawet y sama Xiędza Biskupa Inflantskiego
zbyszałem utyskuiącego na czas ktorego sam twornicielem iest gdy chce Deliberacyi tegoż samego
Proiektu ktory od dawna u Laski iest. A przez miłość tego czasu upraszam JMci Xiędza Biskupa
Inflantskiego odstąpienie od swey Deliberacyi." Ożarowski Klan Woynicki żądał aby nie prze=
łożyli obierani Deputowani do Dykasteriow tylko dawnym zwyczaiem. Cało Proiektu drugiego pra=
szę o Turnum. Mierzeiewski Poseł Podolski mowił „że gdyby dodatki do Proiektow na deliberacyą szły nie by=
śmy nie zrobili, a o czytanie Proiektu dopraszam się." Suchodolski Poseł Kaliski mowił „Do Proiektu o
Kommissyi Woyskowey dodatki były dawane bez deliberacyi, a przeto y tu bez niey się obeydzie, y o czyta=
nie proszę." Xże Jabłonowski Szeff Gwardyi Litew: a Poseł Wołynski mowił „Ponieważ JMci Xiądz Biskup
Inflantski niechce od swego sposobu myslenia od stąpic więc ia proszę o Turnum Koncem prędszey decyzyi."–

Moszczynski Poseł Poznanski żądał aby sposob obierania Deputowanych do nizszego Punktu był oddany.
Krasinski Sta Opinogurski Poseł Podolski mowił „Iż dodatki nie są nowemi Proicktami. Mogą zas nie=
mi bydz dla tych ktorzy ie niemi czynią dla tracenia czasu, to zas nie z kochania Oyczyzny dzieie się. A przez
miłość tey Oyczyzny ktorey Synami iestesmy upraszam JMci Xiędza Kossakowskiego Biskupa Inflantskiego
aby od Deliberacyi odstąpił. A dla skrocenia czasu upraszam o Turnum pomiędzy proicktami." Marsza=
łek Seymowy mowił „Dopełnienie czasem Urzędu posiadanego przykrość, bo niechcąc narazic się nie można. Co
do załatwienia trudności propozycyą ad Turnum układac będę. Cało sposobu Proicktu w kwestyi będą=
cego JW. Deputowanych do Konstytucyi zapraszam." Xże Marszałek Konf. Litew: mowił „Czułość y
troskliwość obywatelska o dobro Kraiu na dniu wczorayszym oswiadczona daie mi pochop że po załatwieniu
11, y 12 Punktu przystąpic nam należy do Podatkow y układu Etatu Woyskowego." Marszałek Seymowy
pytał się na ktory proickt zgoda krzyczano na drugi, po pierwszym zawołaniu zgody JP. Inowrocławski
Sokołowski Sta Wiszawski żądał aby dla powagi tych Sądow Krol w nich zasiadał. A JP. Potocki Mar=
szałek Nadw: Litewski żądał aby y Ministrowie w tymże Sądzie zasiadali zgoda stanęła. Czytano Punkt
drugi Proicktu co do Deputowanych do Examinowania Dykasteriow. Kasztelan Woynicki zawołał „iż na
obieranie ich dla krotkości czasu Seymowania nie pozwoli." Biskup Inflantski Kossakowski powie=
dział że nie może pozwolić na zniszczenie prawa o porządku Seymowania aż do poki tamto nie ska=
sujemy." Krasinski Poseł Podolski przymowił się „Nikt niemoże bez gwałtu Samowładztwa Sejmy zaprze=
czac. Każdy wie iż Prawodawstwa są starsze nad Prawo. Mam ufność że JMc Xiądz Biskup Inflantski od=
stąpi na prozby JW^ch^ Kollegow od swego żądania." Kossakowski Biskup Inflantski „Ponieważ tu są trzy razem materye do zniszczenia przez
to Prawo Ujęcie Prerogatyw Tronu przez Deputowanie z Posłow y nazniszczenie Prawa Porządku Seymowa=
nia. Nadto nie widzę miejsca do tey Elekcyi." Kublicki Poseł Inflantski powiedział „Czas Elekcyi Rady będzie
miejscem obierania Delegowanych do Dykasteriow." Moszczynski Poseł Poznanski mowił „Iż gdy to materya
zatrudniac zdaie się Stany Seymuiące radzę więc ią do pozniejszego odesłac miejsca." Moszczynski Poseł
Bracławski „Ujęcie dwoch Prerogatyw Tronu w wyzuaniu z Senatu Marszałka Seymowego z Stanu Rycer=
skiego zgodzić się niemogę y proszę o Turnum." Krasicki Poseł Podolski mowił „Słyszę mi się daią głosy bro=
niące tam Prerogatywy Tronu gdzie ich niema. Com dawniey tłomaczył to dziś w tych krotkich wyrażam
słowach. Że żądam dla tego Elekcyi Delegowanych do Examinowania Dykasteriow abym tamę Intrygom wi=
ększym uczynił. Bo od niey bespieczenstwo nasze y wszystkich zawisło. A gdy zgody niema proszę o Turnum."
Marszałek Seymowy prosił o odstąpienia od swego wniosku JMci Xiędza Kossakowskiego Biskupa In=
flantskiego. Ale Xże Sapieha Generał Artyllery Litew: i Marszałek Konf: Litew: zabrał Głos w ten sposob
„NP. y NRpty S: Konf: Nic niemasz milszego Narodowi iak stawac przy Prerogatywach Tronu. Na ktorych z=
gwałcenie pozwolic nie mogę. Rownie też Gorliwi Posłowie wymowac tychże Panskich Prerogatyw nie
zechcą, y tym koncem zgadzaią się na to abys NP. z Senatu wyznaczał. Stan zas Rycerski wybierac z pomiędzy
siebie chce."—

Kublicki Poseł Inflantski żądał tego dodatku aby tez Deputacya zawsze mogła do Korpusu Kadetow bez rządnie będącego. Marszałek Seymowy z dodatkiem JOXcia Marszałka Konff: Litew: Kazał czytać proiekt, Xiądz Kossakowski Biskup Inflantski zawołał niema zgody. Kraśinski Poseł Podolski przymowił się „ Mości dobrodzieie Mci Xięże Kossakowski Biskupie Inflantski nie prozby od Stanu Rycerskiego a gdy niebaczenym na nie iesteś przymuszonym iestem prosic o Jednam. A Ktorego dopominać się mam prawo na Fundamencie Aktu Konffederacyi Ktory samowładności Izby zabespieczył a oppozycyą iednego Koncem zgwałcenia Seymu zniszczył." Xiądz Biskup Inflantski nikogo niewidząc zniem trzymaiącego odstąpił od swego wniosku. Marszałek Seymowy, po trzy Krotnie zapytawszy się o zgodę tę zpowszechnym okrzykiem słyszał. Krol Ministerium do Tronu przywołał y Kanclerz W. Kor: Solwował Sessyą na dzien jutrzeyszy na godzinę iedynastą z rana.—

SESSYA 35ª Dnia 11ᶜ Xbris

Marszałek Seymowy zagaił wten sens „ NP. y WWPtey S: Konff: Tym szczęśliwszy do Zamierzonego Kresu przystąpiemy im zwiększą rozwagą y zastanowieniem się czynności działamy. Tym troskliwiey o Onych uzupełnienie dbać należy. Jm bardziey one uskuteczniać żądamy. Tym Chętniey wpadkę trudności znayduiących się ułatwiać winniśmy. Dzien wczoraiszy nawet od Łaskawości na kray natworił wiernych poddanych wolnym niebył. Tyś NP. okazał że dla dobra Kraiu y twych własnych Prerogatyw oszczędzać nie należy. Ty NP. miłością Oyczyzny zagrzany od pamiętnych Czasow wrod nam okazuiących wysług Kraiowi wstanie Rycerskim, trwasz wnim aż dotych czasow gdzie twe przywiązanie do Narodu na Tronie twoi poddani wielbią: a dzien wczoraiszy dał nam sposob do wysłowienia tego co codzien dla Kraiu czynisz że dla dobra Narodu swe nawet Prerogatywy chętnie sakryfikuiesz. Jakże więc z tak dobrym Monarchą łączyć się niemamy Ktory nam wzor do łagodności, powolności wustępowaniu żądaniom drugich okazuie. Jakże więc niemamy się łączyć z tak dobrym Monarchą? Ktory nas do dobra Kraiu, nie chybnie poprowadzić chce. Nie mamyż więc wspolnie z tym dobrym Krolem pracować około pomyślności Narodu, Ktory życia swego lata od uszczęśliwien Polski liczy. Pod takim przewodnictwem pracuymy około dobra Kraiu śpieszmy się z niemi by momenta pomyślności nie ubiegły. Zaczętą materyą śpiesznie ukonczaymy. A to dokonać chcąc należy nam prętko Konczyć Rząd Woyska. Tym Koncem daie Głos JP. Sekretarzowi Seymowemu do czytania Ciągu dalszego Punktu 11." Poprzeczytaniu Proiektu JP. Jezierski Kasztelan Łukowski zabrał Głos wten sposob „ NP. y NNPtey S: Konff: Gdybyś NP. raczył wysłuchać wyprowadziłbym przed sąd Krola y Stanowi NRptey sprawę przedaiącego Kraiy Ministra u Dworu Wiedenskiego na dniu wczoraiszym przez JP. Krasinskiego St. Opinogurskiego a Posła gorliwego Podolskiego, Mąż ten o dobro Kraiu y całości Jego baczny czynił Stanom Seymuiącym doniesienie o skutkach Urzędowania wysłanego od Nas w Widniu Ministra JP. Corticellego. Nie tym sposobem czynic należało iak JW. Krasinski St. Opinogurski zrobił. Należało zacząć od Kublow a Konczyć

na Złotych Niemieckich. Łatwiey bowiem mnieyszego y słabszego pokonać Wilka niżeli dużego a mo=
cnego: a ieszcze trudniey gdy ich znaczna liczba, tacy bowiem znaydą sposoby do obronienia siebie.
Nie dziwno bydz powinno Komu że JP. Corticelli ozmielił się brać pensyą 800 Złł: Ryńskich gdy
od wyższych zły miał przykład. Przestępstwa wszelkie nie w rzece płynącey ale w Zrodle szukać
należy y wytępiać. Wniesienie to sprawie powinno na umysłach sprawiedliwe zastanowienie cośi:
Mkpty z Konff, gdyż iu Koniecznie zawsze należy z przeswiadczenia a niaiosi ad minus. JP. Cortice=
lli wysłany dla Jnteressów Rzpty do Wiednia nie szukał dla niey lecz dla siebie Korzyści. Nie szyrzę
się z tłomaczeniem czynności Ministra bo gdy sam Sąd na Niego wyznaczony będzie opowie swą
czynność y przestępstwo. O który to sąd z miejsca mego upraszam. NP. bądź zawsze z Narodem a wy=
żysz go z sobą pozwól mu robić wszystko dla siebie boten wiec mu potrzebnego y zdobrem iest.
Dzień onegdayszy okazał Nam iasno naylepsze twe chęci, y że nie chcesz wszystko dla Kraiu. Słów kil=
ka do Narodu przemowianych ułagodziły zapalone gorliwych Posłów umysły. Przeswiadczony Na=
ród iest o dobrych myślach twoich Krolu gdybyś podchlebców Jntrygą nie uwodził się. Niech Jntryg=
we działania przestanie która nad ozemnie y prawie złośliwie twe Jmie wzywa. Ona twiest
która nie szczęśliwych ku tobie Panie robi. J ia nią zagadnięty pokilka Krotnie y teraz nawet, tych
wszystkich którzy mi przegraną grozili do sądów przywołam. Warunki tak Prawami opisane
Krzywdę mnie y innym Obywatelom czynią a żądana Kara na krzywdę mi czyniących żołnierzy
od Generałów odrzuconą mi była y oto w mieyscu moim dopomnę się. Kończe Głos moy prozbą po=
korną do Tronu twego aby równie y do Sztokolmu Poseł wyznaczony był, zdatnym mi się do tego zdaie
JP. Potocki Sta Tłumacki a Poseł Podolski y tego tobie NKrolu podaię." Sułodolski Chorąży y Poseł
Chełmski przymówił się „Już to dzień trzeci, iak się toczy w tey Izbie zarzut JP. Corticellemu uczynio=
ny byłemu Ministrowi w Wiedniu dosyć iasno wytłuszczony przez JW. Krasinskiego Posła Podolskie=
go Męża od wszystkich szanowanego. Miałbym sobie co wymowić do momentu w którym by=
mi wszech Sędzca dozwolił Chwili życia." Marszałek Seymowy mowił „Przyrzeczenie powta=
rzam uczynione JP. Krasinskiemu JPie Opinogurskiemu Posłowi Podolskiemu iż gdy przyidzie
rzecz z porządku o koliczności ta zaspokoioną będzie, y o przystąpienie do Materyi zaczętey upraszam.
Czytano Kontynuacyą dalszą Punktu IIo: Czacki podczaszy Kor: a Poseł Czerniechowski żądał doda=
tku aby nie dosyć że Kommissya Woyskowa wszelkich gwałtów od Cudzoziemskich Państw broniła
ale nadto Woysk żadnych Cudzoziemskich nie wpuszczała. Mierzeiowski Poseł Podolski popadszy zdanie
JP. Czerniechowskiego przydał że Kommissya Woyskowa Kryminalnie sądzoną bydz powinna gdyby raz Kom=
missya Cudzoziemskiemu Woysku weyścia niebroniła, a będące wyyścia nie przymuszała. Gdy się na te zgodzili
przydatki y powyższe Punkta zaskarżeń Kommissyi Woyskowey przed Sądy Seymowe na wniesienie Posłów
Mazowieckich dodano aby ten karany był naysprzód poenatationis a gdyby 2ie y 3cie raz zapozywał ab omni acti=
vitate

odsądzony był. Witosławski Poseł Podolski żądał dołożenia ażeby ta Kommissya ani Ressumpcyom Sądom Sey=
mikom Seymom y iakiego kolwiek rodzaiu Sądom nie przeszkadzała. Potocki Poseł Lubelski żądał aby Kara na-
nich była pod Konfiszkacyą dobr. Xże Czetwertynski Klan Czerniechowski „ Co do Kary naprzestępców nic wię=
cey powiedzieć nie mogę nadto że iest sprawiedliwa. Bo słuszną iest rzeczą aby nie używał tey ziemi ktorą ska=
ził swym wykroczeniem. Rownie iest przyzwoitą rzeczą aby ten ukarany nie używał tego co poprzedni=
kom zaszczytne dowody miłości Oyczyzny dano, wraz z obdarzeniem ich Kleynotem Szlachcica Polskiego nad
ktorego nic większego bydz nie może dla Obywatela. Do ktorych to Przywileiow Szlacheckich większa część
przywiązana do Possessyi Dobr Ziemianskich iest. Odsunięcie tych występnikow od tych Dobrodzieystw iest
wydziałem samey słuszności bo kto nie iest przywiązany do Oyczyzny nie wart aby używał tych Przywileiow
ktorych Polacy przez dowody przywiązania do Kraiu nie żadnego krwi życia nawet nabyli. Lecz wydziałem
ukrócić ustawy było było żądać y nakazywać Karę na tych ktorzy żadną miarą do tego nie należeli. Chcąc
bydz dobrym Prawodawcą należy poprzednich Ustawy wykonywać potym z słuszności y dobrem Kraiu stano=
wić Prawa. Będąc wykonywaczem poprzednich Praw uyrzemy piszące o tym R 1588 fol: 1207 ~~Oyczyznie~~
~~występnych tylko Karze a Dzieci Żona nie Complices facti nawiano nie tracą~~ R 1776 XVIII foll: 870 Z Sprawy
y R 1780 fig 900 XIIX. Z Werbunck Nakoniec Statut Lit: Rozdziale 1. Art: 3, 4, y 5 §§ 5, 6, 7, 8. mowiące o
Karach na wykroczenia przeciwko Oyczyznie występnych tylko Karze a dzieci Żona nie Complices facti na-
wiano nie tracą. Ten nayiaśnieyszy opisuie Kary na tych Kryminalistow Kraiu co tym łaskawości sprawiedli=
wością złączone względem sukcessorow widziemy. Oty Prześwietna Prowincyo Lit: oczemuż nie obstaiesz przy
tym Prawie ktore tobie chwałę względem Ustaw czyni. Do ciebie teraz N. P. iako W: X: Litew: me prozby
zanoszę do ciebie rownie W. Xże Prymasie iako Pierwszego Xcia do was Przewielebni Biskupi Wdowie
Klani y Ministrowie ktorzy strzeżcie Prerogatywo Prowincyi tey powinniście. Do ciebie prześwietny S: Rycer=
ski ktory przez wybor do tego Mieysca doprowadzonym iestes, zanoszę me prozby ażebyś broniąc Prerogatyw Pro=
wincyi swoiey nadużywać Praw Jey niedozwolił. Wy zacni Mężowie broncie nadużycia tego tak swiętego Prawa.
Nie daycie nadużywać wy Senatorowie Posłowie Prowincyow ktorzy swych ustaw tego to łaskawego Prawa u=
żywaią. J do was rownie me Prozby zanoszę w Senacie y Kole naszym Rycerskim zasiadaiącym ktorzy z przyczyny swo=
iey possessyi w tych tam Wtwoch używacie tego tak łaskawego Prawa. Oddawszy w tak mocną obronę tę tak
sprawiedliwości pełną Ustawę. Konczę Głos moy tym że nie myślą sprzeciwienia się y opisania się przy=
tym lecz większej uwiadomienia S: RRpty z Konff: o moiey myśli, y oddania powszechney ich woli. Twier=
dzę że to niesłuszności wydziałem byłoby żądać Kary na tych ktorzy nie winnemi nie byli a temi w prawdzie
staną się Żona, dzieci, lub Sukcessorowie na Maiątek nie Komplices facti. Kary zas osobiste są sama spra=
wiedliwością." Kraszinski Poseł Podolski „ w mowie o karach z zdrady Kraiu w wolnym Narodzie. Tam gdzie wszy=
scy o Jey dobro baczyć starają się, iest to mowię o przypadku rządu w kraiu wolnym przytrafiaiącym się.
Wnioskienie JO Xcia Czetwertynskiego Klana Czerniechowskiego byłoby sprawiedliwe gdyby los nieszczęsny

Jego y dzieci swemi nie odwodził go od tych czynności. Bo pewny iestem że przyszłe nieszczęście przegląda-
iąc Dzieci swemi prozby odwodzić go od tego występku będą. Rozumiem że nieszczęśliwe Dzieci zdraycy Oy-
czyzny Imie nosić będą, bo zapewnieni będą że Imie Jego iedno znaczyć będzie co zdraycy Oyczyzny. Chętnie
się wyrzeką Imienia tego zhańbionego. Czemuż dzieci pozostałego a Cnotą okrytego poprzednika swego
rzucą się. Rownież nie cnotą skażonego Antecessora sprawiedliwie że Imie y Maiątek piastować nie
będą. Wszak na Sukcessorach Wykowskiego dostateczny co do tego Punktu przykład mamy. Bo Jego Suk-
cessorowie Imie y Maiątek utracili Imie noszą pod innym są nazwiskiem Maiątek zaś ten na Skarb po-
szedł. Tym przykładem wsparty przy dodatku tym słowem dopraszaiąc się aby nawet Sukcessorowie tego
występnika Imie Jego nie nosili." Moszczyński Poseł Bracławski przymowił się „Co do Imienia Zgoda, co się
zaś tycze maiątku aby sekwestr Jch na Skarb szpity przez ciąg życia był. A po śmierci tego występnika aby
Sukcessorom oddano, a gdy zgoda nie zaydzie Turnum żądam." Czacki Poseł Czerniechowski żądał aby połowę
skonfiskować a połowę na Sukcessorow oddać z warunkiem aby ci tego występnika Imie nie nosili. Załęski
Poseł Trocki „Juz z przekonania mego prawa żądam kary na tych występnikow y kalzcych Kray ludzi. Kara
zaś dobra ta tylko iest ktora odwodzi innych od złego. Taką znayduię w dodatku podanym przez Pana
Podolskiego Krasinskiego, o utrzymanie więc dodatku tego upraszam." Potocki Poseł Lubelski rownie tego
żądał prosząc JP. Posła Bracławskiego aby ten od Turnu odstąpił. Cotez zrobił y na Proiekt zgodzono się. Gdy
zaczęto czytać że niewolno Pensyi brać od nikogo. JP. Szydłowski Poseł Żarnowski chciał tego iżby Wolno było
brać pensye od Krola. Twierdząc że gdy w roku 1775 odebrano szafunek Starostw Krolowi, nie godzi się mu odeymo-
wać tey szczodrości przez ktorą uboższych wspomagać można. A co iest zawsze wydziałem wielkomyślney du-
szy W. K. Mci. Z tego powodu o wymazanie tego dodatku upraszam zastrzegaiąc sobie nawet do tego Turnum.
Rownie tegoż się dopominali Xże Czetwertyński Poseł Czerniechowski, Ankwicz Sandecki Posłowie.
Suchodolski Poseł Chełmski „Nikt na to pozwolić nie może aby kto Łaskami obdarzony mogł Radzić dobrze
Kraiowi. Bowiem o tym dobrze iż nikt dwom Panom służyć dobrze nie może. Oyczyznie y Krolowi, przy-
tym obstaię y dołożenia żądam. Nadto Prawo to rozciągniętym być na całe te tu świątynię będę chciał mieć.
By nikt skalony Pensyą nie wchodził tutay." Kochanowski Poseł Sandomirski „Po wniosku JP. Chełmskie-
go Posła przymuszony iestem wytłomaczyć się rozumieiąc że ten do mnie obrocony był. Ja obdarzony
Łaską Krolewską co do Pensyi zasługi moie choć pomnieysze. Zostaię w Urzędzie Instygatora ktory mnie
przymuszał do Rok rocznego obiazdu iuz z Rozkazu Rady Nieustaiącey, iuz na żądanie iakieyżi Jurys-
dykcyi. Więc Pensyą moią za zasługi Oyczyzny biorę." Czytano Proiekt y zgodzono się na niego z dodatkiem.
Czytano daley Punkt 11. Świętosławski Poseł Wołyński. Jżby było dołożono że Kryminalnym Karom podle-
gać będzie Kommissya Woyskowa. Suchodolski Poseł Smoleński żądał ostrzeżenia Rokoszow Woyskowych,
aby Kommissya Woyskowa do żadnych zamieszań w Kraiu nie wdawała się. Xże Poniatowski Podskar-
bi WWXL Litew: żądał aby od nieniemym to było że Kommissya Woyskowa w czasie Elekcyi Krola Woysk

przy granicach trzymać będzie. Zgadzam się że wtedy naywiększa piecza bezpieczeństwa Kraiu bydź powinna, y dla tego proszę o tę odmianę że Kommissya Woyskowa żołnierzem tak rządzi aby to przy Granicach y dla bezpieczeństwa publicznego było. Marszałek Seymowy pytał czy iest zgoda na wniosek JO. Xcia Podskarbiego WW.X.Litew: Krzyknęli nie masz zgody Suchodolski Poseł Smoleński y Posłowie Gnieznieńscy tylko obstawali przy nim żądaiący powtórnego czytania. Ale y potym nie zgodzili się na niego. Xże Podskarbi WW. X. Litew: żądał dołożenia aby na zapozwanie czyie kolwiek na Sądy Seymowe Kommissya y Kommissarze stawali. Kossowski Podskarbi Nadworny Kor: przymówił się „Że to się z słusznością nie zgadza aby każdego kaprysem Kommissya Woyskowa tłomaczyła się. Pozwolić na to nie mogę bowiem że te Kommissyi Woyskowey przepisy daley rozciągniętemi zostaną y wszystkie Magistratury równierz losowi podpadać będą." Marszałek Seymowy powiedział Rozumiałem że iednomyślnie przyiętym zostanie a gdy to nie iest do opisu Ordynacyi Odesłać to zdawało mi się. Suchorzewski Poseł Kaliski przy wniosku Xcia Podskarbiego W. W. X. Litew: obstawał. Rzewuski Poseł Podolski żądał do jutra tę w sprzeczce będącą zostawić materyą a na powyższe zapytać się o zgodę. Marszałek Seymowy zapytał się o zgodę na powyższe Punkta. Sessya przez Kanclerza W. Kor: Solwowaną na iutro na godzinę iedynastą złożona została. —

SESSYA 36ta Dnia 12go Xbra

Marszałek Seymowy zagaił w ten sens „NP. y NKpty S: z Konf: Jak nadarzenia nie wolące nie powinny tamować czynności tak zwyczaynie się zdarza że gdzie pilniey mocniey pracować chcemy, tam przeciwności nayczęściey spotykamy. Tego właśnie teraz Seymuiące Stany doświadczaią. Ośmielam się teraz upraszać ciebie NP. y NKpty S: z Konf: o otworzenie myśli względem wczoray toczącey się materyi. Dosyć iasno w dniu wczorayszym wytłumaczyłem się co do wniosku teraz przezemnie pod wolę NKpty S: z Konf: podaiącego te zas iest. Gdy Deputacya do Kommissyi Woyskowey wyznaczona przepomniała lub niedoyrzała iakiego kolwiek bądź przestępstwa, na Sądy Seymowe w takowym przypadku w krzywdach Publicznych Instygatorowie Kor: y Litew: lub Szlachcic bene Possessionatus w assystencyi tychże pozywać będą mogli, w partykularnych zaś krzywdach Szlachcic czynić sam będzie mocen." Stroynowski Poseł Wołyński przymówił się „Opisy te Kommissyi Woyskowey są tym lepszemi y wolności iaśniey zabezpieczaią. A kto ich nie żąda albo wolności widzieć niechce, albo nie dufa ~~temu~~ temu abyśmy nie mieli Mężow Cnotą znamienitych a kochaiących Kray. Równie starać się nam należy aby ci Zacni Mężowie Intrygą dotykanemi nie byli. Mówię Intrygą bo Szlachcic choć mały bo 150 Zł: maiątek posiadaiący dla obietnic przez kogo uczynionych lub dla mniemanego zysku z 100,000 Intraty po dowiedzeniu mu tego występku niewinnym nawet przepuścić złości swey nie da. Dla uniknienia więc tego należy obiaśnić tę bo nam Possessionem. I wypisać że taką a nie inną maiący Possessyą będzie mógł zapozywać (: lub tak pignus sufficiens :) y Kommissyą. Nadto potwierdzić nam należy prawo nakazuiące Summę znaczną w Possessyi Ziemiańskiey maiącego. Możnaby nawet tę Summę rozciągnąć od Pignus sufficiens to zapozywania Kommissarzy y Kommissyi lub-

innego iakiey kolwiek Magistratury." Suchodolski Poseł Chełmski przymowił się „Przeznaczać wielość władnącey Possessyi iest to mniey maiących odciwać ab omni Activitate. Wniosek JW. Wołynskiego iest niedoszły: bo gdy mowiemy o zapozywaniu Kommissyi Woyskowey, twierdziemy że ta iest wolność wszystkim nadana. Piszę poenam talionis mowiemy tym samym że ten maiątek iakikolwiek on posiada w offiarę niesie za żądane a niedowiedzione przestępstwo, y gdyby on 200,000 lub inny większy lub mnieyszy miał to w offiarę tyle dać powinien z znacznego swego maiątku ile warta iest ta Substancya tego ktorego zapozywa. A gdyby miał mnieyszy cały w offiarę dla kraiu niesie." Xże Sapicha Marszałek Konff: Litew: przymowił się „Szanuię zewsząd miar zacnego Wzra JO Xcia Podskarbiego W.W. X: Litew: ale z żałością przychodzi odmienny mieć sposob myślenia z W.X. Mcią. Rozmaite y rozrużnione zdania Seymuiących Rptey Stanow niemożnaby tak prędko do skutku przywieść y dla tego zdawałoby mi się naylepszą rzeczą do Ordynacyi Sądow Seymowych oderśać, a przystąpić do Podatkow y Etatu Woyskowego rzeczy istotnie szczęśliwość Rptey sprawuiącey. Tu wynurzyłem zdanie moie iako Poseł iako część to zgromadzenie składaiąca. Teraz zaś iako ten ktoremu Prowincya Litew: Marszałkować sobie kazała. Zlecić mi się przychodzi przed N.Rptey S: Konff: że Departa: Woyskowy nieposłuszny Prawu Raportow od Dywizyow oddawać od niejakiego czasu niechce nam, y zapytać się ich iak sobie w tey mierze postąpić mamy my Marszałkowie Konff: Generalnych Oboyga Narodow." Popiel Kłan Sandomirski mowił „Będąc członkiem Departamentu Woyskowego tego ktory obwinionym zdaie się bydź przed N.Rptey S: Konff: o nieoddawanie Raportow muszę go wytłumaczyć. Że od niejakiego czasu nie odbieraiąc Raportu dawać go N.Rptey nie może. Przeto iuż wolnym od obwinienia wszelakiego iest." Morski Poseł Podolski mowił „Zmieszany mego mowię iako Poseł Podolski y Obywatel wydany na nieszczęsną Emigracyą poddanych do Multan y Wołoszczyzny. Wiadomość ta w Raporcie Kommissyi Skarbowey wsparta przez JW. Szydłowskiego Kłana Zarnowskiego w Senacie potwierdza się wiadomościami Listownemi ztamtąd tu przychodzącemi. Rzecz za sobą pociągnąc może Obywatel części Kraiu y całey Oyczyzny upadek. Przeto w tey tak ważney Materyi bez deliberacyi należy rozkazać Depar: Woyskowemu aby ten Ordynans do podkomendnych wydał by ci zbiegłych poddanych nie przepuszczali, oraz niedozwalali Kommissyi Skarbu tego wetał ktory iak nayliczniejszym widzieć chcielibyśmy." Potocki Poseł Lubelski „Ważony ogromnym głosem w dniu wczorayszym był ten Proiekt pomyślność Oyczyznie przynoszący iuż prawie ugodzony Zedwarzonym nie został. Lecz dadmo się tego obawiać co iest Prerogatywą wolnego Narodu. Dodatek ten gdy powszechny niezaymuie zgody przeto oderśanie Jego do Ordynacyi żądam." Tyszkiewicz Hetman Polny Litewski „Dnie moie początkowe strawiłem na uczeniu się iak bydź dobrym Obywatelem Kochaiącym Oyczyznę y Krola. Potym strawiłem wiek moy na Usługę Kraiowi, przez usługi Kraiowi na Funkcyach Deputackich Poselskich Marszałkowskich Trybunalskiey y Seymowey. Niemniey na Urzędach Dignitarskich Rotmistrzowskiey. Nakoniec Łaską W.K. Mci obdarzony objąłem to mieysce ktore było wydziałem Osob Krwią zemną złączonych. Już trzeci mija dziesiątego iak wszechmocność życia mi dozwoliła.

O nic słyszałem ani czytałem, ani doświadczyłem aby Prawo tak ważne stante pede ukute bydz mogło: Ale
zdawałoby mi się rzeczą naylepszą Deputacyi zlecić Ordynacyą Sądow Seymowych." Suchorzewski Poseł Kaliski
mowił „ w Dniu wczorayszym com mowił to powtarzam że Ordynacya zawieraiąc w sobie Czas Sądzenia, roz=
gatunkowania spraw, y kar mieysca mieć nie będzie na Punkt przezemnie podany, bo ten oddzielnym
iest od Materyi tam zawieraiącey się. Odstąpić od niego byłyby podatki y Etat zaraz nastąpił do rozwagi Stanow
Rpty". Rzewuski Poseł Podolski mowił „ Sposob myślenia gdy iest Suchodolskiego Posła Chełmskiego, Sucho=
rzewskiego Posła Kaliskiego z moim przeto wraz z JO. Xciem JMcią Marszałka Konff: Litew: staię przytym y nie
odstąpię od zdania mego." Niemcewicz Poseł Inflantski „ Czuc co każdy czuię iest to tylko powtarzac co tylu
Senatorow y Posłow mowiło narzekaiąc na upływ bezczynnie czasu. Spieszniey nam należy porzucić prawni=
czy Opis Kommissyi Woyskowey a skutkiem uwięzyć chęć wzmocnienia się naszego. Zostawmy Opis Ko=
mmissyi Woyskowey dalszemu czasowi." Marszałek Seymowy Gdy zgody niema przystąpić muszę do Ufozma=
wania Propozycyi. Kossakowski Biskup Inflantski względem bene Possessionatos poparł zdanie Stroynow=
skiego Posła Wołynskiego. Rzewuski Poseł Podolski mowił „ Że wniosek JW. Suchorzewskiego iest słuszny więc
popieranym bydz powinien. Chcący bydz Członkiem Kommissyi Woyskowey gdy widzi przepisy przyzwoi=
te do nich stosowną y kary na niedopełniaiących. Zastanowi się nad zdolnością swoią w dopełnianiu onych,
tę znalazłszy pewien iestem że kary się obawiać nie będzie. Nadto Miłość Oyczyzny zagrzewaiąc go, do służenia
Kraiowi zachęci go do dochowywania swych obowiązkow y powinności." Czacki Podczaszy Kor: żądał odesłania ie=
dnego Punktu do Ordynacyi, a potym pozwolić zapozywać każdemu wykraczaiącą Magistraturę. Stroynowski
Poseł Wołynski prosił o dodatek bene Possessionati. Mierzeiewski Poseł Podolski ponieważ pod piątym punktem
są wyrażone Krzywdy od Kommissyi Obywatelom, żądał dołożenia iż ukrzywdzeni pod piątym będących
Artykułem. Załeski Poseł Trocki mowiliśmy pod ósmym Punktem o niedodaniu pomocy Kommissya Woy
skowa na Seymie karaną bydz ma, Au zaś mowiemy że każdy na Seymowe Sądy zapozywać może Kom=
missyą Woyskową. Matuszewicz Poseł Inflantski mowił „ Gdy słyszę o kadencyach Sądow Seymowych słyszeć mi
się wraz zdaie że Kommissya samymi tylko odpowiedziami zatrudnioną będzie. A zatym swym obowiązkom y
Ułomnościom się z trudnością dogodzi." Marszałek Seymowy, Kazał czytać Proiekt w kontynuacyi Materyi. Potto=
rym Suchodolski Poseł Smoleński żądał dodatku aby Kommissya Woyskowa wszelkim Rokoszom sprzeciwia=
ła się. Suchodolski Poseł Chełmski „ Pieczę Kommissyi Woyskowey mowi się wraz o Żołnierzach bo inaczey Su=
bordynacya ta Dusza czynności dobrych Woyska zniszczoną zostanie. Lepiey będzie gdy Kommissya Woysko=
wa za nie odpowiadać będzie." Suchodolski Poseł Smoleński mowił „ Rokosz Zebrzydowskiego Konfederacya
1717 ktora nawet Panią swą Rptą Seymuiącą władała. Bunty Woyska za Bolesława Śmiałego, Mieczy=
sława, Leszka y innych z familii Piastow y Jagiellonskiey. Gdy dla nich nic znacznego uczynić nie mogli y
od pomyślnych Krokow Krolowie y Wodzowie odstąpić musieli. Poźniey gdy iuż Polacy wolności swey używali
za Zygmunta III, Władysława IV, Jana Kazimierza, Michała Korybuta, y Augusta II, Woyska więdności

Krolowi przysiągłszy Krolowi mowię ktorego Narod za Monarchę sobie obrawszy hołd wiernośći oddali tym mo=wię wiarę swą złamali y albo ginącey iuż Oyczyzny daley bronić niechćieli albo bunty swemi pomyślność Orła Polskiego przerwali. Że to Woysko rozpustne przyszedł do mieyśća gdzie Cnocie hołd oddaiemy przez wyniesienie na Tron, poniewolnie Krola nam dało swego Hetmana. Potey czynnośći Potey mowię Elekcyi iuż Narod myślał przypomniawszy sobie ostatki upadku wolnośći Rzymskiey rozumiał że ta iuż pogrze=baną została złą Elekcyą, gdyby wolna potey nienastąpiła obwarowana Prawem by Woysko zawsze odle=głym od mieyśći tych było. Oto są Bunty Woysko, oto niepomyślność Oyczyzny, oto Jey bliski upadek, nie iest że nie kochaiącego Kray Obywatela pobudką do stawania przy moim dodatku od ktorego prze=mądrość Kraiu nieodstąpić." Na ten dodatek zgodziło się y Sessya solwowana przez Kanclerza W. Kor: na dzień iutrzeyszy na godzinę dziesiątą rana. —

SESSYA 37ma Dnia 13 Xbris

Marszałek Seymowy zagaił w ten sens „ NN. y WWPaństwo S: z Konff: W Rządzie Republikanckim słodką to iest rzeczą że Prawodawcę składaiący władzę czyni też rownie y wykonywaiącą. Tego wydziału szczęśliwośći doznaiąc okażmy że będąc dobremi Prawodawcami rownie pilnemi Ustaw wykonywaczami iesteśmy. Bo pomnieymy nato że nay=łatwiey iest Prawa robić ale Kunc ustawy takie ktoreby swoy skutek miały bez szkody Kraiu, iest rzeczą przy=trudną. Rownie w Prawodawstwie uważać należy izby Prawa świeżo ukute nadwątlane niebyły. To nawet zdym uznaią u Monarchow Zagranicznych. Znam to że chwe Prawodawca mam swe opisy ktorych odstą=pić nie mogę, tych baczyć daię Głos JP. Sekretarzowi Seymowemu aby przystąpił do czytania ciągu dalsze=go Kommissyi Woyskowey." Skoro Sekretarz Seymowy przeczytał JP. Kudwanowski Poseł Czerniechow=ski zabrał Głos „ NN y WWPaństwo S: z Konff: W tym mieyscu podnieść Głos moy iuż przekonanie, iuż zlecenie współ Obywateli Instrukcyą nakazuie. Znam że dopełnić ich żądanie iest iedynym obowiązkiem Posła, a przekonany iestem że to zgodnym iest z dobrem Kraiu. Bo gdy Kommissya Woyskowa w Warszawie będzie, Intryga większe pole mieć będzie do popisywania się, a Kommissya Woyskowa Intrygą y Influencyą władana smutne niepo=myślnośći Kraiu przyniesie kozyści. Kommissya zaś Woyskowa gdzie indziey nie w Warszawie ulokowana daleką bę=dzie od tego wszystkiego. Dobroć umieszczenia Kommissyi Woyskowey w Radomiu skutki okazały. Prozne Prawa przez=nadaremnie od przeszłey wadziem kiedy w Warszawie się stanowiem bo to mieyśće Umi rozgrzeszać wszak Koma=rzyc iednym słowem wszystko robić. Oddalony od Warszawy do Radomia odległą będzie od Intryg y Influencyi rozma=itych Mocarstw. Z tego wszystkiego upraszam o przeniesienie Kommissyi Woyskowey z Warszawy do Radomia." Kar=nicki Kasz. Wiełuński „ NN. y WWPaństwo S: z Konff: Kochać prawdę brzydzić się podchlebstwem iest to naypięknieyszych przy=miotow cecha. Krol temi obdarzony w całym ukochanym Narodzie. Całego Kraiu zapewnia szczęśliwość, niech mi też niezmiernie powiedzieć, aby nasz Krol był wyięty z rzędu tych Krolow ktorzy szczęśliwie swoim Panuią poddanym. Ma=my Krola chcącego widzieć szczęśliwą Oyczyznę; Mamy Krola z sercem naylepszym; Mamy Krola naymędrszego. Z tego to nayprędniey okoliczność inszym obrot czynnośćiom Jego zrobił. Twierdzić się kto walczyć z Tronem chce iest to iedno co po=

widzie że albo dobro powszechne widzie niechce, albo że obcą zaięty iest impulsyą. Co do mnie śmiało mowić że żadney Impulsyi nie znam, przekonanie y rozum dyktuie mi obrot y sposob myślenia. Znam to dobrze że łatwiey iest władać Magistraturąmi gdy te w iednym mieyscu są a cięzey iest gdy te w odległych częściach Kraiu znayduią się. Władza zaprzysiężona tobie NP. mowić mi tak każe. Ta mi powodem do podniesienia Głosu była. Zatem to idzie upatruie pozytek Narodu gdy Kommissya Woyskowa w innym mieyscu nie w Warszawie będzie." Swiłodolski Poseł Chełmski „Po doświadczonych czystych sposobach. Duch przecie obrzymi utłumionym zostaie Prawem. Przemilczyć tu niemogę o ostrozności przodkow Naszych którzy pod czas Seymow żadnych Zagranicznych Ministrow widzie przy sobie niechcieli. Bo Intryga y Influencya czasem nay stałsze cnoty wzrusza. Tey się obawiaiąc rozumiem z uzytkiem dla Kraiu przeniesienie Kommissyi Woyskowey z Warszawy do Radomia lub gdzie indziey." Jordan Poseł Krakowski „Znam chlubnym dla mnie obowiązkiem Głos podnieść iako Poseł Krakowski za Miastem, Stolicą teraz Włwa naszego, a dawniey w czasach świetnych Polski Stolicą Krolestwa Całego. Miasto to iest pamiętne Polszcze przez Traktaty które Potęgę Narodu oznaczały, Warszawa przez Przymierza słabość Kraiu okazuiące. Od czasu w którym Krolowie pierwotne swe siedlisko Krakow porzucili, moc Polski nignęła, a nieszczęścia Polskę iuż Zagranicznemi iuż wewnętrznemi niespokoynościami trzęsły. Polacy ta wolność ktorą macie pomnieycie gdzieście ią nabyliście. To miasto ktore Stolicą Kraiu dawniey było, nie ma teraz iuż więcey w sobie prócz Akademiy, Grobowcow świetnych W. K. Mci antecessorow. A Rozkwitłone Włwo że iuż tych Krolow w swoim łonie nie ogląda których obiecia pozycięzonym nieiako zostało, gdy Ciebie NP. wyrzało, a zostało ami twoim to Rezedencya Krolow z ktorey nam wyrocznie Krolowie łaskawością miłością Kraiu tyngcy wydawali z Zostarzałego niebytnością Dworu oczyszczoną została. A Miasto tey łaskawości doznało którą od poprzednikow a dobrodzieiow Kraiu odbierało. Summa ta aż niezliczna okazuie twe przywiązanie do Narodu y iest niejakim posiłkiem dla Miasta podatkami obarczonym nie dosyć na tym ale nowo Erygowane Miasto Ludwinow przeszkodą nie iaką iest do Handlu który po części tam zwraca się. Co do mnie są prozby me zawsze Imieniem Włwa aby gdy Kommissya Woyskowa gdzie indziey przeniesioną będzie mogła bydz ulokowaną w Krakowie." Xże Szembek Biskup Płocki „NP. y WRpltey: z Konff: Iuż siedlisko mey Familiy, iuż urząd, iuż inne okoliczności pobudzać by mnie powinny bym mowił za ulokowaniem Kommissyi Woyskowey w Krakowie. Lecz dobro Kraiu przekładać powinienem nad iednego Miasta iedney części Kraiu. Nie chcę tutay wspominać nieżdrozności nie przyzwoitości Kommissyi Woyskowey w Radomiu będącey, ale pamiętam na to tylko że odległość Iurysdykcyow nie dopuściłaby porozumieniom w nagłych dla Kraiu przypadkach. To mi powodem do dopraszania się aby Kommissya Woyskowa w Warszawie była." Małachowski Wda Krakowski „NP. y N. Rpltey S: z Konff: Słabość zdrowia mego za nayprzykrzeyszy ten policzyłem moment, że mnie oddaliła y nie dopuściła bydz cząstką Prawodawczą wtedy gdy iedność, miłość Kraiu, wydobycie się z słabości, iedynym iest celem obrad naszych y związku konfederackiego. Chlubno to iest dla mnie że pod Laską Brata y Przyiaciela, Głos moy podnoszę w tey Swiątyni w ktorey o dobro powszechnym radzić wolno iest tylko nie zas o partyku-

łasnych Interesach. Czynności z działanie okażą uskutkowane Zamiary. Radością napełnione mi serce
że Oyczyzna ma ukochana wyjdzie kiedyż kolwiek z słabości y niedoli, przymusi do schorzałe słabością y
niemocą me ciało, porzucić wygody słodemu przyzwoyte a bydź Cząstką Prawodawstwa, by chlubić
się z tym że byłem owym Kowalem ktory ukuł Ustawę pomyślności y potęgi Kraiu. Niech cierpi te ciało
schorzałe, by Oyczyzna pomyślność swą tylko miała. Bo dla Oyczyzny wszystko dać powinniśmy, bo ta ob-
darzyła nas wszystkim. Potym to duszom y niegodnym wolności to mniemanie że dla Oyczyzny nic wo-
ffiarę dać niemamy. Co do mnie iak rozumiem tak sądzę, że Życie y maiątek dla niey nieść powinienem.
Niosę bowiem Życie dla niey bo nie pomnie na Zdrowie schorzałe ktore o utratę Życia przyprawić może. Nie
mogę tego na sobie znieść bym dłużey upośledzony był od wspolnictwa świetnego Dzieła iakim się teraz J. K.
Rptę zwie zrady. Stadaniem moim bydzie, okazać że chcę poznicy iak inni starać bydę wyrownać im w miłości
Kraiu, y rownie z niemi stać się mogł użytecznym Narodowi członkiem. Co do Materyi toczącey się czy w Warsza-
wie czy gdzie indziey bydź ma ulokowana Kommissya Woyskowa. Tak się tłomaczę Prawo okute pod dniem
12 9bris iuz nam wyznaczyło mieysce lokacyi Kommissyi Woyskowey, a mowić przeciw temu prawu iak
wszemu znam za występek inne robić nie można gdy chocby iedew stanol circalegem latam. Lecz gdyby
wyrok iaki wypadł przeciwny o ulokowaniu Kommissyi Woyskowey za Warszawą znam obowiązek mo-
wić iako Obywatel Wdztwa Krakowskiego mowić za miastem tym ktore iest stolicą teraz Wtwa
a dawniey Kraiu całego był. Do was NKpty J. Konff: zawsze prosbę przez pamięć nato miasto że było Stoli-
cą Polski w czasach Jey Swietności, żeśmy tam wolność odebrali y zagruntowali byście temu Miastu giną-
cemu nie
dali a wesprzycie chcę ulokowaniem Kommissyi Woyskowey w Krakowie." Marszałek Seymowy „ Niedosią-
gnąwszy zgody przymuszony iestem formowac Propozycyą ad Turnum. To tylko mowię że twierdzę o mieysce
Kommissyi Woyskowey iest to mowić o całości Kraiu. Bo Intryga y Influencya daleka szczęśliwość Kraiu spra-
wi, odległą bydzie gdy ta nie w Warszawie bydzie." Suchodolski Poseł Smolenski Chciał Kommissyi w Warszawie.
Marszałek Seymowy ułożył Propozycyą stosowną do Prawa powyższego. Xże Marszałek Konff: Litew: sprzeciwił
się mowiąc że dwie w sobie zawiera oddzielne Materye. Marszałek Seymowy „ Gdy WXMci ma Propozycya
nie podoba się proszę o proiekt do Inney bo ia ułatwienie materyow y dobro Kraiu mam na celu." Suchodolski
Poseł Chełmski „ Uprzedził mnie Xże Marszałek w upatrzeniu defektu w Propozycyi że ta kilka w sobie ma-
teryi oddzielnych zawiera przeto ia inną a stosowną do Prawa Seymowania ułożyłem, y tę podaię." Marszałek
Seymowy „ Miłomi iest że Propozycya przezemnie ułożona większością Głosow przyięta iest, ale lubobym miał
Prawo przy mey obstawać lecz całość Kraiu nad miłość własną y Urząd przekładam y czytać każę." Poprzeczyta-
niu ktorey krzyknęli niemasz zgody. Marszałek Seymowy JP. Chełmski uformował Propozycyą ad Tur-
num, Lecz miłością Kraiu użyty odstąpił. Popiel Kłan Sandomirski „ Gdy Głos podnoszę z mieysca czy
nięzym mnie Członkiem tego Wtwa ktore wsrodku swoim w Mieście Radomiu miała Kommissyą
znam powinnością mowić za tym Miastem. Lecz gdy przypomnę sobie przyrzeczenie sobie Boże wszy-

nione w przytomnośći twey W. P. zaraz to wszystko na bok odsuwaiąc na pamięć wam W. Xięstwy [?] S: Konff: przywodzę zdrożnośći tam zdziałane. Ustawę R[ok]u 1764 która dla zaszłych rozmych Jnkonweniencyi Kommissyą Woyskową z Radomia do Warszawy przeniosła. Co mnie prowadzi do żądania aby Kommissya Woyskowa w Warszawie była." Suchorzewski Poseł Kaliski Niepozwalał na propozycyę bo dwie w sobie zawierała materye. Mierzeiewski Poseł Podolski Co do propozycyi z Suchorzewskim się zgadzał Co do Kommissyi Woyskowey ulokowania to dodaie że skoro Kommissya naypierw przeniesiona a potym przelana w Departament Woyskowy została naymocnieysze opisy nic nie ważyły. Potocki Marszałek Nadworny Litew: „Zdarza się że czasem iedna okoliczność rozróżnione iednoczy y tak w tey Materyi gdyby dołożono było że wczasie Seymu tam się agitować ma gdzie Seym po Jego skonczeniu gdzie indziey na Prowincyi." Moszczynski Poseł Poznanski Wniosek JW. Potockiego Marszałka Nadwornego Litew: ułatwić by mogł materyą gdyby to znaydowało się w Proiekcie więc nie ułatwia. Xże Marszałek Konff: Litew: „Gdybym się nieobawiał urazać że więc nie explikuię powody którem mam względem się zdaniem tak zacnego Męża iakim iest JW. Marszałek Nadworny Litew:" Stroynowski Poseł Wołynski „Proiekta w duszy będącego Autorami y Gospodarzami iest Wtwo Wołynskiego podług Prawa R[ok]u 1764 a podpisany przez pierwszego Posła X[ię]cia Stolnika Litew: Czartoryskiego. A gdy ci na poprawki Jego niepozwalaią, więc ouformowanie Jnney a stosowney Propozycyi prosiemy." Wołowicz Poseł Oszmianowski „Propozycyą nie do Proiektu ale do Prawa stosować można taką iest JW. Marszałka Seymowego. A ponieważ Koncowidzieć niemożna tośćę ouformowanie takiey propozycyi proszę czyli ma iść Propozycya od Laski podana Affirmative czyli od Pana Chełmskiego Negative. Tu na taką Propozycyą zgoda stanęła tylko Xże Marszałek Konff: Litew: chciał tego dodatku aby zamiast od Laski było napisane pierwsza, a od Pana Chełmskiego druga. Szedł Turnum affirmative było 164. Negative 48. Potym skonczonym Turnie szedł Drugi po przeczytaniu Propozycyi od Laskiey podaney a ta taką była Czyli Kommissya Woyskowa tam odprawiać się ma gdzie Seymy Affirmative było Kryskz [?] 182 Negative 36. Ponieważ to była godzina iedynasta w Nocy przeto Kanclerz W. Kor: odłożył Sessyą na Poniedziałek na godzinę dziesiątą zrana —.

Sessya 38.ma Dnia 15.a X.bris

Marszałek Seymowy zagaił w ten sens „W. P. y W. Xięstwy S: Konff: Jm naglejsze są okolicznośći tym prędzey onych bydz powinny dokonywania. Niedziel prawie dziesięć iak Seymuiem a im blizey zdaiemy się bydz ugodzenia tym znayduiem większe przeszkody do ugodzenia. Oy Boże sprawco wszystkich czynnośći naszych spraw, badaiemy unikaśćli tych zawad które nas wstrzymuią od Ukonczenia Opisu Kommissyi Woyskowey. Obraliśmy Posłow Zagranicę tych wysłanie przyspieszyć należy. Napisaliśmy liczbę Woyska to funduszu y uregulowania potrzebuie. Zgoda nic nie mamy doskonałego z czym byśmy się ciekawey y troskliwey Publiczności okazać mogli. A czas trawiem na bzdurnych y mniey ważnych okolicznościach. Czynmy prędzey byśmy czasu nadaremnie nietrawili. Jdąc porządkiem Prawa proszę JP. Sekretarza Seymowego aby dalszy Opis Kommissyi Woyskowey czytał." Potocki Poseł Bracławski „Jako Poseł, iako autor Proiektu mam Prawo żądać, aby przez zemnie podany proiekt czytanym był, iako z Deliberacyi wychodzący. Upierać się przy nim nie będę, lecz ieśli

kto inny poda a on dogodnieyszym woli S. W. Rzpltey będzie to ia chętnie mego odstąpić, Lecz stawać przy takim proiekcie znam uzytek dla Kraiu bo widzę Posłow Zagranicę nominowanych lecz nie oglądam ustanowioney Magistratury ktoraby znimi Korespondencyą prowadzić mogła. Bo ci wysłani Posłowie byliby tą martwą Statuą ktorey robota dziwi przypatruiących a wielbi Autora przez uzycie do tego takiego Materyału. Lecz my czego inszego wtym upatrywać musiem dobra dla Kraiu a to inaczey nie będzie tylko przez ustanowienie Magistratury ktoraby Korrespondencyą znimi prowadziła a ta w mym znayduie się Proiekcie." Tyszkiewicz Poseł Zmudzki „kto kolwiek do Prawodawstwa przeznaczony od współ Braci to wszystko czynić powinien co dla Kraiu pozytecznego widzi. Początkowe działanie nasze czyniły radość wdomach pozostałym Współ Obywatelom; a gorliwość Nasza czyniła radość wnadziei jakowychsi korzyści. Dziś ci ktorzy nas wybrali same wymowki y narzekania na nas czynią za czas tak prozno strawiony. Twierdzą zemy umyślnie nad tę Kommissyą tak długo bawiem się by czymy Seymu tego nieczynności naznaczyć, mowią ze cosmy wiednym, lub nayzwięcey we dwonastu dniach zrobić mogli to my już periodami Kommatami zabawiali się wchęci zwiększenia władzy Hetmanow tak strasznej na wolność Rzpltey. Nie pomnią na dobro Kraiu tylko maiąc te pomnieysze okoliczności za obiekt układow Seymowych. Niedosyć natym mowią oni ze my wszystko na to czyniemy abyśmy Woyska nie mieli azeby Moskwa nas bezsilnych pod swe więzy podgarnęła. Twierdzą ze my czas trawiem ktory gdy ominie my wtoni nieszczęśliwości y słabości będziem nic nie mowię czas od Opatrzności przeznaczony na podzwignienie nasze przeznaczony, a my iak byliśmy tak wtey smutney dependencyi zostawać będziem musieli. Zostawmy ten Punkt 12 Opisu Kommissyi Woyskowey poznieyszemu czasowi a udaymy się do Podatkow y Etatu Woyskowego co istotną naszą całość sprawić moze." Xże Jabłonowski Poseł Wołyński „Gdy iuz iest powszechna Zgoda na obieranie Kommissarzy Woyskowych upraszamy JW. Marszałka Seymowego aby wyznaczył Dzień do ktorego za Kandydatow do Kommissyi Woyskowey podawać się należy." Potocki Poseł Bracławski „Proszę moią oczytanie Proiektu powtornie zanoszę." Kochanowski Poseł Sendomirski „Obawiam się było na co naybardziey utyskuiemy co nayzwiększym uznaiemy wykroczeniem wosobie naszey popełnionem nie zostało. To mi pobudkę czyni do dopraszania się aby zaden Poseł Kommissarzem Woyskowym niebył. Głos moy podnoszę nie przeciw tym ktorzy zaszczyceni są Posełstwem Zagranicę ex gremio nostro, ale przeciw Kommissarzow Woyskowych obieraniu." Ożarowski Kasztelan Woynicki mowi iako Senator ktory tracidbym krzesło y Urząd zasiadaniem w Magistraturze ale iako Obywatel ktory tarczą przywileiow przez Naddziadow otrzymanych bydz powinien tym sposobem uymowałby sobie swe Prerogatywy." Matuszewicz Poseł Brzeski Litew: „Uniesienie JW. Kasztelana Woynickiego iest słuszne ale to tylko powiadam ze nikt razem Panem, Sługą, Stroną, y Sędzią dobrym bydz nie moze y w materyi toczący się decyzyą Sędzią[ia] prosię." Xżę Marszałek Konff: Litew: „Przykra y daleka drogą znużony Wędrownik cieszy się uyrzanym promykiem dosięgnięcia bliskiego do mety pożądaney. Wtym samym zdarzeniu iest dziś Xże Radziwił Wda.

Klęskami obarczony wraz z Oyczyzną iednakże cnoty Obywatelstwa dowody nie przestawał y nieprzestaie dawać. Swiadek y wspólnik niedoli y klęsk Oyczyzny chce żeby gdy ta wydźwignąć się może z swych nieszczęść on ośmiela się zanieść prozby, aby tym co mu sposobność dozwala mógł służyć Oyczyznie. Cnota y Obywatelstwo tak w nim górnie że te ostatki swe nieżałuie po nieszczęściach kraiowych. Ośmiela się ten mąż nieść swe prozby do Stanów Seymuiących przez Usta moie gdy słabość zdrowia nie dozwala mu osobiście to uczynić. Mnie zaś zwiększył bo wtedy liczy. Tem się szczęśliwym że iest Marszałkiem tey Prowincyi w ktorey Obywatele offiary dla Kraiu niosą. Xże Radziwił Wda Wileński iuż z Cnot własnych iuż zasług swoych naddziadów znamienity, Legion z Piechoty y Jazdy złożony 26,000 Ludzi z Sztabem oraz ośmio Harmatami spiżowemi z obowiązkiem przystawienia tego na Dzień 1 Maia Roku następuiącego. By offiara ta wskutku nie wzdrowy była daię te Skrypta iedenu w Ręce tego ktorego zaufanie Narodu na to mieysce wyniosło by kierował te obrady nasze ktorem w potomne czasy sławę niosą. Chlubną to iest dla mnie rzeczą że Jmieniem Obywatela z sławnych Przodków pochodzącego a znamienitego swey gorliwości w tey Prowincyi ktorey ia Marszałkiem iestem imować, oraz tego ktorego familia początki swe powzięła w Prowincyi Litew: Tym gorliwszym Obywatelem iest Hieronim Xże Sanguszko Wda Wołyński Mąż ten w swych rozległych Dobrach w Litew: na Fortecę ktorę sam ufortyfikować podeymuie się. Ktore Oyczyznie naszey na Magazyny użytecznym stać by się mogło. Proszę cię daway Mężowie o przyięcie tych Offiar was S. Rzpltey niosą co im zdolność dozwoliła w offiarę Oyczyznie bylęby wolność w sukcessyi prawie dostałą utrzymali. A w czasie Woyny sami siebie y resztę maiątku niosą." Sułodolski Poseł Chełmski Jmieniem Współziemian podziękował za tę offiarę Wdzie Wileńskiemu. Prosił Krola aby te Offiary na dobro Rzpltey przyięte zostały. Stroynowski Poseł Wołyński prosił o przeczytanie proiektu względem Subskrypcyi y prosił Marszałka Seymowego o przeczytanie Proiektu ktory gdy przeczytano zgoda stanęła. Xże Czartoryski Poseł Wołyński „ Cnoty dawniey oznaczane iuż ozdobą Kleynotu Szlacheckiego, iuż nadaniem dóbr iuż świetności czyniącemi nadgradzano. Stefanowi Czarneckiemu Hetmanowi Polnemu Kor: za nieustanną w Krytycznych czasach Polski, obronę dobra y Statuę wdzięczność wystawiła. Dobyty ten Mąż nie przyimie a cnota bez nadgrody w potomne czasy bydź nie może a to taką bydź powinna by się wiek wiekowi nieść mogł. A to by zachęcić wspieraiących cnotę. Słuszną rzeczą zdawałoby mi się aby tam gdzie Kommissya Woyskowa agitować się ma bydź wystawić biust owę pamiątkę czynów poprzedników, klęsk Jego Cnot y własnych zasług." Potocki Poseł Lubelski „ Z Xsięciem zgadzam się do żądania Xcia JMći Woiewody Wileńskiego. Widzę obkutkowaną w tym Mężu prawdę że uwielbiaiący offiarę umie ią naśladować Mąż ten zaczęty przed czterma laty wychwalał czyn uwielbienia godny choć nieczeku chwalić JW. Potockiego Generała Artylleryi Kor: dla tego że iest moy Jmiennik, Krewny, y Przyiaciel, teraz w kroki Jego wstąpił y offiarę Kraiowi uczynił." Niemcewicz Poseł Jnflantski „ Prawdziwa Cnota niepotrzebuie podchwały, lecz by taką czynność bez nadgrody nie zostawić, należy mu wdzięczność od Narodu oświadczyć." Kwilecki Poseł Poznański oświadczył że się zgadza z zdaniem Xcia Czartoryskiego Posła Wołyńskiego. Potocki Poseł Bracławski „ JO. Xże Radziwił Wda Wileński przykładem JW. Potockiego Generała Artylleryi Kor: zagrzany czyni offiarę dla Kraiu znamienitszą lecz JW. Generał Artylleryi Kor: Męża przez Cnoty y

Obywatelstwo znakomitego wyrownywa lub przewyższę, żeby ta pierwszą y słoda się pochopem do naśladowania
y dla tego proszę obiectum rowne dla niego y rowną wdzięczność od Narodu." Xże Poniatowski Podskarbi W. W. X.
Litew: „Żem Polak żem w Wolnym Narodzie zrodzony ścierpieć tego nie mogę na sobie abym się nie sprzeciwił temu
Proiektowi. Totylko powiadam że skoro tylko będzie cztery lub więcey offiar Woysko z salwą fortragowania Offic=
row, Kommendy od Ordynata Nieswiskiego. 30,000 lub więcey Woyska Które swe kommendantow słuchaiące spra=
wią nam Anarchyą a liczba Kommendantow liczbą Dyktatorow będzie a Tabsi lub Utrzymaiący takowe Woysko
offiarą złości staną się tych Dyktatorow. Natym wspomnieniu dosyć mi y kończę Głos." Xże Massalski Konff. Litew:
„Sobie nie komu innemu przypisać muszę tak prętkie złą offiarę przyięcie. Uczyniłem ten postępek nad wie=
dzę daiącego. Rozumiałem że tym sposobem osłodzę przykre momenta JKMci. Alisci insze widzę zdarzenie y z tym z
którego cieszyć się słodko mi było zawsze z przykrością rozłączony iestem dziś w zdaniu." Xże Woda Wileński czyniąc
taką offiarę iaką Polszcze nie zrobił ieszcze. Nierozumiałem aby dla uwiecznienia takiey Pamiątki za tak sła=
wny czyn Rpta ubliżyć mu mogła tego co komu przed czterma laty uczyniła. Wydziałem było było słuszność aby
Ordynat Nieswiski był zawsze na pamiątkę tey czynności Szefem, a gdy do tego nie chce żadney pensyi. Pragnie
on więcey tego co każdy Szeff mieć powinien Fortragowanie swoych Officierow. Chce on uczynić ulgę swym Współ=
Braciom by ich tym Legionem nie obciążył, Konsystencya Jego w Dobrach swoych chce mieć, by ci mieli same cier=
piał te które znosiłby Obywatel tym Woyskiem obarczony. Nadto przytoczyć tu można tę prawdę że część zna=
czną Litew: składaią Dobra Radziwiłowskie w wszystkich są Wdztwach. Za offiarę taką dzięki oddawać należy.
ta aby była podług Proiektu JW. Suchodolskiego z mieysca mego proszę." Ankwicz Kan Sandecki: „Prawodawca bez porzą=
dku Ustawom doskonałym Kunsztem Praw być nie może. Znam prawidła nasze y wiem i te chcą by Proiekta
z Deliberacyi wychodzące ad Decisionem brane były. Moy wychodzi o Decyzyą iego proszę." Walewski Wda Sieradz=
ki: „Jak Polak iak Kochaiący swą Oyczyznę pozwolić na to nie mogę by Prawodawca był wraz wykonywaczem y z te=
go powodu łączę się z Tymi proguiącemi aby w Kommissyi Woyskowey nie byli Posłowie." Kublicki Poseł Inflant=
ski: „Każdego iest obowiązkiem starać się o dobro Kraiu y przedsięwziąć potrzebne do tego kroki a wyższy iest skła=
daiącego to zgromadzenie. Nie dopełniłbym go żebym nie podał sposoby zasilenia Skarbu Kraiowego. Jednym z
nich są Summy z Ratyfikacyi Wiedeńskiey przez Xcia Prymasa zaszłey pozostałe. O dobroci tey czynności
mowić nie chcę. Stosowny do tego podaię Proiekt. Rownie też bogactwo czerpać może Skarb z Dyploma=
tow Sekretnych; Nakazuiąc aby ci Nobilici po 1000 # do Skarbu zapłacili: tym sposobem wiadomość
mieć będziem mogli czy liczba tych Sekretnych Szlachty przenosi liczbę wyrazoną a pozwoloną Krolowi. Szko=
dzić to nie będzie mogło ani Senatorom w Krzesłe zasiadaiącym ani Biskupom a tym bardziey Biskupa Krakow=
skiego zmarłego. Rownie go to interessować nie powinno gdy część Biskupstwa na Intratę Rptey: poszło.
Stosownie do tego wszystkiego podaię Proiekta o których czytanie z mieysca mego proszę." Czytano Proiekt JP. Bra=
cławskiego. Potocki Poseł Lubelski: „Krótkość czasu zachęcić nas powinna do tego abyśmy chwile Seymowa=
nia czemu innemu zostawili pożytecznieyszemu Kraiowi a Elekcyą Deputacyi Sessyom Prowincyonal=

sym zostawili: Prawo zasiadania maią owszem Kanclerze tego im odmowic nie można bo Justytut tego Jest
urzędu powinności ściągaią się do tego." Zakrzewski Poseł Kujawski „ Prawie zasadzie iuż względem Nomi=
nowania Posła do Szwecyi opuszczam to iż to iest nowość, to tylko przypominam iż przyczyni nam wy=
datków a zmnieyszy liczbę Woyska." Marszałek Seymowy „ Niech to grzychem poczytane nie będzie że mi
iako Marszałek pytam się o zgodę ale iak Poseł me widoki wystawić chcę. Co do obierania na Sessyach Prowincy=
onalnych Deputacyi do Interessow Zagranicznych zgadzam się przemiłości czasu: ale niewiem iak będzie można
tam ułatwić Kontrowersyą w konkurstach, to łatwiey zrobi się gdy wziętym zostanie sposob obierania
Kommissarzy Skarbowych. Co do bytności tam Pieczętarzy znam Jest iedyny w tey mierze obowiązek y zwyczay=
nie się odbywanie takich powinności. Co do przysięgi Pieczętarzow nie rozdaiemi się potrzeby pociągania
do przysięgi, ale wiem iż się na nich to sprawdzi że bene iurare est Deum orare". Mierzeiewski Poseł Po=
dolski Zadał uskutecznienia wniosku JW. Lubeckiego. Moszczyński Poseł Bracławski Jż się zgodzę
z JW. Marszałkiem Seymowym co do żądania nie Młodych chciał to umieścić iż Apta może to dodo=
żyć że ta Deputacya trwać może Czas krotki albo do przyszłego Seymu. Kwilecki Poseł Poznański żądał te=
go do przysięgi dodatku quid novi et nocivi sivero averitam. Tymowski Poseł Sieradzki „ Nigdzie łatwa=
nie Pensyi Zagranicznych iak w tym mieyscu gdzie iest Zbieg Interessow Kraiow Cudzoziemskich tam
warować się należy w przysiędze grona do Deputacyi Interessow Zagranicznych." Suchodolski Poseł Chel=
mski „ Miło mi iest popierać powtornie tak godliwe żądania, przysięga Krzywdzić nikogo nie
może gdy iest do powszechności stosowaną." Potocki Poseł Podolski „ Mamy Posłow Zagranicę Nomino=
wanych lecz Negocyacye y Instrukcyi potrzeba a woyna się zbliża a pozar Woyny rozniecca się. Potocki
Poseł Bracławski „ Słuszność Sama wymaga aby Expedycye y Listy pod adressem Sekretarza do Depu=
tacyi będące, JP. Sekretarz nie rozpieczętowywał, tak iak robił Sekretarz Departamentu Woyskowe=
go zeszłego." Kublicki Poseł Inflantski „ Chociaż znam poczciwość Kanclerza iednakże wiem że nie iden znaydu=
ie się y był w potomności, kwestyi o to niebyło upraszam o Sedunum a przysięgę Kanclerzow a z wnioskiem
JW. Potockiego Posła Bracławskiego zgadzam się." Marszałek Seymowy „ Gdy zgody powszechney zoczy=
nać nie mogę a zimno mrozne wysilone czuć się daie, a Sedunum tak prędko ułatwionym będź nie
może więc upraszam W. K. Mci o za Solwowanie Sessyi a sam wraz z Kollegami pospieszę do oświadcze=
nia wdzięczności od Narodu." Krol zawołał Ministerium y PodKanclerzy Kor: zastępuiący Kollegę Stas=
zego Stabego za Solwował Sessyą na iutro na godzinę iedynastą z rana. —

S E S S Y A 39a Dnia 16o Xbris

Marszałek Seymowy zagaił w ten sens, „ NP. y Mściwy S: z Konff: Wszelkie czyny gdy do zamierzone=
go dochodzą celu zadość nie maią sprawiać. Zabezpieczywszy się Woyskiem Zewnętrznym y wewnę=
trznym. Od żołnierzy być obrony Kraiu nieszczęśliwemu Kraiowi nie stało się. Należy nam teraz my=
śleć o uformowaniu takiey Magistratury ktoraby nam wiadomość o czynnościach Zagranicznych doważo,

Ktoraby łączyła ich Interessa z naszemi, ktoraby zapobiegała okolicznościom Kray uszkadzaiącym. Ta zaś będzie Deputacya od Interessow Zagranicznych. Do ktorey stosowny Proiekt przeczytał W. Sekretarz Seymowy." Niemcewicz Poseł Inflantski mowił„ Dzień wczoraiszy rozrzewnił serca Polaka że ma ieszcze takich obywatelow ktorzy Oyczyznie ginąć nie daią, z liczby tych iest JO. Xże Radziwił Wda Wileński. Mąż w ktorym Cnoty przodkow Jego większą się znayduią do Władnie swe siedlisko. Miłość owa to zasada Cnoty przewodnicząc mu była mu pobudką do zerdwolowania znaczney części dobr Jego, y ogołocenia z bogactw mu zostawionych od Przodkow przez Moskali. Miłość wrodzona w ciem tey Familii Oyczyzny była mu pobudką do Offiarowania nawet y tego ostatka pozostałego z Rabunkowstwa przyiacielskiego Moskwy /: ktora Manuskryptami Jego Archiwa swe, Bogactwami Skarby swe pomnożyła :/ dla dobra Kraiu w nadaniu Narodowi Legionu. Niechże ten Mąż rozkazywaniem tego Legionu bydź innym uciązliwym Dobra swoie na to offiarować. Co się zaś tycze podstagowania tetym Koncem ten Mąż uczynił bycie Ktorzy Cne dowody Miłości Kraiu dawali w przodkach swoich mogli bydź umieszczeni a ktorych Tron choć rewszcz miał Paskowy zapominał. A ieśli na tem Proiekt zgody niebędzie proszę o Turnum." Zieliński Poseł Nurski mowił„ Nienależy nam rozpaczać nad zgubą Naszą gdy w Potomkach znayduiemy Miłość Oyczyzny. Ci sukcessorowie Imienia y Maiątku są też y Cnoty. W rozpaczy zostawaliśmy przypominaiąc sobie Czarneckich, Chodkiewiczow, Zamoyskich, Potockich, y Radziwiłow. Aliści w nastęcpcach ich wzory do naśladowania znayduiemy. Owi to Polacy co na wzor Lubiczow Szymeckich ginąć Kraiowi przed zgubą swą nie dali. Maią naśladowcę y następcę w Potockim Generale Artylleryi Kor: ktory swe pieniężne posiłki /: od Początku zaczęcia Woyny tey Tureckiey z Moskalem :/ Woysku dawał w niedostatku Skarbu za pomnieyszę liczbę liczyc. Jakoteż offiarę przez Żonę Kraiowi uczynioną w summie 20,000 ℔. Złotych. Teraz poświęcić na usługi Kraiu chce Pułk ktorego Szeffostwo, podstagowanie sobie zostawuie, a niechże był ten w liczbie 10,000 ludzi będzie, uciązliwym Kraiowi nie stał się konsystencyą Jego w dobrach swoich zachowuie. Nie mniey miłością Oyczyzny zagrzany Xże JMc. Radziwił Wda Wileński nie odrodny następca Imienia, Maiątku, y cnot Poprzednikow swoich. Nie zważaiąc na to że przywiązanie Jego do Religii ogołocenia z Maiątku, Bogactw, przyczyną było, w offiarę niesie Pułk 10,000 ludzi stemiż samemi warunkami co y Potocki Generał Artylleryi Kor: Przy takich Obywatelach Kray zguby swey spodziewać się nie może. Takim powiedzieć śmiało los Oyczyzny można. Tych uwiecznić Brustem z Marmuru iest to oddać hołd cnocie, a innych do podobnych czynności zachęcić." Lubiński Poseł Sieradzki„ Milczenia mego wdniu wczoraiszym niebyło przyczyną nie czucie radości ale zastanowienie się nad tym wielkim darem. Złości należy przypisać tłomaczenie tych czystych myśli Xcia Radziwiłła Wdy Wileńskiego y Potockiego Generała Artylleryi Kor: Wdzięczności przyzwoity temu znakrdaby wydział, a gdy zgody na nię nie będzie Zamawiam sobie Turnum. Brzostowski Poseł Trocki„ Pierwszy raz mi przychodzi głos podnosić na obronę Osoby ktore y dobro Kraiowi czynienie za występek osądzono. A ieżeli kto błędnie znayduie tey Offiary skutki niechay je poprawi. Dla uwiecznienia zaś sławy niechay podobną uczyni. A gdy zgody na tę nie będzie proszę o Turnum." Marszałek Seymowy„ Chciałem się wy=

wiązac żądaniu zacnych Kollegow chciąc go dodeczyi podać. Ale gdy zacni Kolledzy Rawscy Posłowie żądali Delibe=
racyi Jego przeto tę uskuteczniaiąc upraszam JW. Sekretarza Seymowego aby ten Proiekt o Deputacyi do Inte=
ressow Zagranicznych przeczytał." Kublicki Poseł Inflantski „ Nieumiem nigdy chwalić, lecz opowiadaiąc tu
czynnośći chwalemy dostatecznie. Dosyć powiedzić że Xżę Radziwiłł Wda Wilenski Mąż ten jeden cnoty
do rządu swych to przydać musi że obstaiąc przy Religii wolnośći z bogactw wsukcessyi mu od poprzednikow
przypadłych ogołocony zdeinowaną swe dobra widział. To o nim powiedzić można czego sobie pewien ko=
chaiący Oyczyznę życzył: że gdy Kray nieszczęściami naznaczony będzie by on też klęsk tych doznał. Wła=
śnie ten Mąż tego doświadczył bo Kray y on wraz klęski uczuł. Staie on przed wami S: Rzeczypltey Konff:
w Wielkości przyzwoity a co mu dawniey zemsta nie wydała to on Oyczyznie offiarować chce. Sądzi
on że szczere miła przyiaźn Kraiowi a nieprzyiacielska Obywatelom Moskwa nie odebrała, gdy Oyczy=
znie dary z Maiątku swego dać może. A na deliberacyą tego Proiektu branie z miejsca mego żadną miarą
nie pozwolę." Przeczytał Proiekt o Deputacyi do Interessow Zagranicznych JW. Sekretarz Seymowy JW.
Potocki Poseł Bracławski przymowił się żądaiąc czytania Proiektu o Deputacyi powtórnego gdy zgody nie=
ma. Xże Massalski Biskup Wilenski żądał aby JW. Dzieduszycki Pisarz W. W. X. Litew: był zatrudniaiąc
się Archivem y dozieraiąc Sekretarza JW. Działynski Wdzic Kaliski a Poseł Poznanski mowił że iuz przez
przyiaźn iuz pokrewienstwo odpowiedział mu że dla słabości zdrowia niechce bydz. JW. Potocki Poseł Bra=
cławski Upraszał aby tegoż JW. Dzieduszyckiego Pisarza W.W. X. Litew: niewyłączać z Deputacyi, na co po=
wszechny odgłos zgody słyszec się dał, z pochwałami Jego z dobięcemi. Tymowski Poseł Sieradzki żądał aby
wniosek przez niego do Kommissyi Woyskowey dołożony y tu opuszczonym nie został w Dowie przy=
sięgę nie brałem, nie biorę, ani brać niebędę. Suchodolski Poseł Chełmski „ Staiąc przy tym Wniosku ro=
zumiem że obstawam przy charakterze nieskazitelnym Małachowskiego Kanclerza W. Kor: Niewyrodnego
Potomka y Następcy Oyca swego Kanclerza W. Kor: Familia ta ani zdrady Kraiu ani przekupstwa
zdania nie zna. Łatwo będzie takiemu przysięgą potwierdzić tę prawdę o ktorey cały swiat przeko=
nany iest. Rowniez Sapieha Kanclerz W. W. X. Litew: nie obawia się bo nie czuie się do tego." Przeto u=
praszam o ten dodatek bowiem że y Kolledzy tych zacnych Mężow tegoż samego dopominać się będą. Żąda=
iąc obstawanie przy nieskazitelnym Charakterze JW. W. Pieczętarzow." Rzewuski Poseł Podolski „ Żądać
tey przysięgi po JW. Pieczętarzach iest niesłusznością nie maiąc na nich żadnego w tey Materyi porozumie=
nia: a ieżeli titulo ostrożności ta potrzebnieyszych dla wszystkich Posłow iest aby ci w miejscu swego obra=
nia przysięgą stwierdzili nieskazitelność swoią. Rownie tego żądam aby cały Senat takąż przysięgę wyko=
nał. Tylko z miejsca mego wczasu proiektu podanego upraszać będę." Suchodolski Poseł Chełmski mowił „ Jak
miła mi iest zawsze łączyć się z zdaniem prawdziwie Patriotycznym JW. Podolskiego, tak też y teraz. Sam nawet
pierwszy tę przysięgę chętnie wykonam. Widzę Ją konieczną dla dobra Kraiu bo pierwszy Osoby naznaczone tym
są. O czym nas uwiadamia testament przez pisany przez JO. Ostrowskiego Prymasa w ktorym pisze że 12000 #

zalegtych w Mostkowie od pensyi ma. Nadto ow podatek Kraiowi Subsidium Charitativum ze swoią intratą liczy ktory w summie 14,000 Złł: odebrac Sukcessorom kaze. O czem nie przepomnę, pamiętac przy podatkach na Xięży. Bo w prawie napisano ze Biskupi znosic ten podatek maią a tu się pokazuie ze go płacili Xięża ubodzy. I dla tego przy kassowaniu tego Testamentu stawac będę poźniey. Ale teraz od dodatku bdania pensyi nieodstąpie." Ostrowski Klan Czerski „ Iz iako Exekutor Testamentu twierdzi ze to nie pensyą znaczy ale za Furaze winne Moskalom." Suchodolski Poseł Chełmski „ Abym pokazał ze to superficialna iest obrona dosyc mi przeczytac wszystkie w nim będące szczegóły y tam znalazłszy czytał za Rybę na Okręcie tyle korzuszemer za Owies y konie było etc a gdy to iest wyrazone więc y Furaże byc by powinny więc to czysta pensya." JMX Gadnysz Pod Kanclerzy Kor: zabrał Głos broniąc sławy nieboszczyka Prymasa, y niezgadzaiąc się na przysięge Pieczętarzow. Marszałek Konff: Kor: obstaiąc przy prawie Aº 1768. mowiącym ze od rozpoczętey Materyi odstępowac nie należy, y dla tego kazał czytac Proiekt o Deputacyi do Interessow Zagranicznych. Potocki Poseł Lubelski Jz w dawniey wspominał o offiarze Generała Artylleryi Kor: to teraz proicktem uskutecznia iz ten Mąz daie 10,000 ludzi dla Kraiu podtemiz samemi warunkami co y Xże Radziwiłł Woda Wileński. Mirzciewski Poseł Podolski żądał dodatku ze Deputacya trwac będzie do dalszego rozrządzenia. Potocki Poseł Podlaski iż obierano Deputatow sposobem Kommissyi Skarbowey niedaiemi się. Czacki Poseł Czerniechowski iż Referowanie ustawiczne Deputacyi do Stanow Izby wielkie czynitoby zatrudnienie. Stoynowski Poseł Wołyński powiedział ze ci Deputowani przysięgli na sekret. Moszczyński Poseł Bracławski mowił ze nato niepozwoli aby Izba to sekretnie robiła. Zaleski Poseł Trocki Izba iest udzielną Panią nie mogłaby nato pozwolic aby Jey sludzy cos bez niey robili. Chreptowicz Podkanclerzy Litew: żądał dodatku aby Deputacya ta tak Correspondencye z Posłami iako y czynności do Archiva Regni zaniosła. Rzewuski Poseł Podolski gdy słyszy o przysiędze Kanclerzow podaie Proiekt aby Senat y Ministerium przysięgło. Suchodzewski Poseł Kaliski mowił „ Juste iurare est Deum adorare, gdy niema zgody prosze o Turnum. Szedł Turnus Kanclerze maią przysięgac Affirmative nie maią przysięgac negative po skończonym Głosnym Turnowaniu Affirmative 114 Negative 74. Sekretne Kryski zamowione przez Posłow Inflantskich gdy przyszły affirmative 88 Negative 102 było Poniewaz iuz godzina 11. w nocy Solwowana Sessya Przez Podkanclerzego Kor: dla słabości Małachowskiego Kanclerza W. Kor: na dzien iutrzeyszy na godzinę Dziesiątą z rana. —

SESSYA 40ª Dnia 17º 9bra

Dla Słabosci Krola przez Podkanclerzego Kor: Solwowana Sessya na iutro.

SESSYA 41ª Dnia 18ª Xbra

Marszałek Seymowy zagaił w ten sens „ JW y WW y Ur: Konff: Zbiegaią Okoliczności schodzi czas, my go nieczynnie trawiemy nadchodzą Swięta ktore wymagaiąc Chrześciańskiego obchodu czas nam daleczniey przestawi. Chcąc zas y te swięta pożytecznemi uczynic przystąpmy do ustanowienia do obrania Kommissarzy Woyskowych. JW. Sekretarz

Seymowy przeczytał Proiekt względem Deputacyi, na który zgoda y nie zgoda krzyczano. Oginski Hetman W. W. X. Litew: mowił „ Bydź użytecznym kraiowi czym można iest każdego powinnością: w tym widoku wszyscy czynią wszystko. Rozmaity sposob myslenia wielorakie podaie sposoby do służenia Oyczyzny. Jednym radą, drugim boiem, innym offiarą maiątku. Jazda iako Officier Oyczyzny służyc Oyczyznie myslę do tego bez Woyska przyiść nie mogę, a to bez Etatu obyść nie może więc tym Końcem o ułożenie Jego pozwolenie upraszam. Lecz y to powiedzieć muszę że liczne Woysko choćby przy licznych Summach bez ludzi obeyść się nie może. Tym Końcem Radzę aby każdy od Dziewiętnastego do 24 Roku odbył służbę Woyskową a po przeyściu tego czasu aby co Rok od Maia do lipca exercerunki odprawiał. Tym sposobem światłych y walecznych mieć będziemy Obywateli. Xcia JMci Radziwiłła Wdy Wileńskiego offiara za sprawiedliwą y szczerą zgruntu swoiego bydź miana u wszystkich powinna. Przyimiecie tę Offiarę miłym sercem od tego który ią daiąc mowi bierz Oyczyzno to co zemsta y zazdrość przemoc niesmiała wydrzeć." Mierzeiewski Poseł Podolski mowił „ Zapomniał się nieco JW. Pan Czeski co wniosku swoim wczoraiszym o Xciu Prymasie lecz to nie zechci uczynić. Czas inna czynność Zeszły nie dozwolił mi mysli mey wyłuszczyć. Zapewnić mogę że nikt ubliżać nie chce Prerogatywy Krolowi. Bo niedostrzeżenie Solwowania Sessyi nie powinno bydź brane za uwłoczenie Prerogatywy Tronu. ani o to nikt nagabanym ani bydź powinien ani może. Odwołuię się do słow samego JW. Pana Czeskiego że nadciągać słow nie należy nie powinno to bydź brane za uymę tey Prerogatywy. NP. opisanie kar nazłe Fortragujących Szeffow." Radziminski Poseł Gnieznienski „ Powszechny słyszę od Głos narzekania na czas. Lecz ten wyczerpanym iest Głosami uboczne dotykaiącemi materyę, zabieraniem czasu mowami przeciwko przekaniu własnemu, wspominaniem Osob w grobach spoczywaiących /: których popioły nawet niezłaczy duiąsię :/ końcem przycinania y gryzienia innych. W takim rzeczy obrocie dziwić się nie mamy przyczyny temu upływowi czasu. Z liczby tych, iest też także Proiekt JW. Podolskiego. Bo ten Końcem czasu traciem, podany iest prawdę tę nayiaśniey to potwierdza że taż sama Materya iuż zadecydowaną w ostatnim Punkcie iest. A przeto nie pozwolę na żadne poprawy, tym smieley że Unius oppositio satis est circa legem latam." Suchodolski Poseł Chełmski mowił „ Niespodziewałem się nigdy abym za głos przed kilko dniami miany a dowodzący JO Xciu JMci Ostrowskiemu Prymasowi Pensyi branie Końcem uszkodzenia Kraiu czyli zdradzietwo Oyczyzny naganiony był, temi wyrazy że y umarł y niedawnie, zapomniał Pan Gnieznienski wyrazu z tym. Lecz to dla tego cytowałem, abym okazał potrzebę tego dodatku Pana Sieradzkiego do przyięcia, mowię potrzebę bo gdy Prymasważył się brać pensyę Ministerium y Senat wolne od tego żadną miarą niebyło. Jeżeli zaś Łudarze oto wprawdzie nic nie mowię bo sam mam długo to samo. Lecz aby tę pretensyę Duchownym moi pod tytuł Pensyi nie podsuwali dla tego od pretensyi mey odstępuię y Morkwie ią daruię. A gdy na Awans uważać nie będą Szeffowie Fortragowaniu, Krol w Patentowaniu ochoczych y Przywiązanych do Oyczyzny mieć nie będziemy." Suchodolski Poseł Smoleński „ Wznowiona Materya iuż dni dwa nas zabawia, a pod 10 Punktem umieszczoną bydź nie może stanęło Prawo odmienić go niemoże y niepozwolę." Xże Sapieha

Marszałek Konff: Litew: „Niemasz pomiędzy nami takiego ktoryby gorliwością Kraiu zaiśtym niegorzał.
a przeto nie ceniąc drogiego czasu, sposobność porozumienia się załatwić rzecz. Pozwolił mi JW. Kollega wciągu
einey materyi przeczytać Raport JW. Lubowieckiego teraz Kommenderuiącego Partyą Ukrainską w niebyt-
ności Potockiego Generała Artylleryi Kor: Postuiącego teraz z Bracławskiego. a Generała ~~Artylleryi~~ Lejtnanta tam nay-
wyższą Kommendę maiącego. Wtym doczytałem się że bunty Chłopskie tam pocztki biorą. Nie radzę z ciągać
z Lez Woyska zasłaniaiącego Granice ale zdawałoby mi się zalecić Panu Lubowieckiemu ostrożność wszelką.
z Departam: Woyskowemu aby bliższym ~~Woy~~ Regimentom gotowość do marszu nakazał." Suchodolski
Poseł Chełmski mowił „Nie należało sprawcow danego Rzeczy owego bo wylewu Krwi Zagranicę wydawać
bez Karnie. Bo ciż sami sprawcami tegoż samego nieszczęścia bydź mogą teraz." Zaleski Poseł Kijowski Za-
brał głos wten sens „Wtwo Kijowskie wystawione nabyło poiskow nieszczęścia, y teraz nawet gdy ca-
ły Kray momenta pomyślności liczy, odbiera ciosy od przyiacielskiey niby to Potencyi Moskwy; a na
inne rownie okrutne nieszczęścia gotuie się, wypadaiące z Buntow Chłopskich podburzonych od Moskwy
przez Czerców czyli Zakonnikow Schizmatyckich. Z żałością przypominam tobie iako Obywatel
zdarzenia lat temu dwadzieścia przeszło gdy chłopi pobudzeni y rozbestwieni w krwi Panow swych
Wiary Katolikow y Żydow broczyli się. Z Smutkiem wielkim mnie iako Posłowi Wtwa Kijowskiego ia-
ko wybranemu zpomiędzy nich przychodzi mowić za Wzpod bracia moim, ktorzy pod obietnicą Znay-
duiące Jego złożeni przeszłemi donoszą nam o przyszłych a spodziewanych niespokoynościach ktorych
pocztki iuż widzieć się daią. Te aby uzwoić nie mowiących postaciach uśmierzyć, należy aby Regimen-
tom pobliższym rozkazał Departa: Woyskowy żeby te ku okolicom gdzie niespokoyność bydź ma pobliży się.
Nie dosyć iednu nieszczęście, ale drugie rownie przykre iest Moskali bytność. Ci rodzicielce Potencyi chcący się
zwać Polskę przyiaciołką ktora Gwarancyi Autorką dla tego była aby pod tytułem obroniciełki Woysko
w Polszcze utrzymywała na ludzym Koszcie, y aby wsłoźnie Polakow miała. Trudno opisywać niedowiar
zraiączym tey niedoli ktora od naymożnieyszych aż do nayuboższych ściśle się rozciąga ktorym ostatni wy-
żywienia kawałek wydzieraią. Dosyć powiedzieć że Rabusiom się rownaią, ewakuacya tych to ludzi ia
y Wtwo całe prosi." Grabowski Poseł Wołyński „Jako Obywatel iako Polak iako Poseł wybrany od wolnych m-
spod braci pozwolić nato nie mogę, aby wtedy gdy ia wolny y wolno deynuie. Bracia Kochani ktorzy mnie
na Funkcyą wynieśli w suppressyi Moskiewskiey zostawać mieli. Przykro mnie to rzec że na żadną mate-
ryą nie pozwolę do poty aż albo zdecydowaną Nota, albo zarzeczenie nieodbiorę." Stroynowski Poseł Wołyński:
„Wniesienie JO Xcia JMci Marszałka Konff: Litew: pełne iest sprawiedliwości. Ciudość swą tak iasnie wywiodł
JW: Kij. zgodnie do członka y wielkiey swey wymowy. Jasno okazał pobudki do buntow y podał sposoby do
uśmierzenia ich. Gdy tu się mowi o rozwiązłości Woyska przyznać muszę Pułkowi Bielaka konsystuiącemu w
Wtwie moim karność y subordynacyą Pułku tego zdobiącą Żołnierza y sztuka wielbiącą." Suchodolski Poseł
Chełmski obstaiąc przy zdaniu JO: Xcia Marszałka Konff: Litew: zgodą obrania iak naywcześnieyszego Kommi-
ssyi Woyskowey y aby Już całe Woyska przy-

Olaski Poseł Krakowski popierał zdanie Xcia Marszałka Konff: Litew: y żądał wysłania tam 1000 ludzi. Matuszewicz Poseł Brzeski Litew: żądał obierania Kommissyi Woyskowey y aby Posłowie obieranemi niebyli podał Proiekt. Zboinski Poseł Dobrzynski żądał powtorzenia Noty Ewakuacyiney Woyska Rossyi. Suchorzewski Poseł Kaliski „Nigdy Głosu nie podniosłem na obronienie tey Potencyi ktora niewolę naszą przez swą przyiaźń y Gwarancyą niżeli wolność dla Polski przyniesie. Z chęcią naszey mowić będę przeciwko Moskwie. Jako Obywatel tych tam stron y iako Poseł prawdę mowić powinienem, iż ani buntow nie zobię lecz ie utrzymywać chcą, nieszczęsnie się w kraiu wyiście Jch ustłumi tę niespokoyność. O rozpacz przywiodą tam teyszych Obywateli uciemiężenia ktore od naymożnieyszych do nayuboższych sierot dotykaią, a rabuiostwo Jch do przykrości cierpianych przez Turkow y Tatarow przyrownywaią. Te ich okrucienstwa większemi czynią na wylanie krwi, utratę życia y wszelkie pociski czyni. Te do rozpaczy przywodzą tam teyszych Obywateli ktorzy widzą, nieszczęściami y hańbą Narod zgnębiony, czeka wyrzeczenia od ciebie NP. z Tronu. Narodzie do upadku nachylony weź się do tego oręża ktory nosisz za znamienite dowody swych przodkow. Nie day ginąć tey Oyczyznie, ktorą iak w sukcessyi od Antecessorow swoich dostałeś. Jeśli ią bronić nie będziesz zginie. Lepiey zieść chwałą, niżeli długo konaiąc do upadku nachylić się. Poydź za mną Kochany Narodzie znaydziem na końcu oręża obronę siebie y Oyczyzny. Obrany od was będąc w przyrzeczeniach tobie Narodzie uczynionych zapewniłem iż odpadłe odzyskam, nowych Kraiow zabierać nie dam. Teraz idzie Narodzie o twoy honor abyś mnie chcąc widzieć dopełniaczem swych żądań porzucić twe domy idź broń swoy Kray. Żądać tego abyś Narodzie za mną poszedł mam Prawo na fundamencie mych Pactow Conventow gdy na to bacznym nie będziesz uwolnisz mnie od mey przysięgi, a pomnieyszem ciebie zachęcał bronić swego Kraiu czegoś niechciał. Uyrzysz zaraz liczne gromadzących się Polakow, do liczbie chcących bronić Kray swoy od zguby. Opis Kommissyi Woyskowey do Konczony Żołnierza niemamy. To pospolite ruszenie dla Obrony Kraiu nakazamy." Xiąże Marszałek Konff: Litew: Radził aby rozkazać Departa: Woyskowemu żeby ten Ordynans wydał Regimentom mienia się w pogotowiu do Marszu. Żądał Noty Ewakuacyiney y oświadczył iż się nie wprzod na Limitę pozwoli aż odpowiedź na dawne Noty odbierze. Krasinski Poseł Lubelski „Milczałem lecz to przerwać muszę NP. gdy Głos okropny sąsiednich Wwo Kiiowskiego y Bracławskiego słysząc mi się daie wskazuiący y wyliczaiący swe nieszczęścia, doświadczane, doświadczaiące, y doświadczać mogące. Nam ten nieprzyiazny Narod chce święty zapał na czele Tronu Narodu zniszczyć, a wpływ swoy y podległość naszą nie naruszenie zatrzymać. Od tego czasu nieszczęsnego, kiedyśmy dozwolili przyiacielskie weyście do kraiu Woysk Rossyi. Żołnierz nasz okryty hańbą, okryty swey chaty obcemu ustępować musiał. Słyszałem Głosy Obywatelskie o zabezpieczenie od buntow wołaiące. Przestawszy kilka tysięcy Woyska rozumiemyśmy się bezpiecznemi. Ale to posłuszne Cudzoziemskiemu Woysko całości nam nie zrobi. Unikniemy tego wszystkiego i naczey nie możemy lepiey tylko przez Ewakuacyą, a tey żądać przez Ewakuacyiną Notę należy, o ktorą zniecierpliwego iak nayusilniey dopraszam się." Czytano Proiekt Matuszewicza Posła Brzeskiego Litew: aby Poseł przypuszczonym do żadnego Subsellium niebył, a obrany ullum activitatem w Senacie nie miał. Potocki Poseł Lubelski „Czyni Stan Rycerski z siebie offiarę gdy tylu zdolnych y umiętnych do sprawowania funkcyi oddala. Widzi znaczną przewagę Senatu gdy tych nawet ktorzy

są Senatorami z części tych Kraiów (: których iuż słabość nasza obronić, iuż skazitelność Osób wielu odstąpić da :)
zabranych a Prawodawczą, z których Stan Rycerski nie wysyła Posłów. Stoię na tym aby Senator który kolwiek
obrany cadebat Activitatem. Bo któż słyszał aby kto Stroną y Sędzią wraz bydź mógł. Żądam więc aby iako
Stan Rycerski odsuniętym został, równie też y Senat ab activitate oddalonym był. Z tym dodatkiem po-
wszechna zgoda będzie." Załuski Poseł Kijowski „Każdy wysłany od Współ Braci radzić powinien o pomy-
ślności onych, nie szukać przez Intrygi y doyścia do których Magistratury, takowy niszczy zaufanie
Współ Braci. Zdradza onych bo prywatnych szuka zysków. Seym Ao. 1775 nie miły Narodowi dla-
tego naybardziey że partykularnych swych we wszelkich czynnościach patrzali Interessów. Ten Seym
choć taki iednakże znaiąc te nieprzyzwoitości napisał Prawo dobre pomyślności Kraiu w sobie zawie-
raiące. Iż obrany do Dikasterium z Stanu Rycerskiego traci Activitatem w obieraniu się możności na Posła y
Deputata. Przy tym Prawie obstaiąc proszę o Sędnum gdy zgody nie będzie." Kochanowski Poseł Sandomirski „Na-
der chlubne iest to dla mnie szczęście że wniosek móy przez tak zacnych Posłów popartym iest. Zasilony tym,
prośby me pokorne do ciebie P. S. Rycerski zanoszę abyś pretensyi swoiey względem podawania się do Dyka-
steriów odstąpił, bo tym końcem zadatwisz nam Roboty y czas na którego stratę uskarżasz się nadaremną nie-
strawisz. P. Senacie znasz wiem pewnie nieprzyzwoitości temi przekonany chętnie nie będziesz sobie
przywłaszczał co iest wydziałem niesłuszności. Wszak zawsze uskarżamy się na te Iurysdykcie które stroną
y sędzią iest. A gdy wspowolności nie odstąpicie to ia o Sędnum proszę z mieysca mego." Marszałek
Seymowy „Iuż dzień trzeci upływa wolności podawania się za Kandydatów do Kommissyi Woyskowey lecz
mała liczba podanych Woyskowych ośmiela mnie to żądania aby WWPaństwo Stany pozwoliły dłuższego
ieszcze czasu do zapisywania się w Protokuł." Krasiński Poseł Podolski „Stawać przy Prerogatywach Sta-
nu Rycerskiego; Stanu mówię który całość Oyczyzny czynił w którym wysługi tylko Kraiowi dzieią się. Wyłą-
czenie go od Kommissyi Woyskowey a zapomnienie o Senacie iest to wątpić o Jego zdolności w którym
zasługi uczyniwszy w nadgrodę osiadamy to mieysca które znamionami zasługi w Kraiu bydź powinny.
Nadto do tego Stanu przyyść nie można, chcę opuścić Stan Rycerski a przeto wątpiąc o zdolności wątpie-
my też także o dobrych Senatorach." Suminski Kasztelan Brzeski Kuiawski „Nikt zapewne więcey cenić
nie może y nie zdoła iak ia który szanować nauczyłem się go wtedy kiedy Prerogatyw Jego używaiąc
służyć Oyczyźnie stawałem się, słodkiey wolności owoców zażywaiąc. Pozwolcież mi WWPaństwo S: z konf.
tę uwagę sobie powiedzieć że wolałbym tego wybierać którego znam niżeli owego z którym znaiomości nie
mam. Co zaś do wniosku JW. Lubelskiego aby Senator Respective do Dikasterium w którym zasiadać
będzie aby nie miał Vocem activam nie zdawało by mi się y na ujęcie Prerogatyw swego Stanu nie pozwolę."
Potocki Poseł Lubelski „Powołany JW. Kasztelana Brzeskiego Kuiawskiego wnioskiem myśl moią wytłoma-
czę. Nie wchodząc w kroki Prawodawstwa Stanu Rycerskiego; y kiedy Senat ogromnym krokiem
wstąpił do wspólnego Prawodawstwa, nie uymuię Im iuż tey Prerogatywy, ale pozwolić na to nie mogę a-
żeby Senator w Dikasterium którym kolwiek zasiadaiący w tey materyi miał Vocem activam na Seymie."
Małachowski Wda Mazowiecki „W wolnym urodzony Narodzie nigdzie indziey wysługi moie Kraiowi czyniłem
tylko w Stanie Rycerskim świadkiem Magistratury iakoteż y Urzędy tych dwoch Izb Prawodawczych. Niechcąc aby by-

Elegibilis Senator iest to iedno co żądać aby to Krzesło które nadgrodą iest zasług było Karą bo exclu-
zować iest to iedno co chcieć ukarać. Nadto odsuwać Senatorów od bytności w Kommissyi Woyskowey
iest to stanowić Prawo uchylaiące poprzednicze a na tym Seymie ukute Prawo." Potocki Poseł Lu-
belski „Nie żądałem tego aby Senatorowie od wyborów do Magistratur byli exkludowani, ale pragnołem
aby w Materyi tey Jurysdykcyą tykaiącey nie mieli Activitatem." Rzewuski Poseł Podolski „Wielbić z
danie JW. Wdy Małachowskiego iuż z pokrewieństwa, iuż z przyiaźni, iuż też nakoniec z zasług Kraio-
wi uczynionych nauczyłem się. Jeli Jego myśl nie mogę tylko wychwalać, lecz ta gdy iest oddzielną y in-
szą a stosowną do myśli JW. Lubelskiego więc przy niey obstawać znam za powinność." Marszałek Sey-
mowy pytał się powtórnie czy Protokuł zamknięty bydź ma lub nie. Zakrzewski Poseł Kuiawski „Nie
mam chęci sprzeciwiania się tey myśli; bo bym dał powód do porozumienia na mnie iakobym chciał bydź
wnicy umieszczony. Lecz niemożności zebrania Kompletu myśl moię tłomaczę. Bo w tak krótkim cza-
sie obywatele po Prowincyach będący, ani tak prętko widzieć ani ziechać będą mogli." Moszczyński Po-
seł Poznański „Jeśli wypadnie Decyzya St. Rzpltey żeby Senator obrany do którego kolwiek Dykasterium
nie był Activus na Seymie, więc zdaie mi się aby też Senator na kandydacyi wraz z Posłami podawał
się." Jerzmanowski Poseł Łęczycki „Posłowie po Włwach obrani są bene Possessionati bo podług Prawa
na tey Funkcyi znaydować by się nie mogli y dla tego na odłączenie od Elegibilitatis Posłów nie pozwolę."
Krasiński Poseł Podolski „Zarzut uczyniony nie iest zgodny z słusznością, mało mamy takich którzy swo-
ię y substancyi noszą tylko Imie, a dłużnicy wszeczy samey całkiem ią zabrali oddawszy sub Costampo-
sioritatem. Ministeria Krzesła y Ławice Poselskie posiadaią tylko." Zakrzewski Poseł Poznański Proiekt
ten iako Nowy biorę ad deliberandum. Sokołowski Poseł Inowrocławski podał Proiekt Limity ad Ulti-
mam Januarii. Xże Sapieha Marszałek Konff: Litew: „Miło iest Obywatelowi pracą skołatanemu
oddychać, ale gorzko iest spoczywać. Kiedy chwile próżno strawione zbliżaią smutne do Nas widoki; na
czas długi limitować Seym iest niebezpieczno. Ogień woyny rozpalony między Sąsiedniemi Państwami
pilney baczności potrzebuie. Departament Woyskowy żadney nie ma władzy rządzenia Woyskiem, tylko
edukacyi z Decesia Rzpltey. Świeżo doniesione nam wiadomości o buntach Chłopskich. Zaradzenie temu po-
lecić Departamentowi Woyskowemu nie można: bo ten dopiero dziś Raport nam dał pod dniem 8. Kwie-
tnia za uskarżeniem się naszym Stanom Rzpltey. Z tych powodów na żadną Limitę nie pozwolę aż póki tak od-
powiedź na Notę Ewakuacyiną dana będzie, y Kommissya Woyskowa obraną nie zostanie." Niemcewicz
Poseł Inflantski „Jeżeli ktokolwiek żąda siedzieć y Oyczyznę na los ważyć żąda niech wyieżdża, niech ten święty-
ni miysca nie zabieraiąc dłużey nie bawi. Niech mury y miysca obrad mieszkaiąc wyrzeka się Imienia Po-
laka, ale niech dobra krwią gorliwszą zastawia Rękę, kurzą się ieszcze posoką krwi Przodków Naszych mogiły,
którzy umrzeć woleli niżeli Oyczyznę swoią w smutną w głębiać przepaść." Popiel Kłan Sandomirski „Nie
mówię za Senatem bobym siebie bronił. Przypominam tylko Ustawę iż Cywilno Woyskowi są kandydatami do
Kommissyi Woyskowey iakże ich teraz znowu powtórnie odmazywać." Suchodolski Poseł Chełmski JW. Posło-
wie a Urzędnicy Cywilno Woyskowi od swoiey Prerogatywy odstępuią y podawać się nie będą. Stan Rycerski
stanowiąc Prawa od Senatu Aprobaty nie potrzebuie, bo kto prezentuie Naród ten od Urzędników dla Powagi

Krola ustanowionych depsdowac nie moze." Moski Poseł Podolski „Zebym odpowiedział dosyc mi przywieść słowa Jana Zamoyskiego Hetmana y Kanclerza W. Kor. Ten mąż zasługi swe w Stanie Rycerskim liczył, te iakie były ciekawe do dziejow Polski odczytam. Nie prozno nie s każdy był Hetman. Z chwałą sprawował pierwsze dla Narodu y siebie. Jak był kochaiącym Oyczyznę y Krola nie oddzielnie, (: iako temu ktoremu przysięgę wierności dokonał, gdy ten zachowac prawa swe będzie:) w Stanie Rycerskim tak rownie się mitował w Stanie Senatorskim. Wszelako to powiedział że Senat iest Urzędem a Stan Rycerski Narodem. Ztąd się pokazuie że on chciał dla całości Kraiu przewagi Stanu Rycerskiego nad Senatorskim. A ta nieznayduie się gdy Posłow z Prowincyi od pradłych nie ma, a Senatorowie są. Nad to Ratyfikacyami y Konwencyami potwierdzonemi w R.u 1786 gdy umnieyszać z Dworem Wiedenskim zawartemi przez Kapitułę Krakowską y przez JO. Xcia Prymasa iako Koadiutora y administratora tegoż Biskupstwa, znacznie nam Kraiow ubywać a potym Posłow będzie. Wtedy Stan Rycerski nieczym a Senat wszystkim będzie." Marszałek Seymowy upraszał Krola o solwowanie Sessyi gdy iuż było około godziny 11. w nocy mrozu dwadzieścia y pięc gradusow. Krol przywołał Ministerium do Tronu y JMc Xiądz Garnysz Podkanclerzy Koronny Solwował Sessyą na iutro na godzinę dziesiątą zrana.

S E S S Y A 42.a Dnia 19.o 9bris

Marszałek Seymowy zagaił „WW. y WWPPy S. Z Konff: Naglące NPPty potrzeby, wymagaią śpiesznych zaradzen. Te nie w materyi wczoray agitowany lecz w innych szukac należy. Rzecz na ostatniey Sessyi będąca chociaz los Oyczyzny polepsza, iednakże naglące a inne okolicznosci spiesznieyszego wymagaią zaradzenia. W to liczyc należy Woysko y Podatki, pierwszym zabawiamy się. Bo gdy opiszemy Woysko bezpieczenstwo wolnosci y całosci gruntuiemy sobie. Tę tak nayesencyonalnieyszą rzecz kontynuiemy ie in ordine czego daię głos JP. Sekretarzowi Seymowemu." Ministerium do Tronu poszło y Krol mowił „Niedawnemi czasy wspominał że słodko mi iest wszystkiego odstąpic bylebym nie był rozterek Stanow Seymuiących nikogo bardziey nie dotyka nadewmnie. Zebym to okazał Prerogatywy moi Patentowania Officierow z niektoremi warunkami odstępuię. Abym prędzey widział Decyzyą Etatu y Podatkow. Od ciebie W. Rycerz Marszałku Seymowy z cnot tak swoich iako y Familii odbieszgo, zapytay się powszechney zgody albo większosci zgody go udecyduy." Drewnowski Poseł Łomzynski Jezmanowski Poseł Łęczycki mieli głosy za Proicktem y o Turnum Prosili gdyby zgody niebyło. Marszałek Seymowy zapytał się o zgodę a gdy tey niebyło, iedni Turnum drudzy głosow żądali. Potocki Stanisław Poseł Lubelski, Kublicki Inflantski, Suchodolski Chełmski; Xże Sanguszko Lubelski Posłowie mowili przeciwko temu proicktowi od Tronu danemu. Krol z Tronu Proszę o Decyzyą WPanie Marszałku Seymowy. Tu Posłowie Mazowieccy, Rawscy niektorzy Łęczyccy, Troccy, Wielkopolscy niektorzy, Płoccy żądali decyzyi. Lecz Krasinski Sta Opinogurski zabrał głos „Decydowac nie można, bo wczesniey nad Solwowanie, Krol zasiadł y Posłow nie ma. A gdy to nastąpi w tak ważney Materyi, słodko mi będzie zaniesc do Grodu Manifest z niektoremi tu będącemi Kollegami." Marszałek Seymowy „Ponieważ Proickt ten tyle przeciwnosci znayduie, więc za pozwoleniem W. K. Mci upraszam JPP. Deputowanych do Konstytucyi aby ci do Konferencyonalney udali się Izby końcem poprawienia y porozumienia się." Walicki Wda Rawski Radził zabrac na Skarb Stwa, albo trzy kwarty

podług mowy wziąć Lustracyi. Potym mówił przeciw tym którzy chcą umnieyszać liczbę Senatorów, albo z nich wszelkie brać z Konsyliarzy prosząc o decyzyą Proiektu Królewskiego. Odpowiedzieli mu Suchodolski Chełmski, Niemcewicz y Kublicki Inflantscy, Tych zdania Refutował Naruszewicz Biskup Smoleński, któremu odpowiedział Stanisław Potocki Poseł Lubelski a poparł go Mosski Poseł Podolski. Posłowie Mazowieccy żądali Decyzyi Proiektu od Tronu. Potocki Poseł Lubelski „Co w tylu głosach dostatecznie wyiaśniono y dowiedziono to powtarzać zbyteczne. Ale niech mi się godzi przypomnieć porządek, owo to Dusze działań wszelkich który naruszonym iest gdy przed 14. 15 Punkt decydować. Czystość myśli Królewskich zapewnia mnie że to nie sprawi ullum praeiudicium Rzpltey. Lecz kiedy Patentowanie oddane Królowi tak mocno rozciągane będzie częstnicy są od mego dodatku odstąpić niżeli na Proiekt od Tronu podany pozwolę. Naród widzący się bydź obarczonym od obcey przemocy staie przy prerogatywach swoich na wzór Tarnowskich, Czarneckich, Zamoyskich y innych. Idziem w bezw Królom szanuiże Ich, stawaymy przy Przywileiach naszych. Nie daymy bydź upodlonym Młodzi naszey Braciom, Krewnym, y wspól obywatelom. Nie dozwalaymy tak prędko utracić te przywileia, które my odebraliśmy Im y następcom naszym w sukcessyi winniśmy oddać. Oni ich dostąpili Krwią wylaną za Oyczyznę, a w nadgrodę tytuł y Przywileia Szlacheckie wzięli, też same Przywileia dostąpili na których my fundamencie te mieyśce zasiadamy. A gdy Arbitralności oddamy tę Prerogatywę Szlachecką w krótce y na inne Przywileia następstwo przyidzie. Tego się obawiam y dla tego na proiekt od Tronu podany nie pozwalam." Kublicki Poseł Inflantski mówił „Tak się iuż zagęściły narzekania straty czasu, których iest sprawcą. Dowodzić rozciągłe nieszczęśliwości zrządzenie teraz Szarz Woyskowych albo byłoby powtarzać to co tylu poprzednio mówiło, albo zabrawszy długi czas okazać nieszczęśliwości. Dosyć powiedzieć że nie Szlachta Awans pomimo Prawa Ao 1786 maią z pokrzywdzeniem Polskiey Szlachty. A dodać toże niesprawiedliwość dzieie się a ta będzie gdy Prawo to nie obostrzy iest to powiedzieć tę Prawdę która się zawsze dzieie y zwykła. Liczby były nieszczęśliwych przez przeskakiwanie ludzi, znaydnie się JP. Woyciech Komarnicki w Randze Towarzysza lat kilkanaście służył, a gdy przeskakiwanym się widział przymuszonym prawie był służbę Woyskową porzucić, zatym w krzywdzonym dawniey Wspólbratem dziś poddanym W. K. M. upraszać, żeby ten Patent Chorąski otrzymać mógł. Może się ten równać z nieszczęśliwym Pakoszem Maiorem, który dla tego nie awansował że maiąc sobie ofiarowane 5,000 Rubli pensyi dożywocie, y wieczne względy w Xiędze Złotemi literami zapisane; byleby się podiął Kommendy nad 5,000 ludzi y niemi kilka Miast spalił y Polskę spustoszył, a gdy miłość Oyczyzny nad te mniemane zyski w nim górowała y tego podiąć się niechciał. Z drogi szczęśliwości zszedł, y mieysce Porucznikowskie utracił, z kąd naypierwsze dostoieństwa odbierać y dawać mógł, tak w Moskwie y Polszcze. Odrzucenie to z poczciwości wynikaiące było mu przyczyną że nie awansował. Choć naysprawiedliwiey to mieysce obiąć mógł iednakże zawsze z Rangi Listy Generała Maiora Amploiowanego od suwanym zawsze był. Z tego powodu o dodatek Pana Lubelskiego proszę a na podany od Tronu proiekt żadną miarą niepozwolę y pozwolić nie mogę." Kurdwanowski Poseł Czerniechowski „Miłoradem przez cały ciąg Opisu Kommissyi Woyskowey, bom znał nie użytek dla Kraiu ścieśniania władzy Hetmanów, y odebranie Kommendy im. Owych to filarów wolności y całości Polski. Gdy tu się rzecz dzieie o Awansach przywieść tu można okoliczność w tych w Ławnie zdarzoną czasach a przeciwną prawu Ao 1784." JP. Witte

Jenerał Lieutnant y Kommendant Fortecy Kamieńca będąc Szefem Regimentu Grenadierów niedawno lat 15 prze=
dał swoy Regiment JW. Jelinskiemu Starościcowi Żytomirskiemu niebędącemu wprzódy w Służbie Woyskowey. Z krzy=
wdzeni Officierowie w awansach są. Wielka iest różnica 18,000 od 100,000 Woyska, a co było winą Departamen=
tu Woyskowego to teraz będzie źle urządzonego żołnierza przez Kommissyą Woyskową. Jakże można będzie ukarać
Szefa za złe Fortragowanie, kiedy ten Fortraguiąc z Regimentu udatnego obcego znaydzie za Patentem Królewskim,
wakansje w Regimencie swoim. Z tych powodów o dodatek Pana Lubelskiego proszę." Malczewski Klan Rogo=
ziński na dodatek Pana Lubelskiego nie pozwalać oświadczył się. Ostrowski Klan Kamiński również na Dodatki
tak Pana Podolskiego iak y Lubelskiego na Dniu wczorayszym podane nie pozwolę, a o Proiektu od Tronu podane=
go decyzyi żądam. Lipski Poseł Poznański przymówił się „W tey świętey myśli ustanowiliśmy 100,000 Żołnierza by=
śmy zewnątrz bezpiecznemi byli; Kommissyą opisaliśmy końcem zabezpieczenia wewnętrznego y spokoyności Obywa=
telskiey. Liczba Woyska nie czyni zawsze całości Kraiu y mocy. Bo my sami na sobie tego doświadczyli w poprzednich
czasach ochota waleczności pod Komendą Żołkiewskich, Zamoyskich, Chodkiewiczow, Sobieskich, żołnierzy y offi=
cierow kupce liczne y przewyższaiące Woyska Polskiego waleczności pokonywała, Zagrzana nadgrodą. Jest to im=
pressyi w odwadze czyni nadgroda iak tego samego iako Komendant znaczney części Woyska na sobie doświad=
czył. Naylepszym w tey mierze zaradzeniem będzie Fortragowanie przez Szefów y Patentowanie podług dodatku
JW. Potockiego Posła Lubelskiego." Proskura Poseł Kijowski „Nie żądałbym kary na wykraczaiących Szeffow gdyby
wdocznemi niebyły ich przewinienia; widzieliśmy nie raz iak Szlachcic pełen cnoty y zasługi lecz w Maią=
tku upośledzony, doczekawszy się awansu był od mniey zasłużonych ale maiętnych przeskakiwany. Przymuszo=
ny przez tę niesprawiedliwość zostawał, abszyt wziąć by dłużey tey niesłuszności nie doświadczał. Poszedł w od=
wadze swey zemsty szukać, a na Polu Marsowym okazać że choć mniey maiętnym lecz odważny iest. Nie=
chcę dłużey tego cierpieć aby ta niesłuszność daley trwała upraszam aby dodatek Pana Lubelskiego gdy=
iedno myślnie przyiętym nie zostanie proszę o Turnum y propozycyę do niego." Załuski Klan Buski „Głosy
na dniu wczorayszym słyszane końcem odięcia powagi Senatowi przymuszaią mnie do podniesienia
Głosu mego za obroną tego Stanu którego ia cząstką iestem. Końcem obrony tego Stanu przywieść muszę
z Sąsiedniego nam Kraiu przykłada ten iest z Rzeszy Niemieckiey. Wszak tam [illegible] Palatini, Margrabio=
wie, a Grafowie, Barones zwani składaią równe Prawodawstwo podobne do Polskiego. Skoro ci składa z trzech
Stanów równemi one więc są wszystkim Stanom. Słyszeć mi się dały głosy żądaiące Posłów z Kraiów odeswa=
nych o co Ja z mieysca mego wczoraj dopraszać się będę. Ale żądać, aby dlatego że Kraie są zabrane aby Se=
natorowie tych Ziem nie mieli swych zdań byłoby to dziełem niesłuszności. Wszak w Angli w Narodzie rów=
no zaszczycaiącym się wolnością Królowi wolno nieograniczoną liczbę Parów naznaczyć. a wszelako to z ayme=
wolności nie maią Anglicy." Marszałek Seymowy chcąc dokończyć Materyą dał Głos JW. Sekretarzowi Seymo=
wemu aby ten Proiekt od Tronu podany przeczytał. Rzewuski Poseł Podolski zabrał Głos „JW. y WW. Stany S: Konff:
Pełnić rozkazu Tronu tyle ile przekonanie y Instrukcya dozwala, iest dopełniać wydziału winnego poszanowa=
nia Tronowi od wolnych współ obywateli wybranego Posła. Ślepo ie dopełniać iest to równać się poddane=
mu Despoty, a nie stawać się godnym tego mieysca, które obsiadam w tym tu mieyscu, iako Poseł niepodległy
nikomu, y od wolnych współ obywateli obrany. Tłomacząc się z mego przekonania będę wyraźnie oświadczać prosty y

pełne przeświadczenia wtakiey wymowy chcę. W Proiekcie od Tronu podanym widzę nayprzod powodzenie Gwar=
dyi do prawa 1764. zapominaiąc otym co Prawo świeżo ukute pod artykułem piątym powiedziało. A gdy
Proiekt przez WKMc do naszey decyzyi dany utrzymaćię, to iedno Prawo drugiemu na iednym że Seymie zło=
bione, sprzeciwiać się będzie. Żądamy Podtrzymowania sprawiedliwego, a na wykraczaiących Szeffow za=
dney kary nie naznaczamy. Gdy tey niebędzie Mł. Patentowanie twe pomiecie nie czasem niesprawiedli=
wym będzie się znaydowało.* Nadto o Officierach wzmianka iest a o Szefach niemasz jey, a naktorych wszystko się
zasadza Woysko. Bo żołnierz zwierzchnicy władzy słuchać powinien. I dla tego żądam aby Szefowie y Genera=
łowie podtrzymowanemi od Krola byli. Com oświadczył tobie Mł. w Gabinecie twoim to teraz powtarzam na tym
mieyscu zkąd mowić iako Poseł wybrany od wspoł obywateli mogę. że na proiekt od ciebie podany nie pozwo=
lę a o dodatek Pana Lubelskiego proszę." Tuliczne niepozwalania słyszeć się dały Głosy y zgadzania się z Pa=
nem Podolskim. Mierzeiewski Poseł Podolski „ Zgadzać się z Kollegą moim znam słodką rzeczą tym bardziey iż Prawo
pod piątym Punktem Gwardye udecydowało. A iedno Prawo drugie znosić nie może bez powszechney zgody a
iednego oppozycya circa legem latam dostateczną iest na nie dopuszczenie Proiektu od Tronu podanego." Potocki
Poseł Bracławski „ Proiekt podany od Tronu decydowanym bydź nie może. Gdyż pierwey napisane iest o Gwar=
dyach, a to obalone bydź nie może, tylko za powszechną zgodą, a iednego sprzeciwianie się do decyzyi Prawo dopu=
ścić nie może. Nie ieden ale liczne głosy nie pozwalania słyszeć się daią: Dodatek Pana Lubelskiego nie iest
Proiektem a zatym deliberacyi y decydowanym bydź może. A Proiekt podany od Tronu iest proiektem bo
go sam Mł. tak nazwał gdyś go w ręce Marszałka Seymowego oddał a zatym decydowany bydź ~~nie~~ nie może.
bo ja go
~~A Proiekt~~ ad deliberandum biorę, zostaię się tylko dodatek Pana Lubelskiego względem ktorego proszę o Tur=
num y propozycye do niego." Marszałek Seymowy „ Cenić rozkazy Krola znam obowiązkiem ale gdy po=
wszechney nie zasięgam zgody w tey mierze JW. Sekretarz Seymowy przeczyta Proiekt przezemnie ułożony. Krol
nie przywoławszy Ministerium do Tronu mowił „ Jakiem nayprzod oświadczył tak teraz oświadczam, że dla mi=
łości Kraiu wiele z moych Prerogatyw odstąpiłem, co przezemnie podany Proiekt iasno okazuie. Widzę teraz
pełnieysze Izbę y drugi proiekt podany przeto Koncem oszczędzenia czasu proszę o Turnum pomiędzy temi
Proiektami." Rzewuski Poseł Podolski „ Jako Poseł, iako wybrany od wspoł Obywateli abym przy tych Prawach
stawał pozwolić nie mogę, aby dawniey ukute bez skassowania nadwerężone zostały. Prawo Ao 1768
mowi że Propozycye iasne y iedne tylko w sobie zawieraiące materyę bydź powinny. A gdy Turnum iść będzie
pomiędzy Proiektami każdy z nich kilka materyi w sobie zawiera. I tak o Gwardyach dwie materye, iedna
czyli można raz ustanowione prawo na tymże Seymie ponimo oppozycyi iednego circa legem latam
czyli może Seym co Pacta Conventa włożyły y innych tylo ktore są mi powodem że twierdzę że kilka iest
wraz materyi. A zatym o Turnum na każdą proszę Materyę. Zacząwszy od Gwardyi." Jedni Turnum drudzy wołali
zgoda na tę Propozycyę. Swiętosławski Poseł Wołyński „ Zawsze iak czuię tak staię przed W. K. Mc ze wzięciem Woy=
skowym y tey sztuki nie umiem. Raz tylko iedno w Ru 1776 od Wtwa mego dotey smutney byłem powołany
dla niego usługi Dywizyą Komenderowania a smutney dla mnie usługi. Sprawiedliwość sama tego wymaga
aby tak w iednym iak w drugim było dołożono kto ma podczas bez Krolewia Patentować Officierow y Gwardyą
Komenderować." Marszałek Seymowy ośmielam się upraszać W. K. Mc abyś znaczną swą dobrocią dozwolił decy=
dowac

Proiekt przeczemnie ułożony." Krol nie przywoławszy Ministerium mowił, „Wezwany głosem Marszałka Seymowego poswiadczam to, com mowił że obstawać przy Patentowaniu mam prawo. Ale miłością Kraiu uwiedziony, Ktoregom naypierw obywatelem, a teraz naypierwszym sługą iestem, zezwalam na decydowanie Proiektu Pana Marszałka Seymowego." Poczym przeczytano Proiekt y zgoda nastąpiła. Marszałek Seymowy, „Nigdy milszy nad dzisieyszy bydź nie może dzień dla mnie w ktorym prozby me wysłuchane od Tronu Łaskawego zostały; dozwol WKr. Mci dobrotliwą ucałować Rękę. W tym ucałowawszy Rękę Krolewską y kontynuatjon Głosu prosił o solwowanie Sessyi in Ordine opisania Deputacyi." I Sessya solwowana przez Kanclerza Wielkiego Kor: została na iutro na 10 godzinę zrana.

SESSIA 43a Dnia 20o 8bris

Marszałek Seymowy otworzywszy zagaił, „WKr. y WWPaństwo S. Konff. Łaskawość twa na dniu wczoraiszym okazana napełniła Radością cały Narod y mnie. Nie dla tego żeby to iedyną była, lecz że ma Kray na Tronie swym takiego Monarchę, ktoremu dobrodzieystwa zwyczaynemi są. Miło mu iest widzieć bez tam władnącego takiego, Ktory ich sercem także kieruie. A taki nie może bydź tylko z Narodem, a Narod oddzielnym rownie niebydzie od niego. I stąd Narod z Krolem, a Krol z Narodem będzie niezawodnie. Wiem pewnie że takiemu Krolowi wszystko miłym będzie co narodowi podoba się. Narod chciał y ustanowił Deputacyą do Interessow Zagranicznych, tą obrać należy, bo Interessa zagraniczne uśpionemi są. Te interessa by ożywić należy przystąpić do Elekcyi Deputacyi do Interessow Zagranicznych."

Maski Poseł Krakowski żądał zapisania do Laski, iż co instanti zaraz po obraniu Deputacyi przystąpią do Elekcyi Kommissyi Woyskowey. Marszałek Seymowy Sessyą solwowaną in ordine wybierania Osob do Deputacyi. Potocki Poseł Lubelski oświadczywszy dzięki NK. za Offiarę z Dzierżaw swoich na dniu wczorayszym uczynionych, podał Proiekt aby Senatorowie Activitatem nie mieli na Seymie ci Ktorzy są w iakieykolwiek Juryzdykcyi. Drewnowski Poseł Łomżyński podał Proiekt że Senatorowie Votem representativum nie powinni w tych materyach w ktorey Juryzdykcyi zasiadaią. A z Stanu Rycerskiego ci tylko Ktorzy Posłami lub Deputatami byli. Poczym zabrał Głos JW. Marszałek Seymowy, prosząc do Wotowania Posłow y Senatorow. A Marszałek W. Kor: uczyniwszy to ostrzeżenie że y zamiast Senatora Ministra podkryślić może na dał Votum Xciu Prymasowi a gdy Senat skonczył Krol wyszedł z Senatu a Posłowie bez Krola Votowali. Poskonczonych Wotach Marszałek Seymowy zaprosił JWW. Deputowanych do Konstytucyi do Rachowania Wotow. Ażeby tu zimno 26 gradusow wtedy prosił o pozwolenie udania się do Izby Konferencyonalney. Gdzie ex Pluralitate wypadli: Zeliński Xiąże Biecki, Rybiński Biskup Kuiawski, Potocki Marszałek Nadworny Litew: Ożarowski Podczaszy Kor:, Potocki Poseł Bracławski, Lubiński Xiąże Nakielski, Sobolewski Xiąże Warszawski, Zabiełło Inflantski, Matuszewicz Brzeski Litew. Posłowie. Po obrachowaniu Wszystkich przyszedł Krol z swych Pokoiow. y Tże Marszałek Konff: Litew: zastępuiąc Marszałka Seymowego Ktory krotko się przymowił ogłosił wypadłych pluralitate Votorum. A że była godzina 1a po połnocy przeto Podkanclerzy Kor: Solwował Sessyą na Poniedziałek na godzinę Dziewiątą z rana. —

SESSIA 44a Dnia 22o 8bra

Marszałek Seymowy zagaił takimi Sow „WKr. y WWPaństwo S. Konff. Mądrość Tronu usuwa zawady dążące do uszczęśliwienia Naszego. A szybkim pędem przyspiesza pomyślność Kraiu. Iuż ustanowioną y obraną mamy Magistraturę zatrudniającą Interessa Zagraniczne. Słabość zdrowia mego na dniu wczorayszym niedozwoliła mi oświadczyć WKr. Mci y WWPaństwu Stanom wdzięczność wybranych Posłow Deputatow do Interessow Zagranicznych, tych ktorych Kollega mój wymownemi swemi Usty oświadczył. Będę wykonywaczem woli WWPaństwa S. Konff. mam zasłodki obowiązek zapytać się woli Prześwietney —

Iżby do czego przystąpić chce." Xżę Szembek Biskup Płocki „Jeżeli gdzie przystoi Duchownemu Senatowi mowić to tam gdzie albo Dobro Kraiu widzi, albo ostrzegaiąc o iakim bądź kolwiek, do kogo kolwiek należy zdarzeniu. Teraz o przysiędze dopominam się aby żnicy w zyzytym było nie bradem." Kublicki Poseł Inflantski, Krasinski Poseł Podolski, Suchodolski Poseł Chełmski rownie z tego żądali. Ożarowski Kasz: Woynicki, Wzywał Pana Boga na świadka że nie brał, y brać nie będzie Pensyi. Lubinski Poseł Sieradzki na odmianę ustanowionego Prawa a nie pozwolił ani pozwolić chciał. Pan Marszałek Konff: Litew: na odięcie dodatku pozwalał. Xżę Czartoryski Poseł Lubelski „Wszyscy żądaią Elekcyi Kommissarzy Woyskowych, ia zaś upraszam o Pensyę dla Woyskowych w Kommissyi Woyskowey zasiadaiących." Walewski Wda Sieradzki „więcey uczyni pożytku obranie Kommissarzy Woyskowych niżeli opisywanie tey Jurysdykcyi, a ieśli zgody na to niema, proszę o Turnum." Kanclerze przed Marszałkiem W. Kor: przysięgli Senat y Stan Rycerski przed Kanclerzem W. Kor: po czym przeczytano Kandydatow Listę, Senat Turno-wotał, a gdy Stan Rycerski Kryskować zaszedł Krol wyszedł, a dopiero przyszedł iak wszyscy od Kryskowali się. Według dorachowania Krysek z Senatu Krol nominował Mioskiego Wołyńskiego, Szefa Brzeskiego Litew:, Gorzenskiego Kamienskiego Kasztelanow, ze Stanu Rycerskiego, z Wielki Polskiey Szymanowskiego Regenta Kor:, Łubinskiego Stę Nakielskiego. Z Mały Polskiey Kurwicki Wołynski, Biszynski Podkomorzy Kijowski Posłowie, z Wielkiego Xtwa Litewskiego Sołtan Chorąży Litew Zabiełło Poseł Kowienski wyznaczeni od Marszałka Seymowego zostali ci na Listy dwadzieścia po 30 powiązawszy Krol na Jutro Solwował Sessyę.

SESSIA 45ta Dnia 23go Xbra

Za przybyciem JkMci do Senatu JP. Marszałek w zagaieniu swoim oświadczył radość że iuż obieraią Kommissyą Woyskową y zaprosił do Rewidowania JPP. Examinatorow. Krol z Senatu wyszedł Laska tylko była albo przy Marszałku albo przy Senatorze pierwszym dopiero o godzinie dziewiątey wieczor gdy się iuż Examin Krysek skonczył Krol przybył do Izby, JP. Mioskći Kasz: Wołynski iako prezyduiący ogłosił tych za wypadłych większością głosow Kommissarzy Woyskowych z Senatu Niesiołowskiego Wdę Nowogrodzkiego, Wocholskiego Bracławskiego, Karśnickiego Wieluńskiego Kasztelanow, z Stanu Cywilnego z Mały Polskiey Czaplic Ex Łowczy Kor, Starzynski Sta Branski, Romuald Walewski Generał Maior Woysk Kor; z Wielki Polskiey Bielinski Cześnik Kor; Dembowski Sta Jankowski, Szydłowski Szambelan JkMci a Chorąży Nurski. Z Wielkiego Xtwa Litew: Mikołay Xżę Radziwiłł Pułkownik Woysk Kor; Jerzy Zabiełło, Szwykowski Szambelan JkMci; z Cywilno Woyskowych z Korony Krasinski Oboźny W. Kor:, Czapski Pułkownik Regimentu tegoż Imienia, z Wielkiego X. Litew: Stetkiewicz Generał Maior Woysk Litew; Felinski Pułkownik Przedniey Straży. Po ogłoszeniu tych wotow JP. Branicki Hetman W. Kor: zabrał Głos y mowił w ten sens „WW. y MMPy S: z Konff: W Głosie w tey tu Swiątyni mianym, przywołanym ~~od~~ zostałem z oczewnieniem. Lecz łaskawie przyiaciele Potoccy i Xżę Czartoryski Poseł Lubelski na obronę mi byli. Ju ia śmiało mowić mogę to przysłowie że przedłożeniu y za Morze ożadne puści nie można. Abym pokazał że przysięgi się nie obawiałm bo Kocham Oyczyznę ni komu Życia, ni komu Choroby nie żądaię dla zbogacenia się ani Konwencyi partykularnych na szkodę Kraiu dla pensyi nie robiłem ani robić a dla okazania dodaię to że Kochać Oyczyznę y dla niey wszystko robić będę idę do przysięgi." Ministerium poszło do Tronu Hetmani z Senatorami a potym Cywilni z Woyskowemi przed Kanclerzem W. Kor: JP. Marszałek Seymowy powinszowawszy ten wybor Kraiowi JP. Sekretarzowi Seymowemu kazał czytać Proiekt nakazuiący Kommissyi Woyskowey ułożyć Proiekt do Etatu Woyskowego tak w Kor: iako y Litw: pozwalaiący Kommissyi Skarbu Kor: negocyować względem Summ pożyczenia J to iednomyślnie przyiętym zostało. JP. Sewerym Potocki Poseł Bracławski miał Głos ktory zakonczył podaniem Proiektu aby od Orderu Orła białego zapłacono Zł 1000 zaraz na Woysko od Orderu

Swiętego Stanisława # 500 a rok rocznie po 30 # dawali po przeczytaniu którego powszechna słyszeć się dała zgoda lecz JMX.
~~Garnysz~~ Garnysz Podkanclerzy Kor: zabrał Głos w ten sens „ NP. y NN. Rpltey S: z Konff: „ Zawsze ta była oznaka Tronu Łaskawo=
ści że Szlachtę uboższą do wyższego wynosiła Urzędu. Nie ia to pierwszy NP. w Rządzie tym iestem który z mniey maiętnego do U=
rzędu wyniesionym zostaię trzeci ia to w liczbie za twego NP. Łaskawego Panowania który z liczby tych to mieysce obsiadam. Dobroć
y pamięć twa NP. nawet Prymaturę Ministeria Urzęda Biskupie Woiewodzkie Kasztelańskie, pełne są twego przywiąza=
nia y pamięci na mniey maiętnych. Jaztwcy Łaskawości NP. Proboszcz naypierw daley kanonik, opat, Referendarz Kor: po=
tem Biskup Chełmski nareszcie to mieysce które Łaskawa W. K. Mci Ręka mnie przeznaczyła obsiadam. W sukcessyi od
mych poprzedników Cnota miłość ku Oyczyznie y wdzięczność dostała się. Cnota z przywiązaniem ku Kraiowi nie dała mi
nie szlachetnym sposobem zbierać maiątek który nikczemnym y zadłużony odebrawszy ten w tym właśnie roku z długów
oczyściłem, y te pięć wsiach w Woie Sieradzkim ~~oczyścił~~ od Poprzedników moich zaciąganych odebrałem na co świadczę
się Posłami Sieradzkiemi tu będącemi. Zostawszy z dobrotliwey twey Ręki NP. Pieczętarzem mając intratę Biskupstwa
15,000 Opactwa Kanonyi Probostwa 30,000 obywać się iako Minister y zawsze tu siedzący muszę, iak wielki to
Expens każdy wzna. Coż dopiero gdy Dało czym dobroć mnie Pańska obdarzać będzie musiał, to w nadgrodę dawanym być
powinno, y dla tego Proiekt Pana Bracławskiego biorę a deliberandum. Wdzięczność niesie mi obowiązki wieczności
ku tobie Panie dozgonnej za Łaskawe mnie obdarzenia." Ożarski Poseł Krakowski żądał z Kotowania Orderów tu=
tecznych ~~zgody~~ zgody słyszeć się dały głosy. JP. Suchodolski Poseł Chełmski zabrał Głos dopraszał się podaiąc Proiekt ażeby Ko=
mmissya Woyskowa od całego Woyska y od Kommendantów Fortec przysięgę wierności odebrała dla Rpltey z Konff: za=
y równie żądali Miszczewski Podolski Kudzwanowski Międzyński Czerniechowsky Trypolski Proskura Kiiowscy
Posłowie ale zgody niebyło. Xże Sapieha podał Proiekt aby Departament Woyskowy zdał rachunek z dawnych
czynności a Kommissya Woyskowa 27 9bra zaczęła się ale zgody niebyło. Z tego wmieszania gdy różne głosy
odzywały się JP. Marszałek Seymowy zagrzewał do zgody ale gdy do niey przystąpić niechciano Krol JMc. wez=
wawszy Ministerium do siebie Solwował Sessyą do dnia siódmego Stycznia Ao. 1789. Po Solwowaniu Sessyi
znaczny tumult wszczął się iednych przeczących władzy Krola na tak długo Solwuiącego Sessyą drugich żądaią=
cych iescze iedney następuiącego Dnia Sessyi innych nakoniec że Krol tak prętko z Tronu zszedł, a tym
sposobem załatwieniu Proiektów przed Xcia Sapiehę Marszałka Konff: Litew: y JP. Suchodolskiego Posła Cheł=
mskiego podanych zapobieżył. Ten trwał z godzinę iedną y pół, a Sessya Solwowana w Kłódce pierwszey była więc
dopiero z Izby Senatorskiey o godzinie drugiey po połnocy wyszli w samey rozprawie.

Sessya 46ta Dnia 7go Stycznia 1789go

Marszałek Seymowy zagaił w ten Sens „ NP. y NN. Rplyt: z Konff: Czas nasz ieśli czynnościami liczyć będziem to
wtedy poznamy że ztrwonionym nie został. Czas ten mniemanym tylko stał się odpoczynkiem Bo dwie Jurysdy=
kcye Deputacya do Interessow Zagranicznych y Kommissya Woyskowa niosą owoce prac swoich do Stanow R=
zpltyi iakby do Rodziców dziatki swe. Sprawuią one tę radość Stanom która iest Rodziców widzieć swe Dzieci zgod=
ne do chęci y ich woli. Pierwsza przynosi Instrukcyą do Dworu Berlińskiego. Druga iuż początkowe a chwalebne swe
urządzenia poczyniła." Zabrał Głos Podkanclerzy Kor „ NP. y NN. Rpltey S: z Konff: Powstać z tego mieysca które dawniey
zasługą, a teraz z dobrodzieystwa twego iest oznaką: Chlubę tobie NP. nie mało czyni że pomnisz na tych którzy upośle=
dzonemi w maiątku zostali. Łaskawość twa Krolu Nayiaśnieyszy na mnie okazywała się w obdarzaniu mnie Urzęda=
mi

Duchownemi rozmaytemi ktorych wyliczeniu Czasu tylko zabor znaydzie. Dosyć mi to tylko powiedzieć że panowanie twe twoiemi łaskami wylewow dla mnie iest oznaczone. Pozwol teraz N.P. bym tę Rękę dobrotliwą ucałował.* Po ucałowaniu Ręki Krolewskiey przez Senat poszedł na mieysce y mowił „Z mieysca w ktorym mnie dobroci pełna Ręka obdarzyła podnoszę Głos do dopełnienia obowiązku Urzędu mego y włożoney na mnie powinności przez Deputacyą do Interessow Zagranicznych. Acz uwiadomienie oczynności bez arbitrow dziać się o wyiście Jch z mieysca mego proszę. Gdy ci wyszli tak tak kontynuował głos. Nominowany Poseł JO. Xże Czartoryski Hetman Litewski a Poseł Wołyński Mąż pełen talentow ma do Dworu Instrukcyą przez Deputacyą ułożoną a ktorey potwierdzenia Deputacya do Interessow Zagranicznych spodziewa się, o ktorey czytanie proszę.” Niechcąc przerywać materyi kontynuacyą całego Głosu JMć X. Podkanclerzego napisałem ale wiecey dopiero Ustęp zaczął się. Mielżecki Poseł Poznański „Praca choćby naywiększa osładza się gdy iest dla Oyczyzny. Tu bydź może uczyniona z większą nie mowię wygodą, ale bez wydania się na niebezpieczeństwa, słabości iakie zdarzyć się mogą gdy dziś tu będziem na zimnie 20 kilka przechodzącym z tego powodu proszę o przeniesienie się z tąd Stanow do Izby cieplejszey.” Tu niektorzy z Wielkopolski zgodzili się na to y prosili o Turnum drudzy się temu opierali Małopolanie y Litwini. Ponieważ Sessya ta wcześniey zaczęła się JP. Posłow mało było więc na Turnum nie pozwalali a JP. Kublicki Poseł Inflantski boiąc się z tego złego Praejudicatum aby do losu więcey podwoynych Seymow sprawie nie mogło oświadczył się nietylko nie wotować ale swe zażalenie do Grodu zanieść. Na co liczne słyszeć się dały oświadczenia. Marszałek Seymowy odezwał się „widzę rozdrażnione Umysły nad Materyą ktorą chciano zatknąć poczytuię wprzętce zakończyć Materyi w pozne czasy zbyt ważną. Teraz Końcem na myśleniu się nad nią y będę powolnemi żądaniu Magistratury ktorąśmy utworzyli upraszam o ustąpienie JP. Arbitrow.” Tu arbitry dopiero z Izby wyszli i Sessya ukończona została —

Sessya 46.ª Dnia 7º Januarii 1789º.

Za przybyciem JKMci do Senatu Marszałek Konff: Kor: zagaił Sessyą od wysłuchania, że choć czas był nieco przedłużony w odpoczynku od prac Seymowych z tym wszystkim i w tym przeciągu przygotowane były Interessa do decyzyi Stanow. Jakoż Deputacya wyznaczona iuż niektore wygotowała Instrukcye dla Posłow naszych do Dworow Zagranicznych wyiechać maiących o czym wszystkimi sama naylepiey zawiadomi Deputacya. Zabrał zatym Głos JX. Garnysz Podkanc: Kor: ktory podziękowawszy Krolowi JMci za Konferowaną sobie Pieczęć mnieyszą Kor: i ucałowawszy Rękę Pańską przełożył iż Deputacya wybrana iuż wygotowała Instrukcyą dla Posła naszego maiącego iechać do Dworu Berlinskiego o ktorey przeczytanie przed Stanami podług Prawa dopraszał się. Kwilecki Poseł Poznan: w Głosie swoim przekładał potrzebę aźeby dla wielkiego zimna mogły Stany przenieść się do inney iakiey Sali, gdzieby opalany pokoy mogł bydź wygodnieyszym, na ktore wniesienie gdy iedni zezwalali inni sprzeciwiali się temu upraszaiąc aźeby Instrukcya natychmiast czytana była, Mar: Konff: Kor: oświadczył, iż gdy Instrukcya ma być czytana zaczym podług Prawa arbitrowie z Izby ustąpić powinni, za ustąpieniem Arbitrow Instrukcya dla Posła naszego do Dworu Berlinskiego czytana była, po ktorey przeczytaniu Kublicki Poseł Inflantski w zabranym Głosie przekładał aźeby Woysko Rzpltey na wierność Przysięgło, aźeby Kommendant Fortecy Kamienieckiey był odmieniony aźeby Etat Woyska w wielu artykułach był poprawiony tudzież względem wielorakich Defektow w korpusie Kadetow mowił ktore potrzebnią poprawy aźeby zostały poprawione —

Krasinski Poseł Pod: upraszał JW. Marszałka Seymowego ażeby od kilku niedziel Proiekt w Deliberacyi będący względem Retributowania tymczasowego był czytany, Zaczym takowy Proiekt czytał Sekretarz Seymowy po ktorego przeczytaniu niektorzy z Posłow swoie Dodatki y poprawy czynili a tak poprawiony ten Proiekt iednomyslnością przyięty został, czytał potem Sekretarz Seymowy wielorakie proiekta do ustanowienia Podatkow tudziez do ustawy Seymu nieustannego iako liter względem Kommissarzy Woiewodzkich takowe wszystkie Proiekta ad Deliberandum wzięte zostały a Sessya Solwowana na dzien Jutrzeyszy na godzinę dziesiątą z rana. —

SESSYA 47ma Dnia 8o Stycznia 1789o

Za przybyciem JKM: do Senatu Mar: Konf: Kor: Zagaił Sessyą, wyrazaiąc ażeby nim do Decyzyi Proicktow w Deliberacyi będących przyidzie tym czasem Kommissya Skar: podała Tabellę Percept i Expens Kraiowych dla wiadomosci Stanow w regulowaniu Podatkow wiele naco potrzeba będzie, Poninski Sz: Podskar: W. Kor: oswiadczył że na żądanie Stanow Tabella Percept i Expens Skar: Ktora iuz iest wygotowana na jutrzeyszey Sessyi podaną bendzie, Zabrał Głos Wybranowski Poseł Lubelski w ktorym złozywszy podziękowanie za uczynione Offiary przez Xcia Jmc Radziwiłła Wdę Wilenskiego i Potockiego Generała Artyllerryi Kor: w przyrzeczonym przystawieniu Ludzi na Zołd Rt. Jeśliby te Kondycie opłaciącym przypisowane być miały, ktore dla siebie warowali, y lepiey tey offiary nie przyimować aniżeli pod temi Kondycyami ażeby wzięte być miały — Kosiadkowski Pos: Wittenski: przymowiwszy się Interlocutorie oddał Proiekt do Laski względem ustanowienia Straży Kraiowey czyli Rady Narodowey — Potocki Poseł Lubel: w Głosie swoim przekładał naywiększą potrzebę pomnożenia Sił Kraiowych wielkiey kolwiek części rodził aby nim Podatki Stałe ustanowione zostaną y forma Rządu Kraiowego razem z temiż Podatkami nieodbicie potrzebna, tym czasem na dwa lata Marcowe Dubeltowe podymne uchwalone zostało od Szlachty a potym ten podatek w przyszłych Podatkach potrącony został i w tey mierze oddał Proiekt do Laski — Suchorzewski Poseł Kaliski szedł za zdaniem JP. Lubelskiego i oprzyięcie takowego proicktu dopraszał się, czytał Sekretarz Seymowy Proiekt przez Kosiadkowskiego podany. Suchodolski Poseł Chełmski w głosie swoim wyraził zadziwienie nad nieczułoscią Rządu że Rok upłynął czasu od zaczęcia Czasu woyny a Narod zawołany niebył ażeby o pomnozenie sił swoich staral się radził uchwalenie tym czasem dubeltowego podymnego tudziez dla uczenia Podatkow podał Proiekt względem Biskupstwa Krakowskiego ażeby one w arendę puszczone było po uczynioney Lustracyi a dla Biskupstwa Krakowskiego ażeby 100,000 Rocznej Pensyi z tych Intrat wyznaczono było, i w tey mierze oddał Proiekt do Laski — Walewski Wda Sieradzki w Głosie swoim Przekładał aby Woysko Rt: 60,000 do kompletowane zostało a 40,000 ażeby Milicye Woiewodzkie utrzymywały takoz aby podług Praw dawnych popisy Wszelkie nastąpiły a tym czasem aby dubeltowe Podymne uchwalone zostało Oswiadczył w tey Materyi swoie zdanie Proiekta; Walicki Wda Rawski w Głosie swoim przekładał przyspieszenie Podatkow, aby Stwa na Skarb Obrocone zostały aby wszystkie Prawa Seymu Delegacyinego Kassowac prócz Podatkow tudziez mowił za Senatem i przeciw Proicktowi o Radzie. Brzostowski Pos: Trocki dopraszał się ażeby Proiekt Noty przez niego podany względem Ewakuacyi Woyska Rossyi: był czytany podpisany i Posłowi Moskiewskiemu oddany — JW. Kossowski Podskarbi Kor: przymawiaiąc się do Podatkow oddał Proiekt do Laski względem Fabryk Kraiowych Papieru Stemplowanego i Cło od Trunkow zagranicznych — Zaleski Poseł Troc: dopraszał się aby Examinatorowie do Dykasteriow zdali Relacyą z Czynności swoich ażeby wiedzieć iak z temi magistratusami postąpić

nadal potrzeba i gdzie ca godnego odmiany lub poprawy Orłowski Stan Woyiski w Głosie swoim radził, ażeby żad-
ne inne niebyły brane Materye prócz tylko Podatkow Aukcyi Woyska bo to iak przed wszystkiemi Innemi nay-
istotnieysze mieysce mieć powinny, czytał zatym JP. Sekre: Seymowy wielorakie podane Proiekta tak przez JW
Podskar: Koron: Nadwor: Kor: iakoteż JP. Suchodolskiego Pos: Chełm: poktorych przeczytaniu Kraśinski Pos:
Pod: zabrawszy Głos dopraszał się wysłanie Posłow do Dworow Zagranicznych Drezdenskiego i Sztokolmskiego
i szukania ztemiz Aliansu, tudzież względem podania Noty Posłowi Rossyiskiemu względem Ewakuacyi
Woyska Rossyiskiego poktorego Głosie Sapieha Marsz: Konf: Litew: oświadczył, iż Proiekt Noty iest skończo-
ny, i że ten zaraz czytanym będzie, czytał zatym JP. Sekretarz Seym: Proiekt takowey Noty. Krol JMć we-
zwawszy Ministerium do siebie oświadczył iż rownie ze wszystkiemi żąda Ewakuacyi Woyska Zagranicznego;
ale ponieważ Nota czytana potrzebuie rozwagi, zaczym bierze ią do rostrząśnienia Sessyą solwował Marsz:
na dzień jutrzeyszy na Godzinę dziesiątą zrana. —

SESSYA 48a Dnia 9o Januarii 1789o

Za przybyciem Jego KMci do Senatu i po zagaieniu Sessyi przez JP. Marszałka Seymowego, Czytał Sekretarz
Seymowy Proiekt Noty podać się maiącey Posłowi Moskiewskiemu o Ewakuacyi Woyska Rossyiskiego poktorey
przeczytaniu Butrymowicz Poseł Pinski upraszał aby do tey Noty dodatek był umieszczony względem preten-
syow Powiatu Pinskiego zaturzae na co Marsz: Konf: ~~Litew:~~ Kor: i wielu Posłow odpowiedziało się w takowey No-
cie tego umieszczać nie można, i nie tylko ieden Powiat, ale prawie Kray cały ma wielkie pretensye, lecz to wszy-
stko trzeba zdawać na Deputacyą do Interessow Cudzoziemskich, na ktorą opowiedź gdy się zgodził JP. Pilecki, No-
ta do JP. Posła Rossyiskiego podać się maiąca przyięta została Krol JMć wezwawszy Ministerium do siebie w obszer-
nym Głosie swoim przekładał, ażeby iak naywięcey w podatkach postępować chciano, aby Rząd Kraiowy między Sey-
mem a Seymem był ustanowiony, ażeby Dobra Duchowne naruszone niebyły, lecz ażeby do rownych opłat ze wszy-
stkiem przypuszczeni byli, ażeby Stan Rycerski na Stan Senatorski niepowstawał, lecz ~~gdy~~ każdy Stan w swoich utrzy-
mywał się prerogatywach, tudzież względem Posłow do niektorych Dworow ażeby z tych wysłaniem utrzyma
no się dla wielkiey Skarbu Expensy Maiowe zaciąg, ażeby wszystkie niechęci na wzaiem darowane zostały
a iedynie o dobru Publicznym myślano Zabrał Głos Xże Sanguszko Poseł Lubelski, w ktorym doniosł Sta-
nom, iż przybyły sam teraz z bliskości od Ukrainy postrzegł wielkie znaki i słyszał od Obywatelow o
Buntach Chłopskich, iż ze iuż niektorzy Czerncy przebrani po Dziakowsku zaczynali Chłopow do tychże na-
mawiać Buntow i złapani byli, a przeto upraszał, ażeby Regimenta w tamte Strony choć ze dwa posłane
były, o co wielu Posłow upraszał Weyssenhoff Pos: Inflantski w Głosie swoim upraszał o przyięcie Proiektu
przez JP. Lubelskiego podanego, względem ustanowienia Podatku tymczasowego a potym, ażeby przystą-
pić do Podatkow wiecznych i ustanowienia Rządu Kraiowego co zaś na Utrzymanie Rady pod żadnemi
Kondycyami i poprawami nie pozwala oświadczył się — Zieliński Poseł Nurski przekładał, ażeby wprzody nim
na Ziemskie Dobra Podatki ustanowione zostaną ~~były, a potym~~ pierwey na Krolewszczyzny, i na Dobra Duchowne ustano-
wione były, a potym na Ziemskie, na podatek tymczasowy pozwalał, y czytanie Proiektu o Krolewszczyznach
przez Xdza Ossowskiego napisanego dopraszał się — Suchodolski Poseł Chełmski wysłanie dwoch Regimentow
na Ukrainę upraszał, o toż samo Mierzeiewski Pos: Podol: domawiał się nawet, Małachowski Konf: Kor: oświadczył,

ze iuz było w tey mierze zalecenie Zeszłemu Departamentowi uczynione, a teraz i Kommissyi Woyskowey nastą-
pi. Potocki Generał Artylleryi Kor: w głosie swoim oświadczył że będąc Possessorem Dobr tych, w których bunty
zawsze wszczynały się nie dotąd nie słyszał, z tym wszystkim, ieżeli się co gdzie pokaże, natychmiast temu
iako Kommendant w tamteczney stronie, zapobiegać nie przestanie mówiąc zaś do Podatków upraszał,
aby te tak stanowione były gdyby iednych nad drugich więcey nie ciśnęły Obywatelow iakiego wszystku
doznaią Województwa Ruskie, przez ustanowienie Podatku Kominowego, radził ustanowienie Podatku po 10.
od sta od Intraty. Potocki Poseł Lubelski w głosie swoim mówił za Podatkiem tym czasowym radził a-
by potym przystąpić do ustanowienia Podatków wiecznych i Rządu Kraiowego, oświadczył się, iż na utrzy-
maniu Rady iako dzieła przemocy, nie pozwala, ale Radę Senatu przy Boku Królewskim iak było daw-
niey zaleca mówił na koniec za Duchownemi i Starostami iż Ci do opłaty pociągnionemi, równie ze wszy-
stkiemi być powinni, ale na odebranie Dobr nie pozwala bo tym sposobem nic pewnego i stałego w kraiu nie
byłoby gdyby własności czyiekolwiek naruszane być miały — Walewski Woda Sieradzki mówił aby ieden nad dru-
giego więcey Podatkami obciążony nie był, ale żeby do równey opłaty wszyscy pociągnieni byli, upraszał przy-
tym o czytanie Proiektu przez JP. Lubelskiego podanego względem tymczasowego Podatku, czytał Sekretarz
Seym: takowy Proiekt po którego przeczytaniu iedni o przyięcie Onego do praszali się drudzy nam nie pozwa-
lali — Krasiński Poseł Podolski, Niemcewicz Inflantski, Matuszewicz B. Lit. mówiąc za Proiektem JP. Lu-
belskiego przekładali aby Podatki równo wszystkich dotykały, i żeby gorliwości swoiey na tym nie zasadza-
no, że ktoś na drugiego chce walić tu dziś aby Rząd Kraiowy ustanowiony został bo iedno bez drugiego być
nie może PP. o ustanowienie Podatków stałych do praszali się gdy Pro i Contra swoie rożnie oświadczali zda-
nia Król JMć wezwawszy Ministerium do siebie Solwował Sessyą na dzień 12 Januarii 1789.° roku —

Sessya 49.a Dnia 12.o Stycznia 1789.°

JP. Marszałek Seymowy przełożył Potrzebę Magistratury w czasie bez Seymowym dozierania Exekucyi Prawa y w tey mie-
rze Proiekt iako wychodzący z Deliberacyi czytać kazał. Suchodolski Poseł Chełmski, „Proiekt odemnie podany, a nie-
szczęśliwym sposobem przez nie podobanie się niektorym albo raczey przez Solwowanie Sessyi wczasie gdy na niego
zgodzili się, w odłożenie go do dzisiay było mi powodem. Ten dziś podnosząc o decyzyą Jego upraszam." Lipski Poseł Po-
znański domawiał się przeczytania Proiektu o Straży. Potocki Poseł Lubelski wyraził „ WW. y WPty S: Konff: Znam
ia WP. gorliwość, obywatelstwo, y miłość Kraiu JW. Kosiatkowskiego Posła Wilkomirskiego. Wiem o dowodach
przywiązania Jego do Oyczyzny na Seymie 1776, kto wszyscy Jego wpatrzy się wyznać sprawiedliwie iż Obowią-
zków cnotliwego Obywatela wiernie dopełnił. Torem Jego idąc podam proiekt do Straży, a raczey Proiekt JW.
Matuszewicza Posła Brzeskiego Litew: poprawiony który nim przeczytam pozwolicie mi WPty S: Konff: uwa-
gi przełożyć. Nie prożno WPty S: Konff: Władzę Rządową między Seymem a Seymem nazwały Strażą. Bo twier-
dzę Straży nie chcieli mieć Rady, dla nazwiska tez dla Jey opisow, te skasowawszy chcemy dawny Rząd Kraiowi przywrocić. Ra-
da Nieustaiąca od tey zagraniczney przemocy ustanowiona iest która w oderwaniu naszych Kraiow stawała się. Nie chciała Ona na-
rod sobie samemu zostawić bo przewidywała iż kiedyż kolwiek targnąłby się na Twarcicielow Traktatow, y krzywdy by
swoiey wetował, więc taki Rząd ustanowiła któryby Instrukcyi postronney był dopełniaczem, a gotowym do zgubie-
nia Narodu. Na Rządzie Obcego Narodu, podano Nam kształt w kraiach Monarchyi podległych praktykowaney Rady.

Niedowierzano ieszcze sobie NP. bo rozdwoiono tak wydział władzy Rządowey żebyś ani WKMc, ani Narod czynił, ale Rada
wszystko z Postronną Jnfluencyą y Przemocą. Ta Rada Nieustaiąca NP. że iest obcey Jnfluencyi Narzędziem y na=
rzędzem zgwałcenia wolności y swobod Narodowych, dała to aż nadto poznać iawnie, gdy w Rok zaraz po swoim usta=
nowieniu Woysko podgarnęła pod siebie przywłaszczyła sobie Prawodawczą Tłomaczenia Prawa, a wszystko
to przy obcey pomocy. Przez narzucenie konfederacyi, przez Opasaniem Woyskiem tey Stolicy. Takie były Począ=
tki Rady NP. Zagroziła ieszcze bardziey Narodowi dalszemi postępkami, kiedy Skarby Rządowe Udziały podgarnęła
pod siebie. Taką czuiąc Narod nie może pod Jmieniem Straży Jey przyimować, bo chce bydź wolnym y Rządnym.
Że Rada Obcey Jnfluencyi iest narzędziem, to iawno gdy Ministrowie Postronni do niey przychodzą, z nią czyniąc Seym
potwierdzić musi. Rada nawet z drożności swoiey od poprawy y Rady Seymu ma sposob zasłaniać. Ona iak owa
Tarcza przed Seymem zastawia Osobę WKMci Którey oycowskim Jego dla Narodu bydź przeciwne zamysłom y zwinnego dla
Maiestatu względu od Narodu, względy na przestępstwa swoie ściąga y oczyszcza. Każda sama z siebie iest Narodo=
wi nie miłą, iest szkodliwą y żadną miarą poprawioną bydź nie może. Przeto pierwszym do poprawy Proiektu
JP. Wiłkomirskiego Punktem iest uchylenie Rady. Jtym Końcem podaię Proiekt do wytłumaczenia tego co się
ma rozumieć pod Jmieniem Straży." przeczytawszy swoy proiekt od mienny od JP. Wiłkomirskiego rzekł temi
słowy „Ten iest zamysł Narodu straży Rządowey. Ten Mądrości Twoiey NP. y NPP. S: Konff: przezorności y wie=
lkomyślności oddaię składam go do Laski Seymowy." Xże Czartoryski Poseł Lubelski mowił „Niemasz nikogo tu=
tay zasiadaiących na tych obradach ktoregoby nie zagrzewała chęć dobra Powszechnego y Wrodyby do tego celu nie=
chciał dążyć. Nieszczęściem iż ta chęć płynie rożnemi Kanałami. A gubiąc momenta naypotrzebnieysze tracimy
chwile stania się użytecznemi Kraiowi. Naypierwszym było naszym zamiarem wolności zagruntować w teymyśli Usta=
liśmy się oddać Woysko takiey Magistraturze ktoraby straszną y uciążliwą Obywatelom niebyła. Doszliśmy do tego
celu aby Woysko pomnożyć y funduszem opatrzyć przechodziem od iedney do drugiey materyi. Żądamy poprawy for=
my Rządu, rozumiemy że wszystkie iednym tchnęły Duchem dobra Kraiu, że wszystkie do tego dążą ut sit bene Patriae.
Straż, Podatki, y Proiekt JW. Lubelskiego zamykaią wiele rzeczy potrzebnych y do przyięcia ciągnących. Nie iestem
Obrońcą Rady ani Jey oskarżycielem, rozumiem że Seym gotowy nie będzie trwożącym Narod, sądzę Naypilnieyszą po=
trzebą wystawienie Woyska. Opatrzenie go przyzwoitym funduszem. Końcem tym przyiąć należy Proiekt JW. Lu=
belskiego co do Podatku Procentowego, o ktorego wzięcie zwieysza mego proszę." Matuszewicz Poseł Brzeski Litew:
„Nie z miłości własney, nie z uprzedzenia, ale z chęci nayszczerszey ku dobru Publicznemu podałem Proiekt o For=
mie Rządowey, miło mi iest widzieć się poprawionym od maiących Większe światło wyznaię Zgodność JW. Lu=
belskiego z moim ukontentowaniem, znayduię iż Proiekt tego Męża lepiey wyrażia y dopełnia mego zamia=
ru przeto oświadczam iż się zgodzę na niego." Rożniszewski Poseł Płocki podał nowy do Straży Proiekt. Ożarowski
Kasztelan Woynicki żądał Decyzyi Proiektu JP. Kozłatkowskiego. Marszałek Seymowy pytał się czy do Examinu
Departamentu Woyskowego, czy od Tudium przystąpiemy w Materyi Straży. Marszałek Xię Konff: Litew: „Słysząc Głosy tak
często narzekaiące na Utratę Czasu radbym NP. iak nayrzadziey usta me otwierać, ale przymuszony iestem obowiązku
Urzędu mego. Czas okaże iakiey zdanie każdego z Kołey będzie. Ale co do Porządku Seymowania znam moią powin=
ność że Materye ex deliberatione wychodzące decydowane bydź powinny. Bo iedni żądaią powiększenia sił
narodowych y tym końcem chcą widzieć Etat y Podatki. Drudzy żądaią Przyięgi Woyska Kommissyi Woyskowey, oraz na=
kazania Lustracyi.—

Bo to od roku 1775 nakazana Departa: Woysko: dotych czas uskuteczniona nie była. Stosownym do tego był Proiekt JW.
Suchodolskiego Posła Chełmskiego od kilku niedziel w Deliberacyi będący tego czytanie przez wzgląd na Laskę zaprzeczonym nie będzie.
Inni WW. żądaią bezpieczeństwa od Łotrostwa rozhukanego a skłonnego do buntu. Nie zważaiąc na to wszystko żądaią decyzyi
w Materyi Rządowey która bez grzechu nie może. Uwielbiam Proiekt JW. Wilkomirskiego znana zdawna gorliwość Męża te-
go od obu Kraiów zaświadczą to Dyaryusze Seymowe. Zgadzam się że gdyby Proiekt taki w R. 1776 podanym był chętnie bar-
dzo przyiętym został. Bo wtedy Naród uciśniony przemocą, bo Warszawa opasana była obcym Woyskiem, bo gwałt cięży obra-
dy. Obrałby był wtedy Naród mnieysze złe unikaiąc większego. Dziś gdy wolni obieraymy sobie naylepszą Formę Rządu. Zbli-
żaymy się do tych czasów gdzie Przodkowie nasi sławni y szczęśliwi byli. Nie można tak prętko przystępować do Decyzyi
tego Proiektu Materyę Rządu w sobie zawieraiącego nad którą zastanawiać się nigdy dosyć nie można. Sam Punkt dzie-
siąty Proiektu tego zniewala znaczniey do uwagi. Bo zadecydować ten Punkt iest to iedno co ustanowioną Kommissyę
Woysk: y Deputac: do Interessów Zagranicznych skasować, a Departa: Woysk: podnieść. Gdyby ta Deputacya wraz z Departa:
Interessów Zagranicznych zeszła się byłaby kontradykcya y spor, któremu miałby podlegać y kto czyie obowiązki zastępować.
Rada póki mocna szkodliwa Kraiowi gdy czcza ciężarem staie się. Podany iest Proiekt przez JW. Lubelskiego iest on obiaśniaią-
cy Proiekt JW. Posła Brzesk: Litew: y ten zastanowienia potrzebuie, żadną miarą tuszować się na ieden Proiekt nie mo-
żna, ale potrzeba tak sobie postąpić iak zrobiliśmy z Komm: Woysk: Naypierwey decydować należy czy Straż, czy Inna Magi-
stratura ma bydź w czasie bez Seymu. Zwrot rady bydź nie może y taka propozycya przeciwna Prawu. Układ Etatu Woy-
skowego robi Kommissya Woysk: Konieczność to prawie zdaie się nakazać zaprzysiądz Akty z Konff. to robiło Woysko w
R. 1764, 1775, y 1776 wtedy Akty Woysku przysiądz zaraz po związku Konff: O stosownym do tego iest Proiekt P. Chełm-
skiego wysłuchanie Jego proszę." Marszałek Seymowy ten gdy zlecił Czytanie Proiektu JP. Sekretarzowi inni tamowali.
drudzy prosili „Oszczędzaiąc Czas y zdrowia mego Głosu nie zabierałem. Ten teraz podnoszę na obronę Prerogatyw Urzę-
du mego. Miło mi byłoby abym życie w ciągu tych robót y czynności położył w offiarę Oyczyźnie. Nie przez upo-
dobość bo dostoyności [illegible] mi to by mi było. Lecz przez pamięć mym obowiązków przysięgą ztwierdzonych
Prawem 1768 opisanych. Prosiłem JPP. Kollegów aby Materyą Rządową późnieyszemu Czasowi zostawili. O co do
Ciebie JWP. pokorne Prośby zanoszę abyś przez powagę swą y głosem poiednał poróżnione Umysły. O skutek owo-
cu zapewnić mogę. A teraz daię Głos JP. Sekretarzowi Seymowemu który wiem pewnie zaprzeczonym mu nie będzie.
pomniąc na powagę Urzędu tego który iest Organem woli zacnych Kollegów." Po przeczytanych Proiektach JW. Pa.
Chełmskiego o przysiędze Woyska, y JP. Lubelskiego o Straży JKMo. przywodawszy Ministerium tak mówił „Sły-
szanym dopiero Głosem wezwany byłem abym ułatwił spory będące. Żądał tenże JP. Marszałek Seymowy abym po-
mówił dla utrzymania Porządku Seymowania. Dosyć iawnie y często dałem poznać że żądam, abyśmy iak nayprędzey
do [illegible] pilnych Seymowania przystąpili czynności. To iest do Układu Etatu Woyska, y Podatków. A ponieważ
niektórzy żądali układu względem Formy Rządu a gdy do tey Materyi dąży Proiekt JP. Wilkomirskiego y z Deli-
beracyi wyszedł iestem w mniemaniu abyśmy nie tracąc Czasu napowrót do Decyzyi Proiektu tego przystąpili. A po uskutecz-
nieniu tego Proiektu ułatwiemy sobie do dalszych czynności drogę." Długi prosił o zapytanie się czy iest zgoda na Proiekt Przy-
sięgi Woyska, a gdy tey nie będzie o Turnum proszę." Nakwaski Poseł Łęczycki w głosie swoim gani Seym nieustanny y mó-
wił za Proiektem Pana Wilkomirskiego Kwiatkowskiego Poskoczonym Głosie Jego JP. Krasiński Poseł Podolski Na Opi-
nogórski zabrał Głos „JW. y WWPły Stu Konff: Już nastąpił ten moment pożądany Wyboru Komm: Woyskowey. Nadchodzi

z Konst. S: Rpty teraz przysięgi od Woyska, ktorey czczym Jmieniem nazwana Rada sprzeciwia się. Miło mi iest zgo-
dzić się z JW. Łęczyckim że Seym Nieustanny przy iakim Prawodawstwie uciążliwym Krajowi bydź może. Rownie
Rada nieustaiąca z swemi opisy szkodliwą będzie Kraiowi, a gdy iescze w mocy władzy swey wygórnie. J gdy ta
Rada wszystkie siły Narodu y sprężyny Rządowe pod siebie podgarnie większą władzę od Seymu przywłaszczy, a
straszniejszą Kraiowi stanie się. Magistraturą od Delegacyi 1775 postanowiona w pewnych obrębach ta zas władzę bez o-
piesu ma. Rada ktora Seymy wszystkie, a siebie w Seym obroiła, przypuszczac władzę zwierzchnią nad sobą taką iaką
cały Narod przywłaszcza wszędzie. Rada ktora Influencyą postronną utrzymuie, sprawić może zgubę Kraiu y wolno-
ści. Dowody tego są iawne czyniąc porownanie dawney przy Krolach Rady z teraznieyszą. Tamta z Cnotliwych Obywa-
telow, z grona poważnego Senatu była złożona. Cnotą idąc do tego stopnia z Cnotą nigdy rozstać się nie mogła. Niepodle-
głość Męstwo, Wierność nieskażona, była Jey zdania y Czynow wymiarem, ale gdy się odmienił ten Skład, gdy Przemoc na-
rzuciła Rząd Nowy. Gdy przymuszeni Posłowie do przyięcia Rady zostali. Podłość, Podchlebstwo, Jntrygi stąd się czynem sta-
ły. Moc stanowiąca od wykonywaiącey zawsze oddzielna wcielona w Radę. Moc nawet posrednicza siedlisko swe założyła
w Radzie. Prawdę tę skutek okazał. Kray zabrany, Prawa ostre od Obcych pisane. Związki Czynione, Gwałty Seymu 1776, w-
szak z Rady wyszły. w domu Kanclerza zrobione szczęśliwe teraz dla Rpty Oczy że Ziemia go przykrywaiąca oddziela społ-
eczeństwa wolnych Obywateli ktorych do niewoli swemi czyny prowadził. Tu tę prawdę przyznać muszę iż Rpte iako w wszyst-
Składzie sobie podobne, tak y w zdarzeniach osobistych rownych doznaią koley. Annibal gdy Rzym tworzył zaskarżonym
był w Kartaginie: od tych u ktorych Cnota y miłość Kraiu w lichym Kruszcu ktory w zamian za rzeczy dości się zawiera-
Łaszy: (o przekupstwo rzecz od Jego Cnoty daleką a bliższą oskarżycielow. Jednym słowem Annibal chce obwiniony iak ko-
chaiący Oyczyznę był, a oczerniaiący iak przekupieni y ci ktorzy Cnotę zaprzedali byli. Doznaliśmy y My tego gdy Męzo-
wie gorliwością ofiarę znamienici Urzędami Biskupiemi, Senatoryami, Ministerstwami, y Posłostwy znamienici, w czasie
naywiększego poszanowania, w czasie Funkcyi swey, gdy nawet Prawa wolnemi ich od Karczynię wzięci w Niewolę od postronnego
żołnierza, a od własnych zaprzedancami zostali Obywateli. Ci tosamy żołnierze co wzięli cnotliwych Polakow w Seymiki, cy-
my, zrobili Koncem ustanowienia y utrzymywania Rady nieustaiącey. Nienawiść przeciw niey słuszna iest a żądanie ska-
sowanie Jey słusznym iest czego z mieysca mego proszę. Proiekt JW. Lubelskiego że wszech miał dobry tym lepszym się wydaie że
Nam Rząd dawny, Rząd szczęśliwości, Rząd wolności, Rząd całości przywraca. Rada Senatu przy Boku JKMci złożona wsposob
dawny stosowną iest do żądania obywatelstwa. Nieznam odięcia Prerogatywy Rycerskiemu Stanowi przez odebranie mu byt-
ności w Radzie Nieustaiącey. Miłomi będzie gdy takie wszystkie znaydę zarzuty w rzymach Przywileiow Rycerskiego Stanu, Stąd-
ko to dla mnie będzie gdy tę skarę mniemaną na mnie przyimę. Rozumiem że w tey mierze od wielu dobrze myślących Ko-
legow poparty m zostanę." Suchodolski Poseł Chełmski „ Wraca się ta Scena kiedy Srzednia Straż czyli Depart. Woyskowy tak
długo zabawił. Nastąpnie teraz cały Korpus Rady nieustaiącey tey ktora rozrosnia Izbę. Niewspominam tey nieszczęsny
Epoki ustanowienia Rady Nieustaiącey, bym nieodnowił tey nie miłey pamiątki Będąc Polakiem ani widzieć ani
cierpieć nie mogę tego Rządu ktory postronną utrzymuie Influencyą. Rada by nie psuła czynności Seymu tego nawia-
sem chodziła y po skasowaniu Departamentu Woyskowego prosił się, aby wzmiankowana niebyła. Co też własnie
dotychczas zrobiliśmy. Wyrywa się dziś spod zasłony Jmienia rozumieiąc że Laurowe sobie zwycięskie uwije więnce.
Ale się omyli Bozna Narod wto iest zrodło ostatniey zguby Kraiu. Tu się muszę pochwalić że niemasz nikogo bar-
dziey przy Prerogatywach Stanu Rycerskiego stawiącego nademnie. Ale postrzegam iż JZ Stan Rycerski więcey na tym straci
niż Zyska —

Ota gdy w Radzie reprezentacyę otrzymał przywileia swe zniszczył. Gdy wszedł do Rady małą Kartę usposabiał wchodził w czynności z Potencyami, tębez prawie zatarło Prerogatywę Stanu Rycerskiego. Rada wszystko maiąc wszystkiego na zgubę Kraiu użyła. Ta Prerogatywa zmieniana nie zatechce Stanu Rycerskiego tak iak Zagraniczna Influencya zatchnęła Radę. Powód dla Stanu Rycerskiego do zrzeczenia się tey Prerogatywy naywiększy bydź powinien że tam będąc trzeci Stan Reprezentuie, będzie podobny w tym Seymowi będzie mógł Konfederacye robić. Jakie stąd na wolność wynikaią okoliczności każdemu rozwadze zostawuię. Ta Rada tłomaczyła Prawo, Suspendowała Urzędy. A taką przemoc miała iż Rezolucye Jey przeciwne nawet Prawu Kassowane były. Rezolucya Jey względem wniścia do Polski Obcych Woysk Furażowania Jej przez Obywateli tak zdradliwa dla Kraiu udzielana przez nią została. Któż dał Ordynans znoszenia się z Woyskiem Zagranicznym iesli nie Rada? Magistratury tak szkodliwey Kraiowi nigdy cierpieć niemogę bom Polak wolny nie znoszący Zagraniczną Influencyą. Rada ta silnieysza od całego Narodu iest bo gdy ta chciała wrzuceniem oka na kozaczy Woysku została przysięga, bo my ieszcze od 15 niedziel żądamy tey przysięgi. Teraz Zmieyszca mego o nayprędszą decyzyą Woyska proszę." Marszałek Seymowy zlecił Czytanie Przysięgi dla Woyska Sekretarzowi Seymowemu. Szydłowski Kasztelan Żarnowski mówił że na Decyzyą Proiektu przysięgi Woyska nie pozwalam Bo Proiekt JP. Wilkomirskiego z Deliberacyi wyszedł y Decyzyi czeka. Zaleski Kasztelan Brzeski Proiektowi przysięgi Woyska nie sprzeciwiam się, lecz upraszam aby Proiekt JP. Wilkomirskiego poprawiony został, iako z Deliberacyi wyszły. JP. Potocki Poseł Lubelski upraszał o Propozycyą ad Turnum tak czy Proiekt JW. Wilkomirskiego z wolnemi poprawkami przyięty bydź ma lub nie. Kublicki Poseł Inflantski przymówił się „Gdym mówił o Przysiędze Kommissyi Woyskowey, obawiam się iż była Rada na boku będąca nie chciała bydź nad tym Woyskiem. Jest ona w Proiekcie JP. Wilkomirskiego w sukni przenicowaney ale zawsze wiedney istności. W Proiekcie JP. Wilkomirskiego obiąwszy obszlegi y wyłogi będzie Rada. Dosyć bym dał załecę radzić przeczytać tworzenie Rady nieustaiącey. Na objaśnienie tego dosyć mi tu zacytować Relacyą JP. Orzdowskiego z niey nauczemy się sposobu iakim Rada swoy wzięła początek. Upraszam JP. Marszałka Seymowego o zapytanie się o zgodę na Proiekt Pana Lubelskiego." Tu rozmaite Głosy pozwalaiące y niepozwalaiące słyszeć się dały. Marszałek Seymowy prosił o Solwowanie Sessyi która też na dzień Jutrzeyszy Solwowaną była na godzinę Dziesiątą Zrana.

SESSYA 50ª Dnia 13º Stycznia 1789º

Marszałek Seymowy w ten dzień zagaił „WW. y WWPP. Stany Skonff. Dotychczas zabawialiśmy się ustanowieniem Woyska, obwarowaniem go od przemocy obywateli. Teraz większą iesteśmy ułożenia Podatków byłe wystarczaiącemi na Woysko, Legacye Zagraniczne, y inne pomnieysze Expensa. Że zaś układ Podatków, dłuższego wymaga czasu tym Końcem ustanowmy podwoyne zapłate teraznieyszych podatków złożenie tym Końcem Proiekt ułożony przeczyta JP. Sekretarz Seymowy, iako też do Reformy Rządu stosowny." JMć Xiądz Rybiński Biskup Kujawski wyliczywszy występki przez Radę popełnione okazał że Rada robi Statum in Statu przeto existere nie może. JMć Xiądz Kossakowski Biskup Inflantski żądał zaczęcia od ustanowienia Rządu tym Końcem stosownym iest Proiekt JW. Kossiadkowskiego Posła Wilkomirskiego do Jego sposobu myslenia y do dobra Kraiu. Mierzeiewski Poseł Podolski prosił o przystąpienie do Podatków y tym Końcem do Proiektu Podatku Prowentowego. A układ Formy Rządu na boku zostawić. JP. Wolmer Poseł Grodzienski Mazowiecy, Kujawscy, Inowrocławscy, Łęczycey, Gnieznieńscy, Płoccy, nie którzy z Rawskich, Kaliskich, Poznańskich, Wieluńskich, Potoccy, Smoleńscy, y Wileńscy Posłowie,

dopominali się czytania Proiektu JP. Wilkomirskiego przerywaiąc Głos JP. Podolskiego, Zczas pierwszy JP. Wolmer Krzy=
Kiwał żądaiący Czytania a zatem wszyscy JP. Suchodolski Poseł Chełmski zawołał na niego że przerywa Głos Wolmer
Poseł Grodzinski starszek chodzący zawsze przy lasce dla wieku swego podniosł Rękę dziękuiąc się nato że niechcą robić to
wszyscy Suchodolski Chełmski, Mirzeiewski Podolski, Posłowie że ten Rękę podniosł z Laską rzucaiąc w Ławce krzykneli
na niego że kiwa Laską y Ręką, na równych sobie Posłów w Izbie gdzie ich Charakter nie zmazany. Marszałkowi Seymowemu
dawało się że na niego kiwa Ręką, zato że Głos P. Wilkomirskiemu dał Kazał czytać Proiekt żądany P. Sekretarzowi Seymowemu
Mrazony tym mowił w ten sens„ Przymuszony iestem z Urzędu Mego przestrzedz JP. Grodzinskiego że kiwać w Izbie tutay nie
można nikomu Posłow. Ani przerywać głosu nie wolno. Agdy się czyiś uwagi nie podobaią swe demonstracye nad niemi
uczynić należy nie kiwać nie przerywać." JP. Wolmer Poseł Grodzieński Żeto no sobie na wzaiem takie dawać nie można
JP. Podolskiemu, tu stał się tumult y szwar nad zwyczayny. Ale gdy Grodzieński przeprosił JP. Marszałka Seymowego
Przyiąwszy na siebie tę winę upraszam JP. Kollegów aby sobie na wzaiem Głosów nie tamowali. Bo wszyscy równi ie=
steśmy. My tylko iedni iesteśmy posiadaczami wolnego Głosu tego iak źrzenicy strzedz nam należy, teraz iuż dziś dai.
Głos JP. Wilkomirskiemu." Tumult się uspokoił JP. Kościałkowskiego Poseł Wilkomirski Głos swoy zakonczył prozbą
o czytanie Proiektu swego. Ponim mowił JP. Potocki Marszałek Nadworny Litew: „ Gdybym sobie był zamierzył co mo=
wić za Radą Nieustaiącą lub przeciwnicy po Głosach JW. JMC X. Rybinskiego Kuiawskiego Kossakowskiego In=
flantskiego Biskupow, nie zostałoby tylko w milczeniu zostać, lecz gdy mowienia mego są rozmayte Cele przystą=
pię więc do wytłuszczenia Ich. Jesteśmy w przeświadczeniu wszyscy że ciąg nie Woysko potrzeba Podatkow. Chcąc zaś
wolność odzłodnicza ocalić należy Rząd ułożyć. To ostatnie naypierwey czynić należałoby gdybyśmy w spokoy=
ności Sąsiedzkiey zostawali ale gdy to nie iest należy nam zaczynać od Podatkow Protunkowych ten zaś iest teraz
tym lepszy że wieczny nie będzie który z trudnością zebrany być może. O nam zaś Woyska iak naypilniey potrzeba.
Marszałek Seymowy„ Rozumiem że każdy krok do szczęśliwości Kraiu dążący twe serce NP. napełnia radością. Po=
tak świattych Senatu y Ministerium zdaniach a osobliwie JP. Potockiego Marszałka Nadwornego Litew: nie umiem
inaczey sądzić o dobru Kraiu tylko z ustanowienia podatku Protunkowego z dochodow trzeźniczych Rzeczy. Po=
myślność Kraiu zasadza się na tym aby Podatek był ustanowiony Protunkowy gdy będzie dopięto do Reformy Rządu przez JP. Wil=
komirskiego przystąpiono. Mowię dobro Kraiu zawisło bo nim rozkład wieczystego nastąpi iuż my pieniądze dostanie=
my z podatku Protunkowego. Teraz więc JP. Sekretarza Seymowego upraszam aby ten przeczytał obydwa proiekta." JP.
Suchodolski Poseł Chełmski prosił o Głos lecz tego odstąpił z kondycyą, by Proiekt czytany był. A gdy Proiekt czytano iedni z
goda drudzy niemasz zgody krzyczeli. Suchodolski Poseł Chełmski„ odstąpiłem Głosu w myśli aby Proiekt czytanym był ten
mowię Proiekt który godliwość Kraiu JW. Marszałkowi Seymowemu dyktowała. Pozwolić go czytać iest to iedno co u
rzucić Jego Cnotę zasługi Kraiu y prace teraz podeymowane. Zaprzeczać czytania Onego iest to ubliżać Powadze Mar=
szałka tego który wybrany z pomiędzy nas przewodniczyć, rządzi, y włada sercami naszemi. Dozwolić na uięcie Prerogą=
tywy Marszałka Seymowego nie mogę bo znam to że rownie przywileia nasze zmnieyszonemi zostaną. To ścierpieć
na sobie nie mogłbym aby zamnie zmnieyszonemi zostaną. Nadto iest występkiem ~~[illegible]~~ Marszałkowi który iest
występkiem nad tych którzy to czynić będą, o sąd upraszać osmielę się." Tu znowu spor nad czytaniem był. Suchorzewski
Poseł Kaliski„ Podźmy do uwagi y zastanowmy się nad tym co nas szczęśliwie y bezpiecznemi uczynić może. Podźmy
nakoniec do rozwagi ileśmy to iuż czasu strawili nayprzod niżli doszli do napisania liczby Woyska teraz iuż kwartał.

nie uskuteczniamy tey liczby załozoney żołnierza. Ustanowiwszy Numerandum Woyska napaprzód Czas Kwartało-
wy spędził na samym ustanowieniu Rządu nad Woyskiem, Deputacyi do Interessow Zagranicznych, Pozwoleniu Ko-
mmissyi Skarbowey stadania się opozyczenie pieniędzy. Teraz nawet przewlekac chcemy Podatki w myśli sprzeciwie-
nia się liczbie Woyska. Po mniemanym pozorem ustanowienia Rządu Kraiowego. Rząd bez Woyska całości Kraiowi
nie sprawi, y dlatego o Podatki ubespieczaiące Kray upraszam." JP. Zozdan Poseł „Proiekt JW. Wilkomirskiego iest
nam wiadomy, zaś JW. Marszałka Seymowego ieszcześmy nie słyszeli y którego czytania żądam." Szczęsny Potocki Poseł
Bracławski „Dla dwoch zamiarow czytane bywaią Proiekta albo dla wiadomości albo dla Decyzyi Proiekt JW. Wilkomir-
skiego a JW. Marszałka Seymowego nie słyszeliśmy. Jeśli dla decyzyi zaręczam że ta nie nastąpi na Proiekt JW. Wil-
komirskiego. Poty póki Proiekt u JW. Lubelskiego Potockiego Deliberacya nie wyidzie na Decyzyą Proiektu JW.
Wilkomirskiego nie pozwolę." Matuszewicz Poseł Brzeski Litew: przymowił się „Jeśli Formy trzymać się będziemy więc
Proiekt moy iest naydawnieyszy y decyzyą swoią naypierwszy mieć powinien. Słyszę nie się dał zarzut że są myśli
nie Proiekt. Wstydziłbym się gdybym myśli nie maiąc Proiekt dał. Nadto muszę powiedzieć tutay że myśli moie tutay
podane, są końcem obrócenia ich w Prawo. A gdy takie mi są, nie mogą bydź tylko Proiektem, więc gdy te nim są Decy-
zyi swoiey mieć powinny o którą zmieyszania niego proszę." Sekretarz Seymowy przeczytał Proiekt pod o Tytułem Offiara
na ten raz na którego czytanie zgody nie było. Suchodolski Poseł Chełmski „Weyszła[ś] tu do nas Rada Nieustaiąca y
miesza nasze obrady. Ta rada będąc narzędziem Potencyi Zagranicznych tak czyni iak sobie postępowałaby aby Ludzkość
Potencya z nami. Wiem że Sąsiedzi nasi Turbare Nostram Rempublicam chcą, y in hac turbida piscari y
tym końcem zrobili Radę y ią utrzymuią. Aby Kray do niewoli przywieść a Stowę mu podnieść niedozwolić, miesza
ona nasze Obrady abyśmy do Woyska y Podatkow nie przystąpili. Głos JW. Potockiego Marszałka Nadwornego Litew: okazał
iasno że nie Rada ale Woysko obroni Kray. A usta JW. Hetmana W. Kor: Branickiego dowiodły potrzeby Woyska. Z
kąd nieochybna wypada potrzeba Podatkow. JW. Kossowski Podskarbi Kor: okazał nam iasno że Podatki wieczyste
w tak krotkim czasie skutku swego wziąść nie mogą. Nadto odwołał się ten Mąż do Głosu JW. Hetmana W. Kor:
że potrzeby Woyska w początkach swych wielkich potrzebuią awansow, na te znaczne Summy wyiść muszą. Te zastą-
pić radził iuż pożyczeniem pieniędzy: a która to Summa powoli oddaną bydź by mogła: iuż ustanowieniem Prawa Po-
datku Procentowego, który znayduie w Proiekcie twoim JW. Marszałku nasz Seymowy. Nie potrzeba starać się o
Rząd, bo ten w naszych iest ręku. Pierwey nam należy mieć Woysko bo od tego wolności, całości y niepodległości na-
sza nikomu zawisła. Potym gdy zewnątrz silnemi będziemy łatwiey y w ręku naszych będzie ustanowienie Rządu Kra-
iowego, y dlatego o Podatek Procentowy upraszam, by ten nam Woysko przyspieszył. Nie mogę niczyiego tu głosu w tey po-
bie na dowody wziąść iak waszego pozostali obywatele w domach, wy żądacie Woyska y Podatkow, wy mowię nina labia mo-
wicie Daymy połowę, Daymy wszystko byśmy wolność naszą zabespieczyli. Ten maiątek który w sukcessyi potomkom
naszym damy, będzie tym co ich do większey niewoli pociągnie, y ten ich niewolnikami kaprysu iednego uczyni, niechmy
go lepiey w offiarę Oyczyźnie byśmy im w sukcessyi dali choć ubogi maiątek lecz Cnotę, miłością Kraiu, y chęcią wolności
okryty. Takiemi słowy zagrzani, my ich woli Posłowie, idźmy do ustanowienia Podatku gdy wszystkie Instrukcye
nasze czyli raczey Posłowie napełnie woli współobywateli w domach pozostałych naszych, nakazuią nam uchwałę Po-
datkową. Jeżeli niechcemy tchnięmy czysto duchem Potencyi Zagranicznych które zawsze naszey słabości żądaią. Nie mogące iuż
tamy uczynić offiarze obywateli wynaydą straże które wszczęte same są Radą Nieustaiącą, by podatki zwlec Polakow słabemi czy-
nić

o na naszych ruinach swe rozszerzac Granice. Juz dała niemiła Kraiowi Magistratura, gdy pod swym nazwiskiem
swey całosci znalesc nie moze rząda sey pod Jmieniem Straży, pod tym Jmieniem chce mieć ustawę 1775 R^{ku} potwierdzo=
ną. Na Seymie skazionym dorobiedem tych częsci Polski ktore poprzednicy nasi wylewem swey krwi nabywszy, ozdobili nas
tym tytułem y Przywileiem ktorym to miescem obsiadamy albo umocowywaią nas tu zebranych, nie dosyc ze siebie
wolnemi porobili ale tych nawet do Kleynotu Szlachectwa przyłączyli ktorych orężem podbili; a Narody podbite za=
szczycic sobie to miały bo się wolnieyszemi niż pod tamtym Panowaniem widzieli. Ale to wszystko em kto przez podłość
udzielona, na Seymie 1775 R^{ku} niedosyc na tym te Kraie ktore dawnym a początkowym były naszym Siedliskiem utraci=
limy. Na tym Seymie przywoyta była rzecz Radę Nieustaiącą ustanowic. O R^{ku} 1776 na Seymie gwałtem zrobionym
potwierdzic, gdzie Posłowie od wolnych wspołbraci obrani odepchniętemi zostali. Narod niech obawia się wzrostu tey Magi=
stratury pod tą tarczą JW. Marszałka Seymowy. Rada ziaka przychodzi trudnosci nam wiadomo opis Kommissyi
Woyskowy łatwieyszym byłby gdy nie Rada, ona uwagi nad słowami Sylabami Końcami czyniła. Dopuszczac Decyzyi Proie=
ktu taką Magistrature w sobie zawieraiącego nie mogę. Bo znam pierwszymi Podatki, bo wiem że Wiosna nie daleko, po=
za Woyny nie zbyt od nas odległy; Bo wtedy nie ta Magistratura, o zgubę Narod przywodząca, bronic Kraiu będziemy mo=
gli, ale Woyskiem ktore podatkami utrzymywane bydz musi, dotych więc weźmy się. Nadto rozpoczęty iest opis Kommi=
ssyi Woyskowey o ukonczenie Jego zmieyscа mego prosic zwam powinnosc. Odkąd piewne to nasze opisu Kommissyi Woysko=
wey było Koncem ustanowienia Podatkow y wyszukiwania Jego zrodeł nie zas wmysli opis tey ohydney w Kraiu Magistra=
tury. Na Proiekt JW. Lubelskiego a poparty przez JW. Mielskiego wolno się nie zgodzic ale Turnum zabronic nie można, czego
się spodziewam po cnocie JW. Marszałka Seymowego, iako na Proiekt z Deliberacyi wyszły. Gdy iuz na ten zgody nie=
ma to prosze o Decyzyą Proiektu JO. Xcia Podskarbiego W. W. X. Litew: A na decyzyą JW. Wilkomirskiego Proiektu z mieys=
ca mego niepozwolę. Pierwey się stanę Offiarą złosci, pierwey akta tym zażaleniem napełnione zostaną, pierwey ziemia
me zwłoki smiertelnym ciosem obumarłe Ziemia przykryie niżli Decydowanym JP. Kosiadkowskiego Posła Wil=
komirskiego Proiekt będzie." Xże Poninski Podskarbi W. Kor: „Zasilona Głosem twym NP. Kommissya Skarbowa Kor:
zna potrzebę Woyska, a ktore bez Podatkow stac się nie może. Przekonana została że Podatki w tak krotkim czasie
bydz nie mogą chociazby Protunkowe. Głosem JO. Xcia Poniatowskiego Podskarbiego W. W. X. Litew: Nadto te awanse na
Woysko tak kosztowne są, że z trudnością by można zdołac dac Podatki, a ktore pożyczone Summy stopa pewną y odło=
żoną kwotą w niciakim czasie wypłaci, y ulży w podatkach. Przeswiadczył niemniey biegły w sztuce Woienney JW.
Branicki Hetman W. Kor:, iak pierwszy JO. Xże Poniatowski Podskarbi W. W. X. Litew: że umięstnosc Gospodarstwa Kra=
iowego, że Woysko tak znaczne w swych Eqipamentach znacznych potrzebuie Awansow. Nadto Mąż ten okazał nam do=
wodnie, że iedna tylko Kawalerya Narodowa, tak prędko zebrana będzie mogła bydz. Te wielkie Summy dac na=
leży na zaciąg, ktore pożyczonemi Summami zastąpione bydz mogą. W tym zamysle Kommissya Skarbowa Kor:
ma honor ustami memi podłożyć NP. podac Decyzyą Proiekt pożyczenia Summ, a ktorego czytanie upraszam z
mieysca mego." JP. Kublicki Poseł Jnflantski „Miło mi iest Jmieniem tey Prowincyi ktorey cząstkę iestem mowic
za proiektem y oswiadczyc ich rządanie w wzięciu tego Proiektu. Bo tym sposobem Litwa Koro: zapewnic chce że ią
Jey uprzedzic w przyczynianiu Kraiu niechce." Kosiadkowski Poseł Wilkomirski „Z przykroscią mi tutay przychodzi Głos
podniesc przeciw Posłowi Xtwa Jnflantskiego nie z Litw: ale z Jnflant. Gdybym go widział Posłem z Litw: z ukon=
tentowaniem iuz bym przyiął za całą Prowincyą ale gdy to słyszę od Posła Jnflantskiego więc go upraszam aby łaskaw

byśmi mowic zacałą Prowincyą ktorey mniemaną iest częstką. Nadto Summa taka za małą iest na cały Kraya zawiel-
ką na iedną Prowincyą. Spodziewam się że Kommissya Skarbowa nasza oznaymi nam dowodnie iak Kor: przez Podskarbich
opotrzebi, y poda proiekt ztosowny. Konczę Głos moy prozbą abym nie będąc umocowany od Prowincyi nie mowił Jey
Jmieniem." Posłowie niektorzy Podolscy a całe Wtwo Nowogrodzkie żądało czytania Proiektu przez Xcia Podskarbiego
W. Koronnego podanego. Marszałek Seymowy „ Sądziłem że ten los przeciwności mnie tylko się zdarzy, ale widzę że rownie
tego doświadczyły Magistratury, y Jmieniem Jch mowiący Ministrowie. Rozumiem że gorliwość Miłości Oyczyzny za-
chęci Kollegow w dozwoleniu czytania Proiektu przez Kommissyą Skarbu Koronnego podaną." Turski Biskup Łucki
„ Wtey tu Kuźnicy Praw nie ieden raz z rozwagi namysłu y przeswiadczenia pochodzącego Głos moy podnosiłem rownie iak
teraz sprzeciwiaiący się ustawie Delegacyi względem ustanowioney Rady. Byłem ia zliczby tych, iak teraz, upatruią-
cych detrimentum Respublicae w Ustawie Rady Nieustaiącey. Nikt mnie nie zaprzeczę temu żebym nie opierał się tak
na Delegackich Sessyach, iako y in Plenis Ordinibus że ona umocowaną tylko do Traktowania Jnteressow Zagranicznych
była, tak nie iest Magistraturą Polską Prawem utwierdzoną ale w mniemaniu tych ktorzy Jey żądaią utrzymania.
Zaświadczą mnie tu przytomni temu iako z miejsca mego opierałem się czytaniu Ustawy Delegackiey tey ktorą
Posłowie Zagraniczni Dyktowali. Gdy przekonać nie mogłem o nieużyteczności Rady, zostawiłem poźnieyszemu doświad-
czeniu. Skutek od kąd niewszytki z Rady Dwunastoletnie wzdęcia na Radę okazały nie dobroć Jey. Poczętki Jey są tak
małe iak w wielkiey Rzece zrodło. Miała tylko Vim executivam et inspectativam. Daley w Rok zrobiła sobie moc
tłomaczenia Prawa. Na fundamencie tey mocy tłomaczenia Ustaw w Rok Jeden Dekret oczywisty W. X. Litew: podług
Statutu y Unii W.X. Litew: y Praw Kardynalnych Rº 1768, wzruszony y do dalszego pieniactwa droga otwarta została. Po-
źniey Ręka Obywatelska na fundamencie Rezolucyi Rady Nieustaiącey porwała się na wiszenie Biskupa, Senatora, wi-
szenia za obronę Praw, wolności, y wiary nie przekonanego Prawem, Jnnych nie przestępstw Rady wspominać niechcę
ktore Narod dotey przywiodły nienawiści. Nie będę mowił otym że suspendować Magistraturę iest to iedno co chcieć
aby ta nieczynną była, y ieśli Skarb ten pieniędzy ani odbierać ani dawać będzie, ieśli Magistraturę Sądowniczą to odda-
li e sprawiedliwość od Obywateli, Kommissyą Woyskową, Woyskowi nie będzie zostawić. Czy Narodzie Ktoz postano-
wił to prawo, ieśli nie Gwarancya. Ta ustawa okazuie, że Narod nie przyiąłby dobrowolnie takowego Prawa gdyby nie
Gwałt go dotego nie przymusił. Nadto żądaiący tey Rady, w piorka ktory ustroioną niech nie pamowią ią wczarie gdy-
czas na użytecznieysze Kraiowi rzeczy użytym być może. Mowię naypotrzebnieyszym bo wtedy kiedy ułożone Woysko
na nogach postawione będzie. Y dla tego żądaiąc zpuszczenia w Kreście aż do konca Seymu Proiektu JW. Wilkomir-
skiego. Upraszam o czytanie Proiektu JW. Marszałka Seymowego". Suchodolski Poseł Smolenski sprzeciwiał się czy-
taniu Proiektu JW. Marszałka Seymowego, ktory mu powiedział temi słowy „ Nie pomnę nato żeś WP. Deputowany do
Konstytucyi nie chcąc otym wspominać że Prawie ktory WP. wiadomo być powinno, iako wspod pomocnikowi czyn-
ności moich. Jako temu ktory w Krokach mych wskutecznieniu Prawa badać powinien. Przypomnie JW. Kollega po-
zwoli sobie Prawo Rº 1768 że ieśli Proiekt w Jzbie czytany być ma wprzod Deputowani do Konstytucyi przeyrzyć
powinni Proiekt, mogą podaiącemu Posłowi swe Remonstracye uczynić a gdy ten bez żadnych poprawek czytania
żąda to mu odmowionym być nie może. Tym bardziey gdy ia go wraz z Kollegami ułożył, w przytomności Deputowa-
nych do Konstytucyi. Losowi iakiemuś nieszczęsnemu przypisać muszę te dwie wraz złączone przykrości pierwsza że
Dom moy dla wszystkich otwarty upośledzonym został w bytności Jego. Druga że ta mnieysz czytanie mi Proiektu, czego-

przeczyć Posłowi nie możesz tym bardziey Marszałkowi który ten Proiekt z Deputowanemi do Konstytucyi ułożył. Jeśli to nie iest dosyć wyrażać iako Marszałek, stawam przy czytaniu iako Poseł który podał Proiekt, co mi wzbronione bydź nie może, y JP. Sekretarz czytać będzie Proiekt. Offiara na ten raz uczyniona." A gdy Pan Suchodolski Poseł Smoleński nie dał czytać JP. Marszałek Seymowy rzekł idąc tośćm wolności daię Głos JP. Smoleńskiemu ten powiedział że na czytanie zgody niema. Zaczął czytać JP. Sekretarz Seymowy JP. Smoleński krzyknął nie masz zgody, wraz z nim stawali Sielic Mańc y Poseł Połocki, Zydziatowicz Poseł Smoleński. Tu Krasiński Poseł Podolski, Grabowski Poseł Wołkowyski, Xże Sanguszko Poseł Lubelski, y Orzewski Poseł Podolski zbliżywszy się do nich chcieli ich zrąbać, cała Izba iuż gotową prawie była do tego, gdyby ci byli oręża dobyli lecz tych za poły Klon Czeski Podlaski Bracławski, Załuowski trzymali ci nie mogąc się do niego dostać oręża nie dobyli. Arbitry iuż na środku byli. Pałaszów Posłowie Inflantcy y inni z ławek skakali iedni na obronę Smoleńskich drudzy na pomoc Wołkowyskiemu Podolskim y Lubelskiemu. Tumult zakończył się tym że Głos Król zabrał zaklinaiąc do zgody y prosił JP. Marszałka aby zgodził. Marszałek Seymowy ugodził i kazał czytać Proiekt po przeczytaniu którego zabrał Głos Marszałek Seymowy „Nic nadto miło radości sprawia ta Wasza powolność, która mi daie sposob do wdzięczności. Oświecony tą rozumiem że równą okazać zechce przez wydział wzaiemności w dozwoleniu czytania Proiektu JW. Wilkomirskiego Posła Kościałkowskiego." Suchodolski Poseł Chełmski żądał powrotu do Materyi Woyskowych. Matuszewicz Poseł Brzeski Litew: „Jeśli w Materyi Sądowey będące Proiekta iuż maią do decyzyi to wtedy Proiekt moy będzie z liczby pierwszych przeto o iego czytanie proszę." Marszałek Seymowy „Znam za słodycz dopełnienie żądań Kollegów. Lecz wiem y o tym że słowa dotrzymać powinienem. Tym bardziey na Urzędzie takim będąc. Upraszam was JWW. Kolledzy abyście pomnąc na Powagę swego Marszałka dozwolili mu bydź dotrzymującym słowa, bo to pociągnie do dalszych inkonweniencyi." Krasiński Poseł Podolski „Na to tylko rezygnacyą JW. Marszałka na czytanie Proiektu zezwalamy z warunkiem aby wszystkie inne do tey stosowne Materyi Proiekta czytane były, a gdy takie zaręczenie mieć będziemy Proiekt czytać dozwolemy." Tu Izba dla układów nie czynna była oraz dla zeyścia Króla z Tronu co za przybyciem Króla przerwanym zostało Głosem JP. Suchodolskiego Chorążego y Posła Ziemi Chełmskiey który tak przymowił się interlocutorie „Przeczący zgodę winien iest wytłumaczyć się z powodu tego; by potwarz na niego nie spadła. Ja zaś na fundamencie mey Instrukcyi nie pozwalałem na czytanie Proiektu Straży. Poseł na tey Fundamencie nayległalniey stawa. Gdy popierałem gorliwy Proiekt JW. Lubelskiego, nie zapominam o zamowionym Zdaniu na Proiekt Procentowego Podatku. Wstydziłoby mnie bo gdybym na 100,000 Woyska zgodził się a Podatków nie zgodził. Wiem że Rzplta bez Rady obyść się może, a bez Woyska stać nie może. Gdyby mi przyszło wybierać czy Kommissyą Woyskową kończyć czy Straż zaczynać odpowiedziałbym wolę kończyć niż zawsze zaczynać nigdy do końca się nie zbliżać. Mniemam że Straż w tak krótkim czasie ułożoną bydź nie może. Bo ta będąc zawsze z podszywką Rady trudnieyszą do przełamania będzie. A my iak owi żeglarze ciągnący statek pod Wodę a czasem y wiatr iść będziemy musieli w ustanowieniu Straży. Wspoł Obywateli nasi nie prożno tu nas wysłali nie dla tego abyśmy Narodowi w niewoli zostawać dozwolili. A ten nim będzie gdy Rada Exystować ma. Rada mogąc tłumaczyć Prawa, a maiąc silne swe poparcie na Senie powoli do niewoli nas pociągnie. Gorliwych Patryotów y bogatych ludzi szalonemi porobi iak Seym Rku 1782 zaświadczy. Dufaiąc liczniemu Senatowi dozwoli Konwencye robić takie iakie były na ostatnim Seymie Ratyfikowane, aby liczbę Posłów umnieyszać a Senat zwiększać. Bo Senatorowie swe utracać nie będą Urzędy nawet przez odpadłe Kraie, nadto Urząd ten będzie wiekował choć Kraie będą odpadłe, y Posłów liczba zmnieyszy się. A zatem zmnieyszenie mniemaną chęć dać nagrodę w umnieyszeniu go w Radzie. Nadto Rada przez swą Exystencyą całości Kraiu nie sprawi,

a wolność do grobu sprowadzi. Teraz bardziey Podatkow y Woyska potrzeba niżeli Rady. W Zelazie nie spiące naszey obrony szu=
kać nam należy. Wszystkie czyny nasze dążyć do tego powinny aby Ustawy te popierały naszą wolność Woyskiem które
Podatki za sobą ciągnie. Inaczey Jarzma z siebie nie zdeiciemy chyba wtedy gdy prace nasze wspieranemi zostaną siłą
Kraiową do ktorey dążyć nam należy. Mam za sobą hasło całego Narodu Woysko y Podatki, minął ten czas w ktorym Po=
lak swą całość myślał zabespieczyć bez Woyska y Podatkow. Teraz myśli tylko o Podatkach y Woysku. Bierzmy się do tego bo
gdy opóźniem chwilę ani Woyska ani Podatkow nie ustrzymy y na uchybioną tę okoliczność my y Potomkowie nasi opłakiwać będą. Bo do=
syć na opuszczeniu tey okazyi aby albo pokoy zawartym w Europie był, albo Woyna bardziey zapaloną została. Temi bez sił ni=
figurować nie będziemy mogli, Teatrum naprzod Woyny a potym nie wolą na siebie ściągniem. Coż nam po Radzie ona dać
usługi. Móc bez Woyska zagranicznym czynić będzie, a wolność naszą do grobu poprowadzi. Ona naszym chlebem obżył kar=
mić będzie, a my naszemi Łzami zalewaiąc się na rzekać będziem na pozostałą tak szkodliwą Narodowi Magistraturę. Uprzykrzo=
ną to dla mnie iest wspominać tę y całego Narodu Magistraturę ohydliwą Radę. Lecz gdy ta Magistratura chce zmniey=
szać siły Kraiowe ktore zwiększone bydź mogły proiektem tak zbawiennym JW. Lubelskiego. Tę gdy zgodnym iest z moią In=
strukcyą, nie mogę od niego odstępować a gdy zgody na niego niema proszę o Terminum ktorego mi zaprzeczyć nie możesz na pomniąc
na Akt Konfederacyi. A gdy do Decyzyi ten Proiekt wziętym bydź nie mo wię przez ołtkonczenie Kommissyi Woyskowey opisow.
Mam wszelako nadzieię że miłość Kraiu zachęci do pozwolenia na Podwoyne Podymne." Marszałek Seymowy „Miłoni będzie dopeł=
nie żądanie tak zacnego Kollegi iakim iest JW. Chołiński ale za pozwoleniem Jego wprzod przeczyta Proiekt JP. Sekretarz Seymo=
wy JW. Wilkomirskiego dopełniaiąc słowa danego JWW. Kollegom." Seweryn Potocki Poseł Bracławski „Jeśli dla naszey wiadomości
to po tylu krotnym czytaniu prawie na pamięć Jegośmy się nauczyli, ieżeli dla starszeństwa inne są dawnieysze Jeśli dla Decy=
zyi to niemasz zgody, bo potrzebnieyszy podatek." Grabowski Poseł y Sta Wołkowyski „Proiekt JP. Matuszewicza Posła Brze=
skiego Litew: iest naydawnieyszy y tego Decyzyi żądam y na żaden Inny nie pozwolę." Zieliński Poseł Nurski „Jeden Nasz ratunek
iest Woysko y Podatki. Żołnierz bez opieru wolność naszą naduszyć może. Tym końcem zaczeliśmy od opiru Kommissyi Woy=
skowey, a zatym albo do zaczętey powrocić należy Materyi albo do Podatkow przystąpić tym końcem zamiarowi naszey Konfedera=
cyi dogodzimy." Ankwicz Kasztelan Sandecki „Ile kroć głos moy podnoszę w tey tu świątyni zawszego podnoszę z własnego przeko=
nania nie zdyktowanego mi przez kogo rady. Za występek bym sobie policzył iść przeciw samowładności Rptey, iakoteż bydź cudzego
sposobu myślenia tłomaczem, nie iestem ową ktora cudzym żyła duchem. Ani tym ktory uporczywie by stawał przy swoim
zdaniu, ale spokoynie oddaię go pod decyzyą NRptey S. z Konff. sobie zostawuiąc to ukontentowanie żem radził iak przekona=
nie mi kaze. Nie iestem ia policzony w liczbie tych co Pensyą biorą, a ieśli mnie kto wielki szereg policzyć potrafi wolno
mnie wtedy w Regestr zdraycow Oyczyzny zapisać. W Dniu wczorayszym wniosłem nie chęcią opiedania się aby po=
między Proiektami ktore miłość Oyczyzny dyktowała Tandum szedł JW. Lubelskiego y Wiłkomirskiego Posłow. Lecz gdy
dziś nowa Materya tytuł Podatkowania w sobie zawiera ia milczę, a co do dawnieyszego tak tłomaczę się Materyi czyli
lepiey dla Rptey będzie gdy sam Senat z Ministrami Radę Kraiu pomiędzy Seymem a Seymem składać będzie czyli wraz z
Stanem Rycerskim. Jeśli podług pierwszego będzie Senatus Consultum Nie znam to ia występkiem że dla Krolewicza Ko=
rola zrobiło, lecz sądem ż tym by stałości przeciw Prawa. Przypominam sobie że toż zgromadzenie Moskalow do Polski
wpuściło. Jeśli podług Drugiego to będzie Rada ta dobrze y źle robiła, iak czynności ludzkie zwykłe bywać. Mowię teraz
o toczącey się materyi w sporze między Materyami Rządu a Podatku. Znam że podatek pierwszy bydź powinien, nie wc=
hodzę w układki wnyściony Materyi tak Rządu Woyskowego iak cywilnego nie chcę mowić okazyi tak długo trwa=

iącey

przyczyn dosyć mi natym że iezeli podatki wieczyste bydź maią, do ktorych kroku uczynić niemyslemy ia sam pierwszy
od Materyi Rządu odstąpię, a iezeli Podatki Prowizoryiowe to ia uzywanym tu sposobem mowię że Materya Rządu pier=
wszą od Podatku bydź powinna dodaię zas takiego. Miłom mi iest popieraiąc zdanie JW. Chełmskiego żądać Turnu. Znam z
Prawa 1768 że Senator do Laski Wielki Poseł do Seymu udawać się powinien, wiem y to że Laska Seymowa wraz Wielka układać
powinna Propozycye od Turnum. J dlatego do Marszałka Wielkiego udaię się podaiąc taką propozycyą czy Materya Rządu, czy=
mina brana bydź powinna." Turozwał stąd się Krzyżących oświadczaiących się z Manifestami o uymę powagi Laski Seymo=
wey. W ktorym nayżywszy słuchać było JW. Grabowskiego Starostę y Posła Wołkowyskiego „że Obrazą byłoby to dla mnie
bydź z liczby tych co okrzywdę swego Marszałka zaniosłby swe publiczne żalenie do Akt Manifestem. Marszałek Sey=
mowy iest wraz y Konfederacki a w przysiędze przy akcie Konfederacyi obwarowano że na żądanie Jednego Turnum dane bydź
powinno. Co się nie znaydzie w przysiędze Marszałka W. Kor:." Marszałek Seymowy „Nim wykonam żądanie JW. Klawa y dopełnię
nie Urzędu mego dzięki w przod złożę Kolledze memu za obstawanie przy Powadze Urzędu mego który iest y bydź powinien nay=
bardziey przez Posłow uważanym. Donoszę że JW. Chełmski pozwolił na czytanie Proiektu JW. Wiłkomirskiego." Ankwicz Kra=
kowski „Znam Prawo wiem że Senator do Laski Wielki udawać się powinien a Poseł do Seymowego. Wiem że Marszałek
Wielki w przysiędze swey R. 1504 ustanowioney wszystkich Prawami powinności ma obowiązek dopełniać więc y te. Ale
idąc powolnością, przepraszam JW. Marszałka Seymowego iezeli to com mowił za Senatora y Marszałka Koła naszego
mogło to co obrażać." Matuszewicz Poseł Brzeski Litew. „Maiąc ia sobie prawo nie mogę żądam czytania Proiektu mego
przytym stoię y za gwałt Prawa y mey Prerogatywy sądziłbym zaprzeczenie tego." Grabowski Poseł Wołkowyski „Miło=
mi iest obstawać przy prawie y Kolledze moim z iedney Prowincyi. Z Krzyknięciu było było dla mnie żebym dwojako w
iedney materyi myślał, co przekonanie dyktuie mi przytym obstawam." Zieliński Poseł Nurski „Com oświadczył to
powtarzam że dla Podatkow odstąpiliśmy opisu Rządu Woyskowego nie zas dla Rządu Kraiowego. Jeżeli zgody nie ma
na Podatkow ustanowienie ia chcę y żądam powrotu do Opisow Kommissyi Woyskowey." Niemcewicz Poseł Jnflan=
tski „Czas nie nazbyt pozny byłby dla Straży Kraiowey ustanowienia przy skonczeniu Seymu. A nigdy nadto wcze=
sny o Ustanowieniu podatkow dlatego żądam Proiektu o Podatkach P. Lubelskiego." Xże Sanguszko Poseł Lubelski
„Proiekt JW. Wiłkomirskiego pragnie mieć Straż wsposob Rady Nieustaiącey Ata niechęć na Naród bydzi y na Straż.
Bo Straż podług Proiektu JW. Wiłkomirskiego w tak bliskim z Radą znaydzie się Pokrewienstwie, że się prędzey Ra=
dą nazywać może. Rada Odnawia y wskrzesza tę hydrę wolności Gwarancyą. Rada iest wrotami wpływa obcey Jnflu=
encyi. Gdy Rada tak zła, a Straż bydzi podług Proiektu JW. Wiłkomirskiego więc opodobney do niey Straży mowić
będziemy Similis simili gaudet odrzućmy tę ohydy godną materyą dla Kraiu, a pojdźmy podług Proiektu JW. Lu=
belskiego Kollegi ze wszech miar a naybardziey odemnie szanownego do Podatkow. Uczyńmy krok do Podatkow ia=
kich kolwiek dla ktorych y Woyska ten związek Konfederacki zrobiliśmy. O czasie tym Jnteressa Polityczne przekony=
wać nas powinny bo zapalona Woyna skonczyć się może my bez Woyska zostaniem y wniedołędze pogrążeni bę=
dziem, y dlatego na inne Materye prócz Podatkow y Etatu do Jzby wnieść nie pozwolę." Walewski Wd. Sieradzki „Tragorli=
wości Obywatelska dwie ma pobudki dowołania się albo wolności przez Rząd Kraiowi ubespieczyć między Seymami, albo całość Naro=
du sprawić przez Woysko, na ktoże podatki są potrzebne. Obydwie tak potrzebne Materye są zarowno popierane. Jeden tylko
Prawo daiam podać sposob do pogodzenia Turnum Propozycya taka zas naydogodnieysza czy Proiekta Podatkowe, czy Straży decy=
dowane bydź maią." Orłowski Kan: Woynicki „Słodko Polakowi słyszeć Głos szczęścia Narodu za sobą ciągnący w ktorym żąda konca
sprzeczek.

Mto wolno zrodzonemu przypomnic sobie ze podpisał Akt Konfederacyi wktorym potęga Polska powiększona Woyskiem zosta=
ta, y ze Obywatele dlatego się związali by offiarę z Maiątkow dla dobra Kraiu zrobic mogli. Idźmy zatym hasłem porzucay=
my uboczne wynaydywane Materye byśmy od podatkow odstąpili. Zostawmy poznieyszym czasom uchwałę Rzadu
byśmy tak nad nią niestrawili czasu iak nad opisem Kommissyi Woyskowey. Nie zabawiaymy się czasowym podatkiem
bo związek dla wiecznego uczyniliśmy podatku y Woyska. Abyśmy rozdwoione pogodzic mogli zdania zgadzam
się na składum y Propozycyą przez JW. Woię Sieradzkiego podaną y oto proszę JW. Marszałka." Moski Poseł Podolski
mowił za Protunkowym Podatkiem y Proiektem JW. Lubelskiego. Zakonczył żądaiąc aby wprzod podatkami zabawic się
a potym łatwiey zewnątrz bespiecznemi będąc wewnątrz się ubespieczac. Przełożył boiazn powrotu do Opisu Kommissyi
Woyskowey izby tak długo się nie bawic nad układem Jey iak dawniey. Posłowie Prowincyi Litew: żądali Głosow Marszałek
Seymowy zwykłą chęcią wysługiwania y wywiązywania się Stanom, miłosnie iest zastępuiąc Kollegi chorego dac Głos JW.
Wawrzeckiemu Posłowi Bracławskiemu ktory w długiey swey mowie pochwalił Generała Artylleryi Kor: daley na Protun=
kowy podatek pozwolic nie chciał powiedział że to wszystko tak Kommissyi Woyskowey opis przedłużony iak inne rze=
czy y to nawet wszytek iest na przedłużenie czasu y koncem oziębienia chęci dania Podatkow. Potocki Poseł Lubelski;
„Oddawszy me Proiekta w spokoyności oczekiwałem woli SS. Rzptey. Gdybym był Duchownym JW. z chęcią bym podawał
sposoby doczerpania z tąd Intrat. Lecz gdy iestem posiadaczem Dobr Ziemianskich życzę więc by Protunkowy był wybie=
rany Podatek podaię sposoby. Podatek wieczysty tak prędko ustanowionym bydz niemoże, nadto sposobem wybierania Jego
potrzebnie nie iakiego zastanowienia; anizeli go ułożymy to Protunkowy służyc będzie. Gdy znayduię takie trudności
w ustanowienie Protunkowego Podatku z chęcią zgadzam się na pożyczenie pieniędzy. Lecz zwiększym byłoby po=
żytkiem dla Kraiu były pieniądze ktore bez powrotu z prowizyami miały zostac za granicą uszczuplił by Masse
cyrkuluiących pieniędzy. Ale że te pieniądze z trudnością by można było dostac w Polszcze, przeto przymuszonym
zostałem podac Proiekt ktoreby Straż Kraiowi przyniosło. Podałem Proiekt Straży koncem aby z pomiędzy mego
myślami a Proiektem JW. Wilkomirskiego wybrac myśli tak iak Pszenne Ziarna z srodka kąkolu byiakąs można
było zrobic Magistraturę użyteczną Kraiowi a chwałę czyniącą temu Seymowi. Bo iesli moy Proiekt Decy=
dowanym bydz nie może dla tego że z Deliberacyi nie wyszedł to samą formalnością uwodząc nieczynną te
Sessyę zrobiem. Gdy iuż Decydowac nie można Proiektu mego Straży to przy naymniey o Decyzyą Proiektu
mego Podatku Protunkowego upraszam abyśmy cos zrobili. Tu chcę bydz owym Rolnikiem co gdy zamierzoney
roboty wskutecznic nie może bierze inną ktorą mu pora dozwala byleby prozno Dnia nie strawił. Tak też my=
ślący dobrze o Oyczyznie czynic powinien tym bardziey Poseł." Marszałek Seymowy„ Znam dobrze powinnoś=
mą że na żądanie iednego Posła Turnum dany bydz powinien. Słyszałem Głosy żądaiące tego, a pozwolicie mi N.
Rptey S: Konff: abym słowa mego dotrzymał a potym chętnie przystąpic do czytania Proiektu JW. Podkar=
biego W. Kor: do czego Pana Sekretarza Seymowego wzywam." Moski Poseł Podolski„ Upraszam o Czytanie
Proiektu JP. Zielinskiego Posła Nurskiego iako do Materyi podatkowy stosowny. Grabowski St: y Poseł Wołko=
wyski„ Wybranym od Wszystkich obywateli będąc tam gdzie Instrukcyi nie mam za przekonaniem iśc muszę. Lecz
gdy zlecenie mam od Wszystkich Obywateli o Podatki y Woysko dopraszac się, a że w tey Materyi iest Proiekt JP. Zielin=
skiego Posła Nurskiego o czytanie więc Jego y Decyzyą z miejsca mego proszę." Potocki St. Tłumacki Poseł Podolski
„Żądac czytania Proiektu JW. Lubelskiego iest dopełnic zamiaru chęci Obywateli. Lecz proguię czytania dodatkow.

JP. Mirskiego iest iedno co chcieć aby dzieło ludzkie poprawą roznych było dobre. Chcieć Decyzyi Proiektu JW. Wilkomirskiego iest iedno co niechcieć Podatków y żądać bez silności, a czytanie zas Jego nie potrzebne bosmy go kilka razy słyszeli." Zielinski Poseł Kurski„ Miło Posłowi stawać przy Instrukcyi. Słodko mu będzie na Seymikach Relationis kollegą y wśrod obywatelami a Arbitrami tu przytomnemi świadczyć się żem stawał przy Podatkach lecz te dopuszczone nie były. Chybą nadeszcie znaydę okoliczność zaniesć me żałowania do Akt bytę świadczyły żem Polak kochaiący Oyczyznę że żądam Jey pomyślności że pragnę Podatków żem Poseł dopełniaiący zlecen Instrukcyą od wśrod obywateli danych." Potocki Poseł Podlaski„ Żądać Dopełnienia Prawo świeżo ukutego znayduię Jedyną okolicznością zobowiązków Posła wypływaiącą. Przysięga na wierność Konffederacyi naznaczona Woyskowey Kommissyi dopełnioną dziś bydź powinna." Świętosławski Poseł Wołyński„ Od Instrukcyi odstępować nie mogę. Woyska y Podatków żądam y przytym stawam." Suchorzewski Poseł Kaliski„ Prowincya nasza nie odbiega od dobrowolney składki Ktwo mnie każe mi Jey żądać zatym przy niey stawam y o nię proszę." Marszałek Seymowy„ Gdy JW. Wilkomirski usilność moią wziął za dopełnienie obietnicy omieszkam się upraszać W. K. Mci o solwowanie Sessyi." Gdy Ministerium przyszło do Marszałka W. Kor: zaprosił całą Kommissyą Woyskową do Przysięgi na wierność Konfederacyi. Kanclerz Wielki Koronny porądykowany przyszedłszy Solwował Sessyą na Czwartek na godzinę Dziesiątą z rana —

SESSYA 51ma Dnia 15go Stycznia 1789go

Marszałek Seymowy„ Dzień wczorayszy nieczynnie strawionym będzie, roknie nam chwile pomyślnieysze. Odrzuciliśmy iuż opis Kommissyi Woyskowey przydługo nazbyt trwaiący. Chcemy iuż teraz podatku że czas ten tak prędko danym bydź nie może. Żądamy protankowego że czas ten bydź by mógł nadto uciążliwym gdyby potrzeba było dać tak znaczne Awanse więc od Kommissyi Skarbu Kor: przez Xcia Podskarbiego W. Kor: podany użytecznym by się stał. Obydwa te Proiekta przeczytał Pan Sekretarz." Kublicki Poseł Inflantski wniósł aby Gwardye przysięgły wierność Rpltey z Konff: co poparł Potocki Poseł Podlaski. Ministerium do Tronu poszło y Kommissarze którzy nie przysięgli Konff: przysięgę wierności wykonali dyktowaną przez Kanclerza W. Kor: Ożarowski Kasztelan Woynicki„ Jako Delegowany do przeyrzenia Depp: Woyskowego czynności. Sensum Reipublicae chciałbym wiedzieć iak daleko tenże Examen pociągnę." Kosiadkowski Poseł Wilkomirski„ Miło Polakowi Proiektu żądanego odstąpić gdy widzi że przez ten Czas Narod siły swe kraiowe zwiększyć potrafi. Bo gdyby się Rpta zatrudniła Strażą może była tak długo zatrudniła nasze obrady iak Kommissyi Woyskowey opis. A niechcę tę na siebie powziąść suppozycyą odstępuię Proiektu mego to sobie warując że na nic tylko na Podatki pozwolę." Rożnowski Poseł Gnieźnieński„ Znam powinność żądania Podatków, wiem że ten wszelkich zrzodeł czerpany bydź powinien. Bo to mi Ktwo moie zleciło. Pomiędzy Patryotyzmem naywiększym liczę stawanie przy Podatkach inne materye nie dopuszczać, by te czas wyciągaiąc od Podatków nas nie oddalały. W tey myśli zaczynać zdaie mi się od Stw które są dziedzictwem Rpltey odebranie ich na skarb samey słuszności byłoby wydziałem. J w tey mierze podaię odebrania na Skarb wszelkich Stw Dożywociami, Donatywami, Expektywami y per Emfiteuzym rozdanych y o czytanie Jego zmieyna mego proszę." Po przeczytaniu którego JP. Matuszewicz Poseł Brzeski Litew: zabrał Głos„ Nie wzdrygnę się ogłosić podatku skoro tylko uyrzę że wolność y całość wspoł Obywatelom zagruntuię. Lecz tę poty widzieć nie będę poki, Rada nieprzyiaciołka wolności, Matka nie Rządu, Córka Gwarancyi a sprawczynia obcey Influencyi żyć y trwać będzie. Nie zabespiecza mnie to nazwisko Straży ani to że Kommissya Woyskowa władać żołnierzem będzie. Bo przypominam sobie że Rada w Rku 1775 w swych początkach równie mało znaczyła y taką była iak teraz ią chcemy zrobić ale w Rku 1776 wzniosłszy swe głowę z małego drapieżnego ptaka Krogulca okrutnym a strasznym Czarnym Orłem stała się który wszystkie ptaki choć równie drapieżne mocą swą y siłą pokonał

natych iedynie naybardziey bije ktorzy mu w czymkolwiek choćby naymnieyszym zdawali się bydź przeciwnemi, tym zaś ktorzy mu dodawali Łupow, zdobyczow okrucieństwa Jego y niewoli, tym za dowody Łaskawości liczył y udział czasem swych zdobyczow, czym sobie więcey adherentow y tym sposobem tak silnym się stał z temi małemi a wielo orłami ktorzy iuż go się boią iuż z tego że zyski z łupow wspolnych odbierali że ten z nich skład, bezpieczeństwo, y siłę nie pokonaną liczył, że rowney siły Orłow pokonywał, a nawet gdy te wraz licznie na niego bili zmagał y podległemi sobie czynił. To widząc Inne Orły więcey się zebrawszy za ledwie go pokonali bojąc się zaś by ten ieszcze raz Głowy nie podniosł ze wszystkim zabiwszy Partyą Jego rozproszyli y tym sposobem całość swą zyskali. Tak my wszyscy powinniśmy Radę do szczętu zgubić a całość zyskamy. Tym sposobem od Rady rowney czynności do R. 1776 spodziewać się nie będziemy mogli. Rada w R. tym Woysko y wszystkie władzy pod siebie podgarnąwszy gdy teraz te liczne Woysko ustanowione pod Jey ieszcze poddany władzę wolność nasza y tak przez nią obarczona ze wszystkiem upadnie. My skasowanie Rady w odstawie zostawiwszy; skoro zostawiem ią a podatki na Żołnierza ustanowiem liczbę Woyska Etatem ułożem y ta Rada weźmie to Woysko w Rząd y nas w niewolę przyprowadzi, powiedziawszy żeśmy ustanowili to wszystko co potrzeba y Seym zakończy. Albo wtedy skassować się nieda. Ubijmy tę hydrę wolności a potym do podatkow przystąpimy wtedy nie będziem się obawiać podobney okoliczności iaka była w R. 1776, y że ona iuż nie będzie mogła swey głowy podnieść. Oszczędzać czas zniesiemy ią a przywrocimy dawny Rząd. Nie będziem widzieli tę Rywalkę Seymu, nie uyrzym ten Vice Seym. Przez Podatek Protunkowy nie uczyniem silnieyszą Radę, nie ugruntuiem Gwarancyą. Poczniymy od Ustanowienia przyrzeczonego sobie Rządu, od tego nie odstępuię choć mnie uporczywym teraz nazwą lecz potomność sprawiedliwa umiece będzie mnie cenić. A gdy przymuszon będę tego odstąpić zaniosę me uczulenia do Aktow chcąc się niemi świadczyć przed potomnością." Woiewoda Sieradzki „Szczera powinność Senatora Obywatela Usta mi otwierać każe, tyle razy zdanie me oświadczam. Znam że przy wyszukanym Stylu Czucia Serca, czucia obowiązkow, lepiey się wydaią lecz wiem y to że czas trawić na prożney wymowie nienależy. Słodko mi iest to oświadczyć że wolę Podatki zostawuię poźnieyszemu czasowi uchwałę Rządu. Lecz w tey Kontrowersyach nie można koma inaczey znaleźć iak interno na taką propozycyą czy materye Rządu tyczące się wzięte bydź maią czy podatku. Wadnię sobie żeby Głosy zabierane nie były." Marszałek Seymowy. „Miło wolnemu Polakowi słyszeć Głos pomyślność Kraiu w sobie zawieraiący. Słodko widzieć w cenacie Męża ktorego Cnota na to mieysce posadziła Radzącego dobro Narodu. Tym się od drugich chcący rożnić że uprzedzać stała się w kładzie Rzeczy Oyczyzny niosących innych wspolnie zasiadaiących. Niechcę nie wdzięczności Cechę na sobie nosić choć temi krotkiemi wyrazy dzięki za nie zanoszę bo wiem że lepiey wywiążę się gdy dopełnię mey powinności, ktorey bym uchybić mogł wycieńczaiąc czas prożną wymową. Atoli upraszam JP. Sekretarza Seymowego aby Protunkowego Podatku Proiekt czytał." Gdy Sekretarz czytać chciał wielu nie pozwalało na czytanie. Z liczby tych był Pan Wawrzecki Podkomorzy Kowieński Poseł Bracławski Przymowił się temi myśli „Choć znam że Posła musić do Ulomoczenia swoych myśli nie można. Jednakże idąc sposobem powolności pobudki do tego oświadczę krotkiemi wyrazy bym czasu szczęśliwości Kraiu nie strwił. Do gorliwości przywiązania mego do Kraiu nie w oświadczeniach słowach ale w skutkach liczę. Tym wyrazem chcę to wytłoszczyć że Patriotyzmem wtedy nie nazwałem gdym Kommissyą utrzymywał Radę kasował, ale wtedy go nazywam gdy część offiary z Maiątku mego dam. Dać go czasowo na ratunek Kraiu iest to niechcieć potęgi Narodu, y całości Naszey. Bo tym sposobem starajmy się zbrzydzić wyrod Obywatelom Podatki czas nawieczno obrocony zniszczyć, y widzieć zawsze Kray słaby. Nie małośmy iuż czasu strawili opisem Kommissyi Woyskowey, czas

drogi nad Periodami Kommami Zniszczyliśmy ten nadgradzaymy idźmy do wiecznych o kwiat pomyślności y całości Kra=
iu wyższym, ktory nam Owoc da pożądany a kochany Oyczyzny dobra. Z tych przyczyn niemasz zgody na Podatek Pro=
tunkowy zezwolę iuż nareszcie na niego z tym iednak warunkiem dołożonym że raz do Podatkow wieczystych przystąpim."
Marszałek Seymowy nayłepiey każe wszystkie czytać Proiekta na ktory zgody nie będzie to o nim mowić będziem. Brzostowski
Poseł Trocki „Na żaden Protunkowy nie pozwolę Podatek ale tylko na wieczysty." Marszałek Seymowy „nie słyszawszy Censuro=
wać nie można Proiektu." Sekretarz gdy czytać zaczął Proiekt Litew. Prowincya Wielkopolska cała na Protunkowy nie
pozwalały, rownie y większa część Małey Polski. Weyssenhoff Poseł Inflantski „Gdybym wiedział że przez samo przeczy=
tanie Proiektu składka czasowa ustanowiona byłaby rownie bym nie pozwalał, lecz gdy wiem że czytanie nic nie decy=
duie więc pozwalam na czytanie ~~nie nic decyduie~~ znaiąc że tamowanie Głosu Sekretarzowi Seymowemu iest uymą Prerogatywy Marszałka
naszego ktorey strzedz naszym iest obowiązkiem. Po przeczytaniu każdy będzie miał wolność oświadczenia swego zdania
lecz władzy nie ma wzbronić czytać bez zgwałcenia Prawa." Moszyński Poseł Bracławski „Zezwalam na czytanie waruiąc
sobie dodatkow czynić. Posłow wielu krzyknęło, tego nikt Posłowi wzbronić nie może bez warunku. Brzostowski Po=
seł Trocki „Idąc podług porządku Prawa Seymowania pierwszym będzie Proiekt Straży tego gdy odstąpił Pan Witko=
miński dla Podatkow wieczystych do tych przystąpić nam należy. Czego też y Prowincya Litew: ktorey ia członkiem iestem
żąda." Potocki Poseł Lubelski „Niech mi się tu godzi WWpty Skonf: przypomnieć że Pa do pierwszeństwa moy Proiekt
Składki czasowey pierwszym od Proiektu Straży JW. Witkomińskiego. Jeśli Prawo za prawidło naszych czynności mieć bę=
dziemy, to przystąpiem do ułatwienia dawniey nam podanych Proiektow z liczby tych iest moy. Powiciysym ieżeli mi
tu wolno powiedzieć iest podany przez JW. Urskiego do Podatkow wieczystych; Niema innego do Podatkow wieczystych
nad ten. Żądamy Podatkow, moy naydawnieyszy, oczekuie decyzyi na Fundamencie Prawa A^o 1768 ktorego dochowa=
nie zaprzysiągłeś nam JW. Marszałku Seymowy. Ja konczę, Prawo y twa przysięga JW. Marszałku Seymowy za
mną mowi." Grabowski Poseł Wodkowyski „Troskliwość Kollegow Prowincyi mey wypada z Instrukcyi ktora wprzod w=
szelkie źrodła czerpać każe a dopiero do Ziemiańskich przystępować. Co załatwionym być może zaręczenie JW.
Marszałka Seymowego że to iest Podatek Protunkowy po czym pozwolić można czytać z wolnemi dodatkami." Zie=
liński Poseł Urski „Troskliwość JW. Wodkowyskiego zaspokoiona zostanie moim dodatkiem, że gdyby Limita na=
stąpiła nikt dodawania takowych Podatkow obowiązan nie będzie." Kościałkowski Poseł Witkomirski „Obowiązkiem
iest Posłem stawać podług przekonania tam gdzie niema Instrukcyi. Lecz gdzie ma zlecenie Obywateli tam odstąpić nie może. To=
gdy ma stawam przy oppozycyi Podatku Protunkowego." Sekretarz Seymowy zaczął czytać proiekt do Podatku Protunkowe=
go, wielu temu się oponowało. Marszałek Seymowy „Te prawa niedochowanie niezmey pochodzi przyczyny. Prerogatywa Urzędu
mego zgwałcona przez tych ktorzy bronić go powinni. Proiekt ten przez same Nomenklaturę a proiciendo nic nie znaczy.
Uporne niedozwalanie czytania Proiektu sprawi to że Sessya bez czynnie strawioną będzie." Sekretarz Seymowy przeczytał
Proiekta przyięcia Pieniędzy Protunkowego Podatku Pana Lubelskiego, z poprawkami Pana Urskiego, nakoniec od Laski
podany podwoynego podymnego. Kossowski Podskarbi Nadworny ~~Litew.~~ Kor. „Powinność iest Polaka y Wiernego W. Kelli Mini=
stra okazywać y dawać dowody przywiązania swego do Kraiu. Znam że Oyczyzna nasza swą obronę w Woysku szukać musi,
wiem y to że obrona nagłą być musi Kraiu nagłe też iey pomocy dać należy, ktore bez Podatkow obeyść się nie mogą.
Przepomnieć tu zlecę pochwały Osoby godney Marszałka Seymowego ktora w przewidzeniu na pamięć Materyi Podatko=
wey okazuie się, przezorności Jego dostateczne widzieliśmy dowody, Mgł ten niechciał aby tą offiarą z maiątkow uniesionemi

stawali się obywatele, lecz aby pełnią radości chętnie go nieśli tey Kochaney Oyczyzny, od którey mamy wszyscy winni się wszyst-
ko. Mierzoniem to ia ucisnieniem podatek ale biorę ten wyraz wtym znaczeniu że ta Offiara Obywatelska mięby
się stała gdyby za równo od wszystkich składaną nie została. Ten naród dzięki tobie JW. Marszałku nieść powinien za-
tę przezorność, iakoteż za chęć ustanowienia podatku Protunkowego, bo przez niego Naród mieć będzie tym Czasową
obronę Kraiu niżeli nastąpi wieczystego decyzya. Ten podatek Czasowy złożon do Skarbowo na Marzec bydź powinien.
I to by expens przedwieczystego podatku zastąpiła." Ledóchowski Poseł Wizki że lubo iest Stą[?]zna to że Królewszczy-
zna iest dziedzictwem chyby y ta wszelkie y większe niż na ziemiańskie nakładać powinna podatki. Równie wyło-
żył że Duchowni także dla tych że przyczyn taki iak Stowie podatek składać powinni. Do czego stosowny podał Proiekt Ora-
cowski Klan Woynicki „Żaden dzień wolnym nie iest od uskarżenia się nad Stratą czasu, a codziennie wszelako go nadaremnie
trawiem. Sessya dzisieysza świadkiem tego iest. Odnie iaki chwili iesteśmy w układzie Propozycyi ad Turnum między Ma-
teryami Rządu Politycznego, a Podatków. To udecyduymy a potym do innych udaymy się Materyi." Rzewuski Poseł Po-
dolski „Jeżeli Turnum iść ma między Materyami to te dwie znaydzie y do nich stosowną Propozycyi czy ma bydź poda-
tek Protunkowy, czy składka wieczysta." Butrymowicz Poseł Pinski „Podatek czasowy chyba wcześnie do Skarbu będzie mógł
bydź wniesiony, zwycięzniczem Exekucyą tych Summ. Nadto milcy będzie obywatelowi dać na Woysko gdy często Jego
uyrzy stoiące na nogach. Bo zawiedziony kilko krotnie wiary przykładać nie zechce obietnicom Aukcyi Woyska. Le-
piey zdawałoby mi się nakazać pożyczyć pieniądze Kommissyi Skarbowey niżeli nakazać podatek Protunkowy kto-
re później oddam byłyby. Kredyt Ryta łatwy Mieć będzie bo nikomu dłużna nie iest." Szydłowski Klan Zarnowski „Do
Reflexyow JP. Pinskiego to dodać należy że Podatek Protunkowy Ro 1775 nakazany trwa lat 13. Wmyśli zwiększenia woy-
ska a obrócon został na podatki rozmaitym osobom. Proiekt Kommissyi Skarbowey odległy od tego decydowanym być
powinien." Po Mowie tym Ministerium do Tronu zbliżyło się, y Sessya solwowaną na jutro na godzinę dziesiątą została.

Sessya 52a Dnia 16o Stycznia 1789o

Marszałek Seymowy Dzień Jutrzeyszy iest dniem radości, wktórym obchodzim rocznicę tego momentu szczęśliwego Narodzenia twego NP.
Momentu szczęśliwego bo Wszechmocność chciała abyś pomyślność Kraiu sprawił. Tey pod twym berłem spodziewa się gdy uskutecz-
niące się powszechne żądania y okrzyki całego Narodu Woysko, Podatki, wolność, y Niepodległość Oyczyzny. Do skutek swóy
weźmie, gdy proiekta świeżo podane do Decyzyi poydą, gdy odłożemy Materye wszelkie na bok a podatki przed się we-
źmiem. Zakończył Proiektu czytanie Uleceniem Sekretarzowi Seymowemu. Zabrał zaraz Głos Marszałek W. Kor. Mni-
szek w tensens „NP. y Wielkiey S. Konff: Miło mi iest z Urzędu oświadczyć WKMci wiesne Senatu y Ministerium Życze-
nia. Cowinnych zwyczay niesie to Upołakow którzy się ex gremio suo wybrali znalazłszy ciebie Cnotą y innemi zdo-
bieczemi Polaka [urodzonego do Tronu] przewyższaiącego byś niemi zasilał ten Kray którego dawniey cząsteczką a te-
raz naywiększą częścią obrony iesteś. Usprawiedliwiasz NP. wybor całego Narodu uwielbiasz tym samym Jego iedno-
myślną chęć woddaniu tobie Korony, a uwieczasz w potomności ten Dzień wktórym się narodziłeś. Wzakład twego
zaufania chce Senat y Ministerium ucałować tę dobroci y łaskawości pełną Rękę W. K. Mci." Gdy Senat na mieysce
powrócił JP. Suchodolski Poseł Chełmski „NP. y Wielkiey S. Konff: Gdybym tobie NP. chciał oświadczyć me życzenia po-
wtarzałbym to co poprzednie oświadczyły Głosy. Lecz rozumiem że dla Króla Kochaiącego Kray naypięknieysze wiązanie bę-
dzie Ustawa pomyślności Narodu za sobą niosąca, a stosowną ieszcze inna do tego bydź nie może iak ta która podatki na-
kazuie a zatym liczniejsze utrzymywać może Woysko. Wtych zprzeczkach iedyne nam źrodło okazuie zaspokoienia.

Propozycyą zasłonionego stołowną widziałem na Dniu wczorayszym podaną. Bym posądzony nie został o wielomowstwo przemilczałem Sessyą wczorayszą. Gdy zgody na tę propozycyą nie ma podaię inną otę następuiącą, „czyli Proiekt P. Lubelskiego ma bydź utrzymany lub nie." Rzewuski Poseł Podolski, „Od Propozycyi na Dniu wczorayszym podaney nie odstępuię." Potocki Poseł Lubelski, „Smutna mnie obawa ogarnęła by ten odgłos smutny że niepodległości nie odzyskam ze całości nieupewnieniem naszey, że Podatkow y Woyska mieć nie będziem, swym skutkiem dotkliwe W.K.Mci serce nie rozrzewniło. Scieszki do tego widzę umietane iuż przez wciskane rozmayte Materye iuż przez trudności czynione w podatkach, a łatwości wszelkie winnych okazywane Materyach. Nawet widzę tę Materyą Podatku czasowego tak zbawienną dla Kraiu oddalaną rozmaytemi sposobami. Słyszane tu głosy w tey tu Praw Swiątyni na pamięć każą mi przywodzić Głos Demostenesa zdarzenie Ateńczykow. „Badaycie raczey co Filip myśli a zostawcie to na boku w czym teraz usilność zakładacie." Nie patrzmy N.P. co sąsiedzi o nas myślą, ale patrzmy co dla nas lepszego nad tym staranie y usilność łożmy. Co do Podatku Protunkowego tak się explikuię ten uznawałbym mniey potrzebnym gdyby mnie doświadczenie nie uczyło że podatek wieczysty tak prętko swoy skutek nie weźmie: lecz gdy widzę że nie mowię droga ale scieszki nayskrytsze zprzepsawy tak na około są obsadzonemi ze trudnemi do przeyścia staią się. Przymać to muszę że Podatek Protunkowy czasowym iest tylko lekarstwem. Ale powiedzieć to także tu muszę że gdy~~bym~~ na wiosnę nie ujrzym Woyska naszego nigdy iuż ani żołnierza ani wolności nie ujrzym. Smiało mowić mogę y powinienem bom wolny bom Polak że zaiste nie mogę być ta Influencya ktora do tych czas ukrzemnita nasze sposoby gorliwe myślenia, ktora wyszukiwanemi celami Rządu Woyska ktora mowię drogi Kwartału czas zwlekła nad tym co w tygodniu zrobić można było. Ta sama Influencya ktora ukrzemnita nasze umowy Prowincyonalne o Podatkach, y nieużytecznemi ie robiła. Ta ktora powziąwszy przełożenia twe Pańskie za okazyą burzenia Kray, temi wzdurza nasze tu zgromadzenia nieczynnemi ie czyni y offiary okrucieństwa działać będzie. Ta mowię na koniec ktora bycząc podatkow przed Wiosną strata była w noli Materyę Rządu Cywilnego iak była tak długo trwała iak Woyskowego. A nas w bez silności zostawiła igrzyskiem pośmiewiska. Chce ona iak widzę tak z nami zrobić iak ow Generał ktory w pewney Załodze ulokowany by kray obronił bo pokonawszy małą garstką luda znaczne Woysko, z łatwością by sprawił Oyczyznie swey obronę y całość. Lecz ten potrzebnym wprawdzie uszykowaniem żołnierza tak długo się bawił że nieprzyiaciel przeszedł te miejsce krytyczne dla siebie a pomyślne dla Kraiu bez przeszkody, a Generał uchybiwszy momentu tego tak pomyślnego dla Kraiu długim szykowaniem żołnierza sprawił mu nieszczęście y zgubę, a dla siebie w potomne czasy niesławę. Coż wszystkie potym starania obrony Kraiu nadaremne były. O Oyczyzna zniesławy Jego nie niczyskała. Tegoż samego ia się obawiam, abyśmy zatrudnieni potrzebnym wprawdzie Rządem Kraiu nie opuścili chwili pokoiu y obrony swey. Ta Nayprzod w Protunkowym a potym wieczystym znayduię się Podatku. Wszyscy zarowno iesteśmy zagrzani miłością Oyczyzny ale nie ieden w Jey obronie mamy. Protunkowy Podatek tym iest lepszy że Woysko ktore tak prętko wieczystym sustentowane nie będzie mogło bydź Podatkiem Protunkowy go utrzyma. Bo wieczysty wprawdzie wymaga długiego zastanowienia by każdy rowno go znosił ani kt uciążonym nie został. Chwila tak dobra przed Traktami uszłaby a my bez silni bylibyśmy. A sąsiedzi nasi zrobić by mogli tak iak przed 16 laty bez naszey wiedzy z nami. Gdy zatrudniać się będziem Rządem Oyczyzna nasza przy Rządzie naylepszym bez Woyska zginie y wtedy będzie bez Rządu dobrego bo ten nayprzod na zewnętrznym y wewnętrznym zasadza się. To zaś bez Woyska bydź nie może. Pożyczyliśmy iuż 500,000 Czerwonych Złotych te byśmy Kredyt mieli oddać należy na co funduszu potrzeba a ktory bez Podatkow bydź nie może. Z Skutkow bez silności naszey dowod naylepszy mamy wspomnieć iednego ktory się na naszą zgubę spiknął. Teneo w swych dziełach pisze że Polska rządzona nie przez swego dobrego Krola iest ale przez Posła Moskiewskiego ktory nią tak iak ow Prokonsul z Rzymu wysłany zawoiowanemi

z

Prowincyami rządzi y władał. WWpty S: Konff: daycie baczenie co ma bydz wzięte aby Oyczyzna owoc pomyslności odnieść mogła. Zważcie czy pierwszym bydz może czy Rząd stanowić czy wieczysty Podatek czy prętką Kraiu obronę. Oh! wszechmocności spraw by ten dzień Narodzenia iednego z naylepszych Krolow był tym swietniyszy że stad się Epoka szczęśliwości y pomyslności Kraiu. Sprawto WP. aby w dniu tym odrodzić się Narod mogł ktory Ayce opomoc do ciebie Panie wznosi a pragnie pomsty na tych ktorzy Jego szczęśliwości nie chcą. WP. iesteś przeznaczon na uszczęśliwienie tego Narodu nad ktorym panuiesz, na zaufanie Narodu bo wszyscy przekonanemi iesteśmy że samey tylko Oyczyzny pomyslności żądasz. Ty WP. stanieś naszym Oycem, Laskawcą, y dobrodzieiem, my posłusznemi a wielbiącemi ciebie Synami." JX. Kossakowski Biskup Jnflantski chciał mowić ale Posłowie żądaiący Turnum niedali mu gadać. Krzewski Poseł Podolski „ Niewiem ktoby po takim słowie niebył skłonny chęcią Podatkow a do nich inaczey przyiść nie możem tylko Materyą ubocznie wśliznąć się. Turnum odewnaiąc o uformowanie Propozycyi do niego upraszam JW. Marszałka Seymowego." Krol wezwawszy Ministerium mowił „ Słyszanemi wymowionemi słowami Marszałka y Posłow godnych serce me skruszonym zostało. J rozniecone tą wdzięcznością do ktorey poczuwam się od bieraiąc oznaki życzliwych serc Obywatelskich ku mnie. Niemogę dogodniey odpowiedzieć iak wynurzaiąc myśl moią w Materyi WWPtw. S: Konff: zatrudniaiącey. Stosowniey opowiedzieć myśl moią niemogę iak przypominaiąc to com mawiał od początku Seymu. Wszak nikt mi tę nie zaprzeczy żem radził wszystko na bok odłożyć a wziąść się do Układu Podatkow y Woyska. Przeswiadczony iestem że wieczysty Podatek tak prętko złożonym niebędzie mogł bydz Protunkowy zastąpi y opoznioną porę zbioru Jego y dla tego uznaię potrzebę wynalezienia Funduszu ktoryby opatrzyć mogł potrzeby nasze przed doyściem wieczystego Podatku do Skarbu. Słyszę mi się tu dały ktory na żadne niepozwalaiące Materye y składki tylko na Podatek stały, iakotez y takie ktore żądaią Protunkowego Podatku, ale sposobem naylepszym zdawałoby mi się by obydwom Stronom dogodzić napisać tegem Curiatam że do żadnych innych nie przystąpiem Materyi tylko do podatkow wieczystych tym sposobem y troskliwości tamtych ktorzy na Protunkowy niepozwalaią dla tego by wieczysty niebył na zawsze odsunięty, y tym ktorzy Protunkowego żądaią dla tego by ten potrzeby wieczystego zastąpił nim tamten nadeydzie. Rozumiem że kto tak myślec będzie ten pokaże że potrzebie Woyska chce, y że kocha Oyczyznę tak iak Ja, tak mi Boże swiadku dopomoż." Marszałek Seymowy „ Niewiem ktoby teraz nie żądał Podatkow, chyba nie Polak nie wolny. Chcieć a nie dopełnić, iest taiędno co nie zrobić. Nie pragnęże zasilić swym maiątkiem Oyczyznę iesttoiedno co żądać niedoli nieszczęścia Kraiu, niebydz skruszonym nieszczęściem Narodu potrzeba bydz, zbyt twardego serca, y zdraycą Oyczyzny, po tak iasnych y dobitnych wytłumaczeniach znak nie nowy Krola, ale Oyca bacznego na szczęście swych dzieci. Ty WP. takeś do nas przemowił iak ow ktory chce szczęścia Narodu Tu WP. sprawiedliwie przyznać muszę zato że iest Amor Populi. Nie czułości bym tą przyznał gdybym niebył przekonany potrzebą szybkich ratunkow Kraiu. Po głosach zacnych Senatorow y Posłow. Do tych przystąpić nie można bez przeczytania Proiektow, do czego daię głos JW. Sekretarzowi Seymowemu." Przeczytał Proiekta JW. Lubelskiego, Mińskiego, od Laski czytany oraz Proiekta pozwolenia zaciągnienia Summ dla Korony y Litwy osobno na 15,000,000. By prętka zayść mogła zgoda rzekł Marszałek Seymowy „ Zapraszam WWP. Deputowanych do Konstytucyi iako też y tych ktorzy swe dodatki umieście chcą do Jzby Konferencyonalney." Gdy ci się udali Jzba w nieporządku była Ożarowski Hetman Woynicki wpuł godziny odezwał się upraszaiąc Marszałka W. Kor: o porządek Jzby dalszy oczynności iakiey żądał Marszałek W. Kor: powiedział że bez Marszałka Seymowego nic robić nie można. Po nieiakim Milczenia czasie Wolmer Poseł Grodzieński odezwał się „ Prawo zwyczay nie nie że wszystkie Seymy pod związkiem Konffederacyi będące zawsze były z Marszałkami Konfederacyi Litew: ten gdy iest zenim, należy do Prowincyi Litew: więc ia iako Poseł obstawam albo przy obraniu Marszałka albo przy zawieszaniu Seymu do czasu wyzdrowienia Jego. albo żeby Poseł miesce Jego zastąpił pierwszy podług Prawa R.[u] 1768." Załuski Poseł Trocki „ JW. Grodzieński

Porwoli sobie przypomnic ze Poseł Imieniem obywatelow od ktorych obrany mowic moze, ale zadną miarą chyba z zlecenia całey Prowincyi uzyc moze, ale zadną ~~miarą~~ gdy imienia. Co się zostrze materyi wszystkiey Marszałek gdy został obrany Seymowym stał się przewodcą Prowincyi wszystkich Posłow, y przez bez niego Seym niczynny. niech bez naszego Marszałka." Grabowski Poseł Wołkowyski „ Gdyby Alternata przypadła na Prowincyą Litew wtedy w przypadku Słabości Marszałka 1mo ci ordine zasiąść powinien." Kościałkowski Poseł Wilkomirski „ Zaden z nas odzywaiących się to mieysce nie osiądzie, a ten Ktory ma do niego Prawo dopominać się w milczeniu zostaie y o to samo za nieczyta niego proszę JW. Kollegow." Krol bez przywołania w ten sens mowił „ Kwestya ta za powrotem Marszałka Seymowego w Izbie Konferencyonalney około dobra Kraiu pracuiącego załatwiona zostanie. Po niejakim czasie przybywszy Marszałek Seymowy rzekł w ten sens „ Jako zeglarz nie traci nadziei w przybyciu do poządanego Portu. Jakoż y my nie tracim nadziei w doyściu do poządanego zakresu. Lubo przez roźdwoione umysły oddalamy iednak nie tracimy w postępowaniu do zamiaru naszego. A gdy zgody nie będzie zdamy się do uzywanego sposobu załatwienia materyi." Krol przywoławszy Marszałka Seymowego z Tronu mowił bez bytności Ministrow „ Com mowił to powtarzam ze nie upatruię dobra Kraiu bez dołozenia przy pozyczce lub czasowym podatku, Ze zarazem do wieczystych przystąpiem Podatkow, a gdyby ~~nawet~~ nater dodatek zgody nie było radziłbym taką ułozyć Propozycyą czyli Proiekt ma bydz z dodatkiem tym lub nie. O co WPana y Seymuiące S. przez miłość Kraiu obligui." Marszałek Seymowy powrociwszy na mieysce kazał czytać Proiekt pozyczenia pieniędzy. Nakwaski Poseł Łęczycki zządał dodatku. JW. Marszałek Seymowy zapytał się czy iest zgoda na ten dodatek, nie było zgody. Suchodolski Poseł Chełmski zządał taki Propozycyi czyli pozyczenie pieniędzy ma bydz przyięte lub nie. Potocki Sta: Szczyrzecki Poseł Bielski „ Niech nas Węzeł Konfederacyi złączył. Warowała sobie Prowincya Mało Polska ze nayprzod Aukcyą Woyska daley Rząd nad nim poźniey Etat, potym Rząd Cywilny, nakoniec Podatki. Toż samo Prorogacya Seymu potwierdziła Ktorey czytania zządane." Potocki Poseł Lubelski „ Zgadywam podobno myśl JW. Bielskiego Ktory wprzod chce widzieć egzystencyi Rady. I wprzod podobno chciałby zniesienia Rady podług opisow R^u 1775, 1776." Krol wezwawszy Rady Ministerium mowił „ Narod dla tego mnie nałey Nayzwyższey Straznicy osadził bym dostrzegał y dozierał pilnie wszystkiego. To co teraz Słyszę y było mi Kommunikowane w Proiekcie napisanym wyidzie w tym dodatku chęć Skassowania Rady z opisami R^u 1775, y 1776. Temi wyrazy byłoby oczywiście chcieć łamać dobrą Harmonią Traktatami zagruntowaną. Ja przekładam y pytam Stany Zgromadzone czyli Cnotliwa Polityka pozwala znosić Traktaty iednostronnie, ieżeli przezorności y ostrozna Polityka pozwala to czynić nie maiąc dostarczaiących sił na utrzymanie takiego Kroku. Te moie Reflexye gdy iuz z powinności Krolewskiey iuz z przeswiadczenia mego pochodzące oświadczone w Rażenia wszystkich przyzwoytego uczynić nie mogę. Ta uwaga łącząca się z okolicznościami teraz agituiącemi się Materyi Podatkow iakąz kolwiek sprawić mogą impressyą; aby do mey Rady przychylić się by materyą Rządu w odstawce zostawiwszy o Podatkach. To Radzę Ja iako Krol Narod Kochaiący y pragnący Jego uszczęśliwienia. W tey myśli prozby y me doradzenia uczyniłem JW. Wilkomirskiemu Ktory niemi zniewolany od Proiektu swego odstąpił. Ta prawdziwie Patryotyczna czynność powinna była rowny a spodziewany sprawić skutek w tych umysłach Ktorzy szczerze chcieli wszelkie Zawady do doyścia pryncypalnego obiektu, przeszkadzaiące odrzucić. Ja y ci Ktorzy rownego ze mną byli sposobu myslenia braliśmy się Serio do tego abyśmy wynaydywali sposoby do postanowienia Woyska Ktore iedynie upowaznić Narod Nasz moze, Kto tego zyczy powinien chcieć Woyska, szukać sposobow prowadzących do rzetelnego Jego wystawienia, zeby tylko na dziś iaki był przed nami, ale takiego Ktoryby był na zawsze trwały, y

Ktoryby nie expensował na dalsze Konsekwencye, ze zaciągnąwszy Woysko nie mielibyśmy na potym utrzymania Jego funduszu, a zatym mogłoby się rozeyść y stać się Kraiowi szkodliwym z tych racyi iestem przekonany ze trzeba swego Podatku z warunkiem przystąpienia do Materyi Podatkow wieczystych. Wrzucić Materyą Rządu iest to iedno co chcieć nią kilka miesięcy Czasu nadaremnie strawić y oddalać ten Nakoniec prawdziwy Patriotyzm. Jeżeli nieuważaiąc na wielkie okoliczności nie uzywszy sposobow łatwieyszych iakie bydz mogą wymagaiący chcielibyśmy tak ostre y prędkie przedsięwziąć kroki niebyłoby to postępować podług tych prawideł iakie bydz powinny hasłem Seymowania naszego y pogłoższy się ze skutkach ktoreby mogły z tąd wynikać to przełożywszy rozumiem że bez dokonaney rozwagi uczynić nic nie można za czym daię do tego czas Solwuię Sessyą na Poniedziałek na godzinę Dziesiątą z rana.—

SESSYA 53a Dnia 19o Stycznia 1789o

Zagaił Marszałek Seymowy w ten sens „N. y W. Rzplitey: y Konff: Wielkie czyny nasze bez pomocy Wszechmocności bydz nie mogą, otoż prosić o nią powinności. Tym bardziey gdy przystępuiem do Materyi ktorey skutku poprzednicy nasi nie widzieli. Oycze Boże! ktorys Nas kiedyż kolwiek swoią pieczą zasilał to tę silnieyszą nam day. Upraszam JW. Sekretarza Seymowego aby przeczytał Proiekt Podatku Protunkowego." Wtenczas gdy po przeczytaniu większey części zdaby była zgoda Jerzmanowski Poseł Łęczycki oparł się y żądał czytania Proiektu pożyczenia Summy 15000000, poparła to zdanie wielu Litewinów nieżądaiących Podatku Protunkowego Marszałek Seymowy dał Głos JW. Kochanowskiemu Posłowi Sendomirskiemu, Wolmer Poseł Grodzieński mowił z tąd się wspor wszczął Wolmera Wielkopolska, Kochanowskiego Małopolska wspierała. Kochanowski Poseł Sendomirski na prozbę Marszałka Seymowego odstąpił y wrzawa ta skonczyła się y Marszałek Konff. Litew: dał Głos JW. Wolmerowi Posłowi Grodzieńskiemu „Znam że Podatek Protunkowy Woysko Protunkowe zrobi. Ja mam Jnstrukcyą na wieczyste Podatki y Woysko, na czasowe nie pozwolę, ale stałych y trwałych żądam." Po nim JW. Kochanowski Poseł Sendomirski przymowił się „Prawo mnie uczy że tamowanym mi Głos bydz nie może. Choć to zgwałconym na moiey uyrządem osobie opuszczam to, bo znam że zgodę nadewszystko szanować powinienem, y ta odstąpienia radziła mi. Teraz gdy nie widzę powtornego zgwałcenia na moiey osobie Głos moy podnoszę, że ieśli pustkość w czynach naszych upatrywać chcemy to pożyczenie Pieniędzy będzie okolicznością ktora nayprędzey nam Summy zamieszcza potrafi. Dla tego radzę zgodzić się na pożyczenie Pieniędzy." Walewski Wda Sieradzki „Rada Nieustaiąca iest to gmachem owym co w Pastyszkow(?) na pięciu Filarach z ktorych ieden dla Propozycyi był Skarbowy. Drugi iuż od Swiętych nie z Woyskowy przez ustanowienie Kommissyi Woyskowey, Jnteressow Zagranicznych przez Deputacyą do nich Dwa tylko ieszcze się zostaią bez ktorych zguba Kraiu nie stanie się Policyi y bez ktorego przy swietnych dziełach pełnych chwały Kamieniow obeyść się można gdy nadto Marszałkowie W. Kor: bez niego czyny swe dobrze działali. Sprawiedliwości ktory dozor nad Jurysdykcyami maiąc mieć tłomaczy Praw y rownym lub większym od Prawodawcy samego stawać się. On mogł nay Kardynalnieysze prawo przetłomaczyć ktore większością Jntrygą utrzymać się mogło. Ten ieden ieśli nie poprzedni może bydz powodem do skasowania Rady. Otoż stan Rady, ktorą bez Kraiu zguby skasować łatwo można." JX. Sembek Biskup Płocki „Rada Nieustaiąca na zdrym gruncie Fundamencie swą całość Gwarancyi rozumie że przy niey skassowana bydz nie może. Coż iest ta Gwarancya? Jeśli nie umowa między dwoma Państwami o całość Granic. Swiadczy to nazwisko y Traktaty zawarte w Jnnych zagranicznych Państwach. Samo nazwisko Narod czyni go samowładnym. Tak iednego człowieka samego w sobie uważanie czyni pełnomocnym w czynach swych podległym tylko Prawom ktorym się podaie, Tak też y Narod pełnomocnym iest we wszystkich czynach tylko w tych okoli

okolicznościach

Ktoremi się Traktatami obowiązał podległym. Jak tamten w sobie uważany niepodobnym umowom podać się niemoże
tak też y Narod niepodobnym ugodom poddanym bydź niemoże. Takie są w Gwarancyi. Narody Gwarantuią się między
sobą przeciw nieprzyiacielowi Jm. Nie czynią oni Gwarancyi względem Rządu iakowego Kraiu, tylko względem całości
Granic. Samo Imie Narod czyni go wolnym samowładnym y niepodległym Innym. Gdy był podległym Innemu
niebyłby Narodem, tylko częstką albo sługą tamtego. Polska iako Narod nieznaiący (ż innych) nad sobą władz prócz swey. Polska
gdyby od kogo zależała niebyłaby wolnym Narodem y samowładnym. Nie tylko wolnym tchnące Duchem Narody
ale też y pod Jarzmem okrutnego bydące Despotyzmu iak y Turek y Pers są oni wszelako względem siebie wolni y
niepodlegli nikomu. Maią oni też same Prawa niepodległości z Natury co y inne Narody. Jmy w ich liczbę wcho-
dziem lecz nieszczęściem słabość nasza wiąże nas. Niewiem iakim było sposobem Gwarancya uwięła nam wzbra-
niać działać iakie poprawy lub odmiany w Rządzie Kraiowym." Zaleski Poseł Trocki, „Onieszczęsliwych skutkach
niezgody podłości y podległości. Miłość własna moia y Twoia iest tego przyczyną, ktorę się o moie y twoie zapo-
minamy o Naszym. Rzucono te nieszczęśliwe niezgody ziarno w kolebkę naszą. Rzucono nasiona nieufności między
Tronem y Narodem, Obywatel przeciw Obywatelowi, Stan przeciw Stanowi, obstaie ktoremy się obca przemoc oznacza.
Nam Granice za ktore przestąpić niewolno. Tak niegdyś Dumny Rzymianin zakreślił cyrkuł Krolowi Antyochowi, poty
rzekł nie wystąpisz za to koło, poki mi dogodney nie dasz odpowiedzi trzeba się Nam na iedno zgodzić y zatrzeć tey haniebney przemocy zakres ktory czynności nasze wstrzymuie przez ułatwienie Tudzieź taką Propozycyą Rada (nieustaiąca) ma bydź uchy-
lona ze wszystkiemi opisami No 1775 y 1776 affirmative niema bydź Negative." Tu Posłowie Krzyknęli żądaiąc te Propozycye
Marszałek Konff: litew: „Słabość zdrowia od dni kilku tym była niemocnieyszą że mnie oddaliła od obowiązkow słuzenia Oy-
czyznie. Ktora ośłodziła mnie tym że ozdrowiały bez Sukcessorata przybyłem pomimo żądań niektorych, Zostawuię to na
boku a wracam się do agituiącey się Materyi. Kwestya w: Nrpty z Konff: znaydzie się czy Rada Nieustaiąca ma bydź Jurysdy-
kcyą pomiędzy Seymami Rządząca Kraiem. Jaznam że należy aby ta Rada zginęła owe to złe nienawistne Kraiowi
Bożyszcze przeklinaiące go, przed ktorym Narod drży tylko. Potrzeba aby niebyło tey Rady ktora iest Matką nieszczę-
śliwości rownie iak rozbioru Kraiu. Rada iest to nayukochańsze Dziecko Gwarancyi, ktorą przemoc zrodziła y wycho-
wała, na zgubie zranioney wolności Oyczyzny. Gdy dorosła y grzeszyć się nauczyła sama ie spowiadała y rozgrzeszała,
trzeba koniecznie ią obalić. Swiat cały na nas patrzy czy na ten bałwan odważem się. Mowię za Radą nie iest dla Polaka
Gdy drzewo to przemocy ręką na Gruncie naszym zaszczepione było. Niechciała mu wolna Ziemia potrzebnego udzielać za-
silenia, trzeba ią było aż łzami naszemi skrapiać y uprawiać. Departament Jnteressow Zagranicznych iuż w Deputa-
cyą do Negocyacyi Cudzoziemskich przemieniony. Departament Woyskowy, w Kommissyą Woyskową przemieniony.
Departament Skarbowy nieczynny przez pracowitość Kommissyi Skarbowey. Departament Policyi przy znamienitych Pra-
cach Kanclerzow y Marszałkow mniey czynnym był y iest. Departament Sprawiedliwości owe to narzędzie nieszczęść Kra-
iowych, ktory to Departament wyższy nad sam Seym tłomacząc Prawa rezolwował większością to co Seym Posłami z wo-
li Obywateli wysłanemi iednomyślnością decyduie. Bez niego Polska stoiąc, blyskotu świetności nie utraciła swey. Teraz bez
Jego niebytności nie zginie. Tak gdy iedne żądunkow Rady są zastąpione, drugie bez swey niebytności zgubę Kray nie przy-
wiodą śmiele Jey skassowania mogą. WP. ieśli iaka niedola na Kray spadnie zniesienia Rady, ufay Narodowi
Twemu zastąpi Ciebie piersiami swemi, a wał z trupow naszych usłany będzie nie przebitym dla ciebie zastępem,
ieśliby nas zgubić się przyszło lepiey WP. zginąć niżli długo konać, Taboretą y niewolą wieczną bydź zhańbionymi."

Suchorzewski Poseł Kaliski „Dzięki tobie WK. oddaię za chwalebne offiary swey Oyczyznie dany wspomnienie. Odgłos zwycięstw Rossyi nie trwoży nas. Zdolnemi iesteśmy na zrzucenie Jarzma y odparcia mocy Jch. Bylebyśmy oswobodzonemi zostali z zdrayców Oyczyzny ktorzy ią wytępić chcieli. Nadzieia nasza nie zmaleie ieśli tez z niewolnictwa ich wyiścia. Jak Nie Brabantczycy w dzisieyszym dniu z niewoli Hiszpańskiey wydobyli się, tak y my śmiało z Jarzma Moskwy wyswobodzić się możemy. Jak Polak iak Kochaiący tego Krola, ktorego ia y przodkowie moi obrali tak radzę tobie WK. abyś umarł na tronie wolnych a kochaiących poddanych przez ciebie z niewoli oswobodzonych zwycięzcą. Okaż że nie ostatnie przed sto laty było zwycięstwo y waleczność Polaka, a y trzyj że ta krew ktora tamtych zagrzewała za ciebie WK. zarżnie nawet obywateli. Umierać zwycięzcą WK. iest więcey iak Krolem." Żądali Propozycyi od Tudaum W. Trockiego tez Marszałek Seymowy powiedział że pierwszą iest JP. Nieskiego. JP. Nieski odstąpił od Propozycyi swey. Sekretarz Seymowy przeczytał Propozycyą od Tudaum JP. Trockiego niektorzy z Wielko Polski, Mało Polski, y Litw: Posłowie sprzeciwiali się. Potocki Poseł Lubelski „Takim sposobem iak nas Kaydanami prawi wiązali przyiaciele lecz rzeczywiście a głownie nieprzyiaciele:/ obarczali tak my ie zrzucać powinniśmy. Gdy teraz nas piórem pod swoim Jarzmem związali, my tez rownie piórem z niego wydobywamy się. Tę naszą niewolą ze wszystkim zatrzymy. Jeśli na nas obrażony Nieprzyiaciel broni użyie, za to żeśmy dłużey w Jego więzach ięczeć nie chcieli. Dobądźmy y my oręża na odparcie niesprawiedliwości y napaści mamy ią rowną, lecz duszę większą, bo wolny iest zapał w powszechnym Narodzie iest Geniusz. Taki w Polaku Geniusz zagraniczney mocy ulegać nie umie y nie chce. Jeśliby przyszło tego żeby nas pochłonęli mieli liczniejsi a nie waleczniejsi nieprzyiaciele Nasi iak mowi pewien Autor traktujący o Rządzie naszym, zrobmy to aby nas tak łatwo nie strawiono. Wiem że z maiątku y mowię inaczey posiadałbym w Kraiu naywyższe dostoieństwa. Mam do nich Prawo iako Polak Szlachcic, mam do nich Prawo bo ic przodkowie moi wylewem krwi dostąpili bo oni do nich habiles stali się za obronę Kraiu oni posiadali y zdolnym mnie do nich uczynili. Ale wolę raczey w wolności w nayniższym zostawać stopniu, aniżeli w honorach bydź cudzey woli y myśli nieszczęsnym niewolnikiem." Korzeniowski Poseł Gnieźnieński „Wspomnienie samo Seymu 1775 ohydne iest Polakowi ustawy na nim wszelkie cechę niesłuszności y obcey przemocy tą naznaczone. Rownie albo y więcey dobru y pomyślności Kraiu szkodliwe. Żeby dłużey niebyły, proszę odłożenia tego wyrazu y wszystkie Ustawy Rku 1775 Seymu. Nareszcie na insynuacyi niektorych Osob odstąpił, lecz Posłowie Prowinc Prowincyi Wielkopolskiey y części Małopolskiey y Litw:" Marszałek Seymowy „Pozwolcie racie Kolledzy zapytać iak ten dodatek z tamtą Propozycyą pogodzić podług Prawa Rku 1768." Drewnowski Poseł Łomżyński nie umiejąc się z tego wytłumaczyć śmiech w sobie sprawił. Czytał Propozycyą W. Trockiego, JP. Referendarza Kor: y Sekretarz Seymowy tu się tey Propozycyi sprzeciwiali. Marszałek Seymowy prosił o zlitowanie się nad sobą, Kollegą, y Sekretarzem. Szydłowski Ktan Żarnowski radził w tey mierze JP. Stackelberga Posła Moskiewskiego Reprezentanta Gwarantki naszey zapytać się, aby to niebyło do nieprzyiaznych Krokow powodem. Nacn cała Izba się oburzyła. Wśrod tey wrzawy JKMć przywodził Ministerium „Celem y hasłem czynności moich iest szczęśliwość y niepodległość Narodu, pragnieniem iedynym moim Rząd nayleprzy y wolność Kraiu. Miło mi iest Panować nad Narodem ktory sam sobie Kraiu wynaydzie pożytki y pomyślności swe. Zła to iest dla mnie Słodyczą widzieć Kray Pragnący tego co za naywiększy ... Rząd w Monarchii iest osądzonym Podatki. Żąda on ich to iest hasłem Całego Narodu. Ale rozumieją niektorzy że nieszczęśliwości Kraiu znaydą winnych rzeczach, ale ia cieszę się widzieć Narod zupełnie szczęśliwym niepodległym y wolnym zadam Podatkow. Omiiam tę Krzywdę ktorą odebrał JP. Wolmer Poseł Grodzieński Już na Osobie swey, iuż na Charakterze swoim.

gdy o Propozycyą Jego nic nie powiedziawszy JW. Trockiego wzięli. Propozycya zas Jego była czy wzięsci Materyą Podatkow czy inne." Xże Sapieha Marszałek Konff: Litew„ Póki Laska w mych Rękach będzie póty nikomu z Prowincyi Litewskiey nie dam krzywdy uczynic y ta zwłaszcy Jego następuiąca przyczyny podaię Propozycyą y ią daley nie utrzymywac. Nadto Propozycya Jego zbyt oddalona od Materyi toczącey się była." Małachowski Poseł Sendomirski„ Materya Podatkow nigdy oddaloną niebyła okolicznością od toczącey się, y Propozycya była dobra dla żądaiących y upatruiących dobra Kraiu w Podatkach." Suchodolski Poseł Smolenski„ Propozycyi się sprzeciwiam dlatego że ta odległą iest od Proiektu z Deliberacyi wychodzącego, y od zamiaru Aktu naszego Konfederackiego daleka." Potocki Poseł Lubelski„ Wiem pewnie że kassacyą Rady Mgr. Sejmu y zmiech tuiąć słyszę dał / zapomniał że w mojim proiekcie wyrazne skassowanie iest Rady." Dał głos szosty raz Marszałek Seymowy Sekretarzowi który gdy przeczytał Propozycyą JW. Zaleskiego Posła Trockiego po którym Marszałek W. Kor: dał Głos JX: Referendarzowi Kor: do czytania tejże Propozycyi potym Xciu Prymasowi który oświadczył„ Niechcę bydź gwałcicielem Traktatow, ani tamowac w dalszym czasie podatkow które by były mogły bydź podług wy~~mówień~~ mierzeń niektorych osob oświadczaiących się nie pozwolic na Podatki gdy była Rada. Ale niechcę bydź ani tym sposobem szkodzącym Kraiowi ani owym zawieszam me zdanie bym Kray w niczym nie szkodził. To tylko dodaię że przyidzie ten czas w ktorym żałowac będę żem nie oświadczył me zdanie tak iakimi rzeczywistość ich rozkazała, ale tak iak okolicznosci dobra Kraiu tego wymagały." Niektorzy z Senatu zawieszali, iedni za Radą drudzy przeciwnicy dali swe zdania. A gdy przyszło do Jezierskiego Xiana Łukowskiego tak otworzył swe zdanie„ Gdy mnie Wszechmocna Ręka stworzyła dała mi głowę w niey przekonanie y zdanie umieściła. Gdym zasiadł w Senacie głowę mieć iałem moię, ani w szkole bydź, abym zdania nie miał, niechcę go ani pożyczyc, ani zawiesic tych zas ktorzy to robili od Scholom oddzyłam, a zdanie me podług przekonania y dobra Narodu zdaię Affirmative." Z porządku gdy przypadła na Branickiego Hetmana W. Kor: tak swe wynurzył zdanie„ Jeżeli mi się godzi przypomnieć dawne czasy gdym wysługi czyniące W. K. Mci rozumiałem żem je czynił Kraiowi. W owych to czasach gdzie y po co wysłany byłem wiadomo iest bez przypomnienia, lecz powróciwszy w czasie gdy Rada Nieustaiąca w Rku 1775 kleiła się. Byłem iuż na mocy Prawa iuż też przez W. K. Mci wysłany do Petersburga bym przekładał Imperatorowey Jmci tey Wielkomyślney Monarchini y Wspaniałey Pani zgodność Rady z Prawami Rządu Polskiego. Ta pełna łaskawości Monarchini skłoniła się do moich prozb y żądań przezemnie zaniesionych y dała rozkaz tenczas będącemu Posłowi Moskiewskiemu JW. Stackelbergowi y przez Ręce W. K. Mci przysłała aby nie zważaiąc na wyżey danym kaz Rady nie popierał. Ta dlaczego y przez kogo ustanła tłomaczyc się nie będę, zdaię Votum Affirmative." Potocki Marszałek Nadworny Litew: Xże Czartoryski Lubelski, Suchodolski Chełmski, Zboinski Dobrzynski, Sołtan Słonimski, Zielinski Nurski, Czacki Czerniechowski Posłowie w Głosach swych dowiedli że Traktat Gwarancyjny w iednym zabespiecza wolność y Rząd, w drugim odmienia. Juz dla tey nie iedności Traktatu iuż dlatego że Traktaty nie wiążą Rządu wewnętrznego żadney mocy niemaią a bez złamania prawa mozna dać zdanie swe Affirmative. Zielinski Zakroczymski Poseł„ Niechże by chada dłużey się mozryta konaiąc bez lekarza daię me zdanie bez zabrania Głosu Affirmative." Kublicki Poseł Inflantski„ Przeglądaiąc y przetrząsaiąc czynności Rady tą iednak naylepszą znalazłem iż bogate piękne dla Posłow Moskiewskich buduie Pałace y mebluie. A my nie potrzebuiemy Tabicerow tylko dobro Kraiu radzących przeto daię me Votum Affirmative." W Senacie za Radą było 4. Zawieszonych 31. przeciw Radzie 81. w Izbie Rycerskim affirmative 7. zawieszonych 31 Negative 4. a tak wszystkich Affirmative było 120 Negative 11. Zawieszonych 62. Po przeczytaniu y podpisaniu Kwyjek przez Deputowanych do Konstytucyi Krol Solwował Sessyą na Srodę na Godzinę Dziesiątą Z rana—

SESSYA 54ta Dnia 21go Stycznia 1780go

Marszałek Seymowy oswiadczył iż odeszłszy tey zawadę w Podatkach Radzę przystąpmy do Podatków. Namienił że obo-
wiązku Urzędu musi kazać czytać Notę Nuncyusza y Breve Papieża. Marszałek W. Kor: toż samo oswiadczył do senatu y Króla.
Czytał JMX. Referendarz Kor: dostanu Rycielskiego Sekretarz Seymowy. Potym Ledóchowski Poseł Wizki mowił„ WW. y WWpty
S: Konff: w przymowieniu się moim dnia 15 obiecałem podać Proiekt, to uskuteczniaiąc oddaię go do Laski y Upraszam JWPana
Marszałka Seymowego o Czytanie Jego." Marszałek Seymowy„ Łaskawość Oyca Swiętego w przemowieniu się zniewolić nas po-
winna do odpowiedzi rowney na ktorą ieśli iest zgoda Stanow była." Kraszewski Poseł Podolski„ Znam drogość Czasu, i iak wiele sza-
cownym bydź powinien, dobro Kraiu y chwile dobra Narodu okazuią. Nie winney więc Materyi mowić będę, tylko w tey ktora
za Cel iedyny dobro Oyczyzny ma. Nie iest zaś to dobro Narodu, Podatki owa to dobrowolna offiara z maiątku dla pomyślności
tey Matki ktorey Synami iesteśmy od tey maiąc wszystko, y to wedział dać powinniśmy. Co chętnie w sercach wszystkich
Obywateli widziemy gotowość y Rządze dania z tego co słuszność powinność nakazuie dawać dla swego Kraiu. Prawa na-
wet Narodu ogólne wkładaią na nas obowiązki abyśmy składki czynili dla tey Zwierzchności Nayiwyższey ktorey żyiące wspo-
łeczności poddaliśmy się, Jnną Prawa Natury na ktorą chętnie zezwoliliśmy skoro wyrzekliśmy ze łatwiey y wygodniey dla
Dwszych wygod y potrzeb będzie y zebespieczeństwo lepsze znaydziem. Tak Zwierzchność Nayiwyższa tego wszystkiego dokonać
nie może, bez składki potrzebney tey granica opisana bydź nie może, ale zawsze te stosowne są do tych wspomnianych wyżey przy
poddaniu się potrzeb zabespieczenia y wygod pochadzących z rozrządzenia nayiwyższey Zwierzchności. Tak więc gdy to Prawo Na-
rodow owe to prawidło ogulne wszystkich na swiecie Państw nie uwalnia nas od Podatkow. Gdy wolność y bezpieczeństwo wo-
łaią do nas o Pomoc. Gdy te mogiły owe Poznaki waleczności Przodkow naszych ktore zwłoki swietne przykrywaią obroń-
cow Oyczyzny y wolności wołaią do nas o pomstę, Gdy rownie na koniec tytuły Szlachectwa y Jnne ktore nas zaszczyca-
ią przypominać y zagrzewać powinny do miłości Oyczyzny. Dowod Jey nayilepszy uczyniem, gdy na potrzeby Składkę
złożym. Ta pomnieyszą bydź może poźniey. lecz Fosszusty teraz większe będą musiały bydź. Na to nayilepszemi będą
Pożyczka pieniędzy y Podatek Protunkowy. Każde Zgromadzenie, Każda Zwierzchność nam samowładna ma swe pra-
widła. Wszechmocność sama ma przepisy sobie samemu nadane, dobroć, Łaskawość, y sprawiedliwość: Jnny nawet Je-
mamy bez dochowywania ktorych w nieporządku y nieczynności będziem. Że zaś są w Ustawach Roku 1768. ktore za pra-
widło nam służą te mowią nakazuią nam aby Proiekta z Deliberacyi tak porządkiem do decyzyi szły iak ad Delibe-
randum brane są. Gdy Prawo porządku obrad naszych, dobro Kraiu, nakazuią nam brać do decyzyi Proiekta pożyczki pie-
niędzy, y podatku Protunkowego, więc onie z miejsca mego proszę." Rożnowski Poseł Gnieznieński„ Nie końcem sprzeciwi-
ania się Decyzyi Proiektowi zbawiennym żądam czytania mego Proiektu ale go do Deliberacyi y poźnieyszey Decyzyi zo-
stawuię." Brzostowski Poseł Trocki„ Prowincya Litew: ktorey ia członkiem iestem nie życzy sobie Podymnego. Zleci-
ła mi podać proiekt na Sessyi Prowincyonalney ułożony o ktorego czytanie z miejsca mego proszę." Tuż rowno-
głosy Posłow Litew: słyszeć się dały żądaiące Jego czytania. Marszałek Seymowy zlecił czytanie Sekretarzowi Seymowe-
mu Podatku Protunkowego, Pożyczenia Pieniędzy, y JP. Trockiego czyli Prowincyi Litew: Proiektow. Kwilecki Po-
seł Poznański. W rozległey swey mowie potrzebę Podatkow Protunkowych y Pożyczki dowiodł. Okazał nadto użytek dla Kraiu,
gdy będzie dodatek ten że zaraz do wieczystych przystąpiem podatkow na co swoy podał dodatek. Moszczyński Poseł Po-
znański„ Dwa Proiekta idą do decyzyi WWpty S: Konff: Pożyczki y Protunkowego Podatku. Obydwa dążą do iednego celu powię-
kszenia sił Kraiowych. Jak ten, tak y drugi, złożą znaczne Summy, te przeznaczone złożą znaczne Summy na powiększenie.

żołnierza którego utrzymywanie będzie wieczystym Podatkiem, przystąpienie do niego poźnie zostawi Woysko liczne bez fundu=
szu który tym samym Redukcyi podpada. Co do mnie iak Polak, iak Kochaiący Kray, iak Poseł zdaiący Relacyą z swych czyn=
ności wspołbraciom niemogę inaczey mowić iak radzić prętkie udecydowanie tych Proiektow, a prętszą Decyzyą Wieczystych Po=
datkow byśmy od nich oddaleniętemi nie zostali radzę dołożyć zaraz wzięcia Podatkow wieczystych." Marszałek Seymowy doniosł
o dołożeniu dodatku JP. Poznanskiego. Lasocki Poseł Sochaczewski opowiedziawszy że są dwa Proiekta zdał zapytanie czy na który iest
zgoda. Potocki Poseł Lubelski„ na obydwa" Walewski Woda Sieradzki„ Dodatek JP. Poznanskiego nie tylko sądzę potrzebnym aby zaraz
do wieczystych przystąpić ale oraz pewnę widzę warunek żeby Materye Woyskowe obok umieszczone bydź mogły. Boię się oba=
wiam aby pod tym zarzutem Materye Podatkowe Woyskowych brać nie można było, ktorey na dawney szali potrzeb Kraiowych
ważone bydź powinny!" Xże Marszałek Konff: litew:„ Trwoga nieustanna nas trapiła czy do pomnożenia sił Kraiowych, czy do
układu Rządu przystępować będziem, czy nakoniec ustanowienie podatkow nastąpi. Jesteśmy iuż nawstępie ich, po uprzątnie=
niu tey zawady obrad naszych. Rozumiem że WKMc bydź powinieneś pełen radości gdy widzisz iedność, spokoyność, po ubiciu tego
smoka y hydry okrutney zawichrzaiącey obrady nasze, wszyscy garniem pod Tron Twoy by światłem Jego obiaśnieni tym
goręcey do Dobra Powszechnego udawaliśmy się. Warunek arcy sprawiedliwy na poprzedniczey Sessyi podany przez JW. Pana Woy=
nickiego a nadzisieyszey poparty y odnowiony przez JW. Poznanskich Kollegow y wspolnikow Prac moich iako Deputowa=
nych do Konstytucyi. Rownie iak iest pełne Słuszności Ostrzeżenie JW. Wdy Sieradzkiego. Wnioski tych dwoch a godnych
Senatorow są Patryotyczne y Korrespondujące ich sposobowi myślenia. Należy uczynić sobie ostrzeżenie aby biorąc ubo=
czne Materye od istotnych nie oddalać się. Dodatek zaś Rządu Kraiowego oddalonym bydź powinien." Potocki Poseł Lu=
belski„ Już przecie Rada zniesiona owa to tama do dobra Kraiu ta niewzruszoną swą straszliwością od niewoli nas odczyn=
ności pomyślności Narodowi przynieść mogących. Stawamy teraz w tym stopniu zamysłow naszych iaki był przed czterma
miesiącami w tey tu Izbie to iest w Materyi Podatkow y Woyska. Zgłuchotał Naród że Radę by niemiał drogi zagrodzoney do
szczęścia swego. Należy nam teraz sobie zaradzać by znowu Materya iaka na przeprawie nie stanęła, ktoraby tamę
czynnościom naszym sprawiła. Zaradzimy sobie solennie że do Podatkow Wieczystych a potym do Woyskowych przystąpi=
liśmy. Materye zaś Interessow Zagranicznych iako zwłoki nie cierpią w ciągu tych Prac naszych brane bydź mogły.
Liczniejsze teraz może nastąpią Zagraniczne do nas odezwy te zwłoki nie cierpią by ułatwiane w ciągu tych Materyi były
z miejsca mego proszę. Co do Proiektu rożnicę w nich dobroci nie znayduię. Bo widzę w nich że są Fonduszem do zbioru
Woyska. WP. gdy do wieczystych przystąpiem Podatkow zdaiemi się znaydziemy w nich fundusz trwały opatrywania
Woyska. Co do mnie zdaiemi się rachować Podatki od Nowego Roku nie zaś od czasu y ustanowienia ich." Szydłow=
ski Pan Zarnowski„ WP. y WKsty: Konfedero: Dzięki Bogu oddaię że na tym Krześle na ktorym mnie Łaskawa W.
K.Mci Ręka umieściła, doczekałem się tego co moc, potęgę i dobro Kraiu przynieść może. Miłomi iest zem prze=
cie doczekał się Podatkow, ktore iuż przed kilku miesiącami oglądać spodziewałem się. Już dochodziemy do tego
co obiektem y Celem Seymowania naszego iest y było. Aukcya Woyska y Podatki: Dwa są Proiekta do Decyzyi, Po=
życzka Pieniędzy y Podatek Protunkowy iak ten tak y owy znayduie rownie pomocny Kraiowi, co do mnie zgadzam
się na ten ktory decyzyą swą otrzyma. Wniesienia zacnych Kollegow moich Senatorow JW. Wdy Sieradzkiego y Pana
Woynickiego godne uwielbienia bo Podatki Wieczyste Aukcyą Woyska w sobie zawieraią, Materye ktore Celem
obrad naszych były, ktore nas zachęciły do tego związania się Konfederackiego. Nic mowię nie przeciw dobroci tych
Proiektow ale ułożony u JP. Marszałka Seymowego tę w sobie dobroć zamyka że zaraz załatwia Kwestyę o Werbun=
kach—

ktora niciatki czas unas zabawi." Marszałek Seymowy „Warunki tak przez Prześwietny Senat iako y Stanu Rycerskiego na osobnym umieściłem Proiekcie." Potocki Poseł Podlaski „Pomiędzy Środkami zabespieczaiącemi obrady nasze nayprzyzwoitszym zdaiemi się podany przez JW. Pana Woyniekiego. Ale ustawą tosobie warować zdawałoby mi się ubliżać Powadze Seymuiących Stany Stanom. Przeto naylepszy byłoby środek odebrać zaręczenie od JW. Marszałka Seymowego obrania Materyi, tych bez związania sobie Rąk Prawem." Zielinski Poseł Nurski „Związać sobie Ręce iest to czysta Konkluzya że czy trzeba czynić należy dać Podatki lepiey z innych czerpać źrodeł a potym do tego udać się to dostąpiem powysłuchaniu Relacyi Kommissyi Skarbu Obojga Narodow." Xże Czartoryski Poseł Lubelski „Chlubno iest dla mnie y momentem radosnym łączyć się z zdaniem JW. Nurskiego mężem znamienitymi dawaiącym dowody przywiązania do Narodu. Słodko mi iest że trafiam w myśl tak godnego Obywatela. Bo tym sposobem przekonywam się że rownie dobrze myślę. Naypilnieyszemi zdaią mi się źrodła funduszu na żołnierza. Nie myślę upierać się przy moim zdaniu, żądam aby summaliter Dochody Kraiu od Kommissyi Skarbowey nam były podane. Te maiąc do Podatkow wieczystych dalej do Etatu Woyskowego przystąpiem. Weźmy Podatki Protunkowe przy nich zabespieczmy sobie do innych nieprzystępować Materyi tylko Podatkow wieczystych. Nie wątpię że każdy Obywatel chce dobra swoiey Oyczyzny, ale gwałtowny do tego Celu zbior myśli byłby sprzeciwił się ile złe Intencye przybrane w pozor Gorliwości zaszkodzić mogą." Marszałek Seymowy „Prawo Rṵ 1768 iakowe ktore działaniom naszym przepisuie prawidła żąda aby pierwey brane Proiekta decydowane były temi są Proiekt pożyczki y Podatku Protunkowego, y czytać Je będzie Sekretarz Seymowy." Suchorzewski Poseł Kaliski „Dwa żądania były Względem Warunku JW. Pana Woyniekiego Słowne zaręczenie od JW. Marszałka Seymowego, Ustawą Zabespieczenie brania Materyi. Pierwszy przyzwoitszym mi się zdaie że dogodny temu o ktorym Ja mam przeświadczenie o nieskazoney Cnocie y Charakterze JW. Marszałka Seymowego. Dosyć będzie dla Nas zaufania gdy ten Mąż zaręczy że żadney nie wprowadzi Materyi w obrady ktoraby nie niosła za sobą szczęście Kraiu." Marszałek Seymowy „Za łaskawe osoby moiey wspomnienie winienem dzięki Kollegom oświadczyć. Oraz to przypomnieć że wykonywaczem Jch woli iestem." JP. Sekretarz Seymowy czytał Proiekta. Zgody na nich niebyło dla tego że warunki nie znaydowały się. Ale Marszałek Seymowy powiedział że na osobnym są Proiekcie te warunki y noto zgody niebyło bo chcieli aby przy Proiekcie Protunkowego Podatku znaydowały się. Zielinski Poseł Nurski „Niemasz tutay nieprzyiaciela by warunkami wiązać się." Xże Marszałek Konff: Litew: „Usta me niezdołaią wyrazić tego co chcę uskutkować chcę. JW. Marszałek Seymowy oddał pod Decyzyą Stanow Proiekt Pożyczki. Teraz słyszę mi się żądania umieszczenia Warunku JW. Kalana Woyniekiego. Lecz pamiętam że Apendices Prawami są zakazane. To przytomnieyszy JW. Marszałkowi Seymowemu oświadczyłem mu że lepiey byłoby gdyby Proiekt osobny był dla tychże Warunkow Proiektu. Uczyniłem to y w Konfederacyonalney Izbie ułożyłem go. Chociaż wielowładna Ręka nieznanego Prawa nad sobą skrępować się iednak potrzeba. Abyśmy tym spiesznicy do pożądanego doszli celu zlecam JP. Sekretarzowi czytanie Onego." Lasocki Poseł Sochaczewski „Proiekt Protunkowego Podatku pierwszym iest od Pożyczki pieniędzy. Ten bowiem Proiekt Podany przez JW. Lubelskiego a poprawionym przez JW. Nurskiego został. Nierozumiem żeby Pożyczka prędzey, iak na 15 Marca mogła bydź na ktory czas Protunkowy, będzie Podatek. Nie znam zakazow Prawa wtedy gdy nayświętsze Ustawy wzruszone bydź mogą. Wtedy gdy Traktaty łamane. Wtedy gdy Tron obdarty z Przywileiow. Wtedy mowię gdy są złamane owe Prawa ktore były owemi Filarami wolności y całości naszey ubespieczaiącemi. Wiem o tym dobrze że Prawo Rṵ 1768 iest prawidłem czynności naszych bo nie pierwszy raz w tey Izbie iestem nie mowię świadkiem ale Prawodawcą. Ale to mowię że my tak Samowładni iak wtedy były Stany S: one nie chciały appendicow a my ich żądamy. Prawa dla niższych iest obowiązkiem do chowania, dla rownych wmocy póty poki

Jnnego niema.

Myż sami Władzą iak tamte Prawo zakazało chcemy apendex ten." Wołowicz Poseł Ciechanowski „ Naspoczątku zgody nie-
ma. Na podatek Protunkowy iest, a gdy na niego niebędzie prosze o Turnum y taką podaie Propozycyą: ma bydź Podatek Protunko-
wy affirmative, ma bydź pożyczenie pieniędzy Negative." Suchodolski Poseł Chełmski „ Nie zawiedliśmy ani naszey, ani Naro-
du nadziei, woddaniu tobie JW. Marszałku Laski Seymowey. Bezpieczywszy wiedności Seymowi Deppat: Woysko-
wego. Ustanowiwszy Aukcyą Woyska Rządu nad nim, zrobiwszy Deputacyą do Interessow Zagrani cznych wysławszy Po-
słow byśmy w Cudzoziemskich Dworach coś znaczyli. Skasowawszy Radę Nieustaiącą owę to hidrę na wolności Rzpty, w-
prowadziłeś do Izby naszey Materyą Podatkową z powszechnym oklaskiem. Bo wie Naród cały że za przyięciem Jey od-
zyska swą niepodległość, wolność y całość zapewni. Lecz dodatki wszędzie tłumią zbawienne myśli y zamiary nasze. Sły-
szałem z Ust JW. WPana Dobrodzieia że porządek Seymowania nie każe tylko o iedney Materyi mowić y to przypominam.
Żądaią Koniecznie Warunku do wieczystych przystąpienia do takowych warunkow. Nie przeczę aby y ten Warunek
wcale nie był po udecydowaniu Proiektu, wtedy będzie można sprzeciwić temu Warunkowi ale teraz oppozycyi czy-
nie niepodobna aby nie annihilować Proiektu tak zbawiennego." Moszczynski Poseł Poznanski „ Sprzeczka zachodzi
nie o Proiekt ale o Warunek, chcę żeby dwa Proiekta szły wraz z warunkiem." Zielinski Poseł Nurski „ Proiekt Warun-
kow potrzebuie Deliberacyi o Pożyczki wyszedł z niey." Zabiełło Ulan Minski żądał Pożyczki y dla Litw: Marszałek
Seymowy „ Myślę, mogę nie iest oddzielać te dwa Skarby ktorych spolnictwo do dobra Kraiu iest. Dwoch Narodow iuż od 3ch
Łączących się wiekow, a dwa przeszło w związku zostaiące rowno do szczęścia y nieszczęścia, Rowno do Skarbu rowno do wszel-
kich przykładali się Prerogatyw. Czemuż zawsze będzie wspolnictwie w Skarbie oddzielać się maią. Lecz gdy ten oddział iest,
osobne są Proiekta y na każdy osobno, o zgodę zapytywać się będę." W tym mieyscu Skrzeszewski Poseł Lubelski odzywał
się chcąc podać Proiekt złączenia Kommissyow Skarbowych y powiedzieć przyczynę tego oddziału, ale niebył słuchany.
Marszałek Seymowy po przeczytaniu Proiektow dla Litw: y Korony zapytywał się o zgodę ale oppozycye słyszeć się
dały z oświadczeniem że te poty będą, poki zapewnienie nienastąpi od JW. Marszałka Seymowego, że te Warunki decydowane
będą. Mirzeiewski Poseł Podolski pytał się Marszałka Seymowego czy podpisane Kryski Kassuiące Radę. Marszałek
Seymowy „ Chcąc dogodzić WPana woli WPanu Podolski kommunikuię WPanu podpis tych Krysek iako Poseł nie ia-
ko Marszałek. Co z podpisu Explikować się nikomu niemam przyczyny." Marszałek Seymowy gdy się zapytał o zgodę na pro-
iekta ta stanęła ale na Warunki niebyło bo Pan Mirzeiewski Podolski żądał dodatku aby nie wchodziło in Volumen
Legum. Czytał Sekretarz Seymowy ten dodatek niebyło na nie zgody. Xże Marszałek Konff: Litew: „ Staraniem
naszym bydź powinno iednoczyć umysły by do pożądanego doyść zakresu. Doniego nie doydziem tylko Władzę zgada-
nie od każdego z osobna Warunki. Napisaliśmy Legum Curiatam y to do Konstytucyi nie weydzie. Tylko będzie prawi-
dłem wskładach naszych. Teraz iedni doczesnych drudzy wieczystych inni znowu rozmaite czynią wnioskienia.
Nie dosyć na tym żądaią wyszczegulnienia gatunku Podatku Protunkowego albo z Podymnego albo z innych źrzodeł.
Nadto pragną tu iescze inni Decyzyi względem sposobu Podatku wieczystego. Pragną to wszystko tu wyłożyć co nie po=
dobnym iest. Warunki te niesą tylko Ordynacyą. JW. Moszczynski Poseł Poznanski wniosł Legem Curiatam na Sey-
mie nieznaną. Bo to co trzykrotnym okrzykiem zgody stanęło albo większością udecydowano rozumiem Prawem.
Ustawa tak zapadła in Volumen Legum znaydować się powinna. Sądziłbym iż należałoby to dołożyć iż nie
chcemy aby ten Warunek in Volumen Legum znaydował się." Mirzeiewski Poseł Podolski „ Nie rozumiem by kiedy rado-
mieyszy

bydz mogł widok iak dnia dzisieyszego. Kiedy wszystko do skutku przywiedziecie iednością y wspolną miłością co W.
datkiem od nas dla zawady było. Nie może tylko radością napełniać to serce twe W. Oycowskie gdy widzisz Tron twoy pod=
wyższony do tey świetności y znaczenia w którym są inne Narody Europeyskie iż iest Niepodległym. Wszyscy dziś mamy
rowne zamiary, wszyscy dziś pragniemy ut sit bene Patriae. Z tąd widok nayszczęśliwszy wystawia się, radbym abyśmy so=
bie lepiey ufaiąc nie włożyli ten Warunek ale gdy się iuż tak podobało W. Posły: Konff: tobym przynaymniey chciał
mieć ten dodatek dołożony aby ten Warunek in Volumine Legum nie znaydował się. Uwielbiam zdanie JW. Posła
Woynickiego wzamiarze porządku przepisania zdawało by mi się naylepszą rzeczą zaczęcie od Laski. Ale gdy na
tym fundować się nie chcemy to naleźć pragnę mieć względzie ale nie Prawo dla Prawodawcow." Moszczyński Po=
seł Poznański " Wszyscy tu Słyszeli mowiono iakobym chciał wnosić legem Caduatam na Seymach nie znanie tą
myśl moią wytłumaczoną została bo ia ani Ordynacyi nie znam ani ią znać chcę dla Seymu, bo się boię by ta podobną do Trybu=
nalskiey nie stała się. Co mnie tym bardziey utwierdziło gruntuie, iest zdanie była Ustawa nie była Prawem wytłumacze=
nia, oraz chcę żeby to Prawo in Volumen Legum nie znaydowało się. To wszystko mnie przekonywa że pragnie mieć
Woysko Papierowe, a Podatki w perspektywie. Ladomnie tak mi się zdaie że poczciwy człowiek y dobrze myślący ani
swych zamysłow ukrywać, ani swe czynności kolorysować ani ich ukrywać ale prostą y wiadomą wszystkim
drogą iść powinien. Z tąd gdy działania nie stosowne do tego będą śmiele mowić będę dum decte vivo non cuto
verba malorum. Przy dobrych swych czynnościach y myślach żaden z Prawodawcow ani się oczernienia twarz z
tey ustawy obawiać będzie, ani od potomności pełnych Prawdy y sprawiedliwości wyrazow wyrzekaiących oba=
wiać nie będzie ten który nie przysposabiał zawadow do doyścia do podatkow. Winszować sobie będziem mogli gdy Woy=
skiem swą niepodległość ubespieczem, który bez podatku żadną miarą bydź nie może. Te gdy na powierzchownych
zasadzać będziem, stanie się oddalenie na pozor lecz nie wszczy. Rozumiem na pozor bo tą uchyleniem Rady, a wprowadze=
niem bez Rządu Senatus Consulti, od zamiszę nie zostanie. Przypomnieć tu nie chcę bez prawie Senatus Consul=
ti bo miysca nie ma o tym ale to tylko powiadam że chcę się nienawistnym sposobem od niepodległości uwolnić
wszystko czyniny pozaczynali nic nie dokonczyli, Radę skasowali; Rządu pomiędzy Seymowego nie ustanowili, Woy=
sko 100,000 uchwalili a od Podatkow oddala myśl różnemi wynayduwanemi sposobami. Boię się aby zaręcze=
nie JW. Marszałka Seymowego nie takie było iak na Proiekt JW. Wilkomirskiego. Nie wstydzi mnie Prawo R[o] 1768.
na Porządek Seymowania przepisane rowno mnie, nie będzie ustawa względem Podatkow wieczystych. Toodpowiedzia=
wszy odstępuię od tego aby Warunek wprzod decydowany był ale proszę aby wraz z Proiektami swą Decyzyą otrzymał.
To tylko powiadam że to nie wynie powadze Seymu Recessa porzynione na Seymach które są Prawem dla Seymow, Pro=
rogacye, Limity, y inne tym bardziey nie uwłoczy ta czynność choć takim krokiem sławę Narodowi czyniącą." Przy Mar=
szałek Konff: Litew: Mirzeiewski Podolski, Suchodolski Chełmski, Mięczyński y Kurdwanowski Czernichowscy Posłowie
żądali dodatku aby to nie do Akt Grodu ale do Akt Metryki Koronney. Moszczyński Poseł Poznański ieżeli o to idzie tyl=
ko to dołożonym bydź może wszak Seymuiące Stany gdy chciały w Sekretnie zrobić dawniey to tak dokładały iak=
tiesie świadczą Prawa. Marszałek Seymowy dogadzaiąc woli, iuż iest dołożone y W. Sekretarz Seymowy przeczytał,
y zgoda była. JW. Marszałek Seymowy upraszał aby Kommissarze Woyskowi nawiedność Konfederacyi przysięgli a tym
czasem do Konfederacyonalney Izby udali się, Deputowani do Konstytucyi y układali Proiekt dla Litw: Pożyczki 3,000,000.

Po wykonaney przysiędze Sekretarz Seymowy czytał Proiekt tey Pożyczki pieniędzy, na który liczne Oppozycye słyszeć się dały. JW. Marszałek Konff. Litew: żalił się, iuż na mały wpływ pieniędzy do Litw: iuż na małą powolność Prowincyów Kor: Poczym Marszałek Seymowy zagaił czytanie Proiektu. Pożyczki pieniędzy dla Prowincyi Litew: przeczytał Sekretarz Seymowy y trzykrotna zaszła zgoda na ten Proiekt. Po czym JW. Kanclerz W. Kor: przymówił się w ten sens. „NN. y NNPty S: Konff: Miłoni iest mówić w tey tu Kuźnicy Praw przed temi którzy istotność tey Magistraturze dali, którey Ja będę z Urzędu Prezesem a z Jey zlecenia opowiadaczem Dziełau. Słodko tey Magistraturze zdawać z czynności swoych Relacyę przed swemi twórzycielami ausilowaniem Jey iest dogadzać woli Prawodawców w exekutkowaniu Praw y rozkazów. Te zlecenia bym ia dopełnił chcę być nie odstępnym dochowycielem Praw ~~rozkazów~~ upraszam JW. Marszałka W. Kor: aby ten pomnięc na świeżo ukutą Ustawę żądał po JPP. Arbitrach Usunięcia się na Ustęp, a potym dozwolił mi zdać czynności z Prac Deputacyi do Interessów Zagranicznych." A gdy się JPP. Arbitrowie usunęli na Ustęp w ten sens JW. Kanclerz W. Kor: Małachowski Kontynuował Głos „ Deputacya zatrudniała się tak układami wewnętrznemi iuż do Kancellaryi uregulowania stosownemi, iuż innemi a potrzebnemi w pomnieysze czasy: iakotez Instrukcyami z których Angielską JW. Marszałek Seymowy przeczytać każe. Instrukcya ta iest do Narodu którego związki dawne nasz inni Koiarzyły. Akta nasze Narodowe są napełnione z przymierzeniami naszemi co do handlu z tym Kraiem. Któryma Króla na czele swoim Panniącego ze Sławą dla siebie że choć Królnie nad Narodem równey z nami wolności używa, iednakże Potęgę Jego wznosi a wolności poddanym nie uymnie. Ten właśnie Naród chce z nami w przymierzo wnić handlowe stosowną do tego podaiemy Instrukcyą, S: NNPty z Konff: Mąż tam wysłany JP. Bukaty Poseł nadzwyczayny NNPty: pełną nadziei Kraiowi czyni. Minister ten wiem pewnie że dowodem tak okaże że kochaiąc Oyczyznę Jey y sobie uczynić można sławę. Gdy dopełni te zlecenia które iak sobie pochlebia Deputacya że są dobre y odbiorą od S: NNPty z Konff: potwierdzenie. Odczytanie z Miejsca proszę."

SESSYA 55ta Dnia 26go Styczniа 1789go

Marszałek Seymowy zagaił w ten sens„ NN: y NNPty S: z Konff: Jeśli iest obowiązkiem Obywatela pod Rządem iednego Jednowładcy zostaiącego dawać Część swego Maiątku dla ocalenia swego bezpieczeństwa tak wewnętrznego iako y zewnętrznego: tym bardziey zostaiącego w wolności iest większa powinność dać w offiarę część swego Maiątku dla ubezpieczenia wewnętrznego była wolność nie tytularna była a ta rzeczywistość maiąc z czego czuwała nad bezpieczeństwem Narodu wewnętrz~~nym~~nego y nad ocaleniem wolności. Także na ocalenie bezpieczeństwa zewnętrznego, bo stawszy się Łupem czyim pewnie iuż Słodyczy wolności używać nie będziem. Pomnijmy na to czyiego Narodu Stanie czemy się Łupem. Bo gdybyśmy Stali się Offiarą Wolnego Narodu, ieszczebyśmy mogli mieć nadzieię, lecz y tę tracimy, bo wolne nawet Narody pod iarzmo Poddaństwa poddaią, zagarnięte y podbite kraie, iedni my tylko do naszey wolności przypuszczaliśmy ale prędzey iakiego Jednowładzcy będziem poddanemi. Bądź całości y bezpieczeństwa wolności, tak wewnętrzney iako y zewnętrzney powinniśmy, bo iedno iest czy pod swoią czy cudzą ięczyć niewolą; To mówię nas zachęcić powinno do Podatków, iuż zgrzeszyliśmy nieodstępność od Podatków, więc w Materyi tey oczekuię proiektów całość naszą gruntuiącey." W. Mikorski Poseł Kaliski mówił rozszerzaiąc się z uwagami nad tym że równego Podatku opłacać nie mogą wszystkie Prowincye Województwa

Ziemie y Powiaty. Dowodził wystawiaiąc tanność y obfitość Produktow y Urodzaiow Ruskich oraz wykładaiąc ubogość y ob-
kład zbyteczny Podatkami Prowincyi Wielko Polski y końcem większych na Ruś Podatkow a mnieyszych na Wielko-
polskę, podał Proiekt do Laski JW. Czacki Poseł Czerniechowski mowiąc „Mieli przyiść dood powiedzi nato że liczne tam
Konsystujące Woysko większą czyni Konsumcyą. Totylko powiadam że wolałbym bydź ratuiącym niżli ratowa-
nym. Bo taka iest rożnica Prowincyi Wielkopolski od Ruskiey. Tam ci w spokoyności inszym poidki da-
ią, my napaści okrutnych bisurmanow y nielitościwych Tatarow znosić muśiem: my podnieść sło-
liwych dziadow albo ludzi pełnych okrucieństwa y nienawiści wnaszych poddanych zarzadem życia y
Maiątka przymuszeni iesteśmy cierpieć: my nakoniec posiadacze step znosić muśiem cięzar żołnier-
stwa, a pokup mały mamy. Nadto wiadome są przykrości działane od żołnierzy wszystkim przeto ci nie
rozkosz ale cięzar sprawuią. Grosz ten wszytkowy obywatel łzami obliwa. Przeciwnie Prowincya Wielkopol-
ska wolna iest od napaściow buntow Chłopskich y uciskow żołnierskich, nie wielość Jey Gruntow sprawuią
liczni Rolnicy, Ktorzy kawałka Roli bez użytku nie zostawuią. Ludność tam Łatwieysza bo ani Ją nie przy-
iaciel, ani pobudzony a okrutny Chłop nie zmnieysza, spokoyność tam panuiąca doskonałe Rolnictwo
handel y przemysł rzeczy bogactwo Kraiu czyniące. Bo ieżeli bogactwo rozległości Kraiu brać będziemy to
nie ochybnie osądziem Moskwę za nay bogatszy kray bo rozległość Jey iest większa iak cała Europa a obfitość
Jey dochodzi do innych Kraiow, a wszelako Ją za bogatą nie biorą. Nie wielość Gruntu, ale handel, ludność, Rękodzieła, y
doskonałe Rolnictwo Kray czyni bogatym, a to wszystko posiada Prowincya Wielko Polska. Pozwoli sobie JW. Koli-
cki powiedzieć z Gruntow naszych choć zarowno żyznych nieludność nasza nie dozwala nam z nich tych korzyści od-
bierać, ktore mieć można przy licznych a pracowitych Rolnikach. Mnogość wprawiaczow Roli sprawia to że zamiast
step pustych widziem rozległe obszary bujnym napełnione zbożem ktory po czteroletniey uprawie, Rok zaledwie
bez pożytku zostawionym na odpoczynek iest. Tam mowię ludność wielką Konsumcyą sprawia ktora przemysł
wznieca a zanim użytek ze wszystkiego y Rękodzieł następuie. Liczne Rękodzieła obfite a doskonałe Rolnictwo
zagrzewa do handlu za ktorym bogactwa następuią. Nie ludność, wielkie stepy ogunsność y nieczynność wprawia-
ią Rolnika, ktora do wszystkiego tamą iest znaczną. To nawet co znaczy dla nas robi handel to przedaiem Wielko-
polszczie ktora za mało cenę kupowane od Ruskich Obywatelow a z znacznym dla siebie przedaią zyskiem Cudzo-
ziemcom, y tak na naszych prowentach zyskuie, z tąd widzieć się daie że Wielko Polska nawet na naszych zysku-
ie prowincyach, dwoiakie maiąc użytki iuż z swoich iuż z naszych prowincyi, dwoiaki płacić powinna
Podatek. Jego nie zgoda Ruś tylko do rownych zaprasza Podatkow. W głosie tu słyszanym rozległość Wwa Kiiow-
skiego cytowaną była nie pomniąc na piaszczystość, y bagnistość części Jego niektorych, ktora przyprawia ludzi
o głod ktorego uchraniaią się Jndustryą iakoto Smoły, dziegciu paleniem y innemi rzeczami nie użyteczność Ziemi
zastępuią. Obfitość Wwa Bracławskiego przypominaną nie była bez pamiętania nato że one wystawione przez
swą otwartość na ~~[illegible]~~ okrucieństwa Moskalow na napadanie nie każnych nielitościwych y nay okrutnieyszych Turkow, kto-
rzy o nieludność te Wwo przyprawiaią, a ogulnie nałożony na wszystkich podatek przyprawić może o Emigracyą
Poddanych za Granicę. Wwo Podolskie za kray mieli [illegible] było wystawione, y iak owe ktore iak pewien Au-
tor mowił o iednym Kraiu że iest siedliskiem prawie dla samych Bogow bez wspomnienia nato co Rossyiczyk [illegible]

Biezurman okrutny zdziałali, Dzieci nasze tych rzeczy pełne są, do pamięci niektorych nawet udaią się, iako Sąsiedztwo to ktore przyiaciela przykrym dla niego było. Opuszczam to ale Wtwa Ruskie nie maią albo Senatorow albo Posłow w R. 1775 /: co im wcale zakały nie czyni że niechcieli mieć od siebie takich ktorzyby szomotny dla Polaka podpisali, Traktat na ktorego Imię drży w wolnym tchnącym Powietrzu umysł, by Polak mogł podpisać ten Traktat w ktorym była Kraie ktore Przodkowie Jego z zarodem życia wylewem Krwi dostąpili ten Kleynot Szlachectwa ktory iakby w sukcessyi Potomkom dali, odstąpili by zatrzyć te Epokę, tę sławę ktora ich tym ozdobiła Kleynotem ktory posiadaią :/ obarczonemi zostali podymnym. Pozwalam nato że Prowincya Wielkopolska większą składkę czyni niż Wtwa Ruskie rachuiąc w to y Warszawę. Lecz to miasto będąc Stolicą nie iednego Wtwa, Prowincyi ale całego Kraiu składem iest Kapitałow całego Kraiu; Płaci ono Czopowe z Produktow y Prowenienecyi nie iednego Wtwa y Prowincyi Wielkopolskiey ale ze wszystkich częśći Kraiu przeto w komput iedney Prowincyi liczona bydź nie może. Słyszeć mi się dało że zato że Tytun Wtwom Ruskim czyni Intratę większą a Wielkopolskim mnieyszą zato my większy podatek opłacać powinniśmy. Zdała Szpta brać wszytek Ich dla siebie. Bym odpowiedział nato odsyłam ciekawego do dziejow Francuzkich y do Ich billansu iaką stratę Francya poniosła gdy dla Polityki od Amerykanow Tytun kupowała zakazuiąc Kultywacią Jego w Kraiu własnym. Dobroć Rolnictwa Wielkopolskiego pochodzi z znaczney liczby obsiadaczow Ziemi. Jeśli mi się godzi udać do Ustaw tego Prawa ktore przyięcem prawie iest w Rządzeniach szczegolnych Kraiu, te nam prawie okazuią że zarowno każdy ponosić powinien podatki iuż to prawo, iuż sama słuszność tego wymaga. Bo każdy rowną słodycz bezpieczeństwa doznaie od Z: N: rownie dla niey przykładać się powinien. Przeto rowne bydź powinny podatki ale bydą przez Podatek Protunkowy to iest gdy od czystey Intraty pewną liczbę płacić będziem. Czopowe zewsząd miast tego naybardziey nie słuszne bo iest podatkiem [illegible] biednych y ubogich. Aż nadto o niesłuszności naszey przeświadczeni iesteśmy y tak naprzykład Francya rowna co do rozległości ludności swą maiąc 24,000000 a my 8,000000 ma się do nas tak iak 3 do 1. otoż widoczna nie ludność ktora większą będzie gdy Podatki iuż oczywiście iuż Czopowym zwiększym. Czopowe te nierownym iest bo iedni 12, 10, groszy opłacaią inni mniey, co zaświadczą Jego Abiuraty. W ktorym wierzę bo przysięgą przed Bogiem y Religią utwierdzone są. Kończę tym że damy rowno gdy damy Podatek Procentowy o ktory proszę." Xże Czartoryski Poseł Lubelski Interlocutorie przymowił się „Obiecały się ote mury radosne okrzyki gdy 100,000 ustanowiliśmy Woysko za powszechną zgodą wzaiemnie sobie winszowaliśmy tey ustawy. W naywiększym tedaz rozkwileniu lękać się należy aby nie przyszło Nam ~~rownie~~ rowie Trzy za Uchwałę 100,000 Woyska. Ociągamy się w sposobach utrzymania onego od ktorego bezpieczeństwo Narodu Powaga Tronu Los wszystkich zawisł, by wszystko dąży to do przyspieszenia sił Kraiowych y onych utrzymania. Do tego momentu trawiliśmy czas nie szukaiąc skutecznych środkow niemyśląc o daniu gruntowney zamiarom Naszym zasady. Ciężar Podatkow rowno dźwigać powinien Ziemianin, Duchowny, y posiadacz Krolewszczyzny. Duchowny nie więcey dawać powinien iak dziedzic a Starosta iak ci oba. Nie mowię iak orator pro Domo ale iak słuszność dyktuie, bo ten kto nadawał miał prawo własności, to gdy w kogo przelał toż samo względem niego uważane bydź powinno Prawo. Jeśli wiara Publiczna zachowaną bydź powinna przez zaręczenie słowne to tym bardziey swą mieć powinna całość gdy zapewnioną iest Ustawą Publiczną. nie mowię tu też tak że iak orator pro Domo bo naymniey Ich mam a te ktore posiadam Laskawy twoy Antecessor MP. mnie Krewnym y Imiennikom dał. Poszczycić się tu mogę że mowię za sprawiedliwością —

za wiarą Publiczną bez powodu Partykularności bo ani Ja ani Krewni, ani Imiennicy nawet na liście Łaskawości Sey=
mow od niejakiego czasu umieszczeni nie są. Gdym nie Interessowany iest więc mowię y przepowiadać wszy=
stko, bo dobro Kraiu na celu mam. Obawiam się nie spomału by Kray oniszczyście y nie dość przy prawionym nie
był, przez zamieszki niespokoie y Domową woynę tak iak niegdyś Rzym niemi skołatanym został za Czasow Ma=
ryusza y Silli w ktorym proskrypcyami rozszarpanym został. Wielu maiątki odzyskać chciało kiedy część naydroższa
Narodu przeciwiała się temu woleli gwałt ycierpiawia utrzymywać niż powszechną spokoyność naruszać. Wydziałem
byłoby to samey niesłuszności zwalać cały Ciężar na Stan Duchowny; bo spodziewać się należy po gorliwości tego Sta=
nu że odbiegać nie zechce od tey offiary dla Kraiu. O opaci wątpię wzlądy Biskupow ktorzy swey Dyecezyi dali
wzor swego do Oyczyzny przywiązania zwykł nadan przyłożą się rownie do tey składki Kraiowey. Tey Epoki tak
nie sławney dla Polaka wspomnieć by nie należało nie sławny mowię bo wtedy oświecenie sami Xięża y Opaci posia=
dali, a Szlachta nawet czytać nie umiała. Zdawałoby mi się naylepiey nay przod ustanowić czy Podatek z czystych
Intrat brany bydz ma. Potym ułożyć Quantitatem Jego. Lepiey bydz w tym zbyt Gorliwym ze stratą ostrożnym. Co
do rozrządzenia Podatku podług rozległości Kraiu ani Małty y Bogactw tak się tłomaczę przez Podobieństwo wszak
Reis Thaler brzegami swemi daley się rozciąga niżeli Czerwony Złoty wszelako wartości pierwszego trzy razy mniey=
szą iest od drugiego. Przeto bym radził przystąpić od Turnum z taką propozycyą czyli z czystey Intraty ~~ma~~ bydz
wyciągany Podatek lub nie w pewney liczbie." Tu Posłowie Wielkopolscy przeczwali a Rysię dopraszali. Xż Lubelski
tak kontynuował Głos,, Że co w Monarchicznym Rządzie przykrością iest to w kępy ni tym ~~iest~~ dla nie szczęśli=
nia Wolności co by dopiero nie nawiśli zprawiło. Co okaże że dwa są w każdym Rządzie Prawodawstwa y Prawo=
byczaie. Niech mi to wolno powiedzieć że zbytek ~~był~~ bez kwestyi iest zgubą Kraiu y wszelkimi sposobami wytępio=
nym bydz powinien. Myśli w tey mierze podawanie przez Obywateli mieście należy między Proiektowanemi od Kato=
na nad Rzymem iak świadczy o nich Cycero temi wyrazy Cato loquitur sicut in Republica, Catonis oblitus
se in Lege Quirini loqui." Suchorzewski Poseł Kaliski,, Będąc Synami Oyczyzny zarowno do Jey ratunku bieżmy się.
Opuszczaymy te uwagi nad Rozległością bo te spodziewamy się mieysce mieć będą wczasie gdy ustanowiemy wie=
czysty Podatek, rownie iak y drogie nasze życie. Upraszam JW. Marszałka Seymowego aby ten odłożywszy to na
stronę, do Proiektu JW. Lubelskiego przystąpił. O ktorego czytanie z mieysca mego upraszam JW. Marszałka
Seymowego iako iuż z deliberacyi wychodzącego y drugich do Deliberacyi brać mianych." Rożnowski Poseł
Gnieznieński żądał swego Proiektu. Zieliński Poseł Nurski Turnum na Proiekt JW Lubelskiego. Sekretarz
Seymowy czytał Proiekt ubespieczenie Fabryk Kraiowych, Marszałek Seymowy pytał się o zgodę. Zieliński
Poseł Nurski sprzeciwił się Jemu żądaiąc Proiektu Pana Lubelskiego. Suchorzewski Poseł Kaliski żądał Podatku
aby Remanenta Skarbowe obracane były na awanse do Fabryk u Mundurowania y Uzbroienia Żołnierza.
Zieliński Poseł Nurski tegoż samego żądał, Mikorski Poseł Kaliski chciał aby te Magazyny z Kraiowych tylko
złożone były rzeczy y Produktow. Radził napisać aby te były na 60,000 Żołnierza ułożono. Matuszewicz chciał a=
by przystąpić do Podatkow przypominaiąc Warunek będący przy podatku Protunkowym, y dla tego radził przy=
stąpienie do Materyi Podatkowych. Sekretarz Seymowy, czytał Proiekt Pogłownego Żydowskiego. Butrymo=
wicz Poseł Pinski żądał aby ten Proiekt dla Litwy nie był żeby ~~Kolgi~~ Pogłownego Lustracyi od R. 1775 nie było w Litwie. Kublicki

Poseł Jnflantski „Gorliwość ~~nas~~ nasza, ku Oyczyzny ratunku od siebie zaczynaymy bądźmy wzor y przykład naśladowniczy Jnnym dali. Niepokazuymy że przez nazwy ratować Kray chcemy. Przeto proszę o Jnny Proiekt." Sekretarz Seymowy Offiara na ten raz uczyniona. Zieliński Poseł Nurski zządał Oryginalnego Proiektu Pana Lubelskiego. Niemcewicz Poseł Jnflantski oświadczył iż nie koncem sprzeciwiania się Proiektowi bo na niego się zgadzał lecz chcą aby ten Podatek był rowny pragnę aby ten co naywięcey Zysku naywięcey też do Podatkow przykładał się. Podatki na-łożone na Czopowe y Podymne obciązaią samych Poddanych ktorzy Ubodzy znosic je będą musieli. Wtedy oni po-dobnemi staną się do owych owiec ktore Jwełnę, mlekiem Jagniętami stoią się użytecznemi a skąpy Gospodarz nie chcę im dawać dla znacznych Expens przyzwoitey strawy, te wyzdnieią podłysze Jagnięta ~~wełny~~ y wełnę y mleko daią nako-niec zdychaią a Gospodarz zamiast Zysku mniemanych traci przez skąpstwo Skarb nie wyczerpany, rownie y Rzpltey z Chłopami stanie się. Jzba nasza złożona iest z Reprezentantow samey szlachty maiętney niedomi iest-bydz sam ieden chociaż obrońcą ubogich Rolnikow. Jeden kurnicę te Praw składaiący, Jeden mowię ktory tę ustawę stanowił że dziedzice tyl-ko nie zaś ciż uprawiacze Roli naszey podatki dawać maią odważył się wbrew pruyść tey ustawie y naglić bycie tę szkodę za siebie y za niego zapłacili przeto podaie taki dodatek Karzących, tych ku się ~~liczne~~ liczne Głosy słyszeć daty oponuiących się temu.
Massalski Biskup Wileński, „Co gorliwość miłości ku Oyczyźnie w tych nagłych chwilach Rzpltey radzić mogła to wszystko P. Prowincya Litew: zrobiła na wczoraysżey Sessyi nie nauszczerbek Maiątku swego bacząc ktory im Oycowie zo-stawili ale na dobro Narodu używane do tych czas podatki podwoiła. Zlecił mi Jch padanie wam Rzpltey s. Konff: Jch zgody oczekuie." Rożnowski Poseł Gnieznieński z Oppozycyą Proiektu tego stanął twierdząc że iest przeciwny Jego Proiektowi. JP. Sekretarz Konff: Litew: czytał go. JP. Rzewuski Poseł Podolski chciał Czytania Proiektu JW. Wdy: Sieradzkiego aby obydwa wraz Decyzyą swoią odebrały. Czytano Proiekt JW. Lubelskiego. Po prze-czytaniu Proiektu JW. Potocki Poseł Lubelski zabrał Głos, „Nie przeczę czytaniu Proiektu JW. Wdy: Sieradzkiego bo myśli tego Zacnego Męża nie mogą tylko dążyć do Dobra Powszechnego, ale przypominam Warunek że naypierwod Podatki Ratunkowe brane bydź maią, wiem że Proiekt pożyczki w liczbie Ratunkowych liczyć należy, ale też wiem że nie tak prędko do skutku swego przyidzie wszadka Podymnego prędzey zasili Skarb y to iest co ukazuie po-trzebę prędszey decyzyi Podatku Ratunkowego od Pożyczki. Poprawkom JW. Nurskiego nie sprzeciwiam się y ono Proszę." Kwilecki Poseł Poznański „Życzę in casu imaginationis zostawić tę myśl żemy bez ustanowienia Rzą-du Koniczyć Seym będziem." Marszałek Seymowy iż po przeczytaniu Proiektu JW. Wdy Sieradzkiego ktory pewdzie ad Deliberandum wzięty będzie JW. Lubelskiego. Czytał JP. Sekretarz Seymowy Proiekt JW. Lubelskie-go Poczym mowił JP. Potocki Poseł Lubelski „Słyszane tu Głosy przekonywaią mnie że Podatek Kominowego gdyby wieczyście stanowionym bydź miał uciązliwym stałby się. a stany Rzpltey: Pełne sprawiedliwości uchy-tecznią to naylepiey gdy prosto do Podatkow przystąpią. Nie mowię ia tu nie wspominać uciązliwościach szcze-gólnych Stanu, Prowincyi, y tam daley, ale to tylko powiadam że Assercye tey y kalkulacye nic nie należą do Po-datku Ratunkowego. Nadto gdy się mowi że ta składka potrącona będzie więc tym bardziey to oddalić po-winno nas od wszelkich uwag y dessertacyi nad tym Podatkiem. Przystąpmy teraz do Decyzyi Ratunkowego Po-datku. Gdy iuż zwałoną iest ta tama Obrad naszych zawada Rada. Ktora mniemana zostona była bez czynno-ści naszych. Hanbą okryty zostawałbym gdybym nie stawał przy nieszczęśliwych Rolnikach przez wielki

okrótnych y bez ludzkości będących swych Panach. Znam tę Ustawę uszczerbną Kraiowi. Wyznaię iż ta czynność w Platonicznych tylko czasach nayprzykrieysza znalazłaby mieysce. Daymy nato że ten Warunek utrzyma się Poddani nic nie odzyskaią wolności, a do Pieniactwa pole się otworzy, nieszczęśliwe te momenta dla Poddanych kiedy Rząd nie dozwoli że nie należy dociągać ale nadto starać się że potrzeba umnieyszyć. Wiadomy nam iest Duch Pieniacki w Poddanych w Dobrach Stołowych y Królewszczyznach. Zna y wie to doskonale ten który iest na Stérze Naszych Obrad JW. Marszałek Seymowy który z obowiązku Urzędu swego chwalebnie Piastuiącego wydzielaiąc samą sprawiedliwość Poddanym od Panów uciążliwym, oraz Panom przeciwko Poddanym, nie słusznie żądaiącym nie których rzeczy. Wie ten mąż y wy Wszyscy S: Konf: do iakiego Punktu Pieniactwo posunięte iest że ów Rolnik dla 2 lub 3 zł: a wtroy na osob a czasem y cały maiątek niesie. My dla kilku nie litościwych Panów na swych Chłopów spokoyność we wszystkim wzruszym." Niemcewicz Poseł Inflantski „Rozumiałem iż słuszność oddam kmiotkom biednym, za którymi mówić za chlubę sobie miałem. Sądziłem po światłości y czułości Seymuiących Stanów iż się Stanie zgodzą na ten dodatek, a gdy tak nie iest ia mały strumyk przeciwko Potokowi walczyć nie będę." JW. Marszałek Seymowy Podziękował za tę powolność JW. Inflantskiego. Po przeczytaniu Proiektu JW. Lubelskiego Było żądaniem Posłów Wielkopolskich aby zamiast żadnego Dymu dołożyć żadnego Poddanego nie maiących. Lecz opponował się temu JW. Poseł Wizki Ledóchowski a Sta: Bronowski twierdząc że są niektórzy tacy co nie maiąc poddanego a są w stanie Cztery razy to zapłacić iak owi co licznych Poddanych maią. Drewnowski Poseł Łomżyński żądał takiego dodatku że żadnego nie maiącego Dymu oprócz mieszkalnego JW. Sekretarz Seymowy przeczytał z dodatkami. Świętosławski żądał aby Possessorowie Dóbr zapłacili Podatki bez repetycyi do Dziedziców, żeby też tak Królewszczyzny iak Duchowizny zapłacił y Podymne y Pół Podymne. Morski Poseł Podolski Imieniem Wbwa żądał aby Szlachta czynszowa nie płaciła podatku. JW. Morzynski Sekretarz WW X Litew: a Poseł Bracławski z przeciwiał się Podatkowi Protunkowemu a oświadczył że z Remanentów Skarbowych, z Pogłownego Żydowskiego, y Summ y po Radzie pozostałey oraz Summ zagranicą będących 500,000 Zło: Polsk: z górą zbierze się. Potocki Poseł Lubelski „Nie rozumiałem żeby ta Kalkulacya mogła była zastanowić Proiekt Podatku Protunkowego. Summy Remanentowe iuż są obrócone na Woysko na Seymie wolnym R.[u] 1780 na którym Laskę piastował Brat teraz nam Stér trzymaiący który równey dla Kraiu dał dowody miłości swey. Mąż ten na Seymie Wolnym to dokazał czego Innego y Konffederackie zrobić nie mogły. Czynność ta ~~tey~~ Seymowi y piastuiącemu Laskę sławę czyni. Pogłowne Żydowskie iuż obróconym na Woysko Co do Sum zagranicą będących a windykować się maiących te tak prędko być nie mogą. Co do Sum po Radzie y Poselstwach pozostałych tak się tłomaczę, że choć nie mówię za sobą ale za innemi bo co do mnie oświadczam się że całą maią Funkcyą Poselską bez żadney opłaty od będę." Rzewuski Poseł Podolski zamawiał sobie Głos co do Summ Konwencyą Wiedeńską znayduiących się. Rożnowski Poseł Gnieźnieński Dodatku swego względem Królewszczyzn chciał Sekretarz Seymowy czytać z tym dodatkiem. Morzynski Poseł Poznański żądał dodatku Pana Podolskiego. Posłowie Kijowscy żądali terminu Podatku na Końcu Marca. Z tymi wszystkiemi dodatkami gdy przeczytał Sekretarz Seymowy. Marszałek Seymowy Zapytał się o 2 Zgodę po trzykrotnym tey ogłoszeniu Jaśnie Wielmożny Małachowski Kanclerz Wielki Koronny za Solwował Sessyą na jutro na godzinę zwyczayną w Porządku Kontynuacyi Podatków.—

